

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

TURAR KOCOMBERDİYEV’İN ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELEMESİ

Ahmet EKİNCİ

Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2022

TURAR KOCOMBERDİYEV'İN ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELEMESİ

Ahmet EKİNCİ

Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Ardahan, 2022

KABUL VE ONAY

Ahmet Ekinci tarafından hazırlanan “Turar Kocomberdiyev’in Şiirlerinin Tematik İncelemesi” başlıklı bu çalışma, 21/07/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İ m z a

Doç. Dr, Mayramgül DIYKANBAY (Başkan)

İ m z a

Doç. Dr, Mayrambek OROZOBAYEV (Danışman)

İ m z a

Prof. Dr, Ayabek BAYNİYAZOV

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr, Mustafa ŞENEL

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

21/07/2022

[İmza]

Ahmet EKİNCİ

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Ahmet EKİNCİ

ÖZET

EKİNCİ, Ahmet. *Turar Kocomberdiyev'in Şiirlerinin Tematik İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2022.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum “Turar Kocomberdiyev’in Şiirlerinin Tematik İncelemesi” başlıklı bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Kırgız Türklerinin kültür tarihinin gelişim süreci çerçevesinde Kırgız Edebiyatının yeri ve kronolojisi üzerinde genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bölümde ayrıca Kırgız şiirinin yaşadığı değişim süreciyle ilgili tarihsel etmenlere de dikkat çekilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde Turar Kocomberdiyev’in hayatı ve edebi yaşamı incelenmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde şairimize ait şiirlerin tematik incelemesi yapılarak şiirleri tanıtılmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde şiirlerine yansıyan temaların işleniş şekil ve sebepleri de irdelenmiştir. Çalışmamızın son bölümü olan metin aktarımı kısmıyla ilgili alanda Turar Kojomberiyev’in şiirleri Türkiye Türkçesine aktarılmış ve bu alanda çalışma yapanlara sunulmuştur. Çalışmamız Giriş kısmıyla başlayıp Sonuç ve Kaynakça kısımlarıyla son bulmuştur.

Anahtar Sözcükler:

Kırgız Edebiyatı, Kırgız Şiiri, Turar Kocomberdiyev, Şiir, Şair

ABSTRACT

EKİNCİ, Ahmet. *Thematic Analysis Of Turar Kocomberdiyev's Poems*, Master Thesis, Ardahan, 2022.

This study titled "The Thematic Analysis of Turar Kocomberdiyev's Poems", which I prepared as a master's thesis, consists of three main parts. In the first part, a general evaluation was made on the place and chronology of Kyrgyz Literature within the framework of the development process of the cultural history of the Kyrgyz Turks. In this section, attention has also been drawn to the historical factors related to the change process of Kyrgyz poetry. In the second part of our study, the life and literary life of Turar Kocomberdiyev has been examined. In this part of our study, the thematic analysis of the poems of our poet has been made and his poems have been introduced. In this part of our study, the way and the reasons for the treatment of the themes reflected in his poems were also examined. In the field of text transfer, which is the last part of our study, Turar Kojomberiyev's poems have been translated into Turkey Turkish and presented to those who work in this field. Our study started with the Introduction and ended with the Conclusion and Bibliography.

Key Words:

Kyrgyz Literature, Kyrgyz Poetry, Turar Kocomberdiyev, Poetry, Poet

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	
ETİK BEYAN.....	
ÖZET.....	5
ABSTRACT	6
İÇİNDEKİLER	7
TABLolar DİZİNİ	12
ÖN SÖZ.....	13
GİRİŞ	15
1. BÖLÜM.....	17
KIRGIZ KÜLTÜR TARİHİNDE EDEBİYAT VE ŞİİR.....	17
1.1. KIRGIZLARIN KISACA TARİHÇESİ.....	17
1.2. KIRGIZ EDEBİYATININ KISA KRONOLOJİK DEĞERLENDİRİLMESİ	19
1.3. KIRGIZ ŞİİRİ	23
1.3.1. 1917-1929 Yıllarında Kırgız Şiiri	24
1.3.1. 1929-1940 Yıllarında Kırgız Şiiri	26
1.3.2. 1941-1945 Yıllarında Kırgız Şiiri	28
1.3.3. 1945-1959 Yıllarında Kırgız Şiiri	29
1.3.4. 1960-1979 Yıllarında Kırgız Şiiri	30
1.3.5. 1980 Sonrası Kırgız Şiiri.....	31
2. BÖLÜM.....	33
TURAR KOCOMBERDİYEV'İN HAYATI VE EDEBİ YAŞAMI	33
2.1. TURAR KOCOMBERDİYEV'İN HAYATI (1941-1989).....	33
2.2. TURAR KOCOMBERDİYEV'İN EDEBİ YAŞAMI.....	35
3. BÖLÜM.....	38
TURAR KOCOMBERDİYEV'İN ŞİİRLERİNDE TEMA	38
3.1. ANNE BABA TEMALİ ŞİİRLERİ	39
3.2. ÇOCUK TEMALİ ŞİİRLERİ.....	47
3.3. AŞK TEMALİ ŞİİRLERİ	66

3.4. DOĞA TEMALI ŞİİRLERİ	76
3.5. EMEK TEMALI ŞİİRLERİ	83
3.6. GENÇLİK TEMALI ŞİİRLERİ.....	91
3.7. ÖZLEM TEMALI ŞİİRLERİ.....	100
3.8. VATAN TEMALI ŞİİRLERİ	107
4. BÖLÜM.....	115
METİN	115
4.1. TURAR KOCOMBERDİYEV’İN ŞİİRLERİ VE AKTARIMI.....	115
4.1.1. Tümkü Seranada “Gece Serenadı”	115
4.1.2. Köl Betinde “Göl Yüzeyinde”	116
4.1.3. Şayır Caştar “Neşeli Gençler”	116
4.1.4. Cıttuu Buket “Mis Kokulu Çiçek Demeti”	117
4.1.5. Kün Çığışım “Doğan Güneşim”	118
4.1.6. Köl Boyunda “Göl Kenarında”	118
4.1.7. Taarınçaak “Küsegen”	119
4.1.8. Mına Kızık “İşte İlginç Olan”	119
4.1.9. Tümkü Menen Börü “Tilki ile Kurt”	120
4.1.10. Kumarska “Karinca”	121
4.1.11. Muñduk Menen Zarlık “Munduk ile Zarlık”	121
4.1.12. Küçüğüm “Köpeğim”	122
4.1.13. Güldüü Şaarım “Çiçek Dolu Şehrim”	122
4.1.14. Caştık İrı “Gençlik Şiiri”	123
4.1.15. Köl Keçi “Göl Akşamı”	124
4.1.16. Sen Barsın Cürögümde “Kalbimde Sen Varsın”	125
4.1.17. Sonun Kez “Güzel An”	125
4.1.18. Küçösün Kündö Demilge “Güçlensin Hergün Gayret”	126
4.1.19. Ala Toonun Caştarı “Ala Dağın Gençleri”	127
4.1.20. Köl Cegeginde “Göl Kenarında”	128
4.1.21. Satıralık Saptar “İronik Dizeler”	128
4.1.22. Köl Boyunda Kezdeşüü “Göl Kenarında Buluşma”	129
4.1.23. Esten Ketpeyt “Aklımdan Çıkmıyor”	130
4.1.24. Bozoydun İrı “Genç Delikanlı Şarkısı”	131

4.1.25. Sagınıç İrı “Özlem Şiiri”	132
4.1.26. Keçki Sırdaşuu “Akşamki Muhabbet”	133
4.1.27. Emnege Bozoy Tuybaysın “Neden Delikanlı Hissetmezsin”	133
4.1.28. Mahabat Valsı “Aşk Dansı”	134
4.1.29. Nazik Selkige “Nazik Güzele”	135
4.1.30. Sırdaşuu “Sır Vermek”	135
4.1.31. Köz Karaş “Bakış”	136
4.1.32. Cooker İrı “Asker Şiiri”	137
4.1.33. Salam Saga Caş Düynö “Selam Sana Genç Dünya”	137
4.1.34. Sargargan Gül “Sararan Gül”	138
4.1.35. Uykusuz Gitara “Uykusuz Gitar”	139
4.1.36. Sarı Kız “Sarı Kız”	140
4.1.37. Beşik İrı “Beşik Şiiri”	140
4.1.38. Enem Menen Atama “Annem ile Babama”	141
4.1.39. Ene Cüröğü “Anne Kalbi”	142
4.1.40. Kırgız Kızdarı “Kırgız Kızları”	142
4.1.41. Esten Ketkis Balalık “Akıldan Gitmez Çocukluk”	143
4.1.42. Toolor Körkü “Dağın Güzelliği”	143
4.1.43. Cañırık “Yankı”	144
4.1.44. Cañı Cıl Carkın Ümüttör “Yeni Yıl Yeni Umutlar”	144
4.1.45. Uzatu Valsı “Veda Dansı”	144
4.1.46. Mayram İrı “Bayram Şiiri”	145
4.1.47. Şayır Cigit “Neşeli Delikanlı”	146
4.1.48. Şaarıma Kaytkım Kelet “Şehrime Dönmek İstiyorum”	146
4.1.49. Algaçkı Süyüü “İlk Aşk”	147
4.1.50. Tankı Poezd “Sabah Treni”	147
4.1.51. Kız Cana Bulak “Kız ve Kaynak”	148
4.1.52. Algaçkı Kadam “İlk Adım”	149
4.1.53. Keçki Comok “Akşamki Masal”	149
4.1.54. Nurlu Kölçük “Nurlu Gölet”	150
4.1.55. Baktıluu Baldar “Mutlu Çocuklar”	151
4.1.56. Malabay “Malabay”	152

4.1.57. Kekinin Tüşü “Kekinin Rüyası”	152
4.1.58. Sınıp Kaldı Çaçırap “Kırıldı ve Dağıldı”	152
4.1.59. Tiştep Aldı Başın “Kafasını Isırdı”	153
4.1.60. Beke, Meke Müyüzdü Teke “Beke, Meke Boynuzlu Teke”	153
4.1.61. Kayda Elen? “Neredeydin?”	154
4.1.62. Cüröktü Cürök Tandasın “Kalbi Kalp Seçsin”	154
4.1.63. Muzıka Sahnası “Müzik Sahnesi”	155
4.1.64. Isık-Ata Araşan “Isık-Ata Araşan”	155
4.1.65. Tolkundar “Dalgalar”	156
4.1.66. Tuulgan Aylım “Doğduğum Köy”	157
4.1.67. Kütöm Seni “Seni Beklerim”	158
4.1.69. Zarıguu “Arzulamak”	159
4.1.69. Tuugan Cer “Memleketim”	159
4.1.70. Kırgız Aymağı “Kırgız Yeri”	160
4.1.71. Sapardamın “Yolculuktayım”	161
4.1.72. Mahabat Maga Kimbatsın “Sevgi Benim İçin Değerlisin”	161
4.1.73. Ene Kolu “Anne Eli”	162
4.1.74. Üzülbögö Ümüttör “Kesilmeyen Umutlar”	162
4.1.75. Emgek Talaası “Ekin Tarlası”	163
4.1.76. Kızdın İrı “Kızın Şiiri”	164
4.1.77. Kara Kaşka Tulparım “Kara Kaşka Atım”	165
4.1.78. Şayır Şafyor “Neşeli Şoför”	165
4.1.79. Unutulgus Uçurlar “Unutulmayan Anılar”	166
4.1.80. Caykı Tan “Yaz Şafağı”	167
4.1.81. Kuruuçu Kız “İnşaatçı Kız”	168
4.1.82. Kırgız Ceri Kimbatım “Kırgız Yeri En Değerlim”	169
4.1.83. Uulça Eceme “Uulça Ablama”	169
4.1.84. Unutpagın Ötköndü “Unutma Geçmişi”	170
4.1.85. Grek Patriyottoruna “Yunan Yurtseverlerine”	171
4.1.86. Erkindik Eskirbeyt “Özgürlük Eskimez”	172
4.1.87. Beypil Talaa “Kutlu Tarla”	173
4.1.88. Kumar Köz “Kumar Göz”	173

4.1.89. Mektep Valsı “Okul Dansı”	174
4.1.90. Yolka Sonun Karaçı “Baksana Ne Güzel Çam Ağacı”	175
4.1.91. Bizdin Mektep “Bizim Okul”	176
SONUÇ	177
KAYNAKÇA	178
Ek 1. Orjinallik raporu	182
Ek 2. Etik komisyon muafiyet formu	183
ÖZGEÇMİŞ	184

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Turar Kocomberdiyev'in Eserleri 37

Tablo 2. Şiirlerin Tahlilinde Kullanılacak Olan Tablo 38

ÖN SÖZ

Etnik ve kültürel varlıkları Milattan öncesine dayanan Kırgız Türkleri asırlardır Asya kıtasında yaşamaktadırlar. Her milletin edebiyatı gibi Kırgız edebiyatı da tarihi, coğrafi, siyasal ezcümle toplumsal olay ve olgulardan etkilenecek kendi edebi poetikasını her dönemde oluşturmuştur. Kırgızlar uzun dönem edebi eserlerini sözlü zeminde ortaya koymuşlardır. Bu durum güçlü bir sözlü edebiyatı ortaya çıkarmıştır. Kırgızlar yazılı edebiyatla tanıştıktan sonra farklı enstürümanları kullanarak eserler üretmeye başlamıştır. Bu eserler her geçen gün artmış ve romanlar, şiirler, tiyatrolar gibi birçok alanda eserle gelişim göstermiştir. Kırgız şiiri de bu gelişmeler eşliğinde gelişimini günümüze kadar devam ettirmiş ve diğer alanlarda olduğu gibi toplumsal gelişmelerden etkilenecek şekillenmiştir. Bu süreç zarfında çalışmamızın konusu olan Kırgız şairi Turar Kocomberdiyev de yazdığı şiirlerle Kırgız Şiirinin gelişimine büyük katkılar sunmuştur. Şair şiirlerini birçok temayla kaleme almış ve bu temaları okurlarıyla duygudaşlık kurarak üretmiştir. Turar Kocomberdiyev'in şiir dünyasını oluşturan birçok etken olmuştur. Bu etkenler onun hassasiyetiyle birleşince okurların ilgi odağına dönüşen ve onları derinden etkileyen önemli eserler meydana gelmiştir. Bu eserler bizim de dikkatimizi çekmiş ve bu vesileyle çalışmamız Kırgız Edebiyatı, Kırgız Şiiri ve özellikle Turar Kocomberdiyev'in edebi kişiliği ve şiirlerindeki tematik dokuyu merkeze alarak şekillenmiştir. Buna ek olarak söz konusu çalışmamızda şairin şiirlerinin Kırgızcadan Türkiye Türkçesine aktarımına da yer verilmiştir. Metin aktarımının şiir alanında daha zor olduğu gerçeğine dikkat ederek bu kısımda anlamsal eşitlik korunmuş ve sanatsal kaliteyi koruyacak şekilde aktarımlar titizlikle yapılmaya gayret edilmiştir. Hassasiyetle çalıştığımız bu kısım ilgililerin istifadesine sunulmuştur.

Çağdaş Kırgız Edebiyatı'nın gelişimine şiirleriyle büyük katkılar sunan Turar Kocomberdiyev, aynı zamanda Kırgız şiirine yön veren bir isimdir. Gerek kullandığı dil ve üslûbu ile gerek eserlerindeki kendine has içerikle Turar Kocomberdiyev Kırgız Şiirinin gelişmesinde öncü isimlerden birisi olarak değerlendirilmektedir. Turar Kocomberdiyev halkı tarafından sevilen bir şairdir. Şiirlerinde milli duyguları da ön plana çıkaran şair toplumsal temaları işlediği şiirlerinde eğitici bir dil kullanmayı tercih

etmiştir. Kırgız halkına karşı sevgisi üslubuna yansımış ve onlara faydalı olmak adına özellikle genç kesime nasihatçi bir edayla seslenmiştir.

Turar Kocomberdiyev'in şiirlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi, literatüre sağlayacağı katkı açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda hazırlanan tez çalışmasının her aşamasında vaktini ve bilgisini esirgemeyerek yardımcı olan kıymetli ve saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV'a yapmış olduğu rehberlikten ötürü teşekkür eder ve saygılarımı sunarım. Eğitim hayatımın her aşamasında bana maddi ve manevi desteğini esirgemeyen Cennet Hatunu annem İslim EKİNCİ'ye sonsuz bir vefa duygusuyla hürmetler eder şükranlarımı sunarım. Kıymetli eşim Mükerrerem EKİNCİ'ye bu tezin oluşması için kaynak bulmama yardımcı olması ve tüm destekleri için muhabbetimi sunarım. Üniversite yıllarımın tamamında bana her türlü desteği sağlayan değerli hocalarıma herşey için teşekkürler.

GİRİŞ

Tezin Konusu ve Amacı: Çalışmamızın konusu Kırgız şair Turar Kocomberdiyev'in şiirlerinin tematik yönden incelenmesidir. 20. yüzyılda Kırgız şiirine önemli iz bırakan bu şairin şiirlerini tematik açıdan incelemekle hem Kırgız edebiyatının tarihsel gelişim sürecinin incelenmesine katkıda bulunmak hem de onun edebî kişiliği ve eserlerinin ülkemizde yakından tanınmasına ve konuya diğer bilim çevrelerinin de dikkatlerini çekmek amaçlanmıştır.

Tezin Kapsam ve Yöntemi: Çalışmamız Turar Kocomberdiyev'e ait şiirler ile sınırlıdır. Turar Kocomberdiyev'e ait şiirlere Kocomberdiyev'in "*Obonduu Irlar*" adlı kitabı üzerinden ulaşılmıştır. Şairin farklı kitaplarından şiirler içermesinden ve tema açısından birçok temayı içinde barındırmasından dolayı kaynak olarak değerlendirdiğimiz kitap şairin şiirlerinin sanatsal nokta da ne kadar üst düzey olduğunu göstermektedir. İnceleme esnasında söz konusu şiirler ilk önce konusuna göre sınıflandırılarak birkaç gruba (alt başlıklara) ayrılmıştır. Ardından bu şiirlerin tematik incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümün de Turar Kocomberdiyev'e ait şiirlerin metin aktarımı yapılmıştır. Ortaya çıkacak şemanın son olarak genel bir tablo içerisinde ele alınması ve incelenmesiyle tezimiz nihayetine kavuşturulmuştur.

Konuyla İlgili Diğer Çalışmalar: Tezimizin konusuyla ilgili yapılan çalışmaları incelediğimizde ulaştığımız çalışmalar şunlardır;

- 1) DUMAN, G. B. & TAPTAP, C. (2017). Turar Kocomberdiyev'in "Kölçüktöğü Ay" Adlı Eserinin Değerler Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 9(3).
 - 2) ARVAS, A. (2011). Suusamırlı Bir Akın: Mamilbek İsrailov. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 175-182.
- Bu çalışmada Turar Kocomberdiyev şahıs olarak kullanılmış ve çalışmanın konusu olan şairin Kocomberdiyev'den etkilendiği belirtilmiştir.
- 3) TAPTAP, C. (2018). Turar Kocomberdiyev'in "Kölçüktöğü Ay" Adlı Eserindeki Taklidi Kelime Dünyası Üzerine. *Uluslararası uygur araştırmaları dergisi*, 11/9-17.
 - 4) KOCOMBERDİYEVA, U. (2010). Turar Kocomberdiyev. *Biyiktik Yayınları*, Bişkek.

5) KALLİMCİ, İ.T. (2001). Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 32.Cilt. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

6)DUMAN, G.B. (2016). Kırgız Edebiyatında Nasreddin Hoca Fıkraları. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi (4).

Bu çalışmada Turar Kocomberdiyev in *Bazarga Bargan Apendi* “Pazara Giden Apendi” isimli şiiri kullanılmış ve çalışmanın konusuna örnek gösterilmiştir.

7)BOZYEL, S. (2022). Türk Dünyasında Yer Alan Çocuk Şiirlerinin Tematik Açıdan İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

Bu çalışmada Turar Kocomberdiyev’in Kırgız Çocuk Edebiyatına katkılarına vurgu yapılmıştır.

8) Akmataliyev, A. (2002). Kırgız Adabiyatının Tarihi (6.cilt). İlimder Yayınları, Bişkek.

9)Cigitov, S.(1975). Cañıldık Colunda. Frunze

1. BÖLÜM

KIRGIZ KÜLTÜR TARİHİNDE EDEBİYAT VE ŞİİR

1.1. KIRGIZLARIN KISACA TARİHÇESİ

Kırgızların tarih sahnesine çıkmaları milattan öncesine dayanmaktadır. Kültürel, sosyal, sanatsal ve birçok alanda kendi kimliklerini muhafaza etmişlerdir. Farklı isimlerle kaynaklarda gördüğümüz Kırgızlar; Çin, İran, Doğu Türkistan ve Moğol halklarıyla kültürel olarak temaslar kurmuşlardır. Kırgızlar milattan sonra Hun İmparatorluğu içerisinde yaşamışlardır. Hun İmparatorluğu yıkıldıktan sonra bağımsız bir devlet sahibi olmuşlardır (Dergâh Arşivi, 1982:310-311). Göktürk kaynaklarından edinilen bilgiler doğrultusunda Kırgız Türklerinin Göktürk hâkimiyetine girmemek için direndikleri bilinmektedir. Bu direnişleri sonuçsuz kalmış ve Göktürlere tabi olmuşlardır (Gömeç, 1999:101). Kırgız Türkleri Uygurlar hâkimiyetindeyken ayaklanarak bu devlete son vermişler. Sonrasında Güney Sibiryâ civarlarında bir devlet inşa ettiler (Özkan, 2014:145). Kırgız Türkleri daha sonraları 10. yüzyıllarda Karahitaylar hâkimiyetine girerler (Dergâh Arşivi, 1982:311).

Cengiz Han idaresindeki Moğolların 13. yüzyılın başlarında Kırgızlara yaptığı baskılar neticesinde Kırgızlar Çağatay Devletine tabi olma kararı alırlar. Moğollar uzun yıllar boyunca bölgede kanlı bir şekilde hâkimiyet sağladı. 13. yüzyılın sonlarında bağımsızlıklarını kazanan Kırgızlar kısa bir zaman sonra Timur hâkimiyetine girerler. Kırgızların bir kısmı da Kazakistan topraklarına giderek orda yaşamını sürdürürler. Kazak Türkleriyle birlikte yaşayan Kırgızlar 16. yüzyıldan başlayarak devamlı suretle baskıya maruz kalmışlardır. Bu baskıları Moğolların yanı sıra Ruslar da yapmışlardır (Ünal, 2010:6).

Moğolların gücünü kaybetmesiyle Kırgız Türkleri 18. yüzyılda kendi istekleriyle Hokand Hanlığına dâhil olmuşlardır. Kırgızlar Hokand Hanlığı içerisinde zamanla güçlenmişler ve Hokand Hanlığını ele geçirerek kendileri için yeni ve bağımsız bir devletin kapılarını açmışlardır (Yazı, 2007:16). Çin büyüyen ve güçlenen Hokand Hanlığını devamlı tehdit unsuru olarak görmüş ve birçok defa işgal etme gayretinde olmuştur. Hokand Hanlığı Kazak, Kırgız, Özbek ve Kıpçak Türklerinden oluşmaktaydı.

Bu farklı gruplar zamanla kendi içlerinde savaşılmaya ve zayıflamaya başlamıştır. Ruslar, gerilen ve karışan ortamdan istifade ederek 1852 yılından başlayarak Türkistan topraklarını işgal etmeye başlamış ve zayıflayan Kırgızları daha da güçsüzleştirerek Kırgızlar için uzun ve sancılı bir süreci başlatmıştır (Kasapoğlu, 2002:578).

Ruslar işgali her geçen gün daha ileri götürerek kanlı bir süreci başlatmıştır. İsyan süreci kanlı bir şekilde bastırılmış ve tarihe acı olaylar kaydedilmiştir. Rus esaretini kabul etmektense isyan yolunu ısrarla devam ettiren Kırgız Türkleri büyük acılar yaşamışlardır (Özkan, 2014:145). İsyanın zaman zaman ayrı bir direniş havası kazanması Rusların şiddetinin arttırmasına bahane olmuş ve kanlı süreçlerin en ağırları yaşanmıştır. 1897 yılındaki Endican ve 1916 yılındaki Ürkün olayı bu süreçte yaşanan en kanlı isyanlardır. Ürkün olayının Kırgız Türklerinin yaşadığı zulme gösterilebilecek en önemli örneklerden olduğu ve bu olayın neticesinde Kırgızların katledildiği, vatanlarından sürüldüğü görülmektedir. Yıllar geçtikçe Kırgızların nüfusunun azaldığı ve bunun isyan sürecinde hızlandığı gözlenmektedir (Dergâh Arşivi, 1982:311). Bu hususta yapılan bir araştırmada 1873 yılında Kırgızların nüfusunun 400 bin 1895 yılında 850 bin civarındadır. İşgaller sonrası düşen nüfusla bu sayı 300 bin olmuştur (Devlet, 2014: 46-47).

Türkistan Otonom Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti isminde Rusya'ya bağlı olarak 1918 yılına bir devlet kurulmuştur (Ünal, 2010:7). Rusların Asya'daki Türk topluluklarını bölmeye çalışması neticesinde 1924 yılında Kara Kırgız Özerk Bölgesi oluşturulmuş ve daha sonraları 1936 yılında özgür bir şekilde cumhuriyet olarak Sovyetler Birliğine dâhil olmuştur (Sagınbekov, 2007:19). 21 Ağustos 1991 yılındaki gerçekleşen olayların sonucunda SSCB'nin çöküşü ile 31 Ağustosta Kırgızistan bağımsızlığını ilan etmiş ve Kırgız Cumhuriyeti kurulmuştur (Kasapoğlu, 2002:578). Kurulan bu ülkenin başkenti Bişkek'tir. Kurucu devlet başkanları ise Asker Akayev olmuştur. Kırgızistan'ın Kazakistan, Tacikistan, Doğu Türkistan ve Özbekistan ile sınır bağı vardır. 1928 yılında Latin alfabesine geçiş yapmadan önce Arap alfabesi kullanılmıştır. Daha sonraları Rus idaresinin politikaları neticesinde Kiril alfabesine geçiş yapılmış ve günümüzde de bu alfabe kullanılmaktadır (Özgen, 2008:21).

1.2. KIRGIZ EDEBİYATININ KISA KRONOLOJİK DEĞERLENDİRİLMESİ

Sanat insan ruhunun dinlenme alanıdır. Kimi zaman estetiğin öne çıktığı kimi zamansa sadeliğin ön planda olduğu insanoğlunun varlığıyla birlikte var olan ve soyutun somuta aktarıldığı bir zemindir. Sanatla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Genel olarak sanat belirli kaidelerle yapılan işlerin tümüdür dememiz mümkündür (Bozkurt, 1995:15). En önemli sanat dallarından biri de edebiyattır.

Edebiyatın ne olduğu noktasında birçok farklı tanım mevcuttur. Edebiyatın tanımını yapmak gerekirse bu noktada söylenecek birçok ifade bulunmaktadır. Genel olarak edebiyat, dili süsleyerek iletişim kurma ve kendini ifade etme yöntemi veya sanatıdır. Başka bir tanıma göre edebiyat, derin hisleri tetikleyen bir dil ve üslup aracılığıyla duygu ve düşünceleri ifade etmektir (Güzel, vd. 1997:14). Yazılı ve sözlü olarak fikir, his ve hayallerin dil aracılığıyla ifade edilmesi olarak tanımlanan edebiyat, tarih okumaları ile birbirine yakın bir şekilde sunulmaktadır. Bu noktadan hareketle edebi alanda tüm noktaların bir bakıma tarihle bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönüyle edebiyat incelemeleri, edebi eserlerin üretildikleri dönemin sosyal, kültürel ve siyasal etkileri göz önüne alınarak değerlendirilmektedir (Cemiloğlu, 2003:22). Toplumun sanatı ve sanatçıyı etkilediği düşünülürse ilgili alana dair kaynaklar okunurken bu husus gözden kaçırılmamalıdır. Edebiyat insan inşa etme yollarından en naifidir. Edebiyatın bu inceliğinden ve insanı eğitme yapısının oluşundan ona hep ihtiyaç duyulur. Edebi eserlerin üretildiği dönemler o eser üzerinde; edebi eserlerinde dönemine etkisi vardır (Artıkbayev, 2013:14).

Toplumlar ürettikleri edebi eserlerle sanatsal ihtiyaçlarını fert ve toplum olarak karşılamaya çalışmışlardır. Edebi eserler, toplumların kimliksel bilgilerinin bir nevi kodlarını taşımaktadırlar. Bu çerçevede her toplum, kendine has içerikler üreterek kendi edebiyatlarını oluşturmuşlardır. Toplumların başından geçen olayların tarihi ve edebi metinlerine yansıdığını ve bu noktadan tarih ve edebi alana kaynak olduğu görülmektedir. İki alan arasındaki bağlantının da bu noktadan çıktığı kaynaklardan okunmaktadır (Aşlar, 2014).

Kırgız edebiyatının temeli *Manas* destanıyla atılmıştır. *Manas* destanı içinde Kırgız halkının tarihi ve kültürel bilgilerini taşıyan en önemli eserlerin başında gelmektedir. *Manas* içinde Kırgızların hürriyet mücadelesine dayalı savaş anlatısı ve kutsal olan

vatan vurgusu ağır basmaktadır. Destan dünyanın en uzun destanı özelliğiyle dikkat çektiği gibi sözlü edebiyat geleneğinin dünya üzerinde ki en önemli örneklerinden bir tanesidir(Kallimci, 2002:6).

Her halkın edebiyatının temelini oluşturan ve onu besleyen destanlar, Kırgız edebiyatında kaynağını oluşturur. Destanlar halkın milli, dini ve sosyo-kültürel izlerini taşır ve günümüz yaşam tarzının temelleri hakkında bilgileri bize ulaştırır. Destanların nazım şeklinde olması güçlü bir şiir anlayışında temelini atılmasına zemin hazırlamıştır. Destanlar şiiri besleyen içerik ve şekle sahip olmasıyla şiirin gelişiminde destek olmuştur(Kallimci, 2002:7).

Sözlü edebiyatı çok gelişmiş olan Kırgızlar, folkloru birçok türe ayırmışlardır. Bunların içinde salt ırları (geleneksel şiirler) oldukça yaygındır. Geleneksel şiirler aile, din ve sosyal hayat gibi konularda kendi içinde ayrılırlar. Dini hayatı konu alan şiirler felaketlerden ve salgın hastalıklardan korunmak amacıyla kaleme alınmıştır(Kallimci, 2002:7).

Kırgızların sözlü döneme ait bir diğer şiir türleri de didaktik şiirlerdir. Bu tür şiirlere *Nasihat* şiirleride denmektedir. Bu tür şiirler konuları itibariyle sosyal yaşantıyı ele alır. Bu şiirlerin içeriğini insanların toplumsal yaşantıda yaptıkları yanlışlar, kadınların becerikliliği, bilgili olmak ve güzellik gibi konuları oluşturmaktadır (Kallimci, 2002:7)

Lirik şiirlerde Kırgız sözlü edebiyatında önemli bir yere sahiptir. İnsan hayatının önemli evrelerini konu alan lirik şiirlerde sevinçler ve üzüntüler işlenmiştir. Kırgız folklorunda bu türün içine beşik şiirleri, evlenme şiirleri, atışmalar gibi şiirler girmektedir. Kırgız sözlü edebiyatı içerisinde atasözleri, masallar, bilmece, efsanelerde önemli bir yere sahiptirler (Kallimci, 2002:7).

Kırgız Türkleri de kendilerine has tarihi, kültürel ve sosyal olaylar gibi toplumu etkileyen geçmişleri ve sanatsal anlayışlarıyla birçok eser üretmişlerdir. Kırgızların kadim tarihleri edebiyat alanında birçok eser üretmelerine zemin hazırlamış ve sözlü edebiyatlarının gelişmesine katkı sağlamıştır. Sözlü edebiyatlarının çok gelişmiş olduğunu ve tarih içerisinde uzun yıllar boyunca sözlü olarak eser ürettikleri bilinmektedir. *Manas* destanı başta olmak üzere *Kurmanbek*, *Er Tabıldı*, *Er Töştük*, *Kocacaş*, *Canış-Bayış* destanları bunun en net örnekleridir. Ancak bu durumun olumlu sonuçları yanında olumsuz sonuçları da bulunmaktadır. Tarihin gerçekliğinin anlaşılmasının ancak tarihi verilerin kayıt altına alınmasıyla sağlanacağı

düşünüldüğünde yazılı edebiyata geç kalındığını ve yazılı eser üretiminin yaklaşık olarak son yüzyıl içerisinde geliştiğini söylemek mümkündür (Kaplan, 1982:62). Bunun yanında milletlerin geçmişi hakkında bilgi toplarken sadece arşivlerde bulunan resmi evrakları incelemek o dönemin aydınlatılması için kâfi değildir. Resmi evrakların yanı sıra sanatsal metinlerin de incelenmesi gerekmektedir. Kırgız Türklerinin de kadim tarihini incelerken tarihi metinlerden ne kadar faydalanılıyorsa edebi metinlerden de o derece faydalanılması gerektiği önemli bir gerçektir (Güzel ve Torun, 2003:22).

Sanatçı her ne kadar öznel bir eser-metin ortaya koymaya çalışırsa da bunun pek mümkün olmadığı görülür. Zihin dünyamıza yerleşen her türlü olay ve olgu bizim esere bakışımızı da şekillendirmektedir. Bu durum eserin üretiminde de ön plana çıkmaktadır (Demircan, 2014:77). İnsanın canlı yapısı hayatına yansır ve hayatın içerisinde yaşanan canlı gelişmeler ruhi ve bedeni olarak sanatkarları da etkisi altına almaktadır. Yukarıda bahse konu olan hususlar doğrultusunda Kırgız Türklerinin tarihi ve edebi gelişmelerinin incelenmesi gerekir. Turar Kocomberdiyev'i etkileyen yapı bütünüyle gözler önüne serilmelidir ki şairin poetikasını okuyabilmek daha mümkün olsun.

Kırgız Türklerinin yazılı edebiyata geçişleri yakın tarihimize dayanmaktadır. Yazılı edebiyata geçilmeden önce öz ve şekil bakımından güçlü bir sözlü edebiyata sahip olan Kırgız Türkleri kültürel, tarihsel, siyasi birçok konuyu içeren eserler ortaya koymuşlardır. Sözlü edebiyat geleneği içerisinde destan, türkü, atasözü ve deyimler, hikâye gibi birçok alanda eser üretmişlerdir (Türk Ansiklopedisi, 1975:46). Yukarıda belirttiğimiz türler arasından en gelişmiş olanı destanlardır. Dünya edebiyatı içerisinde destan türünde en başarılı örnekleri Kırgız Türkleri oluşturmuştur. Destanlara örnek vermek gerekirse: *Manas*, *Kurmanbek*, *Er Tabıldı* bunlardan bazılarıdır (Öner, 2013).

Kırgızların ilk gazetesi olan *Erkin Too* 1924 yılında çıkmıştır. Bu gazeteyi takiben çeşitli yayınlar çıkmıştır. Bunlar *Kızıl Kırgızstan*, *Erkin oov*, *Çabuul*, *Cañı Madaniyat Colunda* dergileri çıkmıştır. Kırgız Eğitim Enstitüsü 1925 senesinde açılmıştır. Sonrasında 1932 senesinde Kırgız Devlet Pedagoji Enstitüsü açılmıştır (Özgen, 2014:89). Bu şekilde yazılı edebiyat gelişim sürecine girmiş ve ilerleyen zamanlarda daha fazla eser üretilmiştir.

Yazılı edebiyatın başladığı ilk zamanlar Ruslara karşı eser veren aydınlar daha sonraları baskılar neticesinde Komünist Parti lehine yazılar yazmışlardır. Bağımsızlığını kazanana kadar Kırgız Edebiyatı Sovyet ideolojisinin gölgesinde eser üretmek

durumunda kalmışlardır (Özgen, 2008:28). 2.Dünya Savaşı öncesine kadar devam eden baskılar Kırgız sanat camiasını zor durumda bırakmıştır. Bazı şair ve yazarlar rejim tarafında yer almıştır. Karşı cephede duran sanatkarlar ise sürgünlere gönderilerek, hapse atılarak, baskı yoluyla ve öldürülerek susturulmaya çalışmıştır (Karslı, 2019:5).

20. yüzyıl Kırgız Edebiyatının yazılı eserler üretmesi ve gelişmesi açısından verimli geçmiştir. Bu durumun sebebi Kırgız Türklerinin başına gelen siyasi ve tarihi olaylardır. Kırgızlar Sovyet rejiminin baskısı altında yaşarken halkın sesine ses olmaya çalışan aydınlar Kırgız Edebiyatının gelişmesine katkı sağlamıştır. Kırgız Edebiyatının 1924'te yazılı edebiyatının başlaması genel kabuldür (Kazımoğlu, 1994:17). Kırgızların bilinen en ünlü yazarlarının başında Cengiz Aytmatov gelmektedir. Kırgız Edebiyatı genel olarak bilim insanları tarafından beş kısımda incelenir (Baytok, 2016:218).

Halk Edebiyatının canlı bir şekilde işlendiği ilk dönemde Çağatay Türkçesinde ve diğer bazı Türk lehçelerinde eserler üretilmiştir (Madakeev, 2019:5). Sözlü edebi eserlerin mana derinliği bu dönemde ayrıca görülmektedir. Bu dönem içerisinde sanatçılar halk edebiyatından esinlenilerek bazı eserler kaleme almıştır.

1917-1940' lı yıllarda eserlerin sayısı bir önceki döneme göre çok artmış ve eser sayısı açısından daha zengin bir dönem oluşmuştur. Bu dönemin eserlerinde sosyalizm propagandası yapılmış ve sosyalizm karşıtı eserlere müsaade edilmemiştir. Bu dönem Kırgız edebiyatı tarihinde sözlü edebiyat geleneğinden yazılı edebiyat geleneğine geçiş dönemi olarak kabul edilir. Kırgız yazılı edebiyatının gelişim gösterdiği bu süreçte Sovyet ideolojisi etkisi altında gerçekleşmiştir.

1941-1945 yıllarında meydana gelen ve dünya üzerinde yaşanmış en büyük savaş olan 2. Dünya Savaşı Kırgız Türkleri dâhil olmak üzere tüm dünyada etkisini göstermiştir. Bu savaş dünya halkları açısından önemli bir tarihi olaydır. Savaşın insanoğluna getirdiği acı ve psikolojik yıkımın etkisini 2. Dünya Savaşında da görürüz. Savaşın insanların bedenlerinde ve yüreklerinde açtığı yaralar uzun yıllar iyileşmemiştir. Dünya edebiyatı üzerinde bu yıllar genel olarak savaş konulu eserler kaleme alınmıştır. Kırgız edebiyatında bu dönem eserlerinin neredeyse tamamında savaş, vatan, millet gibi olgular sıkça görülür. Savaşta milyonlarca insan ölmüş ve bu yaraların kapanmasına yardımcı olması için tiyatro, radyo ve edebiyat gibi birçok alan aktif kullanılmıştır (Artıkbayev, 2013: 165).

1961-1984 yılları kırgız edebiyatında ayrı bir dönem olarak ele alınmaktadır. Komünizmin etkisinin devam ettiği bu yıllar aslında artık siyasal baskının yumuşamaya başladığı bir dönemdir. Dönemin sonuna doğru baskıların oranının azaldığını söylemek mümkündür. Araştırmalar bu dönemde hız kazanmış ve edebi eserlere değer verilmiştir. Kırgız edebiyatının ve dünya edebiyatının önemli yazarı Cengiz Aytmatov bu dönemde eserlerini kaleme almıştır.

Kırgız edebiyatında 1985 ve sonrası ayrı değerlendirilmektedir. Bu dönem 1985 yılından başlayarak günümüze kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu dönem devlet yapılanmasında politik değişikliklere gidilmiştir. Açıklık ve yeniden yapılanma süreci şeklinde tanımlanan bu sürecin edebiyata etkisi olmuş ve yasaklı yayınlar basılmaya başlanmıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği bu dönemde dağılmıştır. Birliğin dağılmasıyla kurulan bağımsız Kırgızistan'da yazarlar özgürce eser üretmektedir. Günümüzde hali hazırda devam eden bu dönem Kırgız edebiyatının farklı bir evreye ulaşmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

1.3. KIRGIZ ŞİİRİ

Tarihi gelişmelerin edebiyata olan etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Kırgız edebiyatında şiiri tarihsel süreçlere göre başlıklara ayırarak incelemek gerekmektedir. Kırgız edebiyatını dönemsel olarak ayırmamızın sebebi yaşanan siyasi ve tarihsel süreçlerdir. Edebiyatın tarihle olan ilişkisi edebiyatın varlığıyla başlamıştır (Türkeş, 2011: 85). Edebiyatın fitratında olan bu durum bazı toplumlarda daha nettir. Kırgız edebiyatının incelenmesinde, sınıflandırılmasında, içeriğinde ve daha birçok noktasında tarihi olaylar etkili olmuştur. Edebiyatın bir parçası olan şiir de bu doğrultuda değerlendirilmelidir.

Şiirin ne olduğu konusunda farklı görüşler mevcut olmakla birlikte genel olarak şiir duygu ve düşüncüyü özgün bir biçimde okurunu duygulandırmaya yönelik şekilde kaleme alma sanatıdır (Aksan, 1995: 8). Edebiyat alanı içerisinde şiirin kendine has bir yeri ve önemi vardır. İnsanoğlu her zaman için ruhindaki boşluğu doldurma gayreti içerisinde olmuştur. Bu boşluğu doldurma hizmetini de bir bakıma sanat üstlenmiştir. Şiirin ruha hitap eden bir yapısı vardır. Bu yapıyı şair ve okur birlikte keşfederler.

Yukarıda bahsettiğimiz hususlar doğrultusunda Kırgız yazılı edebiyatının içerisinde olan Kırgız şiirin'in tarihsel sürecinin genel hatlarını şu şekilde özetleyebiliriz.

1.3.1. 1917-1929 Yıllarında Kırgız Şiiri

1926 senesinde Kırgız Özerk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla şiirleri okuyucuyla buluşturma fırsatı yakalayan şairler eserlerini bu dönemde yayınlama fırsatını da yakalamışlardır. Basılan eserler rejimin istekleri doğrultusunda içeriklere sahiptir. Şekil olarak karışılmasa da eserlerin içerisinde rejimin aksine bir görüşe müsaade edilmemiştir. Bu dönem eserlerinde şekil her ne kadar gelenekten gelse de ihtiva edilen mana başkadır (Cicioğlu, 2015: 127).

1917-1929 yılları arasında ortaya konan eserlerde sözlü gelenek takip edilerek Sosyalizmi halka yayma hedeflenmiştir. Bu şekilde eser üreten Aldaş Moldo, Abılkasım Cutakeyev, Toktoralı Talkanbayev, Isak Şaybekov adlı şairler Sovyet Devrimini bizzat yaşamış ve etkilenmiş şairlerdir (Özgen, 2014: 57). Marksist, Leninist eserlerin üretildiği bir dönem olmasında yaşanan devrime şahit olmalarının etkisi olmuştur.

Geleneksel sözlü edebiyatın şiir kalıplarının etkisi altında şiirlerini kaleme alan şairler Tatar, Kazak ve Özbek şiirlerindende etkilenmişlerdir. Bu şekilde Sovyet edebiyatının etkisi Kırgız şiirinde de görülmeye başlamıştır (Cigitov, 2006: 19). Kırgız şiirinin oluşum döneminde şairlerden bazıları Kazakça ve Tatarca yazmışlardır şiirlerini. Bu dönemin şairlerinin çoğu öğrencilerden oluşmaktaydı (Aşlar, 2012: 69). Bu dönemin önemli ve ilk temsilcilerinden Sıdık Karaçev Tatar Türkçesiyle, Kasım Tınıstanov Kazak Türkçesiyle eserler kaleme almışlardır (Özgen, 2014: 63).

Kasım Tınıstanov bu dönemin en önemli ismidir. Kırgız edebiyatında hala önemli sanatçılar arasında anılır. Onun önemi başarılı eserler üretmesi ve ilkleri başarmasından kaynaklanmaktadır. Kasım Tınıstanov ilk Kırgız alfabesini hazırlamasıyla yazı dilinin gelişmesini sağlamış ve yazılı edebiyatın temelini atmasıyla önemli bir işe imza atmıştır. Kasım Tınıstanov'un 1922 senesinde Kırgız Türkçesiyle ilk manzumesini *Canıl Mirzayı* "Canıl Mirza" ve 1925 senesinde *Ala Too* "Ala Dağ" adlı şiirini Kırgız Türkçesiyle kaleme almıştır (Ükübayeva, 2007: 639). Kasım Tınıstanov'un *Alaça* "Alaşa" isimli şiiri ideolojik suç unsuru kabul edilmiş ve rejim taraftarı kişilerin eleştirisini almıştır (Kallimci, 2005: 5). Karaçev'in şiirlerinin birçoğu günümüze

ulaşamamıştır. *Ötkön Kündü Sağınıp* “Geçen Günleri Özlerken” adlı şiiri günümüze ulaşmıştır. Bu şiirde milliyetçi duygular ön plana çıkmıştır. Kasım Tınıstanov ve Sıdık Karaçev dönemlerinde Sovyet taraftarlarının hain söylemine maruz kalmışlardır. Kasımalı Bayalınov’a ait *Biz Kim Elek, Kim Bolduk* “Biz Kimdik, Kim Olduk” isimli şiirleri 1923 senesinde, Kasım Tınıstanov’un 1934’te *Tan* “Şafak” isimli şiir kitapları Kazak Türkçesiyle yayın hayatına kazandırılmıştır (Naskali, 1996:1001).

Günümüzdeki adıyla *Kırgız Tuusu* olan o dönemki *Erkin Too* gazetesi 7 Kasım 1924 senesinde Arap alfabeli Kırgız Türkçesiyle çıkar ve bu durum Kırgız halkı için önemli bir adımdır. Kırgız Sovyet edebiyatının ilk eseri özelliğini taşıyan Aalı Tokombayev’in *Oktyabrın Kelgen Kezi* “Ekim’in Geldiği Gün” şiiri bu gazetenin ilk sayısında yayımlanır. Bu şiirin yazarı olan Aalı Tokombayev’e ait rejimi öven şiirler gazetenin daha sonraki sayılarında da okurlarıyla buluşur. Şairin birçok şiiri Sovyet rejimini övmeye ve halka bu düşünceleri aşılamaaya yöneliktir. Şair Tokombayev’in *Lenin Tuuraluu* “Lenin Hakkında” isimli kitabında Lenin’e methiyeler dizerek Kırgız halkının Sosyalizmi benimsemesine katkı sağlamıştır (Gürsoy, 1996: 1005).

Coldoşev’in 1927 yılında *Kızıl Gül* “Kırmızı Gül” isimli kitabı çıkar. Tokombayev’in *Ayaldar Aynegi* “Kadınlar Aynası” şiir kitabı 1929 yılında yayınlanmıştır (Ükübayeva, 2007:640). Bu yıllarda kadın hakları, kadınları konu alan şiirler çıkmaya başlamıştır. Bu şiirler genel olarak çağrı ve hitap tarzında yazılmış şiirlerdir.

Geleneksel şiir şekliyle Rus edebiyatı şiir anlayışının birleştirilmek istendiği bu dönemin en belirgin özelliğidir. Örnek verilecek olursa Mukay Elebayev’in *Zarıgam* “Çok İstiyorum” isimli şiiri örnek gösterilebilir. Bu şiir halk şiiri tarzında yazılmış ve gençlere bilgili olmayı öğütleyen nasihat içerikli bir şiirdir. Ayrıca şiirin içerisinde Sovyet okullarında eğitim almanın güzelliğinden bahsetmiştir (Gürsoy, 1996: 1005). Bu anlayışta yazılmış şiirler *Lenin Colu* “Lenin Yolu” da örnek verilebilir. Şair Cusup Turusbekov bu şiirinde edebi üslubu da kullanarak kaleme almıştır (Ükübayeva, 2007: 640).

Kırgız edebiyatının modern şiirle tanışmasının ve ilk örneklerin verildiği bu dönemde geleneğin yeniyle çatıştığını görmek mümkündür. Sosyo-kültürel çatışmanın yaşandığı ve bunun şiirlere yansıdığı şiir örneklerinden bazıları şunlardır: *Çüy Boyu* “Çüy Kıyısı”, *Isık Köl Menen Balıkçı* “Isık Göl ile Balıkçı”, *Madaniyat Canırdı* “Medeniyet Yenilendi” verilebilecek örneklerdendir (Özgen, 2014: 67).

Kırgız şiirinde 1917-1929 yılları arasında iki konu etrafında eserler üretilmiştir. Sovyet rejiminin oluşturmak istediği toplumsal düzen bu konulardan ilkidir. Bir diğer konu başlığı ise eski düzeni eleştirip eskiyle çatışma olmuştur (Aşlar, 2012:71). Özetle söylemek gerekirse 1917-1929 yıllarının şiir poetikasını Sovyet ideolojisi şekillendirmiştir denilebilir. Her ne kadar şekil açısından halk edebiyatına benzer eserler ortaya konmuş olsa da içerik yukarıda bahsettiğimiz gibi mevcut düzeni övme eski düzeni yerme şeklinde olmuştur.

1.3.1. 1929-1940 Yıllarında Kırgız Şiiri

Dünya edebiyatlarında olduğu gibi bu yıllarda Sovyet edebiyatında da içerik bakımından değişiklikler meydana gelir. Bu durum Kırgız edebiyatını ve şiirini de etkiler. Değişim ihtiyacı zamanın değişen şartlarıyla alakalı olmuştur. Artık yeni şair ve yazarlar ortaya çıkmış ve toplumsal yaşamda bazı şeyler değişmiştir. Bu sebeple Sovyet Edebiyatında bir değişim yaşanır. Yazarların eserlerinde içerikte görülen değişimlerden bazıları kadınların toplumsal yaşamdaki yeri, sanayileşme ağırlıklı görülmektedir. Şairler bu dönem içerisinde Lenin'i öven şiirler yazmaya devam etmişlerdir (Kazımoğlu, 1994:223).

Bu dönemi Kırgız şiirinin gelişme dönemi olarak adlandırmak mümkündür. Çünkü bu dönem Kırgız şiiri üslup ve şekil bakımından gelişme göstermiştir. Şairlerin ürettiği eser sayısında da artış yaşanmış ve 60'dan fazla şiir kitabı okurlarıyla buluşmuştur (Ükübayeva, 2007: 643). Bu dönemin şiirlerinde 20'li yıllardaki gibi şairler şiirini rejimin ideolojisinin hizmetine sunmuştur. Şairler şiirleriyle halkı aydınlatmayı ve şiirle gelişmelerden haber etmeyi denemişlerdir (Özgen, 2014:94-95).

Komünist düşüncede bir işçi sınıfının oluşturulması için sanat eserleri üretilmiş ve halkın inanç dünyaları şekillendirilmeye çalışılmıştır. Özellikle genç nesil üzerinde Komünist bir yaşam görülmek istenmiştir. Moskova'ya okumak için giden genç nesil memleketine döndüğünde Sovyet düşüncesini halkına aktarmaya çalışmıştır. Şair olan gençler ise bu konuda şiirler yazmışlardır. Tanınmış şairler arasında bu dönemin en çok dikkat çeken isim ise Kubançkov Malikov olmuştur. Yazdığı şiirlerde Moskova'da eğitim almış gençlerin ne kadar aydın olduğundan bahsetmiştir. Eski yeni çatışması

Malikov'un *Capar Menen Şaripa* "Capar ve Şaripa" adlı eserinde görülür (Kazımoğlu, 1994: 233-234).

Dönemin içerik bakımından öne çıkan bir diğer konusu ise emektir. Şiirlerde emek temasını bolca işleyen şairler bazı zamanlarda kitapların isimlerini dahi emek kelimesinden yola çıkarak koymuşlardır. Örneğin Aalı Tokombayev'in *Emgek Gülü* "Emeğin Gülü", Coomart Bökönbayev'in *Emgek Tölü* "Emeğin Hasadı" gösterilebilir. Emek teması bu dönemde şairlerin toplum üzerinde oluşturmak istedikleri düşünce yapısında olmazsa olmazlardan olmuştur (Özgen, 2014:97).

Toplumu düşünen şairler bu dönemde eser üretirken insan yetiştirmenin gayretinde olmuşlardır. İdeal Komünist gençlik yetiştirmek ve çalışkan, bilgili, cahil olmayan gençlik oluşturmaya dikkat etmişlerdir. Yukarıda bahsettiğimiz hususlar doğrultusunda eser veren şairlere örnek verecek olursak: Elebayev, Tokombayev, Ümötaliyev, Turusbekov bunlardan ilk akla gelenlerdir. *Ot Araba* "Tren" şiirinde ekonomik gelişmelerden bahseder M. Elebayev. Bu şiirden yola çıkılarak toplumsal konulara dikkat çekildiği görülebilir bu dönemde.

1929 sonrası en çok işlenen konular arasında sanayileşme teması sıkça görülür. Sanayi alanındaki gelişmeler toplumda etkisini göstermeye başlar ve şairler de bu gelişmeleri halka anlatmak ve refahın gelişmesine katkı sunmak için sanayileşmeyi, fabrikalar açmayı öven şiirler yazarlar. Yaşanan sanayi gelişmeleri daha öncesinde görülmeyen şeyler olmasından dolayı toplumda etkisi çok net bir şekilde görülmüştür. Bu durum şairleri etkilemiştir. En çok öne çıkan teknolojilerden olan tren bu dönem şiirlerinde çok kullanılmıştır. Bu konuda eser veren şairler ise Malikov, Tokombayev ve Elebayevdir (Özgen, 2014: 99).

Bu dönem içerisinde vatan sevgisi, vatanın güzelliği ve tabiatı temalarında eser veren şairler olmuştur. Bu temayla eserler üretenlere rejim tarafından teşvikler verilmiştir. Eserlerde şekil ve içerik bakımından görülen benzerlikler bu sebepten olmuştur (Kazımoğlu, 1994:234). Bu dönem şairleri Ruslara olan bağlılığını ve ülke içerisinde yaşayan halkların birliğini tema olarak seçmişlerdir. Rus şairlerin şiirleri Kırgız Türkçesine çevrilmiş ve halk üzerinde Rusların yanında olunması gerektiği aşılarmıştır (Naskali, 1996: 1011).

Alıkul Osmonov her ne kadar Savaş Dönemi şairi olsa da verdiği başarılı eserler sayesinde bu dönemde adından söz ettirmeyi başarmıştır. Kırgızistan'ın doğal

güzelliklerini tema eden şair sosyalist insan tipinden bahsetmiştir. Alıkul Osmonov şiirlerinde ideolojiden çok insanın iç dünyasını kaleme almıştır (Naskali, 1996: 1011). Devlet o dönem edebiyata katkıda bulunan şairleri devlet nişanıyla ödüllendirmiştir. Turusbekov, Osmonov, Üsönbayev bu ödüle layık görülen şairlerden bazıları olmuştur. Bu dönemin genel olarak Kırgız Şiirinde gelişme gösterildiği bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Şekil ve mana bakımından yeni formlar denenmiş ve yeni şairlerle Kırgız Şiiri farklı bir evreye taşınmıştır.

1.3.2. 1941-1945 Yıllarında Kırgız Şiiri

Kırgız Edebiyatında içerik bakımından farklı bir sürecin başladığı bu dönem 2. Dünya Savaşı yıllarına tekabül etmektedir. Şairler müdafaa edilmesi için vatan topraklarının; eserler kaleme alarak halka seslenmişlerdir. Bu da şiirlerde canlılığa katkı sunmuştur. Bazı şairler cephede mücadele etmişlerdir. Turusbekov, Aşubayev, Esenkocoyev savaş sırasında vefat ederler (Naskali, 1996: 1012).

Bu dönem şiirlerinde vatanı koruma anlayışı eserlerde çokça yer bulmuştur. K. Akiyev *Öğüt* “Öğüt” adlı şiirinde halkı savaşmaya davet etmiştir. *Ar Kim Oz Kuçuno Jaraşa* “Herkes Gücüne Göre” adlı şiirinde ise halkın her sınıfından insanın elinden geldiğince savaşması gerektiğini belirtmiştir. Üsönbayev ise *Ölümgö Çeyin* “Ölüme Kadar”, *Duşmandı Ceñdik* “Düşmanı Yendik”, *Baatır Çolponbay* “Kahraman Çolponbay” gibi şiirlerinde savaş kahramanlıkları ve vatanı müdafaa temasını işlemiştir (Artıkbayev, 2013: 173-174).

Önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de halkların birlik olması çağrısı yapılmış ve top yekûn vatanı müdafaa anlayışı güdölmüştür. Başkentleri olan Moskova’nın önemine dikkat çeken Tokombayev *Eldin Cüröğü* “Halkın Kalbi” adlı şiirinde halkın birliğine işaret etmiştir. Başkenti bir kalp olarak düşünmek gerektiğini belirterek mücadeleye hep birlikte Sovyet halkı olarak katkı sunması gerektiğini kalem almıştır (Özgen, 2014: 135).

Bu dönemin en tanınmış şairi Alıkul Osmonov olmuştur. Savaş temasını ele aldığı manzumelerinde insan figürünü net bir şekilde görmek mümkündür. Bu manzumelere örnek olarak *Kim Boldu Eken* “Kimmiş O Acaba” ve *May Künü* “Mayıs Günü” gösterilebilir (Ükübeyava, 2007: 648). *Mahabat* “Muhabbet” adlı şiir kitabı 1944-45

yılları arasındaki şiirlerinden oluşmaktadır. Yazdığı bu şiir kitabı Kırgız edebiyatı açısından çok önemli bir dönüm noktasıdır. Sanat açısından kattığı yenilik ve anlayış bu şiir kitabını öne çıkarmıştır (Artıkbayev, 2013: 177). Bu şiir kitabı için kendisi de olgunluğa eriştiği bir dönemde kaleme aldığını belirtmiştir (Kallimci, 2012: 5).

Türk yurtlarında birçok insan savaş sırasında ölmüştür. Bunun yanı sıra yurtlarından olan ailelerin sayısı da çok fazladır. Yetim kalan çocuklar ise ayrı bir sorun teşkil etmektedir. İşte bu problemleri dile getiren şair Osmonov *Rakiya* “Rukiye” adlı şiiri kaleme alır. Alıkul Osmonov dışında başka şairler de bu konularda eser ortaya koymuşlardır. Diğer şairlere nazaran en başarılı şair Alıkul Osmanov olmuştur (Naskali, 1996:1014).

1941-1945 yıllarında cephe gerisi de şiirlerde tema olarak yerinin almıştır. 1941 yılında Moskova’yı müdafaa ederken vefat eden askerler anısına birçok şiir kalem alınmıştır. Bu şiirlere örnek vermek gerekirse A. Tokombayev’in 28 *Baatır* “28 Kahraman” Alıkul Osmonov’un *Çoñ Çuy Kanalı* “Büyük Çuy Kanalı” şiirleri örnek gösterilebilir (Naskali, 1996: 1014). Genel olarak savaşın izlerinin görüldüğü bu dönemde şairler tema olarak vatan sevgisi, kahramanlık, halkların birliği gibi konuları ele almıştır. Dönem şairleri topraklarının korunması için halka çağrıda bulunan şiirler kaleme almışlardır.

1.3.3. 1945-1959 Yıllarında Kırgız Şiiri

Bu dönem içerisinde savaş sırasında kaleme alınan konular işlenmeye devam etmiştir. Savaş sonrası dönemi kapsayan bu yıllar Kırgız şiiri açısından gelişmelerin devam ettiği bir dönemdir. Savaş küresel etkisiyle birçok ülkeyi etkilemişti ve Kırgız halkı da savaştan fazlasıyla etkilenmişti. Birçok kişi cephede vefat etmiş ya da yaralanmıştı. Bunun yanı sıra cephe gerisinde yetim kalan çocuklar, dul kalan kadınlar ve birçok yakınıni kaybetmiş insanlar vardı. Bu sebeple savaşın izleri sosyal hayattan çabuk silinememişti. Sosyal hayatın durumu şiirlere de yansımış ve şairler savaşı ve sonrasını kaleme almaya devam etmişlerdir. Cephede ölenler arasında Kırgız şair ve yazarlar da bulunmaktaydı. Savaşta teknolojik olarak üstün görünen Almanlara karşı Sovyet yönetimi insan gücünü kullanmayı tercih etmiş ve bu durum kayıpların sayısını arttırmıştır (Türker, 2012: 232).

Tokombayev, Malikov, Ümotaliyev, Akiyev, Alıbayev gibi şairler bu dönemdeki şiirlerinde Sovyet halklarının birliği ve savaş zamanı gösterilen kahramanlıkları tema olarak işlemeye devam etmişlerdir. Savaş döneminin usta şairi Alıkul Osmonov bu dönemde de şiirlerini savaş ve kahramanlık temalarıyla ilgili yazmıştır. Bunlara *Ölüp Tirilgender* “Ölüp Dirilenler” ve Ceñiş “Zafer” isimli şiirleri örnek gösterilebilir.

Bu dönemin öne çıkan özelliklerinden birisi de insan psikolojisinin ön plana çıkarılmasıdır. Şairleri şiirlerini yazarken daha fazla duygu yüklü eserler ortaya koymuşlardır. Şiirlerin mana derinliği kazanması noktasında bu dönemde başarılı eserler üretilmiştir (Kasapoğlu, 2002: 384-385). Bu dönemin şiirsel gelişimleri basılan eserlerin fazlalığıyla da dikkat çeker. Tokombayev’in *Beleşim* “Armağanım”, Ümotaliyev’in *Meken Küüsü* “Vatan Bestesi”, Malikov’un *Bizdin Cer* “Bizim Yer”, Toktomuşev’in *Menin Ölköm* “Benim Ülkem” isimli şiir kitapları bu dönemde okurlarıyla buluşmuştur.

Savaşın üzerinden biraz zaman geçmesiyle temalara 1950’li yıllarda bir yenisi olarak “barış” teması eklenir. Sovyetlerin savaş sonrası topraklarında yaşayan birçok halkı bir arada barış içinde tutması için bu temaya önem verilir. Bu temayla ilgili yazılmış şiirlere Tokombayev’in *Tınçtıık Uraanı* “Barış Sloganı”, Malikov’un *Tınçtıık Darağı* “Barış Ağacı” isimli şiirleri örnek verilebilir.

Bu dönemde genel hatlarıyla savaş ve sonrasını, barışı, birlik ve beraberliği tema ederek eser üretmişlerdir şairler. Kırgız şiiri bu dönemde yeni çıkan kitaplar ve şairlerle gelişim göstermeye devam etmiştir.

1.3.4. 1960-1979 Yıllarında Kırgız Şiiri

1960’lı yıllarda savaşın izleri henüz silinmemiş olması sebebiyle eserlerde savaşın getirdiği temalar işlenmeye devam etmiştir. Bu dönemde siyasi düşüncelerin şiire etkisi diğer dönemlerde olduğu gibi açıkça görülür. Lenin’i öven şiirler kaleme alınmaya devam etmiştir. Lenin’i öven şairlerin amacı halkları kaynaştırma düşüncesidir. Lenin etrafında birleşmek ve Sosyalizmin çizgisinde ilerlemek düşüncesi bu dönem edebiyatında ön plana çıkar.

Bu dönemde ortaya çıkan genç şairler bir önceki şairlerden etkilenecek eserler üretmişlerdir. Çağdaş Kırgız şiiri bu dönemde eski şairlerin öncülüğü ve yeni şairlerin

zihin dünyasıyla farklı bir boyuta ulaşmıştır. Önceki dönem şairlerinin eserler kaleme almaları henüz sanatsal noktada gelişmeye çalıştıklarının ve sanata olan bağlılıklarının bir işaretidir.

Şiir kitaplarının sayısının artması bu dönem şairlerinin üretkenliğini göstermektedir. Genç şairlerin ve eski dönem şairlerinin kitapları bu dönemde artış göstermiştir. Örnek olarak R. Rıskulov, C. Sadıkov, S. Abdıkadırova, M. Bularkıyeva, İ. İsakov gösterilebilir. Bu dönem kendi tarzını oluşturan yetenekli şairler birçok eser üretmişlerdir. Bu genç ve kendilerine has tarzı olan şairler içerisinde: C. Abdıkalıkov, T. Kocomberdiyev, O. Sultanov, M. Tursunaliyev, E. İbariyev, C. Alıbayev, T. Arıkov ve daha birçok şair bulunmaktadır. Bu şairler kendi şiir kitaplarını çıkarmış ve dönemin başarılı şairleri arasında yerlerini almışlardır (Artıkbayev, 2013:295).

Bu dönem içerisinde şairlerde farklı bir tarz oluşturma düşüncesi görülür. Halk şiiri tarzında eserler üretildiği de görülmektedir. Bu dönemin öne çıkan bir diğer özelliği de kadın şairlerin çoğalması ve kadınların şiirlerde eski ve yeni üzerinden sosyal konumunun resmedilmesidir. Bu döneme kadar daha çok Nurkamal Çetikaşkeyava isminde kadın bir şairin ismi biliniyordu.

1950’de temeli atılan mizah anlayışlı şiirler bu dönemde çok fazla yol kat ederek yeni şairlerin ürettikleri eserlerle gelişim göstermiştir. M. Turgulov ve Tursunaliyev bu dönemde mizahı geliştiren isimlerin başında gelirler. M. Alıbayev, R. Şükürbekov gibi önemli şairler de örnek olarak gösterilebilir.

1960 sonrası Kırgız şiiri özellikle içerik bakımından zenginlik kazanarak savaş sonrası başarılı birçok eser üretilmiştir. Bu dönemde siyasi, ahlaki, kültürel, doğa ve kadın gibi birçok konuda şiir ortaya konulmuştur. Eski şairlerden etkilenen ama kendilerine has tarzlar oluşturan genç şairler birçok eser üreterek bu dönemde Çağdaş Kırgız Edebiyatını farklı bir boyuta taşımışlardır.

1.3.5. 1980 Sonrası Kırgız Şiiri

Bu dönem Sovyetlerde yaşanan siyasi, ekonomik değişiklikler sayesinde içerik tercihinde bulunma konusunda şairlerin daha özgür olduğu bir dönemdir. Açıklık ve yeniden yapılanma anlayışıyla hareket eden Sovyetler bu dönem şairlerin üreteceği içeriklere karışmayarak milliyetçi eserler üretilmesine ve herkesin düşüncelerini ifade

etmesine önceki dönemlere nazaran daha az müdahalede bulunulmuştur (Kallimci, 2012: 50).

Bir yandan özgürce eser üretme fırsatı bulan şairler bir yandan içerik konusunda boşluğa düşmüş ve bu konuda çeşitli tartışmalar çıkmıştır. Bu tartışma 1980 yılında bir gazetede ki “*Şiirde Arayış ve İçerik*” başlığıyla ortaya çıkar. Bu tartışma neticesinde artık siyasi içeriklerin daha az olmasını düşünenler çoğunluktadır (Naskali, 2001:68). Kırgız şiirinde bu dönem modern insanın estetik dünyasının ön plana çıkarıldığını görmekteyiz. Bu tema üzerinde S. Eraliyev, S. Cusuyev, B. Sarnogoyev gibi şairler eserler kaleme almışlardır (Söylemez ve Azap, 2008:290).

Estetik anlayışı kuvvetlendiren şairler bu dönem birçok eser üretmişlerdir. Bu genç şairlere S. Eraliyev, B. Sargonoyev, S. Cusuyev, M. Abdılkasımova, M. Bularkiyeva gibi şairleri gösterebiliriz. Bu şairler estetik açıdan güçlü ve duygu yüklü şiirler kaleme almış ve kitap çıkarmışlardır. Bu şairleri takip eden diğer şairler güçlü tasvirlerle eserlerini kaleme almış ve bu dönemin gelişimine katkı sunan şairler arasında yer almışlardır.

Bu dönemin öne çıkan en net özelliği özgür düşünceyle eserler üretmektir. Şairler bu dönem şekil bakımından da özgürce eserler üretmiş ve serbest tarzda eserler kaleme almışlardır. Serbest tarzda şiirin öncülüğünü S. Eraliyev O. Sultanov, R. Rıskulov, T. Kocomberdiyev gibi şairler yapmışlardır. Biz de bu çalışmamızda serbest tarzda eser üreten şair Turar Kocomberdiyev’i inceleyeceğiz. Bu dönemin sanat anlayışını ortaya koymak açısından Turar Kocomberdiyev önemli bir isimdir.

2. BÖLÜM

TURAR KOCOMBERDİYEV'İN HAYATI VE EDEBİ YAŞAMI

2.1. TURAR KOCOMBERDİYEV'İN HAYATI (1941-1989)

Kırgız edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biri olan Turar Kocomberdiyev 15 Ekim 1941 senesinde Kırgızistan'ın Çüy ili Çayıl ilçesine bağlı Sarı Bulak köyünde dünyaya gelmiştir. (Kocomberdiyeva, 2010: 6).

Hayvancılıkla geçinen bir ailenin çocuğu olan Kocomberdiyev, annesi Gülnaz Hanımı çocuk yaşlardayken kaybetmiştir. Ablası olan Ulça Kocomberdiyev'e annelik etmiş ve destekçi olmuştur. Annesini kaybetmesi ve çoban bir ailenin mensubu olmasından dolayı karşılaştıkları zorluklar onu karamsarlığa sürüklememiş ve eğitim hayatında başarılı olmuştur.

Turar Kocomberdiyev 5. A.S. Puşkin Okulunu 1959 senesinde tamamlayarak çalışma hayatına başlamış ve “Kırgızistan Gazetesi'nde” bir süre çalışmıştır. İlerleyen zamanlarda “Kırgızistan” basımevinde editör olarak çalışmış ve başarılı bir eğitim hayatının ardından çalışma hayatına da bu şekilde başlamıştır (Taptap, 2017: 7). Çalışma hayatına 1976 yılından itibaren Kırgız Kültür Bakanlığı'nda devam etmiştir.

Doğup büyüdüğü köydeki cadde ve ortaokula Turar Kocomberdiyev'in ismi verilmiştir. Bu okulun önüne Turar Kocomberdiyev'in anısına heykeli dikilmiştir. Kendisine ait şiirler birçok dile çevrilmiştir. Turar Kocomberdiyev Japon, Vietnamlı ve Rus şairlerin şiirlerini Kırgızcaya çevirmiştir. Şairin Kırgız müziğine katkısıda büyüktür. Bestekar K. Moldobasanov, M. Abdraev, T. Ermetovlarla birlikte, “Samanyolunun Yolu” bale oratoryosunun sözlerini ve “Gulda Kırgızistan”, “Tozdan Vatan”, “Elli Yıl Önce Halkım Canlandı” kantatlarının metinlerini yazdı.

Turar Kocomberdiyev kişiliğiyle de yakın çevresinin devamlı takdirini toplamıştır. Turar Kocomberdiyev'in kızı Nurgül Kocomberdiyev babasıyla ilgili verdiği bir röportaj da şu ifadeleri kullanmıştır:

“Babam çocukluğunu dağlarda geçirdi. Babam göçebe hayatı özümsemiştir.

Bütün bunlar sanatına ve şiirlerine yansımıştı. Babam savaş zamanı

doğduğu için dedem ona Turar vermiş. Dedem “ Ona Turar adını vereceğim, ayakları üzerinde duracak bir çocuk olacak” demiş. Babam çocukluğuyla ilgili sohbet ederken bana “Ben çok mutlu bir insanım. Ben ata binerek, berrak sular içerek, temiz hava soluyarak büyüdüm.” demişti. Babam dört yaşındayken annesi Gülnar vefat etti. Dedemiz daha sonra Kasyke'nin annesiyle evlendi ve babam ona “anne” diyerek büyüdü. Annemin babası değirmenciydi ve babam bu yüzden hiç aç kalmadığını söylerdi. Babamın annesi çok iyi şarkı söylerdi ve babası bir hikâye anlatıcısıydı.

Babam gizemli, derin düşünen, çalışkan bir adamdı. Bir bakışta kimin nasıl bir insan olduğunu anlayabiliyordu. Psikolog, filozof ve çok okuyan bir insandı. Kendini küçük şeylerin üstünde tutan çok hoş, insancıl, vatansever bir adamdı. Tashmat Arykov babama mektubunda şöyle yazmıştı: “Sizden on kişi olsaydı, Kırgızistan uzun zaman önce gelişmiş olurdu.”. Babam bize “bu benim şarkım” demezdi. Daha sonra bazılarını duyunca şaşırdık. Ancak 600 kadar şarkıya beste yazdığını söyledi. Hepsini insanlara ulaştıramadı.

Erken ölmesi bizim için çok üzücü. Maddi zenginlikle ilgilenmiyordu, ev ya da araba almak istemiyordu. Şiir kitapları çıkınca çok sevinir, köyüne giderek kitabını halka sunardı. “Araba alsan da sür ve tamir et. Taksiye binmeyi tercih ederim.” diyerek köye taksiyle giderdi. Böyle yaşadı. Kardeşleri ve gerçek arkadaşlarıyla gurur duyuyordu. Erken ölmesi bizim için üzücü ve bu adamın kızı olmaktan, beni yetiştirmesinden gurur duyuyorum. (рысмамбетова, 2022)”

Turar Kocomberdiyev çalışma hayatı, edebi yaşamı ve özel hayatıyla aynen şiirlerinde olduğu gibi bir uyum içerisinde olmuştur. Kızının ifadelerinden anlaşılabacağı üzere daha yazacağı birçok eseri vardı. Başarılı bir eğitim ve çalışma hayatı olan Turar Kocomberdiyev 1989 senesinde 48 yaşında vefat etmiştir. 48 yıllık ömründe birçok başarılı eser ortaya koyan şairimiz kendi halkının gönlünde ve Kırgız edebiyatında ayrı bir yere sahip olmuştur.

2.2. TURAR KOCOMBERDİYEV'İN EDEBİ YAŞAMI

Turar Kocomberdiyev, edebi hayatına 1959 senesinde bir gazetede yayımlanan *Öğretmen*'e isimli şiiriyle merhaba demiştir. Daha sonraları ün kazanmasına vesile olan ise çocuklar için kaleme aldığı şiirleri olmuştur. Özellikle çocuklar için yazdığı şiirleri Kırgız edebiyatı içerisinde de önemli bir yere sahiptir. Edebiyatın toplumla ilişkisi düşünülürse şair bu konuda toplumu ve çocukları etkisi altına almayı başarmıştır.

Turar Kocomberdiyev'in şiir alanında ilk kitabı olan "Kölçüktöğü Ay"ın (Gölcükteki Ay)'ın basılmasıyla 1961 senesinde dikkatleri üzerine çekmiş ve en iyi lirik şair olarak ün kazanmasına sebep olmuştur. Kocomberdiyev'in şiirleri o yıllarda dilden dile dolaşmaya başlamış ve bestelenmeye başlamıştır.

Kırgız Devlet Üniversitesinin Filoloji Bölümünden 1966 senesinde mezun olan şair aynı dönemde Kırgız Yazarlar Birliğine üye olmuştur. *Kızıl Alma* "Kırmızı Elma" ve *Tankı Simfoniya* "Sabah Senfonisi" isimli şiir kitaplarındaki başarısından dolayı *Cumhuriyet Lenin Komsomol Ödülü*nü almaya 1969 yılında hak kazanmıştır.

Ülke sınırlarını da aşan bir üne kavuşan Turar Kocomberdiyev'in şiirleri Rusça ve Kazakça olarak da basılmıştır. Turar Kocomberdiyev farklı dilde eser ortaya koymuş olan birçok şairin eserlerini külliyatlarını başarılı bir şekilde tercüme etmeyi başarmıştır. Kocomberdiyev'i başarılı kılan özelliklerinden birisi de onun adeta şiirlerini okurun penceresinden bakarak yazabilmesidir. Şair kaygılarını, sevinçlerini, okurun seviyesinde onların bakış açısına uygun bir şekilde kaleme almıştır. Sade ve içten bir şekilde kaleme aldığı eserleri şairin okuru tarafından beğeni toplamış daha sonraları ise okurlarıyla içten bir bağ kurmasına zemin hazırlamıştır. Eserlerinin akılda kalıcılığı konusundaki başarısı Turar Kocomberdiyev'i çocuk şiirinde daha farklı bir noktaya taşımış ve tekerlemeleri andıran şiirleriyle Kırgız çocuk edebiyatında en önemli şairler arasında yer almasına vesile olmuştur.

Sıradan bir olayı ve yahut nesneyi etkileyici bir hava içerisinde şiirlerinde işlemiş ve kendine has bir tarz ve üslup edinmeyi başarmıştır. Kendine has bu tarzıyla okurunu etkileyen şair bunun yanı sıra diğer şairleri de etkilemiştir. 48 yıllık yaşamında mühim görevlerde yer almış ve edebiyatla iç içe olmuştur. Ürettiği eserlerle ve üstlendiği görevlerle Kırgız halkının gönül dünyasında yer etmiştir. Kocomberdiyev çok fazla eser üretmiştir. Adeta yazdığı bir şiirinin mürekkebi kurumadan diğer şiirini yazmıştır.

Edebiyat toplumu nasıl etkiliyorsa toplum da edebiyatı aynı minvalde etkilemektedir. Bu bakış açısıyla devrinde ortaya çıkan siyasi ve sosyal birçok olaylara şahitlik etmesi Kocomberdiyev'in edebi kişiliğinin oturmasına katkı sağlamıştır. Eski ve yeniye harmanlayarak farklı kendine has edebi kişiliğini daha da kuvvetlendirmiştir.

Özetle söylemek gerekirse, Kocomberdiyev usta bir şekilde çocuk edebiyatı alanında eserler kaleme almasının yanında halk edebiyatı ürünlerinden de faydalandığını söyleyebiliriz. Onun şiir anlayışında dün ile bugünün birleştiğini görmek mümkündür. Onun şiirlerinde kültürel normları, ulusal değerleri, aynı zamanda Sovyet dönemi izlerini taşıyan bir hava vardır. Abartılı neşe ve şenlikten uzak olan şiirleri olaya odaklı değildir. Bu durum onun şiirlerinin başarılı olmasında bir diğer husustur. Bu özelliğini onun edebi yaşamında devamlı surette görmek mümkündür (Akmataliyev, 2002: 644-645).

Turar Kocomberdiyev'in şiirlerinde Kırgız yaşamından, kültüründen izler görülür. Yaşadığı coğrafyanın özelliklerinden kültüre kadar şiirlerinde birçok yerde bu motifler işlenmiştir. Kırgızistan'ın coğrafi güzelliklerini bir ressam edasıyla şiirlerinde işlemiştir. Gençlik ve çocukluk çağlarının bu bölgelerde geçmesi onun şiirlerine yansımış ve kültüre, vatanına bağlı bir edebi sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu durum onun şiirlerinde içtenliği ve sadeliği sağlamıştır. Kaleme aldığı şiirlerinde doğup büyüdüğü coğrafyaya yabancı olmadığı görülür. O coğrafyada bulunan derelerin, kuşların sesi adeta şiirlerinde duyulmaktadır. Şiirleri yaşadığı coğrafyanın izlerini taşıdığı kadar kendi yaşantısından da izler taşımaktadır.

Yaşadığı coğrafyanın etkileri şiirlerindeki köy motiflerinden anlaşılmaktadır. Yola nereden başladığını unutmadan samimi ve sade çizgisini şiirlerinde görmek mümkündür. Turar Kocomberdiyev'i dönem şairlerinden ayıran özelliklerinden birisi onun olay zincirlerini duygu yüklü cümlelerle resmetmesidir. Duygulara önem veren şair okuyucusuyla bütünleşerek şiirlerinde okurun kendini görmesini sağlamıştır. Bu özellikleriyle Turar Kocomberdiyev'in lirik bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Turar Kocomberdiyev şiirlerinde doğa motifini kullanmış ve pastoral tarzda eserler kaleme almıştır. Çocuklarla ilgili şiirlerinde ağırlıklı olarak birçok hayvan yer almaktadır. Yöntem olarak bu tarzı onun şiirlerinin eğitici yönünü ortaya çıkarmıştır.

Eserlerini üretmeye başladığı yıllar ülkelerin savaşın izlerini silmeye çalıştığı yıllara tekabül etmiştir. Savaş sonrası izleri silmek adına yapılan çalışmaların içerisinde

sanatsal metinlerin de önemi büyüktü. Bu konuda şair ve yazarların edebi eserler üretmesi de kaçınılmazdı. Şair ve yazarlar özellikle çocuk edebiyatı hususunda eserler üretmeleri açısından teşvik edilmişlerdir.

1950’li yıllar çocuk edebiyatı açısından verimli bir zaman diliminin başlangıcı olmuştur. Bunda devletlerin savaşın izlerini silmek ve çocukların üzerinde oluşacak manevi enkazı temizlemesi gayreti bulunmaktadır. Sürekli yayınlar çıkarılmaya başlanmış ve bu alanda gelişimin artması eser üretiminin teşvik edilmesi açısından yarışmalar düzenlenmiştir (Duman, 2016: 57-61).

1950’li yıllarda başlayan teşvik çalışmaları 1990’lı kadar yaklaşık kırk senelik bir zaman dilimi içerisinde devam etmiştir. Bu teşviklerinde etkisiyle gelişen Kırgız çocuk edebiyatında önemli bir etkisi olan Kocomberdiyev’in de önemli katkıları vardır. Sanat ve toplum etkileşimi o dönemlerde etkisini arttırmış ve Kocoberdiyev yazdığı şiirlerle halkına bir mesaj vermeyi hedeflemiştir. Bu konuda şiirlerin içindeki karakterler üzerinden okuruna ulaşmaya çalışmıştır. Kendi fikrini benimseyen karakterler şiirlerde duygu yüküyle birlikte bir olay yaşar ve şair de bu olayı canlı ve ilgi çekici bir dille resmeder. Turar Kocomberdiyev birçok eser kaleme alarak başarılı bir sanat hayatı geride bırakmıştır.

Tablo 1. Turar Kocomberdiyev'in Eserleri

Kölçüktöğü Ay	Gölcükteki Ay	1961
Biz Turgan Yer Biyik Cer	Bizim Kaldığımız Yer Büyük Dağ	1965
Kızıl Alma	Kırmızı Elma	1965
Too Üstündöğü Kün	Dağ Üzerindeki Güneş	1966
Tankı Şemfoni	Sabah Senfonisi	1968
Kün, Cer, Cürök	Güneş, Yer, Yürek	1970
Ot Öçpögön Kolomto	Sönmez Ocak	1972
Apa Cana Ot	Anne ve Ateş	1972
Kızgilt Keç	Pembe Akşam	1973
Ay Tiygen Too	Ay Dokunan Dağ	1982
Bazarlık	Pazarlık	1984
Ir Bulak	Şiir Kaynağı	1984
Kalptar	Yalanlar	1985

3. BÖLÜM

TURAR KOCOMBERDİYEV'İN ŞİİRLERİNDE TEMA

Turar Kocomberdiyev kendine has sanat anlayışıyla ilgili birçok konuda şiirler kaleme almıştır. Çalışmamızın bu kısmında birçok temayla yazdığı şiirleri inceleyerek şairin çok yönlü hayal ve duygu dünyasını ele alacağız.

Tablo 2. Şiirlerin Tahlilinde Kullanılacak Olan Tablo.

Şiirde İç ve Dış Yapı	
A. Ön Yapı	B.Arka Yapı
Duyulur Yapı, Ses Tabakası, Maddi Tabaka, Görünür Yapı, Reel Varlık Alanı	İç Yapı, İrreel Varlık Alanı, Soyut Yapı
Dış Görünüm, Harfler, Heceler, Ölçü Ve Ahenk, Redif, Kafiye Mısra-Beyit Yapısı (Şiirin Varlığıyla Duyulan, Görülen Maddi Yapısına Ait Olan Her Şey)	1.Semantik (Anlam) Tabaka a.Kelime Semantiği b.Cümle Semantiği 2.Obje (Nesne) Semantiği Anlamanın yoğun olduğu bölüm. Anlamı ağırlıklı olarak taşıyan kelimeler. 3. Karakter Tabakası Şairin ruh dünyası hakkında bilgiler, kişiliği, hayata bakış açısı... 4.Alınyasız (Kader) Tabakası Üçüncü tabakadaki tespit ve tanımlamaların çevre ve bütün insanlık için genelleştirilmesi.

Yukarıda verilen bu tablo Yavuz Bayram'ın çalışması örnek alınarak hazırlanmıştır(Bayram, 2003:12-15). İncelememizi yaparken şiirin iç ve dış yapısını gösteren yukarıda bulunan tablo merkeze alınmıştır. Turar Kocomberdiyev çok yönlü bir şairdir. Onun şiirlerinde kelimelere, cümlelere gizlenmiş olan etkenler vardır. Aslında bu durum bütün şairlerde vardır. Bir şairin poetikasını görebilmek adına şiiri oluşturan unsurların hepsi birer ipucu niteliği taşımaktadır. Yukarıda bulunan tablo

şiiirleri ele alırken şiirin satıraralarını okumamıza yardımcı olarak şair ve şiiri daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

3.1. ANNE BABA TEMALİ ŞİİRLERİ

Turar Kocomberdiyev'in şiirlerini yazarken duygusallığı kullanarak temayı işlemeyi tercih ettiğini görürüz. Bu hususta temanın çok önemi vardır. Şairin anne ve baba merkezli kaleme aldığı şiirlerinde yukarıda bahsettiğimiz duygusallık göze çarpmaktadır. Annelerin çocuklarıyla kurduğu bağa, çektikleri cefaya dikkat çeken şair şiirlerinde okurlara bir bakıma anne babalarının hayatlarında ne kadar önemli bir yere sahip olduklarını hatırlatmıştır. Şairin anne temalı şiirlerine verebileceğimiz örneklerden ilki "Kızın Şiiri" adlı eseridir.

Kızdın İri

Apapak cooluk salınıp,

Amandık tilep calınıp.

Alıstan kızım kelet dep,

Apakem cüröt sagınıp.

Kızın Şiiri

Bembeyaz başörtüsü takıp,

Sağlığını diler yalvarıp.

Uzaktan kızım gelecek diye,

Anneciğim beni özlemektedir.

(Kocomberdiyev, 2011:160).

Beyaz renginin insana verdiği temiz düşünceleri şair girişte kullanarak annelerin çocuklarına karşı olan güzel duygu ve düşüncelerine işaret etmiştir. Ayrıca burada şairin kelimeleri özenle seçtiğini görmekteyiz. Bir şair için kelimeleri özenle seçmek bir zorunluluktur. Çünkü şairin seçeceği her bir kelime şiirini inşa edecektir (Çetişli, 2006: 26). Başörtüsünü kullanarak şiire manevi bir hava katan şair, kızının sağlığını dilemekte olan bir anneyi ulvi bir makama yakıştırmıştır. Anne özlemi ile devam eden mısralarda şiirin öznesi olan kız annesinin onu özlediğinden emindir. Bu da annelerin çocuklarına bu dünyada ne kadar güven veren bir liman olduklarının göstergesidir. Anne ve babaların çocukları için isteyebilecekleri tek şey onların saadetleridir. Şairimiz bu şiirinde anne babaların duygularını bir nevi şiirleştirerek anne motifi üzerinden eserini oluşturmuştur. Annelerin içgüdüsel olarak çocuklarını her türlü tehlikeden korumasını veyahut hastalandıkları zaman onlar için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarına dikkat çeken şair şiirin öznesi olan kızın dilinden bu durumu ikinci mısradan ifade etmiştir.

Hasretin ağırlığının sevilenin çokluğuyla orantılı olduğu doğrultusunda bakılırsa uzaklardaki bir çocuğu en çok annesinin özleyeceği de bir gerçektir. Annesinin kendisine olan özlemini ifade ettiği ilk kıta tam anlamıyla duygu yoğunluğunun olduğu ve anneyle kızın hislerinin bütünleştiği kısımdır.

<i>Taptırbay al kez çaşındı,</i>	Bulunmaz o günler kayboldu,
<i>Tal - taldap örgön saçımdı.</i>	Özenle ören saçımı,
<i>Alıray tüşsöm apakem,</i>	Halsiz düşersem anneciğim,
<i>Aldıña çölöym başımdı.</i>	Dizlerine yaslarım başımı

(Kocomberdiyev, 2011:160).

Geçmişe olan özlemini daha ikinci kıtanın ilk mısrasında net bir şekilde ifade eden şair anılarını okurlarının gözünde canlandırmaya çalışmış ve annesinin kızının saçlarını örmesinden, yorulduğunda annesinin dizlerinde dinlenmesinden bahsetmiştir. Annesinin dizlerine başını koyması saçlarını örmesi gibi betimlemeleri şairin özellikle seçmiş olması onun okurla bütünleşme tekniğidir. Annesine olan özlemini yaşamış olaylar üzerinden aktarmaya devam eden şair kızın hasretini ifade etmesi duygusal yoğunluğu arttırmıştır. Geçmişin zihnimizde bıraktığı bazen tatlı bazen de acı birçok anı vardır. Kızın zihnindeki anılar ise bir çocuğun yaşayabileceği en tatlı anılardandır. Şairimiz şiirin öznesi olan kızın dilini kullanarak annesinin bir kızın saçlarını örmesinden annesinin dizlerine başını koyup halsizliğini gidermesinden oluşan hatıraları kullanarak sanki okurların gözleri önüne anılarından bir albümü koyarak onların zihin dünyasına ulaşmaya çalışmıştır. Şairin bu kıtaya “Bulunmaz o günler kayboldu” diyerek söze başlaması aslında özleminin iki türlü olduğunu bize göstermektedir. Hali hazırda annesinden uzakta olmasının yanında geçmişte yaşadığı günlere duyduğu özlemin bu kıtada birlikte işlendiğini görmekteyiz.

<i>Ar dayım açık maanayı,</i>	Her zaman iyi morali,
<i>Agarıp barat saamayı.</i>	Beyazlıyor saçları.
<i>Alpeştep bizdi östürgön,</i>	Güzelce bizi büyüten,
<i>Apalar bala taalayı.</i>	Anneler çocuk bahtıdır.
<i>Alpeştep bizdi östürgön,</i>	Güzelce bizi büyüten,
<i>Apalar çaşoo taalayı.</i>	Anneler hayat şansıdır.

(Kocomberdiyev, 2011:160).

Şair iki dördlük sonuna altı mısradan oluşan bir kapanış yapmayı tercih etmiş ve duygu yükünü daha da zirveye çıkarmayı denemiştir. İlk mısralarda annelerin devamlı suretle ne kadar moralinin iyi olduğundan bahsederken aslında annelerin çektikleri sıkıntıları çocuklarına hissettirmemekte ne kadar başarılı olduklarını söylemektedir. İkinci mısradaki “Beyazlıyor saçları” demesi aslında çekilen sıkıntıların şiirdeki sembolüdür. Burada şairin kelimelerin çağrışımlarından faydalanarak cümleler kurduğunu görmekteyiz. Sanatsal metinlerde çağrışımlardan faydalanmak dikkatleri şiire yönlendirdiği gibi şiirin mana derinliğini daha kuvvetli kılar (Çetişli, 2006: 27). Annelerin çektiği zahmetleri dile getiren şair vefa duygusuna dem vurarak hızlı bir geçişle annelerin çocukluk dönemi başta olmak üzere bir ömür hayatımızın mutluluk kaynağı olduğunu işlemiştir. Annelerin çocuklarda bıraktığı izlenim genel olarak şairin yukarıda bahsettiği annenin özellikleriyle uyumaktadır. Anneler her zaman için çocuklarının sağlığı, eğitimi, sosyal çevreleri ve tüm yaşamları boyunca kaliteli bir hayat yaşamalarını isterler. Bunların oluşması için ellerinden gelen tüm gayreti gösterirler ve hiçbir karşılık beklemezler. Annelerin bu fedakâr duruşları çocuklarda annelerine karşı ayrı bir sevgi bağı oluşturur. Bu bağ çocukla annesi arasında duygusal zeminde hislerin en kuvvetlisi olarak yaşanır. Şairimiz de şiirinde yukarıda bahsettiğimiz bu hususları edebi bir şekilde işleyerek annelerin çocukları için ortaya koydukları gayrete dikkat çekmiştir.

Anne temasını başarılı bir şekilde kaleme aldığı bu şiirinde duygu yüklü bir sesleniş göstermiştir şair. Bir kızın annesine olan özlemine ve çocukluk dönemindeki anılarını adeta resmetmiştir. Şairin bu temada kaleme aldığı bir diğer şiiri ise “Anne Eli” adlı şiiridir.

Ene Kolu

*Kaçan bolso tögüp turgan bereke,
Kasiyettiüü can ekensiñ eneke.
Aktaym go deym seniñ emçek sütündü,
Ata curtka carap bersem kerekke.*

(Kocomberdiyev, 2011:148).

Anne Eli

Ne zaman olsa bereket veren,
Kutsal bir varlıksın anneciğim,
Aklarım (diye düşünüyorum) ak sütünü,
Ata yurdun işine yararsam

Şiir duyguların ifadesi açısından en estetik yöntemlerden birisidir. Bu durum şairlerin şiirlerini yazarken dili edebi noktada incelikle kullanmalarına yol açar. Şiirde kullanılan dilin duygusallığı şiirin okurlar üzerinde bırakacağı etkisi açısından önemlidir (Çetişli, 2006: 28). Şairimiz Turar Kocomberdiyev “Anne Eli” adlı şiirinde duygusal dili ilk

mısralarda ilahi bir üslupla kullanarak annelerin hayatımızdaki yerini ulvi bir makama ulaştırmıştır. Yapılan işlerin güzel bir şekilde sonuçlanması, elde olan bir nimetin normalinden daha fazlasına yetmesi ve bu durumların Allah'ın eliyle olması durumu ile aynı noktadan yola çıkan şair annesinin varlığını bir bereket vesilesi olarak görerek onun varlığında ilahi bir hikmete işaret etmiştir. Sonraki mısralarda okurlarına memleket için faydalı bireyler olmaları gerektiğini kendi üzerinden verdiği mesajla aktarmaktadır. Anne sütünün bir bebeğin hayatını devam ettirebilmesi açısından önemi çok büyüktür. Şair de annelerin emeklerini ve hayatları boyunca yaptıkları fedakârlıkları sembolleştirerek anne sütünde toplamıştır. Şiirin kahramanı olan çocuk son mısralarda annesinin “ak sütünü” ödeyebilmesinin yolunu vatanı için faydalı bir birey olmasına bağlamıştır. Ebeveynler çocuklarını topluma faydalı bireyler olarak görmek isterler. Bu vesileyle şair anne-baba rızasını ve topluma faydalı olunması gerektiğini belirtmiştir. Son mısradaki aslında okurları yönlendirecek bir mesajı gizleyen şair bu durumu anne motifiyle harmanlayarak okurların duygu ve düşünce dünyasına ulaşmıştır.

Körçü cıldar kançalık tez ötkönün, Baksana yılların hızla geçtiğine,
Eske tüşöt soguş cılı çökkönüñ. Hatırlarım savaş yıllarındaki zor durumunu,
Altı balañ nan surasa çurkurap, Altı çocuğun ekmek isteyince ağlayarak
Aylañ ketip açuu caşın tökkönüñ. Çaresizlikten acı yaşlar döktüğünü.
 (Kocomberdiyev, 2011:148).

Yaşanmışlıklar üzerinden duygu yoğunluğunu arttıran şair geçmiş zamanı anımsayarak okurlara ilk kıtada olduğu gibi vatan sevgisini ikinci bir mesaj olarak gizlemiştir. Annesine hitap ederek başlaması şiiri üzerinden annesiyle dertleşmesine ortam hazırlamış ve bu duruma tiyatro havası katmıştır. Okurların buradaki durumu adeta tiyatro izleyicisi konumu kazanmıştır. Okurların şiirin içerisine girmesi için bu şekilde kıtaya başlaması etkili olmuştur. Geçen zamanı anarak annesinin artık yaşlandığını ve kendisinin çocukluk döneminden bir anısını paylaşacağını hissettiren şair ikinci mısradaki savaş günlerini hatırladığını ve bunun üstüne dertlendiğini belirten cümleler kurmuştur. Kırgızların 2. Dünya Savaşı yıllarını zor geçirdiğini bir bakıma okurlarına hatırlatmıştır. Savaşın insan üzerinde bıraktığı yıkımdan sonra toparlanması çok uzun zaman almıştır. Savaşın verdiği ağır şartlar sivil grupları etkilemektedir. Şiirin kahramanı da annesinin savaşın o zor zamanlarında çektiği sıkıntıları basit ama etkili bir dille kaleme alması şiire olaylar örgüsü üzerinden gerçeklik olgusunu katmaktadır. Şiirler yazıldığı dönemin

kültürel ve sosyolojik varlıklarından beslenirler. Bu durum şiirin tanınması açısından okurlara fikir verir (Aktaş, 2013: 32). Şairimiz de savaş yıllarının toplumdaki etkisinden nasibini almış biri olarak anne temalı şiirine savaş temasını da ekleyerek duygusal noktada daha ağır ve yoğun bir hava oluşturmuştur.

<i>Emgegiñdi kantip unut kılayın,</i>	Emeğini nasıl unutayım,
<i>Men agarttım saamayındın dalayın.</i>	Ben beyazlattım saçlarının çoğunu,
<i>Tuura colgo bağıt bergen cıldızım,</i>	Doğru yola yönelten yıldızımsın,
<i>Turmuştığı menin bakıt, taalayım.</i>	Hayattaki benim mutluluğum, şansım.

Kocomberdiyev, 2011:148).

Şiirin tamamına mesajını yayan şairimiz annelerin çocukları üzerindeki emeklerinden bahsederek üçüncü kıtaya giriş yaparak verdiği mesajı vurgulamıştır. Annelerin çocukları üzerinde olan emekleri hiç kuşkusuz çok fazladır. Bütün çocuklarda ortak olan bu düşünceden yola çıkan şair bütün okurların duygularına tercümanlık yaparcasına annesinin onun üzerinde olan emeğinden bahsetmiştir. Daha da ileri giden şair mahcup bir edayla annesinin saçlarını kendisinin beyazlattığını iddia ederek mahcubiyetini dile getirmiştir. Anneler çocuklarının aklında sadece emek veren aile üyeleri olarak kalmazlar. Bazı zamanlarda anneler çocukları için mutluluk kaynağı olurlar. Annesine hitaben yazdığı şiiri annesine övgülerle sonlandırmış ve annesinin onun için bir rehber ve neşe kaynağı olduğunu söylemiştir. Şiiri neticelendirirken annesine hitaben yüklediği sıfatlar genel olarak anneleri yücelten bir yaklaşımdır.

Turar Kocomberdiyev okurlarıyla kurduğu bağı kuvvetli tutmayı başarmış bir şairdir. Tema olarak duygu yoğunluğu derin olan bu konuda kalemini de kuvvetli kullanarak ortaya başarılı bir eser çıkartmıştır. Şairimizin bu temayla ilgili bir diğer eseri “Annem ile Babama” adlı şiiridir. Bu şiirinde baba motifini de kullanarak ailesel bütünlüğü yakalamaya çalışmıştır.

Enem Menen Atama

Annem ile Babama

Turar Kocomberdiyev bu şiirinde anne ve baba motiflerini birleştirip aynı şiirde kullanarak okurların gözünde ailesel bütünlüğü yakalamaya çalışmıştır. Şairin bu şiiri şarkı olarak seslendirilmiş ve Kırgızistanda ünlü bir eserdir. Şiirlerinde temayı bazen örtülü bir şekilde işleyen şair bu şiirinde de aileyi açıktan işlerken bir yandan da ilmi çalışma yaparak bilime ve insanlığa faydalı olmak gerektiğini işaretten söylemiştir.

Anne ve babaların çalışma hayatlarındaki gayeleri çocuklarının yaşam şartlarını daha iyiye götürebilmektir. Şair de bu durumu ele alarak söze başlar ve anne ve babaların çocukları için sergiledikleri çalışma hayatlarının ne kadar fedakârken olduğunu belirtmek istemiştir.

*Cürösünör caşap, iştep alısta,
Çoloo tiybeyt ay ötkörböy barışka.
Ak emgekti aktayın dep uuluñar,
Bilim üçün tüşkön uzak carışka.*

Uzaklarda çalışırsınız, yaşarsınız,
İmkânım yok her ay gelip görmeye.
Ak sütünü helal ettirmek için oğlunuz,
Bilim için girdi uzun yarışa.

(Kocomberdiyev, 2011:80).

Anne ve babaların çocukları üzerindeki emeklerine vurgu yapmak isteyen şair şiirine anne ve babasının uzaklarda çalıştığını bu sebeple hasret çektiklerini anlatır. Anne ve babasını özleyen çocuğun anne babasından uzakta olmasının onu hüznlendirdiğini ve her zaman için yanlarına gidemediğini çaresiz bir edayla dile getirmiştir. Daha sonrasındaki mısralarda ise buna karşılık anne babasına karşı vefa borcunu bilim için gayret göstererek ödemeye çalıştığını bilinç yüklü bir dizeyle dile getirir. Anne ve baabasının haklarını sembolik olarak kullanan şair üzerine düşen sorumluluğun farkında olan bir kahraman ortaya koymak istemiştir. Kahramanımız olan çocuk eğitim hayatında göstereceği başarıyla ailesine karşı haklarını ödeyebileceği düşüncesindedir. Şairimiz topluma örnek olacak bir karakter oluşturarak aslında bu şiiri üzerinden okurlara ulaşarak bilim için çalışıp gayret gösteren genç tipi ortaya koymuştur. Turar Kocomberdiyev'in yaşadığı dönem itibariyle bu şiirinde her ne kadar anne-baba temasını işlemiş görünse de bir bakıma Sovyetlerin toplum üzerinde gelişmişlik seviyesini arttırmak için uyguladığı eğitim politikalarıyla bağlantılı bir tema birleşmesi görülür.

*Oyloysuñar sanaa tartıp kamıgıp,
Sadagalap karaanımdan kağılıp,
Siler meni samaganday col karap,
Menda cüröm özüñördü sagınıp.*

Düşünürsünüz, üzülürsünüz meraktan,
Kurban olayım diye dua edip,
Sizler beni özlediğiniz gibi yoluma bakıp,
Bende sizi özlüyom günleri iple çekip.

(Kocomberdiyev, 2011:80).

Bir bakıma hasret çeken çocuğun hikâyesi olan şiirde bir yandan da anne baba sevgisini işlemiştir. Hasretin ağırlığıyla şiirin duygu yükünü daha da arttıran şairin bu kıtada ailenin diğer üyelerinin de duygularını işin içine kattığını görüyoruz. Şiirin ikinci

kıtasında duygu yoğunluğunu katlayan şair; anne babanın da duygularını çocuk üzerinden dile getirerek edebi noktada kalemını farklı bir edayla kullanmıştır. Bir çocuğun duygularını dile getiren şiirin içerisinde anne baba duygularına da yer verilmesi şiir içerisinde anne baba bağlamında aile sevgisini işleme gayretidir. Ailesine olan özlemini ve kavuşma gününü iple çektiğini belirten şair bu kıtada duygusal yoğunluğu daha da arttırmıştır. Diğer kıtalarda bilim ve insanlık adına faydalı olma gayreti içerisinde olduğuna dair mesajlar veren kahramanımız bu kıtada duygusal mesajı öne çıkartmıştır. Yukarıda belirttiğimiz gibi şairler bazen mesajı örtülü bir şekilde verirler. Kocomberdiyev bu şiirinde her ne kadar eğitimi nesiller yetişmesi için şiirin içerisine farklı temaları işlemişse de duygusal bütünlüğü korumak adına bu kıtada sadece anne ve baba temasına yoğunlaşmıştır.

*Siler anda men künçölük alısmın,
Zamanımdan kalbay kelet carışkım.
Alpeştegen enem menem atakem,
Eköönörgö ömür boyu karızımın.*

Siz orada, ben güneş kadar uzaktayım,
Zamandan geri kalmamak için yarıştayım.
Güzelce büyütenannem ile babacığım,
İkinize ömür boyu borçluyum.

(Kocomberdiyev, 2011:80-81).

Şiirde her bir kıtanın şekil açısından bütünlük ortaya koyduğunu görmekteyiz. Bir şiir'in hiçbir mısrası rastgele kaleme alınamaz. Şekil ve mana açısından bütünlük sağlanması gerekmektedir (Aktaş, 2013: 34). Son dörtlüğe hasretini dile getirerek girmeyi tercih eden şair, eğitim hayatının zorluğundan ve bu yolda gayret ettiğinden dem vurarak zamanla yarış içerisinde olduğunu söylemiştir. Duygusal yoğunluğu şiirin son kıtasına kadar kaybetmeyen şairimiz şiirinde açık bir üslup kullanmıştır. İlk mısralardaki gibi anne ve babasının onun üzerindeki emeklerinden bahsederek onlara karşı bir ömür borçlu olduğunu vefakâr bir eda eğitici bir üslupla belirtmiştir. Turar Kocomberdiyev'in eğitici içeriğe sahip bir diğer şiiri de "Anne Kalbi" adlı şiirdir.

Ene Cüröğü

*Balasının butu kılday tilinip,
Çebelenet ene çirkin bülünüp.
Cürök dale sızdap turat basılбай,
Oldo ene ay,
Bala nebak oynop ketken cügürüp.*

(Kocomberdiyev, 2011:82-83).

Anne Kalbi

Çocuğunun ayağı azıcık dilinmiş,
Çırpınıyor anne zavallı sızlayıp.
Kalbi hâlen sızlıyor durmadan,
Ah anne ah,
Çocuk çoktan gitti oynamaya.

Şiirde tema işlenirken şairler bunu belli bir zemin üzerinden yapmaya çalışırlar. Bazı zamanlarda olay örgüsüne, bazı zamanlarda da durumsal bir yapıya sahiptir şiirler. Şairimiz burada bir olay üzerinden hikâye anlatıcısı edasında şiire giriş yaparak okurların dikkatini olaya çekmiştir. Aslında burada olay örgüsü üzerinden okurlara bir çıkarımda bulunmaları fırsatı sunmuştur. Acıklı bir sahneyi heyecanlı bir şekilde anlatırcasına devam eden mısralar son mısradaki yerini tebessüme bırakmıştır. Annelerin çocukları için çarpınan bir yürekleri vardır. Çocuklarının başına gelebilecek en küçük olayda dahi bir anda onların yardımına koşarlar. Annelerin bu içgüdüsel halleri çocuklar için anneyi ayrı bir yerde konumlandırmalarına sebep olur. Merhamet timsali olan anneler hiçbir zaman çocuklarına karşı şefkatlerini yitirmezler. Şiirin içinde de bu durumu resmeden şair ayağı kanayan çocuğu için üzülen annenin halini saf bir dille kaleme almıştır. Kalbinde çocuğuna karşı olan merhamet duygusu onu çocuğuna karşı farklı bir ilgi seviyesine çıkarmıştır. Okurlarıyla duygudaşlık kurabilen ve yazdığı şiirlerde okurunu farklı duygularla aynı anda buluşturmaya bilen bir şair olan Kocomberdiyev bu şiirinde de çocuğu için çarpınan annenin bir anda çocuğunun oyuna gidişiyle okurlarını hüzünlüken tebessüm etmelerini sağlamaya çalışmıştır.

*Açıp salıp münözdöğü tuyuktu,
Alıs taştap tonduk menen kıyıktı.
Enelerdin cüröktörün saktaylı,
Oo adamdar!
Abaylaylı ıyktardan ıyıktı.*

Bırakalım gönüldeki dertleri,
Uzaklaştıralım kabalık ve sertliği,
Annelerin kalplerini koruyalım,
Ey insanlar!
Dikkat edelim kutsalların kutsalına.

(Kocomberdiyev, 2011:82-83).

Şiirin ilk kısmında olay üzerinden giriş yapan şair annelerin çocukları için ne kadar önemli olduklarını gösteren bir tabloyu okurlarının önüne sunmuştur. İkinci kısımda ise bu tabloyla oluşturduğu zemin üzerinden okurlara hitap etmiştir. Günümüz dünyasında insanların ne kadar birbirinden uzaklaştığı, yalnızlaştığı, sert ve kaba olduğuna dikkatleri çekerek bu durumu eleştirir bir edayla okurlarını kabalıktan, sertlikten uzaklaştırmayı denemiştir. Daha sonrasında ise eğitici üslubunu devam ettirerek annelerin kalplerini korumamız gerektiğini ve onların kutsal varlıklar olduğunu ifade etmiştir. Birçok toplumda ve inanışta anneler özel bir konuma sahiptirler. Onların ailenin bel kemiği olma özellikleri aile içerisinde onları farklı bir konuma çıkartır. Aynı zamanda başka bir pencereden bakacak olursak anneler duygusal açıdan ailede

çocuklara bağların en kuvvetli kurulduğu kişidir. Bazı inanışlara göre anneler Allah'ın merhametinin yeryüzündeki yansımasıdır ve şairimiz bu duruma atfen annelerin kutsal olduklarını belirtmiştir. “Ey insanlar” hitabıyla evrenselliği de kullanarak annelerin her toplumda her çocuk için hayatlarında önemli bir yere sahip olduklarını edebi bir üslupla dile getirmiştir. Şairin tüm hüznünü, sevincini, korkusunu, sevgisini ve daha birçok duygusal halini şiirine yansıtması gerekmektedir. Şairin şiirinde taşıdığı manayı sunabilmesi yani duygusal aktarımı yapabilmesi o şiiri sıradanlıktan kurtaracaktır. Dilini başarılı kullanması bu hususta çok önemlidir (Çetişli, 2006: 47). Sade dil yapısıyla ve akıcı üslubuyla “Anne Kalbi” adlı şiir anne temalı şiirlere verilebilecek güzel bir örnektir.

Anne ve babaların kıymeti çocuklar için anlatmakla bitmez. Şairimiz de küçük yaşta annesini kaybetmiş bir çocuk olarak kaleme almıştır şiirlerini. Onun şiirlerinde duygusallığı bazen zirvelerde yaşarız. Onun kaleminin bu denli kuvvetli olması aslında bir yerde yaşadıklarını yazmasından kaynaklıdır.

3.2. ÇOCUK TEMALI ŞİİRLERİ

Çalışmanın bu bölümünde Turar Kocomberdiyev ve çocuk şiirleri konusu ele alınacaktır. Bu noktada çocuklara hitaben şiir yazmanın zor olduğunu ifade edip Turar Kocomberdiyev'in de bu temayla ilgili başarılı şiirler yazdığını aşağıda örnekleriyle sunacağız.

Toplumsal etkileşimde çocukların ayrı bir önemi vardır. Onlar nasıl ki toplumdan etkileniyorsa toplum da onlardan etkilenmektedir. Bu etkileşim bizlere onlarla iletişimi zorunlu kılar. Onlarla iletişim yollarından birisi olan çocuk edebiyatı bizlere daha sağlıklı iletişim imkânları sunar. “Çünkü çocuklar da tıpkı öteki toplumsal gruplar gibi daha geniş bir sistemin parçasını oluştururlar; bu sistemden yönelen taleplere hedef olur ve sistemin öteki parçaları üzerinde etkide bulunurlar” (Tan, 1989:76).

Doğanın biz insanlar için önemi çok büyüktür. Yaşam alanı olarak bizlere birçok nimetlerin sunulduğu dünya bazen biz büyükleri dahi hayretler içerisinde bırakır. Çocukların meraklı yapıları onları etraflarında olan şeyleri anlamaya iter. Tabii bunun yanında hayal dünyalarındaki zenginlik bazen olan şeyleri daha renkli bir boyutta algılamalarına sebep olur. Sözlük anlamıyla çocukluk şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” (Türkçe Sözlük, 1998: 495). Bu tanım üzerinden yola çıkılacak olursa çocuk şiirleri şair tarafından okuyucu kesimin diline göre kaleme alınmalıdır. Çocuk edebiyatında bu hususların göz önünde bulundurulması ve eser üretirken çocukların hayal dünyalarına hitap etmesi gerekir. Kocombeyev'in doğa motifli çocuk şiirlerinde bu hususlara dikkat ettiğini görürüz. Kocombeyev'in çocuk zihninde ki doğa oyunlarını betimlediği başarılı şiirlerinden olan "İşte İlginç Olan" isimli şiiri doğa motifli çocuk şiirlerine verilecek örneklerdendir.

Mına Kızık

Suuga barsam, ır ırdap

Baka catat çuruldap.

Cüröt süzüp kölmödö,

Cıldız caynap cımındap.

(Kocombeyev, 2011:18-19).

İşte İlginç Olan

Şarkı söyleyerek su almaya gittiğimde

Kurbağa gördüm vrraklayan

Yüzüyor, rahat gölette

Parlayan yıldız gülümseyerek.

Çocukların biz büyüklere göre daha özel bir hayal ve algı dünyaları vardır. Bu özel durumları çocukların daha farklı bir iletişim yöntemi geliştirmelerine zemin hazırlar. Turar Kocombeyev çocukların bu hassas dünyalarının farkında olarak şiirlerini kaleme almıştır. Çocukların algıdaki farklılıkları onlarla kurulacak iletişimi farklı boyuta taşıdığı gibi sanatsal metinlerde de farklı bir iletişim yöntemini gerektirir. Çocuk şiirlerinde dikkat edilmesi gereken bu nokta Turar Kocombeyev'in şiirlerinde görülmektedir. Şiirin olay örgüsü içerisinde oluşturulmuş bir hikâyesi olması çocukların şiirsel noktadaki algıları açısından önemlidir. Derin anlamlar ve ağır bir edebi dil çocukların şiire olan ilgilerini zayıflatabilir. Kocombeyev şiirlerinde bu hassasiyeti de göz önünde bulundurarak olay örgüsü ve sadeliği ön plana çıkartmıştır. Çocuk zihninin farklı yorumladığı doğa şiirin daha ilk kıtasında suyun üzerinde yıldız görmesiyle kendini belli etmiştir. “Şarkı söyleyerek su almaya gitmişim” diye başlayan şiir aslında Kocombeyev'in çocukların o canlı ve neşeli dünyalarını canlandırmaktadır. Olayın kahramanı olan çocuk gördüğü ilginçliği anlatırken çocukların özel algı dünyasını okurlara net olarak hissettirmiştir. Okurlar karşılarında bir çocuk varmış ve başından geçeni anlatıyormuş gibi algılayarak şiirin o çocuksu dünyasını yakından görmektedir. Bahsettiğimiz bu hususlar çocuk şiirinin öne çıkan özelliklerindendir.

Körsötöm dep apama.

Körsötöm dep atama.

Suuga koşup cıldızdı

Suzup aldım çakama.

Gösteririm anneme,

Gösteririm babama,

Su ile beraber yıldızı

Dolduruverdim kovama

(Kocomberdiyev, 2011:18-19).

Şiirin bütününe yayılan çocuksu üslup ikinci kıtada da devam etmiştir. Bütünlüğü ve akıcılığı yakalayan şair olay örgüsünü farklı bir mekâna taşıyarak şiiri canlı tutmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi çocuk şiirinde akıcılık, sadelik ve ritim çocukların şiire ve sanata olan ilgisini arttıracaktır. “*Şiir maksadımızı ritimle, yani ölçülü bir hareket içinde anlatma yoludur.*” (İlaydın, 1999: 27). Şairimiz şiirin genelinde bu hassasiyeti göz önünde bulundurarak kaleme almıştır. Su üzerinde parlayan yıldızları gören çocuk kovasına su ile beraber yıldız koyduğunu zannetmiştir. Anne babasına göstermek üzere evinin yolunu tutar. Annesine ve babasına kovasına koyduğu yıldızı gösterme heyecanı aslında bir çocuğun doğaya karşı hayretinden başka bir şey değildir. Algısal noktada farklı olan çocuklar bu algılarını gerçek ve hayal arasında yaşarlar. Şiirin kahramanı olan çocuk da doğaüstü bir durumla karşılaştığının aslında farkındadır. Hayretini gizleyemeyişinin nedeni aslında gerçeği ve hayali bilmesidir. Yazarın vurgusunu yüksek tuttuğu bu nokta bir çocuğun kendi ağzından heyecanını görmemizi sağlar. Nitekim hayretini canlı ve heyecanlı bir şekilde ifade edişini anne babasına kovada yıldız olduğunu söylemesinden görmekteyiz.

Terdep, ısıp, buulanıp.

Kirsem üygö suunu alıp.

Mına kızık, cıldız cok.

Çakadagı suu kalıp.

Geldim eve terli terli

Kolumdaki kovayla.

Baktım sonra çok ilginç

Su kalmış ama yıldız yok.

(Kocomberdiyev, 2011:18-19).

Kahramanın yaşadığı olayların kilit noktası diyebileceğimiz bu nokta aslında gerçeğe ulaştığı noktadır. Kahramanımız olan çocuk her şeyi fark ettiğinde şaşkınlığını gizleyememiştir. “Geldim eve terli terli” diye devam eden mısralar çocuktaki heyecan ve hayretin bir göstergesidir. “Baktım sonra çok ilginç” vurgusuyla da şaşkınlığı zirveye çıkaran şair çocuğun “Su kalmış ama yıldız yok” cümlesi ile aslında gerçekleri okuyucuya sunar ve çocuğun masumane bir şekilde doğayı gözünde farklı bir şekilde canlandırıldığını gösterir. Çocuklar nesneleri, kelimeleri, doğayı kendi zihin ve hayal

dünyalarındaki süzgeçten geçirerek kavrarlar. Suyun ayna görevi gördüğünü bilmeyen çocuk doğayı tanırken o yıldızların suya düştüğünü zannetmesi çocuklardaki algının ne kadar farklı olduğunu bizlere göstermektedir. Şair olay örgüsünü tamamlasa da şaşkınlık ve hayret duygusunu kahraman üzerinde bırakarak okurlara aslında durumsal bir tablo çizmiştir. Şiir devam etse belki de çocuk annesinden veyahut babasından işin aslını sorup öğrenecekti. Şairimiz şiiri bu şekilde sonlandırarak kendi üslubunu korumuş ve çocuklardaki farklılığı daha ön plana çıkartmıştır.

Doğa biz büyükler için dahi şaşkınlık ve hayrete neden olabiliyor. Işık, ağaç, ses, ay, deniz ve dağ gibi birçok doğa unsuru mükemmelliğiyle bizleri etkiliyor. Bu etkinin farklı versiyonlarını yaşamak gelişmiş algılarımızın dahi üstünde olabiliyor. Volkanik bir patlama buna örnek verilebilir. Beynimizin farklı yapısı biz büyükleri de algısal noktada yanlış algıya itebiliyor. Doğa insan zihninde yanılsamalara neden olabilir. Ne zaman ki gerçekleri öğrenir, işte o zaman anlar o yanılgısını. Bizlerde çocuklara kıyasla daha gerçekçi bir zeminde algılarız ve yaşarız hayatı. Ama yanılsamalar bizim hayatımızda da karşımıza çıkarlar. Bu durum çocuklar için de böyledir. Çocukların hayal dünyaları ile birleşen bu yanılsamalar, onların doğaya daha başka bir pencereden bakmalarını sağlar. Kocomberdiyev bir çocuğun yaşadığı tuhaf bir anıyı bir çocuk edasıyla “Kırıldı ve Patladı” isimli şiirinde şu mısralarla kaleme almıştır.

Sınıp Kaldı Çaçırıp

Eşikke çiksam ukmuş apa,

Arı-beri kaltırıp.

Çon kölçüktün ortosunda,

Ay catıptır caltırıp.

(Kocomberdiyev, 2011:121).

Kırıldı ve Patladı

Dışarı çıktım, müthiş, anne,

Oraya buraya sallana,

Büyük göletin ortasında,

Ay yatıyormuş ıslıl ıslıl.

Çocuk şiirlerinde olay örgüsünün öneminden yukarı da bahsetmiştik. Aynı hassasiyetin olduğu “Kırıldı ve Patladı” adlı şiir de Kocomberdiyev’in başarılı çocuk şiirlerinden bir diğeridir. Olayın kahramanı olan çocuk annesine hitaben bir girişle kendini şaşkınlığın tam olarak içinde bulunduğu bir vaziyette okurlarının karşısına çıkmıştır. Şaşkınlığın psikolojisinde sanki o durumu bir tek kendimiz yaşıyormuşuz gibi bir his vardır. Şair daha ilk mısrada şiirine bir çocuğun şaşkınlık sözleriyle başlar. Annesinin ona inanacağından tereddüt ederek. Suyun üstünde Ay’ın şeklini gören çocuk Doğa’nın ona yaşattığı yanılsamayı fark edemeyip şaşkınlık içerisinde kalmıştır. Fizik kurallarının

azizliğine uğrayan çocuk okurları tebessüm ettirecek bir tabloyu okurların önüne sunmuştur. Sadeliğin ve akıcılığın olduğu bu şiir çocuk şiirlerinde olması gereken özellikleri barındırmaktadır.

Basıp barıp akırın,

Yanına gidip yavaşça,

Kolum sunup batıraak.

Elimi uzatarak hemencecik,

Cağı karmap alarımda,

Tamtutup alırken

Sınıp kaldı çaçırıp.

Kırılıverdi parçalanarak.

(Kocomberdiyev, 2011:121).

Çocuklar doğayı tanımak isterler. Bazı zamanlarda bu konuda oldukça cesurdurlar. Mesela, elini ateşe atan bir çocuk aslında kendine zarar vermek düşüncesiyle yapmaz bunu. O çocuğu çeken şey aslında ateşin renkli dünyasıdır. Kocomberdiyev bir çocuğun içindeki merak duygusunu ve sonrasında olan şaşkınlık duygusunu çok iyi bildiğinden ikinci kıtayı keşfetme arzusundaki bir çocuğun şaşkınlığıyla sonlandırmıştır. Olay örgüsünü çocuğun şaşkınlığının zirvede olduğu noktada tamamlaması şairin şiirdeki mesajı vurgulaması için özellikle tercih edilmiştir. Aslında çocuk şiirleri her ne kadar çocuklar için yazılsa da okuyan herkese bir mesaj verir. Büyüklerin bu şiirleri okuması çocuklarda bulunan hayal dünyasını anlama noktasında onlara yardımcı olur.

Edebiyatın etrafımızdaki güzellikleri görmemize yardımcı olan bir yapısı vardır. Bu durum bazen yazarın kendi etkisiyle oluşur, bazense eserin kendi yapısıyla alakalıdır. Şiirin narin bir tonu vardır. Bu ton özellikle çocuk şiirlerinde kendini belli eder. Kocomberdiyev çocuk şiirlerinde bu tonu başarılı bir şekilde kullanmıştır. Kastettiğimiz şey çocukların dünyasına ulaşabilmektir. Çocuklar büyüdükçe çevreyle tanışmaları artar. Bu tanışmanın en sağlıklı biçimde olması biz büyüklerin hassasiyetini gerektirir. Bu tanışmaya yardımcı olacak her unsurun toplamına eğitim denir. Eğitimin başarılı olması çocuklarda ilgi ve sevgiyi arttırmaktır. Eğitimde bazı çocuklar çok zorlanırlar. Bu noktada çocuklara eğitimin sevdinilmesi gerekir. Bunun için de okulun, öğretmen, öğrencinin, kitabın sevdinilmesi gerekir. Şiiri de ilgiyi arttıracak bir araç olarak gören şairimiz şiirlerini bu hassasiyetle kaleme almıştır. Şiirlerinde seçtiği temalar bu hassasiyetin bir örneğidir. Kocomberdiyev şiiri kullanarak bir çocuğun zihninde adeta resimler çizer. Bu resimler birbirinden farklıdır. Her bir şiiri ayrı birer resimdir. Bu resimler şairin şiirleri üzerinden çocukların dünyasına ulaşma gayretidir. Kocomberdiyev'in "Sevgili Okulum" isimli şiiri bir çocuğun okula ısınmasını eğitime

olan iştahını tetikleyecek nitelikte çocuk şiirlerinden biridir.

Süyüküü Mektebim

Konguroosu kagıldı,

Mektep içi canırdı.

Top oynogon tarapka,

Tolgon baldar cabıldı.

Sevgili Okulum

Çanlar çaldı

Okul içi yankılandı

Top oynaan tarafa

Kalabalık çabuk koştular.

(Kocomberdiyev, 2011:192).

Yukarıda ele aldığımız hususlar doğrultusunda okul temasının işlendiğı şiir sade ve akıcı diliyle çocukların rahatlıkla okuyabileceğı bir hassasiyetle kaleme alınmıştır. Şairin bazı motifleri şiirinde özellikle kullandığını görmekteyiz. Eskiden okullarda kullanılan çanlar olurdu. Şimdilerde bunlar pek kalmadı. O çanların sesi çocukların heyecanlanmasına, teneffüs için bahçeye çıkmalarına ve oyunların oynamasına vesile olurdu. Çocuklar bir anda kalabalıklaşır ve herkesin neşelendiğı bir ortam oluşur zil çalınca. İlk mısraya çanların çalışıyla giren Kocomberdiyev zihinlerde bir anda canlılık oluşturmaya çalışmıştır. Çocukların aradığı neşeli ve renkli ortamın çocuk okurların zihninde canlanması için özellikle yerleştirilen unsurlardan ilkinin çan olduğunu görmekteyiz. Çocuklara ulaşmanın bir diğeryolunun oyun olduğunu bilen şairimiz top oynayan çocuklar üzerinden ikinci motifini yerleştirdiğı anlaşılr. Okulun canlı ve renkli ortamının gözler önüne serildiğı bu kıtada şair çocuk okurları okula kazandırma açısından girişimlerde bulunmuştur.

Kızıktuu oyundar,

Kızdarga da tabıldı.

Katar basıp salkındap,

Katkırabız carkıldap.

Eğlenceli oyunlar

Kızlara da bulundur.

Yürüyoruz yanyana,

Atıyoruz kakhaha.

(Kocomberdiyev, 2011:192).

Zihinlerde uyanan canlılığın ikinci kıtada da devam ettiğini görmekteyiz. Bu canlılık çocukların renkli dünyalarına hitap ederek kaleme alınmıştır. Oyun oynayan çocuklar ve atılan kakhahalar bu canlılığın göstergesidir. İçerik bakımından canlı olmasının yanı sıra akış olarak da canlı olan şiir mana ve şekil bakımından da uyum içerisindedir. Okul bahçelerindeki öğrencilerin genel olarak yaptıkları şey oyunlar oynamaktır ve bu oyunlar onların eğitimlerine, sosyalleşmesine katkı sağlar. Aynı zamanda çocukların okul bahçesinde bir arada olabilmeleri onların okula bakış açılarını başka yönlerden de

zenginleştirir. Okulun sadece ilmi tahsilin olduğu bir dört duvar olmadığını, çocuk okurlara gösteren şairimiz şiirin içerisindeki renkli unsurları özellikle seçerek yerleştirmiştir. Çocuk şiiri olması hasebiyle genel olarak çocuklara hitap eden şiir aslında büyüklerin de anılarını taze tutması ve geçmiş zamanı yâd etmesi açısından önemlidir.

Kömösünön mekteptin,

Körünöt kaz kalkıldap.

Ergitet köñüldü,

Surnay ünü şaňkıldap.

Okuldaki gölcükde,

Yüzen kazlar görünüyor.

Ferahlatın gönülleri,

Zurna sesi yükselerek.

(Kocomberdiyev, 2011:192).

İlk kıtalara göre edebi yoğunluğun arttığı üçüncü kıta diğer kıtalarda olduğu gibi akıcı ve sade bir dil kullanılarak oluşturulmuştur. Her ne kadar çocukları kazanım açısından okulun renkli dünyasına değinilse de okulun içerisinde çocukların ruhuna da hitap eden kısımlar mevcuttur. Şairimiz bu bölümde buna dikkat çekerek okulun duyguların gelişmesine yardımcı olan bir yönü olduğunu da ifade etmiştir. İnsan ruhu her yaşında her döneminde kendisini ferahlatacak bir arzu içerisinde. Çocuklar bunu farklı olarak yaşasalar da bizim ihtiyacımız olan temel ruhi açlık onlarda da vardır. İnsan ruhunu sakinleştiren, ferahlatan bazı sesler, kokular, renkler vardır. Okul bahçesinde genellikle yeşil alanlar, yapay göletler, hayvanların olduğu kısımlar olur. Şair şiiriyle zihinlerde çizdiği resimde bu noktayı atlamamış ve o çocukları sakinleştiren, mutlu eden bahçeyi betimlemiştir. Bu yönleri ele alırken çocuk okurlara okulun açık mekân özelliğini net bir şekilde ortaya koymuştur.

Konguroolor kagıldı,

Mektep içi çañırdı.

Baldar kirdi klasska,

Bardık eşik cabıldı.

Çanlar çalındı,

Okul içi yankılandı.

Çocuklar girdi sınıfa,

Tüm kapılar kapandı.

(Kocomberdiyev, 2011:192).

Turar Kocomberdiyev kendine has bir üsluba sahiptir. Onun şiirlerinin başarılı olmasının sebeplerinden birisi de budur. Şairi önemli kılan unsurlardan birisi olan üslup şiirde kendini belli eder. “*Şairin üslubu, şiirinde edâ denilen olguyu da ortaya çıkarır. Edâ, şairin özgün sanatçı kimliğini yansıtan ona özgü bir söyleyiş biçimidir. Şiir okunduğunda o şiirin kime ait olduğu hemen hissedilir.*” (Çetin 2006: 198). Eğitimin

sevdirilmesi sadece oyun ve eğlenceli etkinliklere bağlı değildir. Bu durumu çocuklara da ifade edip bilime özen göstermeleri gerektiğini bir şekilde aktarmak gerekiyor. Şairimiz çocukların özel dünyasını dikkate alarak şiirin ilk kısımlarında okulun eğitim dışındaki özelliklerini sıralayarak çocukları kazanmayı denemiştir. Daha sonrasında ise onlara derslerin de önemli olduğunu anımsatan bir kapanış yapmıştır. Son kıtaya çanların sesiyle giren şair aslında bize bir teneffüs arasını anlattığını gösteriyor. Bu şekilde şiirin zamanı hakkında az da olsa bilgi sahibi olmuş oluyoruz. Çocukların artık okulun içine girmeleri ve eğitimlerine bina içerisinde devam etmelerinin gerekliliğini hissettiriyor. Kocomberdiyev bir çocuğun anlayabileceği sade bir üslupla kaleme almıştır “Sevgili Okulum” şiirini. Çocuklara okulu benimsetecek ve sevdirecek çocuk şiirine verilecek güzel örneklerden birsidir.

Çocuğun gelişimini bilmek, anlamak onun eğitimi için gerekli ortamın hazırlanmasında temel yapı taşlarını oluşturur. Okul çocukların gelişimini etkileyen önemli bir mekân ve etkendir. Okul çocuğun zihin dünyasına, çocuksu yapısına uygun olmalıdır. Okulun çocuklar için önemini vurgulayan ve bir çocuğun dünyasında okulun ne olduğunu gösteren “Bizim Okul” şiiri Kocomberdiyev'in eğitim temalı çocuk şiirlerinden bir diğeridir.

Bizdin Mektep

Külmündöp tañ atat,

Kün nırların taratat.

Ayıldın köp baldarı,

Ak mektepke baratat.

Bizim Okul

Gülümseyerek şafak söker,

Güneş ışığını saçıyor.

Köyün kalabalık çocukları,

Beyaz okula gidiyorlar.

(Kocomberdiyev, 2011:196).

Eğitimin sağlıklı bir şekilde olması için birçok unsur vardır. Bu unsurlardan birisi de okuldur. Okulun açık mekân özelliği göstermesi çocukların eğitimi için çok önemli bir unsurdur. Çocuklara okulun sevdirelmesi ve zihinlerinde açık mekân özelliği göstermesine çocuk şiirlerinin de etkisi vardır. Şairimiz de şiirinde okula açık mekân özelliklerini kazandırmıştır. Şiirin içerisinde özellikle somutsal nesneler değil de soyutsal yapı dikkat çekmektedir. Işık, güneş, gülümseme gibi kelimelerin insan zihninde canlandırdığı olumlu bir tınısı vardır. Şairimiz de şiirin ilk bölümünde bu durumu başarılı bir şekilde kullanmış ve bir sabah güneşinin doğuşuyla şiirini başlatmıştır. Gün doğarken insanı saran bir tazelik vardır. Gecenin siyah örtüsü kalkmış

ve insanları heyecanlandıran ayrı bir telaş başlamıştır. Çocuklar için bu heyecan ve telaş okula gitmek içindir. Okulun başlama saatinin yaklaşmasıyla okulun yolunu hep birlikte tutmaları çocuklar için ayrı bir sevinçtir. Şair Güneş motifiyle birlikte okul temasını vurgulamıştır. Çünkü Güneş insan zihninde aydınlanmayı çağırır. Eğitimin zihnimizde çağırtdığı aydınlık, gelecek, parlaklık gibi sıfatları vardır. İşte bu sıfatlar şiirin ilk bölümünde net bir şekilde işlenmiştir.

<i>Mektep canı salıngan,</i>	Mektep yeni yapılmış,
<i>Aylanası canırgan.</i>	Etrafı da yepyeni.
<i>Kızlar baldar okuşat,</i>	Okuyor orada çocuklar,
<i>Kızıl cagoo tagıngan.</i>	Kırmızı boyun bağı takmış olan.

(Kocumberdiyev, 2011:196).

İnsan zihninde yeni ve eski arasındaki çağrışımın genel olarak yeniliğe daha ağır bastığını söyleyebiliriz. Bu durum çocuklar için daha nettir. Yeni olan bir ayakkabı veya oyuncak her zaman daha merak uyandırır. Şairimiz de çocuk psikolojisinde olan bu durumu iyi değerlendirmek adına okulun yeni yapısına dikkat çekerek çocuk okurlara ulaşmaya çalışmıştır. İlk bölümde olan açık mekân özelliklerini şiirin ikinci kısmına taşımayı başaran şairimiz okulun eğitim amaçlı bir kurum olduğunu da çocuklara “okuyor orada çocuklar” diyerek hatırlatmayı unutmamıştır. Kırmızı renginin albenisinin diğer renklere nazaran daha bir fazla olduğu dikkatiyle şairimiz önlüklerin üstüne çocukların taktığı boyun bağını motif olarak kullanmıştır. İkinci kıta, şiirin son kısmına geçmeden önceki bağlayıcılığı noktasında bir köprü vazifesindedir. Şairimiz şiirin genelinde ki bütünlüğü yakalamak adına bu köprüyü tema açısından başarılı kullanmıştır. Şiirin geneline yaymaya çalıştığı okulu çocuklara sevdirmeye gayretini son bölüme de taşıyarak şiirini neticelendirmiştir.

<i>Üyrötüp köp kesipti,</i>	Öğretir çok mesleği,
<i>Meerim açkan eşikti.</i>	Merhametle açar kapısını.
<i>Ak mektebim estetet,</i>	Ak okulum andırıyor,
<i>Ar ubakta beşikti.</i>	Her zaman bize beşiği.

(Kocumberdiyev,2011:196).

Okulun çocuğu öğretmen, okul bahçesi, derslikler, arkadaşlar çatısı altında kucaklayan bir yapısı vardır. Bu yapının içerisinde kendini güvende hisseder çocuk. Bu durum çocuğun okulu benimsemesine vesile olur. Okulu benimseyen bir çocuğun eğitimi

açısından olumlu etkileri olacaktır. Şiirin genelinde olan akıcı üslup ise çocukların şiiri zorlanmadan okuması ve anlaması için özellikle tercih edilmiştir. Şiirde olan bu akıcılık çocukların şiiri sevmesi için de etkili olacaktır. Çünkü çocuklar anladıkları ve eğlendikleri şeyleri daha kolay benimserler. Şairimiz de bu duruma dikkat etmiştir. Şair okuluyla manevi anlamda bir bağ kurmuş çocuğun dilinden yazmıştır “Bizim Okul” adlı şiirini. Dikkatli bakıldığında merhamet, beşik gibi kavramlar şiir içerisinde kendini güvende hisseden ve mutlu olan bir çocuk edasıyla kaleme alınmıştır. Çocuk şiirlerinde başarılı olmanın akıcılık, kafiye, tema açısından önemi çoktur, ama çocukların zihin dünyasını da tanımanın bu başarıya etkisi azımsanmayacak düzeydedir.

İnsanlar için hatıraları çok kıymetlidir. Geçmişe özlemle bakarız çoğu zaman. İnsan için hatıraları arasında belki de en çok özlenen çocukluk yıllarına ait olanlardır. Çocukluk anıları kıymetlidir. Çünkü çocukluk anıları asla unutulmaz, hatta hayatımızı şekillendirir. Hatırlamanın bile büyük mutluluk verdiği, bazen eski resimleri ortaya çıkartarak dalıp gidilen, çocukluk arkadaşları bir araya geldiklerinde anlatılan, sizinle ilgili bir şey olsa da her seferinde yeni bir yönünü gördüğümüz anılardır çocukluk. Turar Kocomberdiyev çocuk şiirlerinde özellikle bir çocuğun ağzından yazıyormuşçasına bir üslup kullanır. Bu hususta örnek verilecek bir diğer şiiri ise “Küsegen” isimli şiiridir.

Taarınçaak

*Baldı baçım berbeyt dep,
Çoñ eneme taarınıp
Catıp kaldım bük tüşüp,
Sarı tondu camınıp.
Baldı cakşı köröm dep
Baldın baarın cep koydu.*

*Taarıngandın tamagı
Tattuu bolot dep koydu.
Cey goy, mına balındep
Kelbey koydu calınıp,
Men minterin bilgende,
Catpayt elem taarınıp.*

(Kocomberdiyev, 2011:16).

Küsegen

Balı hemen vermiyor diye
Babaanneme çok küserek.
Yattım ters bükülerek
Sarı kürkü örtünerek.
Balı çok istiyorum diye
Balın tamamını yiyip bitirdi.

Darılanın yemeği
Tatlı olur dedi
Yeyin işte balın diye
Gelmedi yanıma yalvararak
Öyle yapacağını bilseydim
Sırtımı dönüp yatmazdım.

Kocomberdiyev belki de kendi yaşadığı bir anısını resmetmek istemiş ve çocukluk yıllarına ait herkesi gülümseten “Küsegen” şiirini kaleme almıştır. Küskün şiiri başlangıçta olumsuz bir cümleyle başlasa da “bal” sözcüğüyle okurun zihninde çocuksu bir ortam hazırlar. Kocomberdiyev’in çocuk şiirlerinde yaptığı bu dokunuşlar onun çocuk şiirlerindeki çocuksu yapıyı yakalamakta ki başarısına katkı sağlar. Babaannesinin ona bal vermeyeceğini düşünen bir çocuğun yaşadığı hayal kırıklığını büyüklerin tebessümüne vesile olacak bir şekilde kaleme almıştır şair. Her çocuğun sevebileceği bir yiyecek olan bal şiirin nesnesi olarak merkezinde durur. Babaannesinin çocuğa yaptığı oyunu çözemeyince darılır ve küser şiirin öznesi. Şekil ve akıcılık açısından sade bir yapısı olan bu şiir bir çocuğun rahatlıkla okuyabileceği tarzda kaleme alınmıştır. Şiirin dili şiir içerisinde önemli bir yere sahiptir. Dil okura, temaya ve şekle göre bir yapıya bürünür. Bu şairin dikkat etmesi gereken bir noktadır. *“Bir söz sanatı olan şiir dil içinde var olur, dil içinde biçimlenir. Evet, şiir bir dildir. Ama günlük dilden farklı yoğunlaştırılmış bir dildir.”* (Altıok, 2003: 228). Akıcılık ve sadelik çocukların şiiri sahiplenmesini ve sevmesini sağladığı gibi anlam bakımından da çocukta ilgiyi kuvvetlendirir. Çocukların tekerlemelere ve şarkılara olan ilgisi de aslında bu noktadan çıkmaktadır. Anıların şiirleştirilmesi o anının yaşandığı haleti ruhiyesi muhafaza edilerek ancak mümkün olur. Şairimiz de bir çocuğun yaşadığı anıyı çocuk sanki o anın içindeymişçesine bir edayla kaleme almıştır. Şiirde okuru etkilemenin bir yolu da duygusal bağı sağlayabilmektir. Bu bağı şairimiz şiirde kahramanın ağzından aktararak sağlamıştır. İsmi şiirin temasına uygun seçerek tam anlamıyla bütünlüğü de yakalamıştır şair. Kocomberdiyev hemen hemen her çocuğun yaşadığı anılardan birisini “Küsegen” şiirinde bir çocuğun ağzından sanki hatırasını anlatırcasına kaleme almıştır. Kocomberdiyev çocuklarda hayvan sevgisi kazanımı açısından hayvanları da çocuk şiirlerin de kullanmıştır. Çocuklar çok küçük yaşlarda hayvanlar ile tanışır. Çocukların birçoğu evde bir evcil hayvan, örneğin kedi, köpek, kuş, tavşan, balık ya da evde beslenebilen herhangi bir hayvan sahiplenip beslemek isterler. Evcil hayvanlar sadece çocuklar için değil yetişkinler için de kimi zaman en yakın dost, kimi zaman en iyi oyun arkadaşı, kimi zaman zor günlerde destek olan ya da birlikte eğlenilen iyi dostlardır. Çocuklar besledikleri evcil hayvanları güvendikleri biri olarak görür; yaşadıkları öfke, korku, sevgi, duygularını ve sırlarını besledikleri hayvan ile paylaşırlar çünkü hayvanlar çocuğun duygularını ve sırlarını kimseye anlatmaz ve onları yargılamazlar.

Kocomberdiyev çocuk zihninde hayvanların ne kadar önemli bir yeri olduğunu bilen ve bunu şiirlerine işleyebilen bir şairdir. Yukarıda bahsettiğimiz hayvanların bazılarını onun şiirlerinde görürüz. Hayvan karakterleri özne olarak şiirlerde kullanmak çocuklara şiiri sevdirebilmenin bir diğer önemli yoludur. Onun hayvan motifli çocuk şiirlerinden olan “Tilki ile Kurt” çocukların hayvan motifi kullanılarak şiir üzerinden eğitilebileceğine dair örnek bir şiiridir.

Tülkü menen Börü

*Tülkü, börü koşulup,
Bir birinen ozunup,
Oydoloşot biyleşet
Obondoru sozulup.*

Tilki ile Kurt

Tilki ve kurt dost olarak
Birbirleriyle yarışarak
Eğleniyorlar, dans ediyorlar
Sesleri uzağa yayılarak.

(Kocomberdiyev, 2011:20).

Şairimiz çocuk şiirinin çocuk eğitiminde olan etkisini kullanarak çocuklara hayvanları tanıtmayı, sevdirmeyi denemiştir. Canlılara karşı olan sevgiyi çocuklara kazandırmak çocuğun her türlü kişisel gelişimini destekler ve çocukların canlılara ve doğaya karşı haklarına dikkat etmelerini sağlar. Tilki ve Kurt’u özne olarak şiire koyan şair dostluk gibi önemli bir değeri çocuklara aşılamayı denemiştir. Bu iki hayvani karaktere insani özellikler kazandırmak çocukların hayal dünyalarına da girmeye zemin hazırlamıştır. Bir hikâye anlatıcısı konumuna kendini getiren şair bir hikâye anlatıcısında olan canlılıkla şiire giriş yapmıştır. Dikkatleri bir anda şiirin hikâyesine çekmeyi net bir üslupla giriş yaparak ve bir hikâyeden bahsedeceğini ifade edermişçesine bir cümleyle başarmıştır. Dostluklarından doğan memnuniyeti sembolize etmek için iki kahramanımızın birlikte şarkı söylemelerini hikâyesine alan şair hikâyenin devamını merak ettirecek bir şekilde ilk bölümü tamamlamıştır. Neşeli bir havası olan ilk kıtayı aynı coşku, neşe ve heyecanla ikinci kıta takip etmiştir.

*Tülkü, börü süylöştü,
Sekirişti biyleşti.
Tülkü, börü elirip,
Vals biyleşti berilip.*

Tilki ve kurt konuştu
Zıpladılar, dans ettiler
Tilki ve kurt daha da ileri giderek
Vals dansını bile yaptılar.

(Kocomberdiyev, 2011:20).

Fabllarda olduğu gibi hayvanların konuşması, eğlenmesi, arkadaş olması gibi özelliklerin olduğu şiirde çocukların o karakterleri sahiplenmesi üzerinden olumlu

davranışlar kazanmasına zemin oluşturulmuştur. Dans etmek insanlara özgü sanatsal bir etkinliktir. Sanatın, dansın sevdirmesi çocukların dünyasına inilerek başarılabilir. Burada öne çıkan bir diğer durum da karakterlerin sevecenliği ve çocuklara benzeyen yapısıdır. Gerçeküstü bir durumu minimize ederek karakterlerle belli bir düzeyde çocukların bütünleşmesi sağlanmıştır. Duyguyu yüksek tutmaya çalışan şair bunu her mısrasında okuruna aktarabilecek bir üslupla kaleme almıştır. Kocomberdiyev aynı şeyi Tilki ve Kurdun konuşmasıyla da yapmış ve sanki birer insan gibi konuştuklarını cümleleşmiştir. Aslında bu çocuğun dünyasına girebilmek ve onu eğitmek için kullanılmış başarılı bir yöntemdir. Olay örgüsünün farklı bir yere taşındığı üçüncü kıtaya geçişte canlılık korunmuş ve hikâyeci konumunu şair tekrardan öne çıkarmıştır.

Tülkü, börü bir bastı,

Tünt tokoydu, kırdı aştı.

Çamgaraktap kuyruğu,

Çabuul ırın ırdaştı.

Tilki, kurt yürüdüler

Gür ormanlardan dağlardan geçtiler.

Kuyruklarını sallayarak

Saldırı şarkısını söylediler.

(Kocomberdiyev, 2011:20).

Devam eden mısralarda adeta bir doğa yürüyüşü yapan Tilki ve Kurda sevimli bir hava katmak isteyen şair kuyrukların sallanışıyla zihnimizde resim çizmeyi denemiştir. Bu bölümü bir geçiş olarak kullanan şair karakterlerin hikâyesinin detaylarını okurlara aktarmıştır. Bu aktarımın hikâyenin bütünlüğü açısından ve karakterlerin dostluklarının nerelere vardığının gösterilmesi açısından öne çıktığını görmekteyiz. Hayvanların yaşam alanı açısından çocukları fikir sahibi yapan bu kısımda şair çocuklara bir bakıma hayvanları da tanıtmıştır. Diğer kısma geçiş yaparken okurlarda merak duygusunu zedelemekten bir geçiş yapılmıştır. Şairimiz hikâyeci duruşunu bozmadan korumuş ve son kısma bu şekilde geçiş yapmıştır.

Barat toolor eñiştəp,

Eköo birge cem izdep,

Orundalsa maksatı,

Olconu taap kelişmek.

Gittikçe dağlar alçalarak

İkisi birlikte yiyecek arayarak

Amaçları gerçekleştirse

Ganimete sahip olacakalar.

(Kocomberdiyev,2011:20).

Bu gezintinin aslında ne için olduğunun belirtildiği bu kısımda okurların merakı giderilmiştir. Hayvanların beslenme sistemi hakkında bilginin de verildiği bu kısımda şair akıcılığı korumuş ve hikâyeci edasıyla şiirini tamamlamıştır. Hayvanların dünyası

temelde maddi şartlara bağılı olarak işler. Yemek, içmek gibi fiiller hayatlarını devam ettirmek için gereklidir. Bu bakımdan da hayvanları tanıtan şair çocuklarda doğanın hayvanlar için ne kadar önemli olduğunu göstermeye çalışmıştır. Yaşamımızda varlıkları ile neşe katan hayvanlar, çocukların gelişiminde önemli rol oynar. Doğru ilişki kurulduğu takdirde, çocukların duygudaşlık yeteneği olumlu gelişmiş olup çocuğun sosyal, duygusal, ahlaki ve eğitsel gelişimini olumlu yönde etkiler. Şiir içerisinde kullanılan hayvanlar çocuk şiirinde yukarıda bahsettiğimiz hususlar açısından önemlidir. Kocumberdiyev “Karıncı” isimli şiiri bir çocuğun eğitsel yönden daha başarılı olması açısından kaleme almıştır.

Kumarska

*Kelatiptir cumuşka,
Kıl muruttuu kumurska.
Topçunu alıp koluma,
Tosup koydum coluna.*

(Kocumberdiyev, 2011:23).

Karıncı

*İşe gidiyormuş ,
Kıl bıyıklı karıncı.
Düğmeyi alıp elime,
Koydum onun yoluna.*

Hayvanların her birisinin ayrı özellikleri vardır. Kimisinin tüyleri kimisinin sesi kimisinin rengi dikkatleri üzerine toplar. Karıncalar ise çalışkanlığı ile bilinirler. Karıncalar istikrarlı ve takım olarak çalışırlar. Bu durumdan faydalanmak isteyen şair çocuklar için yazdığı bu şiirinde karıncalara ilgisi olan bir çocuğun düşüncelerini şiirselleştirmiştir. Çocuk eğitiminde faydalanılan yöntemlerden biriside çocukların hayal dünyasını kullanarak onlara yaklaşımdır. Karıncı şiiri bu yöntemle örnek gösterilebilir. Şairimiz karıncanın çalışkanlığını kullanarak çocuklara çalışkan olmanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir. Karıncaların çalışkanlığı biz büyükleri de çoğu zaman düşündürmüştür. Ders çalışmanın monoton yapısını kırmak ancak çocukların azmini kuvvetlendirmekle olacaktır. Bu konuda çocukların dünyasına inerek bunu başarmak daha kolaydır. Çocuk şiirini kullanarak karıncı üzerinden çocuklara bu azmi vermeyi denemiştir. Karıncanın zihnimize uyandırdığı bir çağrışım vardır. Bu çağrışıyı şiirde kullanarak çocuklarda bir uyanışa vesile olmak istemiştir. Çocuklar evcil hayvanları ile mutlu olduklarını kendilerini rahat hissettiklerini, evcil hayvanlarına koşulsuz sevgi ile bağlandıklarını ve evcil hayvanlarından birçok şey öğrendiklerini belirtir. Evcil hayvan besleyen çocuklar kendilerini daha güvende hissederler, Kendilerine olan saygıları artar, özgüvenleri gelişir, arkadaşlık duyguları yoğunlaşır,

yalnız hissetme eğilimleri azalır ve daha gelişmiş sosyal becerilere sahip olurlar.

<i>Tıyagınan karadı,</i>	Orasından bir baktı,
<i>Bıyagınan karadı,</i>	Burasından bir baktı,
<i>Arkı-terki boyloodu,</i>	Şöyle böyle süründü,
<i>Too eken dep oyloodu.</i>	Dağmış diye düşündü.

(Kocomberdiyev, 2011:23).

Şiire karıncanın acele bir şekilde işe gidişiyle başlayan şairimiz vermek istediği mesajı net bir şekilde en başta vurgulamıştır. Bu vurguyu ön plana çıkararak çocukları daha şiirin başında vermek istediği mesaja yönelten şairimiz dili akıcı bir şekilde kullanmıştır. Kahramanın ağzından kaleme alınan şiir çocuğun karıncayla olan oyun merak karışımı halini resmetmiştir. Okurları gülümseten bir tablo ortaya koyan şair son kısımda çocukların algısal farklılıklarının ne kadar başka olduğunu bizlere göstermektedir. Karınca düğmeyi dağa benzetmese de çocuk karıncanın küçüklüğüne kıyasla öyle olduğunu varsaymıştır. Bu şiirle çocuk okurların çalışkanlık duygusunu perçinlemiştir. Bir diğer ele alınması gereken nokta da büyüklerin çocukların dünyasını tanıması açısından bir fırsat olmasıdır. Şairin sanatı çocuk eğitiminde kullanarak çocukları kazanmaya çalıştığını görmekteyiz.

Masallar “*Gerçek hayatta mevcut çekişmelerin içinde hareket eden ve bir kahraman etrafında toplanan olayları olağanüstü motif, sembol ve karakterlerle şekillendiren ideal bir düşüncenin veya hayatın temsidir*” (Öztürk, 1986: 101). Bu tanım üzere Kocomberdiyev çocuklara hitaben yazdığı şiirlerde masalsı anlatımları da kullanmayı ihmal etmemiştir. Masalların geneline bakıldığında haklı ile haksızın, zenginlik ile yoksulluğun, adalet ile adaletsizliğin, güzellik ile çirkinliğin yani zıt kavramlarla özdeşleşen kahramanların mücadelesi görülmektedir. Bu mücadeleler genelde iyinin, güzelin, haklının, akıllının zaferiyle sona ermektedir. Her ne tür sıkıntı, zorluk, aksilik, problem yaşanırsa yaşansın bunlar çözümlenir ve artık yenileri yaşanmaz. Her gecenin bir sabahı, her güzün bir baharı olduğu vurgulanarak, çocuğa zorlukların üstesinden geldiğinde onu bekleyen güzel günlerin olduğu hatırlatılır, her zaman umut aşılanır. Turar Kocomberdiyev çocuk eğitiminde masalsı unsurların kullanılarak okuruyla bütünleşmeyi başarmıştır.

Muñduk Menen Zarlık

Tınşap tursak Zarlıktı,

Munduk İle Zarlık

Dinleyince Zarlıkı,

Tinşap tursak Muñduktu,

Kıykırışıp süğlöştü,

Biz ukpagan şumduktu,

Ukkulaçı baldar ay,

Mına bular çındıkpi?

Dinleyince Munduk’u

Bağıra bağıra konuştular,

Bizim duymadığımız acayip şeyleri,

Dinleyin çocuklar.

Sizce bunlar gerçek mi?

(Kocomberdiyev, 2011:24).

Masalsı anlatımın çocukların daha çok ilgisini çektiğini bilen şair yukarıdaki “Muñduk İle Zarlık” şiirinde bu üslubu tercih etmiştir. Şiirin akıcı dilini tekerleme üslubuyla sağlayan şair gerçeküstü bir olayın içerisine okurlarını çekmeyi denemiştir. Şair dikkatleri üzerine çekmek isteyen bir masal anlatıcısının girişi gibi bir giriş yapar ilk mısralarda. İlk bölümün sonlarına doğru okurların dikkatini ve merakını daha da uyandırmak adına onlara bir soru cümlesi yöneltmiştir. Bu soru cümlesiyle girişi tamamlar ve okurları merak içerisinde anlatıma, yani şiirin sonraki kısımlarına yöneltir. Çocukların onu dinlemesini sağlayarak aynı zamanda masal kahramanını andıran karakterleri tanıtır. Birbirleriyle aralarında olan diyalogu şiirleştiren şair masallarda karşımıza çıkan ve aklımızın almadığı durumların olduğundan bahseder ve çocukları şiirin içine çekmek için yavaş yavaş okura yönelir. Bu şekilde ilerlemesi Kocomberdiyev’in masallara ve çocuklara hitabette ne kadar başarılı olduğunu gösterir.

Çımçık bolup çırkırıp,

Uçup çıgam dırkırıp.

Kanatımdın küüsünön

Toolor kulayt bırkırıp,

Minip alıp buluttu,

Ayga baram zırkırıp.

Kuş gibi öterek,

Uçarım hızlıca

Kanatlarımın rüzgârından

Dağlar kopar yerinden,

Binerim bulutları,

Aya giderim hızlıca.

(Kocomberdiyev, 2011:24).

Karakterleri konuşturmak çocuk şiirlerinde çocukları etkileyebilmek adına önemli bir unsurdur. Şairimiz de ilk kısımda anlatıcı konumuna kendisini yerleştirmişken ikinci kısımda bir anda sözü şiirin kahramanlarına bırakır. Kahramanlardan birisi söze başlar ve şairin dediği gibi akla gelmeyecek şeylerden bahseder. Bu durum masalların temel özelliklerindendir. Metafizik unsurların varlığı birçok masalda karşımıza çıkar ve bu durum çocuğun hayal dünyasında bir yolculuğa sebep olabilir. Önemli olan burada şairin adeta masal anlatıcısı gibi şiir metni ortaya koyabilmesidir. Şairin dağlardan,

bulutlardan, aydan bahsetmesi masalsı bir özelliktir. Masallarda sıkça dağlar, hayvanlar, kısacası doğada bulunan birçok şey karşımıza çıkar. Akıcı üslubunu bozmadan şiire devam eden şairimiz çocukların dünyasına uygun hitabet şeklini başarılı şekilde işlemiştir.

<i>Men kıyırırsam kürüldöp,</i>	Ben bağıırırsam gür sesle,
<i>Cer silkinet dürüldöp,</i>	Yerde deprem olur,
<i>Uçup kelip külük ay,</i>	Ay gelir uçarak,
<i>Cerge konot zirildep.</i>	Yere konar yuvarlanarak,
<i>Tün içinde cark etip,</i>	Gece yarısı parlayarak,
<i>Kün körünöt külündöp.</i>	Güneş çıkar gülümseyerek.

(Kocomberdiyev, 2011:24).

Son altı mısradaki sözü diğer kahraman alır ve aynı şekilde neler yapacağından bahseder. Onun yapmak istediği veya yapabileceği şeyler de aklımızın almayacağı doğaüstü olaylardır. Aynı şekilde bu kahraman da doğadan motifleri kullanarak söylemini masalsı bir hale sokmuştur. Çocuk gelişimi açısından masalların birçok faydası bulunmaktadır. Öncelikle masalı anlatan ile dinleyen çocuk arasında bir iletişim vardır. Çocuk burada jest, mimik, ses tonu, vurgu, duraklama, beden dili gibi tümüyle dışarıdan görülebilecek davranışlarını izlediği gibi bunların arkasında gerçekleşen duyguları da hisseder. Bu sayede masal dinlerken sadece zihinsel bir aktarım değil, aynı zamanda duygusal bir aktarım da meydana gelir. Kocomberdiyev dili öyle dikkatli kullanmıştır ki, okur sanki karşısında bir anlatıcı varmış gibi hisseder. “Muñduk ile Zarlık” şiiri Kocomberdiyev’in masalsı çocuk şiirlerine verilebilecek en güzel örneklerinden birisidir.

Keçki Comok

*İlgeri bir abışka,
Bara catıp alıska,
Kulak türüp kalıptır,
İñaalagan dabışka.*

*Oy boy boy boy kızık,
Oşol cakka barıptır.
Körgöndö tañ kalıptır.*

Akşamki Masal

Geçmiş bir zamanda yaşlı adam,
Giderken uzak yola,
Kulak misafiri olmuş,
Ağlayan bir sese.

Vay vay vay çok ilginç,
O tarafa gitmiş,
Görünce çok şaşırılmış,

Altın beşik içinen,

Altın beşik içinde,

(Kocomberdiyev, 2011:112).

Sanki hikâyenin ortasından başlamış gibi giriş yapan şairin hitabı bir anda dikkatleri metne yöneltir. Bir büyüğünden bahsettiği anlaşılan şiirde masalsı ton öne çıkmaktadır. Masalsı çocuk şiirlerinde karşılaşılan bu durum çocuğun ilgisini şiire ve anlatıya çekmekte önemli bir yöntemdir. Kahramanımızın halkı için bir gayret içerisinde olduğu ve bu uğurda birçok şey yaptığı, aynı zamanda cömert olduğu vurgulanır. Çocuklarda tarih bilinci oluşması açısından masalsı çocuk şiirleri büyük önem taşır. Onları hayal dünyalarını kullanarak bir yolculuğa çıkarmak ve tarihi metinlerden toz yutmalarını sağlamak için masalsı edebi ürünlerde geçmiş zaman motifli birçok unsur çıkar karşımıza. Masalsı anlatılarda gerçeküstü birçok olay yaşanır ve yaşanan bu olayları çocuklar bir şekilde kendi zihin dünyalarında algırlar. Kişisel gelişim ve öz bilinç açısından önemli olan bu anlatılarda çocukları besleyen birden çok unsur mevcuttur.

Toygo malın soyuptur,

Düğüne hayvanlarını kesmiş,

Cakşı at taap koyuntur.

İyi isim bulmuş koymuş,

Al balası er cetip,

O çocuk er olmuş,

Ayga barıp konuptur.

Aya gidip konmuş,

Oy boy-boy, pay-pay.

Ey vah ay vah çok ilginç.

Cıldızdardı teriptir.

Yıldızları toplamış,

Suragandın baarina,

Soranları hepsine,

Eli-curtun kubantıp,

Halkını sevindirip,

Birden cıldız beriptir.

Birer yıldız vermiş.

(Kocomberdiyev, 2011:112).

Şiirin karakterlerinden birisinin Ay'a yerleşmesi, yıldızları toplaması ve bu yıldızları halkına dağıtması aslında gerçeküstü anlatının örneğidir. Masalsı unsurların şiirin geneline yayıldığını ve anlatı olarak bütünlüğün yakalandığını görmekteyiz. Şair kahramanın yaşadığı olayları anlatmaya devam etmiş ve âlemin sırrını öğrendiğini belirterek çocuk okurların hayal dünyasını beslemiştir. Öğrendiği ilimle elektriği keşfedip ampülü bulması kahramana bilgelik katmıştır. Masalsı anlatılarda bilgelik öne çıkan bir diğer unsurdur. Şiirin sonuna doğru anlatıcının kim olduğunu okurlar anlar ve çocuklarını uyutmak için onlara hikâyeler anlatan bir annenin gerçek anlatıcı olduğunu

fark ederler.

Anneler çocuklarını uyutmak için geceleri ninniler, hikâyeler söylerler. Anlatılan ninni ve hikâyeler edebiyatımızda ayrı bir öneme sahiptir. Masalsı ve çocuksu anlatımın birleştiği gece hikâyeleri içerisinde kültürler ve efsanevi birçok öğeler barındırabiliyor. Çocukların hayal dünyalarına hitap eden bu anlatılar onların kişisel gelişimlerini destekleyerek hayata karşı motivasyonlarını artırıyor. Anlatıların içeriğindeki kahramanların başlarından geçen olaylar çocukları düşündürerek bir sonuca ulaşmaya iterler. Çocukların zengin hayal dünyaları bu olayları kavramakta zorlanmazlar ve kendilerince o karakterlerle hikâye içerisinde yaşarlar. Anlatı ilerledikçe gecenin karanlığıyla birlikte uykusu gelen çocuklar uykularını daha rahat geçirirler.

Aalam sırn biliptir,

Öçpöz çırak iliptir.

Oşol nurdan taraptır,

Aır küygö elektir.

Comok soñu uşunday,

Altın kızım ay nurum,

Kümüş uulum, kün nurum.

Töşögüñö cata goy

Cölögüm, mederim,

Uktaar eken kim murun.

Dünya sırnı öğrenmiş,

Sönmez lamba asmış,

O ışıktan türemiş,

Evler de yanan elektrik.

Masal sonu böyle,

Altın kızım, ay nurlum.

Gümüş oğlum, güneş nurlum.

Yatağına gir hadi,

Direğim, muskam benim.

Hadi kim önce uyur bilelim.

(Kocomberdiyev, 2011:112).

Olaylar zinciri ve akıcılığın önemli olduğu masalsı anlatılar genelde gerçeküstücülük zemininde okurlarını bir hikâye içerisine çeker. Anlatı gerçek olmasa da kahramanların yaşadıkları dinleyicilere belli mesajlar verir. Bu mesajlarda çocukların karakter gelişimini daha kuvvetli kılmaktadır. Her zaman için çocukların yönlendirilmeye eğitilmeye ihtiyaçları vardır. Şair olağanüstü olayları sıralamaya devam ederek okuru iyice metnin içine çeker ve kahramana başarılı bir son çizerek okurlarına umut aşılar. Yalnız bu boş bir umut değildir, insanın kendi iradesiyle, çabasıyla hak edilmiş bir umuttur. Masal dinleyicilerine kazandırılmak istenen aslında budur. Kocomberdiyev'in başarılı çocuk şiirlerine örnek verilebilecek şiirlerinden birisi yukarıda bahsettiğimiz "Akşamki Masal" adlı şiiridir.

3.3. AŞK TEMALI ŞİİRLERİ

Kocomberdiyev farklı temalarla birçok şiir kaleme almıştır. Sığ bir ruh haliyle eser üretmemiş farklı temalarda eserler kaleme almıştır. Bu onun şair olarak yetenekli olduğunu ve bir sanatçının toplumdan uzak kalmaması gerektiğinin bir ispatıdır. Toplumunun geneline hitap edebilmek ve işlediği farklı temalarda okurlarıyla bütünleşebilmek şairin şiirlerini içselleştirdiğinin de bir göstergesidir. Aşkın insan duyguları arasında farklı bir yeri vardır. Aşkı anlatmak şairler için çok kolay değildir. Aşkın yansımaları âşık olan kişiye göre farklılık gösterir. Okura ulaşabilmek ve şiir üretirken okurların duygularına hitap edebilmek soyutsal temalarda oldukça zordur. Kocomberdiyev şiirlerinde kendi duygu dünyasından izler taşıyan bir tınıyla yaklaşmıştır okurlarına. Aşk temalı şiirlerini üretirken diğer şiirlerinde olduğu gibi kendine has yöntemlerini kullanmıştır. Bu yöntemler genel olarak şiirlerine olay örgüsü merkezinde bir resim çizmek şeklindedir. Bu bölümde Kocomberdiyev'in aşk temalı şiirlerinden örneklerle çalışmamıza devam edeceğiz.

Kayda Elen?

*Suluunu kördüm bulakta,
Su alıp catkan ubakta.
Carooker selki kayda elen,
Calınduu caştık kurakta.*

(Kocomberdiyev, 2011:125).

Neredeydin?

*Güzeli gördüm kaynakta,
Su alırken o anda.
Güzel kız neredeydin,
Ateşli gençlik çağımda.*

Şiirde mekânın tanıtımını ilk mısralarda okurlarına aktaran şair çeşme başında güzel bir kızla karşılaştığına dikkatleri çekmiştir. Hitabını karşılaştığı kıza yönelten kahramanımız açık mekan olan çeşme başını kapalı mekana çevirmiştir. Olay örgüsü olan şiirin aktarımını halk edebiyatı ağzıyla yapan şair şiirinde açık ve net bir dil kullanmıştır. Halk şiiri üslubuyla yazılmış olan bu şiirde şair halk şiiri motiflerini de kullanmayı ihmal etmemiştir. Kaynaktan su almaya gelen genç bir kıza karşı hislerini anlatan şair dert yanarak gençlik çağında karşısına çıkmasını hayal etmiştir. Kafiye uyumuna dikkat etmesi halk şiiri tarzında yazmasına ayrı bir işarettir. Kocomberdiyev'in başarılı bir şair olmasının bir diğer sebebi de farklı üsluplarda şiirler

kaleme alabilmesidir. Yaşadığı hissiyatı dile getiren kahraman sade bir üslupla ifade etse de kendini duygusallığı korumayı da başarmıştır.

<i>Torgoydun ünün eşittim,</i>	Kuşların sesini duydum,
<i>Tolkundap karek teşiltilim.</i>	Heyecandan gözlerim doldu.
<i>Kanımda calın caratıp,</i>	Kanımda ateş yakıp,
<i>Kapıstan nege keziktin?</i>	Aniden niye karşıma çıktın?

(Kocomberdiyev, 2011:125).

Şairimiz ikinci kıtada ilk kıtada olduğu şekliyle dili akıcı ve sade olarak kullanmıştır. Bununla beraber romantik şiirlerde duygu aktarımı açısından ahengi yakalamak önemlidir. “*Şiirde âhenk; ses akışı, söyleyiş, ölçü ve ses benzerlikleriyle sağlanmaktadır. Âhenk, kelimelerin birbiriyle ses ve anlam bakımından etkileyici bir bütün oluşturmasıdır. Şiirin sözleri, kelimeleri, mısraları ve mısra öbekleriyle bir bütün halinde, kendi iç uyumuyla meydana getirdiği güzel, hoş tını ve sestir*” (Çetin, 2006: 237). Ahengi yakalayan şair şiirini uyum içerisinde kaleme alır. Kocomberdiyev aşkın duygusal noktada bir insana yaşatabileceği ruh halini kahraman üzerinden okurların önüne sermiştir. Kuşların sesini duyması, heyecandan gözlerinin dolması ve kanında ateşin yükselmesinden bahseden şair kahramanın yaşadığı şoku okurlarına net bir şekilde göstermek istemiştir. Âşık olan birisinin düştüğü ruh halini anlatmaya çalışan şair son mısrada ise yaşadığı ani duygu değişimini okurlarına hissettirmek için “Aniden niye karşıma çıktın?” diyerek soru işareti ile tamamlamıştır. Şiirde tema açısından bütünlük tam anlamıyla uygulanmış ve kahraman merkezinde duygusal bir tablo ortaya konmak istenmiştir.

<i>Burkurap güldör tañında,</i>	Mis kokan çiçekler sabahında,
<i>Buralıp turduñ canımda.</i>	Çekinerek durdun yanımda.
<i>Gülmün köz anda kayda eleñ,</i>	Güzel yüzlü güzel neredeydin,
<i>Güldögön çaştık çağımda?</i>	Çiçek açan gençlik çağımda?

(Kocomberdiyev, 2011:125).

Şair halk şiirlerinde olan kültürel kadın motifini bu kıtaya yansıtmıştır. Modern zaman kızlarının arkadaş edinme ve duygularını yaşama açısından daha cesur oldukları göz önüne getirilirse, halk edebiyatında kızlar daha çekingen ve utangaçtır. Şair şiirin zamanını okurlarına bildirmek ve çizmeye çalıştığı tablonun tamamlanmasını sağlamak için ilk mısraya sabah vakti bu olayı yaşadığını ve çiçeklerin açmış olduğunu

söyleyerek başlamıştır. Baharı işaret ederek okurların zihninde tam anlamıyla tabloyu şekillendirmeye çalışarak bahar ve aşk gibi kavramların olumlu çağrışımlarından faydalanmaya çalışmıştır. Son mısradaki ise şiirin içerisine serpiştirdiği ve şiirin vurgusu olan gençlik çağına okurları yönlendirerek bu kıtayı tamamlamıştır.

<i>Külgönün kaldı esimde,</i>	Gülüşün kaldı aklımda,
<i>Kün sımal tarap sezimge.</i>	Güneş gibi doğdun içime.
<i>Bulgalay berdim kolumdu,</i>	Elimi sallayadurdum,
<i>Bulaktan keter kezimde.</i>	Kaynaktan uzaklaşırken.

(Kocoberdiyev, 2011:125).

Şiirin son dördlüğünde hikâyeyi tamamlayan şairimiz çizmeye çalıştığı tabloyu da tamamlamıştır. Her ne kadar iki âşık bu hikâyenin sonunda kavuşamazsa da kahramanımız yaşadığı deneyimden memnundur. Kızın da kendisine gülerek karşılık vermesiyle aralarında karşılıklı bir duygu etkileşimi olduğunu okurlarına belirten şair kahramanın memnuniyetinin altında yatan sebebi de bu şekilde ifade etmiştir. Halk şiirlerinde karşımıza çıkan doğa motiflerinin yanı sıra dil olarak da sadeliği ve akıcılığıyla halk şiirini andıran bir yapıda kaleme alınmıştır. Şairimiz aşk temalı şiirleri konusunda gençlik motifini kullanarak genç okurları kazanmayı ve yaşlı okurları da gençlik çağına götürmeyi denemiştir. Sırada gençlik çağında yaşanan aşka okurlarını götürecek olan “Sır Vermek” isimli şiir vardır.

Sırdaşuu

*Caşçılık özü caraşık,
Caltanbay uyan karaşıp,
Cılgınduu bettin üstündö,
Cıldızdı birge sanaşıp.
Unutulbayt tura oşol kez,
Uktabay cürök tañ atıp.*

(Kocoberdiyev, 2011:65).

Sır Vermek

Gençlik ne güzeldir,
Çekinmeden şefkatli bakışmak.
Çimenli tepe üstünde,
Yıldızları beraber saymak
Unutulmazmış o anılar,
Uyumadığımız günler sabaha kadar.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi şairimiz aşk şiirlerinde kullandığı gençlik çağını bu şiirinde de kullanış ve okurlarını kendi anlatacağı konuya çekmek için zemin oluşturmıştır. Gençlik yıllarında insanlar duygularını daha farklı yaşar ve daha duygusal olarak hayata bakar bu sebeptendir ki gençlik çağında insanlar duygularından etkilenerek olayları daha duygusal algılar. Şiirin kahramanı da belli ki gençlik döneminde yaşadığı aşkın

anılarında bıraktığı izlenimini anlatmaktadır. Olay örgüsü de olan şiirin içerisine yerleştirdiği mekânsal durum şairin birçok yerde uyguladığı tablo çizme tekniği ortaya çıkartmaktadır. Açık mekân özelliğine sahip bu mekânlardan ilki çimenli bir tepedir. Şair şiirini yapısal olarak belli bir düzen içinde inşa etmiştir. Şiirde olan muhteva belli bir düzen içinde şiire işlenmiştir. Şiir sadece şekil açısından değil aynı zaman da içerik olarak da belli bir düzen içinde olmalıdır. Şair muhtevayı yapıya uygun bir şekilde nakşetmelidir (Çetişli, 2006:60).

*Torgoydun küüsü tögölüp,
Taň kele cattı sögölüp.
Termelip kayıň uçtarı,
Terebel şanga bölönüp.
Keremet küçkö bölönüp,
Ketalbay turduk bölünüp.*

Kuşların sesi duyulup,
Sabah oluyordu ışıklar görünüp,
Sallanıp ağaçların dalları,
Etraf neşeye dolup,
Sihirli güce bağlanıp,
Gidemiyorduk ayrılıp.

(Kocomberdiyev, 2011:65).

Aynı açık mekânda devam eden ve şairin olayın merkezine götürdüğü ikinci altılık bölüm adeta bir melodi oluşturmuştur. Kafiye uyumunun yanı sıra olayın içerisinde şairin bahsettiği kuş sesleri ağaç dallarının sallanması ve bu olayları sihirli bir güce yorması bir ahenk oluşturmuştur. Duygu yoğunluğunun zirvede olduğu bu bölümün sonunda şair durum bildirimi yapsa da aslında okurlarıyla bir sırrını mahremini paylaşmıştır. Duygu o kadar yoğundur ki son mısradaki şair “Gidemiyorduk ayrılıp” diyerek bu bölümü noktalamıştır.

*Beleske çıgıp ırdadık,
Betege belden ırgalıp.
Sıladım kaltar çaçıñdı,
Sıykırdıuu küçkö çırmalıp,
Alistap kete berippiz,
Art cakta neçen kır kalıp.*

Tepeye çıkıp şarkı söyledik,
Bele kadar yükselen otlar sallanıyordu,
Okşadım siyah saçını,
Sihirli güce kapılıp,
Çok uzaklara gitmişiz,
Nice tepeleri arkamızda bırakıp

(Kocomberdiyev, 2011:65).

Açık mekân özelliği devam eden şiirde şair olayı farklı bir yere taşıyarak daha mahrem bir anısını paylaşmıştır. Şarkılar söylenerek çıkılan tepe ikinci açık mekândır şiirde. Aynı zamanda şair ikinci bölümde olduğu gibi ahengi üçüncü ve son bölümde de devam ettirmiştir. İlk mısralarda onların şarkılar söylemesine yüksek otların dansının eşlik

etmesi bu ahengin bir örneğidir. Aynı zamanda bu durum okurların zihninde olayı canlandırmasına yardımcı olmuştur. Bunu başaran şair okurlara bir film içerisinde kesit izletirmişçesine bir havaya sokmuştur. Romantik tarzda kaleme alınan şiirin içerisinde duygusallık yoğun bir şekilde görülmektedir. Olay örgüsünü tam anlamıyla neticelendirmeyen şair duygusal yoğunluğu korumak istemiştir. Aşkını yaşayan gençlerin bu halini bozmak istemeyen şair şiiri burada neticelendirerek okurlarda tat bırakmayı arzulamıştır.

“Sır Vermek” isimli şiiri ahenk yönünden kuvvetli sade bir dille kaleme alınmıştır. Okurlarına edebi noktada zevk veren bir şiiridir. Duygu yoğunluğunu ve ahengi sade dille yakalamak zor olsa da şair bunu başarmış ve aşk temalı şiirleri içinde Kocoberdiyev’in şiirlerine gösterilebilecek güzel bir örneklerdendir. Bu tarzda yazılmış aşk temalı şiirlere verilebilecek bir diğer örnek ise “Göl Kenarında Buluşma” adlı şiirdir.

Köl Boyunda Kezdeşü

*Toskooldordu ceñem dep,
Tosomun coldu eleñdep.
Köl ceeginen aytkan eleñ,
Kök kayak minip kelem dep.
Aay coldu tikteym,
Güldü iskeym,
Colukkanda berem ay, colukkanda
beremdep.*

(Kocoberdiyev, 2011:46).

Göl Kenarında Buluşma

Bütün karşılıkları aşacağım diye,
Beklerim yolunu heyecanla.
Göl kenarında demiştin,
Mavi kayıkla geleceğim diye.
Eeh, yola bakarım,
Çiçekleri koklarım,
Buluşunca veririm ah, buluşunca veririm
diye.

Şair özlem dolu hislerle kaleme alınan şiirin giriş kısmında karamsar bir hava ortaya koymuştur. Bu karamsarlığı tam olarak şiire yansıtmayan şair ümit var cümlelerle karamsarlığın tonunu belli bir seviyede tutmuştur. Aşkın zorlayıcı tarafı olan sevgiliye hasreti şiirleştiren şair sanki karşısında sevdiği varmışçasına bir hitap içerisinde. Edebi dili etkili bir şekilde kullanarak göl kenarı, çiçekler gibi ifadelerle şiirin hissiyat vurgusunu beslemiştir. Sadeliği ve ahengiyle dikkat çeken şiirimiz özlem dolu bir aşkın düşüncelerinden, duygularından oluşmaktadır. Sevdiğinin yolunu gözleyen aşkın göl kenarında buluşmak ümidiyle ayrıldığı ve hasretle beklediği temasını işleyen şair serbest tarzda yazmıştır bu şiiri. Şairin iç çeken ifadelerle yer vermesi şiire iç sellik

kazandırmıştır. Duygusal noktada kendini göstermesi açısından da bu ifadeler önemlidir. İfadelere dikkat edildiğine zor bir süreç yaşayan aşkın romantik duruşu kendini ön plana çıkartmaktadır. Heyecanlı bir bekleyiş, çiçekleri koklamak ve göl kenarını anımsaması kahramanın romantik duruşunu daha da kuvvetli kılmıştır.

<i>Körktüü toolor koynunda,</i>	Güzel dağlar koynunda,
<i>Kölümdün körkü sonun da.</i>	Gölümün manzarası harika.
<i>Calındatıp cürögümdü,</i>	Kalbimi ısıdıran,
<i>Carkınım sensiñ oyumda.</i>	Işığım, sensin aklımda.
<i>Aaay, cakın kaldı colukkan kez,</i>	Eh çok az kaldı buluşmamıza,
<i>Caşıl köldün iy, caşıl köldün boyunda.</i>	Mavi gölün ah, mavi gölün kenarında.

(Kocumberdiyev, 2011:46).

Açık mekân özelliği gösteren göl bir bakıma duygusal duruma göre kapalı mekân özelliği kazanmıştır. Şöyle ki; hasretle bekleyen âşık, gölün kenarında buluşmak umuduyla ayrılmıştır, lakin sevdiği henüz gelmemiştir. Bir yandan açık mekân olmuştur gölün kenarı duygusal değişime göre. Elindeki çiçeklerle aşkına masumiyet katan yolunu gözlüyorum diyerek içinde bulunduğu durumu, hasretini, hüznünü ifade etmiştir. Aşkından yana umutlu olduğunu ve buluşacaklarını temenni ettiğini dile getirmiştir. Şiirin ilk kısmına göre daha ümitvar olan kahramanımız romantik duruşunu hiç bozmadan sabırla sevdiğini beklemiştir şiirin son mısrasına kadar. Edebi dili daha yoğun kullanarak duygusallığı arttıran şair kahramanı güçlendirecek bir açık mekân ortaya koyarak beslemiştir. Şairin bu dokunuşu okuru da karamsar bir tablo izlemekten kurtarmış ve şiirin akışını canlandırmıştır. Mekân olarak göl kenarına vurgu yapan şair doğanın insan zihninde canlandığı çağrışımları da şiirine katmak istemiştir. İç açıcı bir ortamda olması açık mekân özelliği göstermesi açısından önemlidir. İkinci bölüme daha ümitvar bir şekilde giren şair, tamamıyla göl kenarını açık mekân olarak kullanmış ve sadeliği de muhafaza etmiştir. Şiirin sonuna buluşmak ümidiyle giren şair, şiire ismini veren mekânı işaret ederek mavi göl kenarından bahsetmiştir. Aşk temalı şiirlerine gösterebileceğimiz bir diğer örnek ise “Kalbimde Sen Varsın” adlı şiirdir.

Sen Barsın Cürögümde

Asmandın küünü bar,
Adırdın gülü bar.
Al emi cüröktö bolso,

Kalbimde Sen Varsın

Gökyüzünün güneşi var,
 Dağların gülü var.
 Benim kalbimde ise,

Algaçkı süyüü bar.

İlk aşk yarası var.

Bürküttün şaňı bar,

Kartalın asaleti var,

Bölmönün şamı bar.

Odanın mumu var,

Al emi cüröktün,

Yüreğin içinde ise,

Appapak taňı bar.

Bembeyaz tanı var.

(Kocomberdiyev, 2011:35).

Şiirde şair ortaya koyacağı nazım şekliyle şiirine yapısal bir görünüm kazandırır. Bu nazım şekli şairin tercihidir. Şairlerin seçeceği kalıp muhtevayla bütünleşmelidir (Çetişli, 2006: 55). Turar Kocomberdiyev içerik kadar şekil açısından da çok yönlü bir şairdir. Bu şiiri dört kıta olarak kaleme alan şair aşağıda görüldüğü üzere kafiye ve ahenk bütünlüğünü kuvvetlendirecek dokunuşlar yapmıştır. Şekil ve üslup açısından halk şiirini andıran yapısıyla akıcı bir ritim yakalayan şair bu durumu şiirin sonuna kadar korumuş ve şekil açısından bütünlüğü ortaya koymuştur. Edebi dili aşk yarası, odanın mumu gibi ifadelerle arttırsa da anlam yoğunluğunu anlaşılır bir üslupla korumuştur. Şiirde diğer şiirlerinde olduğu gibi sade bir dil tercih etmiş ve tasvirlerle süslemiştir. Şair eşyaya yüklediği denkliliği sanatsal bir şekilde işlemiş ve bu nizamın kendisi içinde olduğunu belirterek kendisinin de aşkının olduğunu göstermiştir. Doğa motiflerini fazlasıyla kullandığı bu şiirde şair aşkın insan ruhunda uyandırdığı heyecanı, canlılığı, neşeyi okurda uyandırmak için kullanmıştır. Yukarda görüldüğü üzere şair doğada her nesnenin bir özelliği olduğunu kendisinin de aşkının olduğunu ve bununla bütün olduğunu göstermeye çalışmıştır. Gökyüzünde güneşin varlığı, dağlarda güllerin olması, hepsi bir uyum içindedir. Şair ise buna karşılık kendi gönlünde ilk aşkının yarası olduğunu sitemli bir şekilde dile getirmiştir. Her şey tamam ama ben eksikim demeye çalışmış ve melankolik bir dil kullanmıştır.

Bulbuldun ünü bar,

Bülbülün sesi var,

Daraktın бүрү bar.

Ağacın yaprağı var.

Totuday suluunun,

Papağan gibi güzelin,

Tolkutkan sürü bar.

Heyecanlandıran duruşu var.

Kayrat bar cüröktö,

Gayret var yürekte,

Karuu bar bilekte,

Kuvvet var bilekte.

*Senselgen karındaş,
Sen barsın cüröktö.*

*Ey güzel bacım,
Sen varsın yürekte.*

(Kocomberdiyev, 2011:35).

Şiirin ikinci bölümünde ilk bölümde olduğu gibi ahenk ve sadeliği koruyan şair doğa motiflerini kullanmaya devam etmiştir. Bu minvalde bülbülün sesi olduğunu, ağacın yaprağı olduğunu söylemiş ve sevdiği kızın duruşunun bir papağanın göz alması kadar etkili olduğundan bahsetmiştir. Bu mısralar yukarıda olduğu gibi her şeyin bir düzende olduğu dünyada kendisinin eksik kaldığının ifadesidir. Bu bölümün sonuna doğru ise aşkını ifade etmiş ve yüreğinde umut, bedeninde kuvvetle aşkını yaşadığını ifade etmiştir. Yüreğinin ise bu uyuma, ahenge ayak uydurup onun aşkıyla dolu olduğunu belirtmiştir. Karamsar duruşunu ikinci bölümün sonuna doğru bozan şair kahramana umut aşılayarak aşkına olan inancını kuvvetlendirmiştir. Kahramanın son sözlerini vurgulaması şiirin kapanışını daha etkili kılmış ve duygusal duruşunu ön plana çıkartmıştır. Güç kelimesini vurgusunun anahtar kelimesi yaparak aslında sevdiğine de aşkını göstermek istemiştir. Aşk temalı şiirlere vereceğimiz son örneğimiz ise “Doğan Güneşim” adlı şiirdir.

Kün Çığışım

*Ulam karap tuş taraftı elepdep,
Aytaar sözüm min kaytalap belendep.
Kün çığışım! Seni kütöm zarıgıp,
Anık bele aytkan sözüñ kelem dep.*

Doğan Güneşim

*Telaş ile etrafa bakıp tekrar ve tekrar,
Söyleyecek sözlerimi bin kere ezberleyip.
Doğan güneşim, seni beklerim özlemle,
Kesin miydi geleceğim dediğin sözün.*

(Kocomberdiyev, 2011: 36).

Bir randevu öncesinde ki aşığın düşüncelerini edebi bir şekilde yansıtan şair, olay örgüsü kullanarak başlattığı şiiri aşığın halini tasvir ederek okurların gözünde canlandırmıştır. Son mısradaki randevulaştıkları anlaşılan aşığın özlemle beklediği o gelirse adeta güneşin doğacağı bir hal içerisinde beklediğini görmekteyiz ilk dörtlükte. Bir yandan endişesi olan genç adamın sevdiği kızın geleceğine olan şüphesi şiirin diğer kıtalarına okurların merakla yaklaşmasına zemin hazırlamıştır. Benzetmeler üzerinden kahramanın sevgilisine olan aşkını okurlarına göstermek isteyen şair dili sade kullanarak akıcı bir metin ortaya koymuştur. Kahramanın hislerinin ön plana çıktığı şiirde sevgilisinin kendisine karşı olan düşüncelerinden emin olmayan bir üslup ilk bölümde kendini belli etmiştir. Kahraman bu belirsizliğin getirdiği endişesini okurlarına

net bir şekilde göstermiştir. Şiirin diğer bölümlerinde tema ve şekil açısından bütünlüğün korunduğunu görmekteyiz.

İkinci kıtaya doğa unsurlarını katarak halk şiiri tarzını da kullanan şair doğada bir düzenin olduğunu, onun da güneşin sevgilisi olduğunu ifade etmiştir. Doğa motiflerinin işlenişi şiirin alt zeminde kahramanı beslemesi için şair tarafından kafiyeli bir şekilde kaleme alınmıştır. Yaprakların dökülüşü, suyun akıp gitmesi gibi durumlar kahramanın duygusal durumuyla bütünleşerek şiire yerleştirilmiştir. Bu mısraları takiben artık özleminin arttığını ve sevdiğinin gelmesini saçlarının rüzgârda uçuşmasını hayal ettiğini görüyoruz. Şiire ismini veren benzetme sanatı yoluyla sevilendir. Akıcı dilin ilk bölümde olduğu gibi bu kısımda da olduğunu görmekteyiz. Kahramanın duygusallığını, şiirin geneline yayan şair özlemini zirvelerde yaşayan bir adam ortaya koymak istemiştir. Güneşin insan zihninde canlandırdığı çağrışımı kullanarak şiire edebi zevk kazandıran şair sevgiliye duyulan hasretin vuslatla bitmesini temenni eden kahramanı okurların gözünde romantik bir ruh haliyle canlandırmıştır. Doğan bir güneşe benzettiği sevgili bu kıtada henüz gelmemiş ve şair merak duygusunu okurlarda canlı tutmuştur.

Toonun suusu aıntarılıp irimdep,

Dağ suyu yuvarlanarak akar gider,

Darak ırdıyıt calbırağı dirildep.

Ağaç şarkı söyler, yaprakları sallanarak.

Kün çığışım! Kelseñ bolo küttürböy,

Doğan güneşim! Gel artık bekletme,

Saalalanıp, saamay çaçıñ birindep.

Saçların uçuşsun rüzgârda dağılarak.

(Kocomberdiyev, 2011: 36).

Kahramanın sevdiğini bekleyişinin zirvelere ulaştığı bu kısımda kahraman tam olarak karamsar bir havaya bürünür ve platonik âşık duruşu sergiler. Bu duruşu onu zayıf ve tükenmiş göstererek aşkına olan ümidini zedeler. Artık beklemekten yorulan aşığın sevdiğinin ona karşı olan hislerinden şüphe ettiğini gördüğümüz bu kıtada bir yandan da sitem dolu düşüncelere daldığını görüyoruz. Bu bölümü şiirin sonuna hazırlık olarak görmek mümkündür. Bu bekleyişin nasıl neticeleneceği konusunda artık ipuçlarının verildiğini kahramanın duruşundan görmekteyiz. Bunların yanı sıra aşkı o kadar çoktur ki terk edip de gidememektedir. Bu durumu ise adeta boynuna bir ip vurulmuş da onu kendine doğru çekmekteymiş gibi tasvir etmiştir. Açık ve net bir şekilde kendini ifade eden kahramanın sitemi bu bölümde sevgilisine olan hitabından da bellidir. Kahramanın diğer bölümlerde güneşe benzettiği sevgilisine bu kısımda herhangi bir olumlu hitabı

yoktur. Aşkın seveni sevdiğine bağlayan o görünmez zincirini tasvir ettiğini bu kıtada görüyoruz.

Aylap-cıldap calgız sen dep tügöndüm, Aylar, yıllar bir tek seni düşünerek tükendim,
Cürögüñdün bardığına kümönümün. Kalbinin olduğuna bile şüphem var.
Koldu şiltep ketip kalbas sebebim, El sallayıp gidemediğimin nedeni,
Boosu sende men katingan cügöndün. Ucu sende benim boynumdaki ipin.
 (Kocomberdiyev, 2011: 36).

Âşık her şeye rağmen sevgilisini beklemeye devam etmiş ve o gelir ümidiyle ona söyleyeceği sözleri tekrarlamıştır. Doğan bir güneşe benzettiği sevgiliyi beklemekten yorulsa da onu beklemekten vazgeçmeyeceğini aşkının onun kalbinde dolup taşıdığını dile getirmiştir. Aşkın kavuşamayanlarda ayrı bir tecellisi vardır. Şair şiiriyle bu tecelliyi resmetmiş ve aşığı sevdiğine kavuşturmamayı tercih etmiştir.

Ulam karap tuş taraptı elendep, Telaş ile etrafa tekrar, tekrar bakarak,
Aytaar sözü min kaytalap belendep. Söyleyecek sözlerimi bin kere ezberleyip.
Kün çığışım! Saga degen mahabat, Doğan güneşim, sana olan sevgim,
Cürögümö batıp barat tereñdep. Gittikçe kalbimde derinleşiyor.
 (Kocomberdiyev, 2011: 36).

En başa okuru taşıyan şair son kıtada merak duygusunu okurlarında canlı tutarak şiiri kavuşmak noktasında neticelendirmeyerek aşığın özlem dolu halini okurlarda canlı bırakmıştır. Aşkın insan ruhundaki seyrini şiirlerinde başarılı bir şekilde yansıtan şairimiz genel anlamda edebi zevki korumuş ve kahramanlarını şiirsel bütünlük içerisinde okurlarının karşısına çıkartmıştır. Şiirlerinde kahramanı besleyen unsurları da şiire katarak kahramanların duygusal durumunu ön planda tutmuştur, aşk şiirlerinde öne çıkması gereken duygusal atmosferi kahramanları üzerinden okurlarına aktarmıştır. Kocomberdiyev'in farklı temalarda yazdığı şiirlerinden örneklerle çalışmamızın amacı olan Turar Kocomberdiyev'in şiir anlayışını daha net bir şekilde ortaya koymaya çalıştık. Farklı temalarla eser üreten şairimiz doğa temalı şiirleriyle de okurlarına çevresel bilinç kazandırmak istemiş ve doğanın güzelliklerini okurlarına aktarmıştır.

3.4. DOĞA TEMALI ŞİİRLERİ

Doğanın insan ruhunda ferahlatıcı, dinlendirici bir etkisi vardır. Bu durum insanların doğaya karşı ilgili olmalarına neden olmuştur. Bunların yanı sıra doğa Dünyadaki ekolojik dengenin cereyan ettiği alandır. Bu yönüyle de insanlar için önemli bir konuma sahiptir. Doğa insanı insan da doğayı etkiler. Bu yönüyle de doğa insan hayatında en önemli konumdadır. Yukarıda bahsi geçen hususlarla ilgili şairler de kalemlerini konuşturmuş ve şiirlerinde doğadan bahsederek duygularını edebi bir şekilde ifade etmişlerdir. Doğanın güzellikleri ve bu güzelliklerin korunması gerektiği günümüzde ve gelecekte her zaman için önemli bir konu olacaktır. Doğaya karşı sorumlulukların yerine getirilebilmesi, bilinçli olmak ve doğa sevgisinden geçmektedir. Şiirin insanların duygularına hitap eden yanı doğa temasıyla yoğrulunca bu sevgi okurlarda tetiklenebilir. Şairler de kendi ruh dünyalarında doğanın bıraktığı güzellikleri okurlara aktarmak ve insanları bilinçlendirmek adına doğa temalı şiirler kaleme almışlardır. Bu temayla ilgili şiirler yazan Kocomberdiyev şiirlerinde Kırgızistan'ın doğal güzelliklerine de değinmeyi ihmal etmemiştir. Çalışmamızın bu kısmında verebileceğimiz ilk örneğimiz “Dağın Güzelliği” adlı şiiridir.

Toolor Körkü

*Özüñdö çeksiz suluuluk,
Biyiktik menen uluuluk.
Cıldızın sanap uktasam,
Cüröktö tünöyt cılıuluk.*

(Kocomberdiyev, 2011: 91).

Dağın Güzelliği

*Sendedir sonsuz güzellik,
Yücelik ve büyüklük.
Yıldızlarını sayarak uyusam,
Kalbimde doğar sıcaklık.*

Şiir ilk mısradaki bir hitap olması açısından sanki bir insana ithafen yazılmış gibi durmaktadır. Lakin şiirin teması dağın güzelliğidir. Bu yönüyle de şiirinde doğayla bütünleşen şair, şiirine dağın onda bıraktığı izlenimleri paylaşarak başlamayı tercih etmiştir. Dağın onda bıraktığı etkiyi şair o kadar etkili anlatmıştır ki, büyüklük atfederek dağın sanki doğaüstü bir özelliği varmışçasına bahsetmiştir. Aslında bu durum dağın heybetiyle alakalıdır. Dağların yüksekliğinin çok olması, büyük bir alanı kaplaması şairde bu hissiyatı uyandırmıştır. Bu heybetin yanında şair dağı sıcak bir mekânmişçasına ele alması ve dağda yıldızları sayarak uyuması hayaliyle de okurlarına dağla ilgili özel bir düşüncesini paylaşmıştır. Kafiye uyumunun ve akıcılığın olduğu

şairin ilk bölümünde dil yalın bir şekilde işlenmiştir. Mekân olarak açık mekân özelliği gösteren dağın tasviri bu bölümde yapılmamış sadece dağın şairde bıraktığı etki kaleme alınmıştır. İlk bölümde okurların dikkatlerini celp eden vurgu dağın soyutsal görünümüdür. Bu soyutsal görüntü şairin dağ hakkındaki göstermek istediği soyut vurgudur. Dağa atfedilen özellikler bu soyut resmi okurlara gösterme gayretidir.

Zoolorun aydın tünöğü,

Zirvelerin Ay'ın yuvası,

Bulagın kırgız müröğü.

Kaynakların Kırgız zemzemi,

Kasiyet seni körgöndö,

Mucizeni senin görünce,

Kaltaarıyt adam cüröğü.

Titrer insanın kalbi.

(Kocomberdiyev, 2011: 91).

İkinci kısımda dağın özelliklerini kutsi bir motifle sıralaması şairin geneline yayılan bir bütünlük olduğunu göstermektedir. Şair ilk kısımda ki akıcı dili ve ahengi bozmadan ikinci kısmı işlemiştir. Şairin bu dağa olan ilgi alakası etrafında bulunan diğer güzelliklerinden kaynaklı bir ilgi olduğunu ikinci kıtada bizlere göstermektedir. Şairin temayı ve şiirdeki mekânı besleyen bu dokunuşu şairin okunma zevkini arttırmıştır. Mekânı besleyen diğer unsurlar tam anlamıyla bir açık mekân göstergesi olmuştur. Belli ki dağın etrafında bulunan bir deniz, göl benzeri bir başka doğa unsuru bulunmakta ki şair Ay'ın oraya yansıma yaptığını belirtmiştir. Zemzemin besleyici ve ferahlatıcı etkisini şair benzetme yaparak dağdan çıkan pınarlara vermiştir. Dağın içinden çıkan pınarları ise Müslümanlar için kutsal bir içecek olan zemzeme benzetmesi onda dağa karşı ulvi bir sevgi olduğunu göstermektedir. Bu durumu gösteren bir diğer işaret ise ilerleyen mısralarda şair dağı görenlerin kalbinde sevgi hissinin uyandığını ve bunun bir mucize olduğunu söylemesidir.

Kökürök arım sabalap,

Göğsüm kabardı uçuyor gibi,

Kökölöp ketti abalap.

İyive göğsü yükseldi.

Körkömün senin Ala Too,

Güzelliğin senin Ala Dağ,

Köñüldü koyot dabalap.

Günüllere şifadır.

(Kocomberdiyev, 2011: 91).

Son kıtada hissiyatını daha heyecanlı bir şekilde ifade eden şair “Göğsüm kabardı uçuyor gibi” diyerek sanki bir kuş gibi heyecanlandığından bahsetmiştir. Bu kıtada şair yukarıda bulunan iki kıtada özelliklerinden bahsettiği dağın Kırgızistan'da bulunan Ala Dağ (Tanrı Dağları) olduğunu okurlarıyla paylaşmıştır. Şair, Ala Dağa ithafen yazarak

bir bakıma onunla diyalog kurmuş ve samimiyetini göstermiştir. Bu bölümde son bir özellik daha ekleyerek gönüllere bu dağın şifa olduğunu iddia etmiştir. En başta bahsettiğimiz gibi doğa insan ruhunda bir tat bırakır ve bu tat insanlarda farklı hisler uyandırır. Şiirin muhteva yönünü belirleyen şairdir. Şairin ruh dünyasında yaşadığı tüm hissiyatlar içeriği belirler (Çetişli, 2006:43). Turar Kocomberdiyev de diğer şairler gibi toplumdan etkilenerek kendi ruhi dünyasından izler taşıyan muhtevalarla şiirler kaleme almıştır. Şairimiz de Kırgızistan’da bulunan Ala Dağı bu hissiyatla edebi bir şekilde okurlarına anlatmıştır. Dilin yalınlığı ve akıcılığı şiiri okunur kılmış ve şairimiz temayı şiirin tamamına işlemiştir. Genel olarak kendisinde bıraktığı etkiyi vurgulayan şair şiirin son kısmında gerçek mekânı da belirterek saydığı özellikleri özelleştirmiştir. Doğa temalı şiirlere vereceğimiz bir diğer örneğimiz ise “Yaz Sabahı” adlı şiirdir.

Caykı Tan

*Cadırap caykı salkın tañ attı,
Apapak nurun cerge tarattı.
Termelip torgoy küüsünö,
Terebel balkıp barattı.*

(Kocomberdiyev, 2011: 168).

Yaz Şafağı

Yaz gününde sabah oldu,
Güneş bembeyaz ışığını yere dağıttı.
Sallanıp toygar sesine,
Etraf keyif çatıyor.

İsminden anlaşılacağı üzere yaz mevsimini konu eden şiire şair yazın en önemli unsuru olan Sabah güneşiyle giriş yapmış ve güneşli bir yaz sabahını tarla kuşlarının uçuşlarını ve onları tasvir etmiştir. Güneşin başlattığı bu ahenkli hale eşlik eden çevreyi de katarak bir uyum yakalayan şair ilk kıtada güneş ve toygar gibi öğelerle yaz mevsiminin insanda uyandırdığı hissiyatı okurlarında uyandırmayı denemiştir. Tam anlamıyla bir yaz sabahının şiirde canlanmasını sağlamak için şiirin geneline temayı yayan şair akıcı bir dil kullanarak şiiri daha okunaklı kılmıştır. Tarla kuşlarının sesi, güneşin nurunu yansıtması, bahçelerin uyanması gibi ifadeler şiirde ahengin yakalanmasına katkı sunmuştur. Aynı zamanda bu ifadeler insani özelliklerin doğaya yüklenmesidir. Şair bu yolla doğadaki canlılığa dikkatleri çekmiştir. Şekil açısından sade olan şiirin ilk bölümü akıcı bir dille kaleme alınmış ve temanın işlenişine uygun bir ritim yakalanmıştır. İlk bölüm şiirin sonraki bölümleri için bir giriş konumundadır. Şair sonraki bölümleri bir yaz sabahında yaşanacak olaylar silsilesine göre hikâye etmiştir.

*Cıpar cıt kaptap bardık taraptı,
Buluttu şamal aydap barattı.*

Mis koku yayıldı etrafa,
Bulutları rüzgâr kovaladı.

*Alıskı cıldız bülbüldöp,
Akırın öçüp barattı.*

Uzaklarda bir yıldız,
Yavaşça sönmeye başladı.

(Kocomberdiyev, 2011: 168).

İlk bölümde olduğu gibi ikinci bölümde de akıcı bir dil kullanılmış ve bu durum şiirin geneline yansıtılmıştır. Şair temayı şiirin bütününe yansıtarak şiirsel bütünlüğü sağlamıştır. Doğadan unsurları şiir içerisinde çoğaltarak mekânsal zenginliği arttıran şair bu yöntemle temayı ve içeriği daha canlı bir şekilde resmetmiştir. Rüzgârın esmesiyle belli ki çiçeklerin kokusu etrafa yayılmış ve aynı rüzgâr bulutları da başka yöne iterek iyice açık bir hava oluşmasını sağlamıştır. Bu da şairin okurlarında uyandırmak istediği yaz mevsimi hissini daha da kuvvetli bir şekilde canlandırma gayretidir. Bir yıldızın sönmekten de bahseden şair bu kıtada aslında şiirdeki zamanı da okurlarına açıkça söylemiştir. Şiirin gerçek zamanının sabah güneşinin tam olarak doğduğu vakit olduğunu görmekteyiz. Aslında ilk kıtada sabah vakti olduğunu söylese de bu kadar net bir vakit belirtmemiştir. İkinci bölüm şiirin içerik açısından zenginleştirildiği kısım olarak karşımıza çıkmış ve şiirin bütünlüğü içerisinde temayı beslemiştir.

*Möl bulak şıngır etet canımda,
Boz torgoy bezelenet şanımda.
Tolkundap cürök özgöçö
Toolordu tikteyt taşımda.*

Çeşme suyu şırl şırl akar yanımda,
Tarla kuşu öter durmadan etrafta.
Heyecanlanıyor kalbim ayrıca
Dağlara bakarken sabah vaktinde.

(Kocomberdiyev, 2011: 168).

Son kıtaya doğanın yazın oluşan özelliklerinin bütününe yakalayarak giren şair su, kuşlar, dağ gibi doğa unsurlarıyla her şeyi ortaya koymaya çalışmıştır. Yazın insanda uyandırdığı o heyecanı güneş, su, dağ, bülbül, kuşlar, bulut, rüzgâr gibi unsurlarla bütünlüğü yakalayarak ifade etmeye çalışması ve adeta bir ressamın tablo çizerken dikkat etmesi gibi her şeyi bir şiirde toplaması Kocomberdiyev'in başarılı bir şair olduğunun göstergesidir. Bütün unsurlarıyla bir yaz sabahı resmetmek isteyen şair şiirin genelinde temayı okurlara ulaştırmaya çalışmıştır. *Ahenk açısından başarılı bir eser ortaya koymak isteyen şairler kelimeleri yapısal açıdan özenle birleştirirler* (Çetişli, 2006:31). Kocomberdiyev ahengi başarılı bir şekilde şiirine işlemiştir. Son bölüm şiirin vurgusunun olduğu bölüm olarak karşımıza çıkmış ve hissiyat bu kısımda öne çıkmıştır. Zamanla ilgili ikinci kısımda belirtilen yıldızların kaybolması anı okurlara net olarak bir

zaman dilimini göstermiştir, lakin mekân şiirin genelinde kullanılan doğa unsurlarıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Doğada bulunan birçok unsuru kullanarak şair doğanın direkt olarak içinde bir mekân oluşturmuştur. Tam anlamıyla açık bir mekânın içine okurları taşıyan şair şiirini tema yalın ve edebi olarak temaya uygun bir şekilde kaleme almıştır. Doğa temalı şiirlerimizde sırada Kırgızistan'ın doğal güzelliklerinden olan Isık Gölü konu eden “Göl Kenarında” adlı şiir vardır.

Köl Cegeginde

*Köl ceeginde basıp cüröm salkındap,
Könül çirkin erip ketet balkıldap.
Köbüktögön tolkundardın içinen,
Körüngöndö cel kemeler kalkıldap.*

(Kocomberdiyev, 2011: 6).

Göl Kenarında

Göl kenarında yürüyorum serinleyip
Kalbim yumuşar, keyifleniyorum,
Köpük dolu dalgaların içinden,
Görününce yelkenli gemileri.

Bir diğer doğa temalı şiirimiz olan “Göl Kenarında” şiirinin ilk kıtasında şair duygusal bir portre çizerek okuyucuyu duygusal noktada yakalamaya çalışmıştır. Romantik bir üslupla kaleme alınan şiirin genelinde duygusallığın korunduğunu görmekteyiz. Şiirin ilk bölümü şekil açısından sadedir. Şair bu sadeliği diline yansıtmış ve dil olarak şekil olarak bir bütünlük ortaya koymuştur. İlk kısımda bir doğa şiiri gibi durmayan şiirde kahramanın hisleri üzerinde durulmuştur. Temayı daha iyi vurgulamak için bu yöntemi uygulayan şair bir sonraki kısımlarda okurlara bunu net olarak göstermiştir. Girişi romantik bir duruşla yaparak edebi noktada okurları doyuran şair aynı zamanda şiirine camlı bir giriş yapmıştır. Duygusallığın ön plana çıkması edebi dili kuvvetli kılmıştır. Göl kenarında yürüyüşünde hissettiği duyguyu dalgalar, gemi gibi motiflerle de iyice olgunlaştırarak sunmayı başarmıştır.

*Süygönümö colukkanı kelgensip,
Algaç ıret aydın cüzün körgönsüp.
Dürbötösün cürök kanım, Isık-Köl,
Düynönün büt kasiyetin bergensip.*

(Kocomberdiyev, 2011: 6).

Sevgilimle buşulmaya gelmişim gibi,
İlk defa ay yüzünü görmüşüm gibi,
Heyecanlandırıyorsun, Isık Göl,
Dünyanın bütün mucizesini sana vermiş gibi.

İlk kıtada olduğu gibi ikinci kıta da romantizm etkisinde kaleme alınmış ve duygusal durum şiire net olarak yansıtılmıştır. Şair dili edebi noktada kullanmayı başararak şiirinin okuma kalitesini arttırmıştır. Edebi dili kuvvetli kullansa da dilindeki sadeliği de korumayı ihmal etmemiştir. İkinci kıtada bahsettiği gölün adını da zikrederek şair

okurlara şiirin gerçek mekânı hakkındada bilgi vermiştir. Duygusal yoğunluğu yüksek tutan şair gölün özelliklerinden çok onda bıraktığı etkiyi kaleme almıştır. Gölün onun üzerindeki etkisini son mısradada mucizevi olarak nitelendiren şair sevgilisiyle buluşacakmışçasına bir hisse kapılarak da içinde ki pozitifliği mısralara dökmüştür. Şiirin vurgusunun bu bölümde olması mekânın isminin verilmesinde saklıdır. Şair duygusal durumunu bir anda değiştirerek okurlarını heyecanlandığı gibi temayı da vurgulamayı başarmıştır. Bu bölüm şiirin tema açısından duruşunun net olarak ortaya konduğu bölümdür diyebiliriz. Üçüncü bölüm için de bir köprü olması açısından şairin sadece gölün ismini vermesi ve özelliklerinden çok bahsetmemesi yerindedir.

*Calbırttatıp töğüptür kün manatın,
Carkıldatat kaz-ördöktör kanatın.
Cakşı cagın eseptesek kölümdün,
Cañılamın, cetpey kalat sanatım.*

Güneş saçmış parlak ışıklarını etrafa,
Parlıyor kaz, ördeklerin kanatlarında.
Güzelliklerini tarife başlasam gölümün,
Yanırlım, kelimelerim yetersiz kalır.

(Kocomberdiyev, 2011: 6).

Mekânsal tasvirle başlayan üçüncü kıtada pozitifliği iyice artan şair Isık Gölün güzelliklerini anlatmanın mümkün olmadığını söylemesi göle karşı ilgisinin ne kadar çok olduğunu okurlarına gösteriyor. Mekânı besleyen güneş, kaz, ördek gibi dokunuşlar şiirin mekânı hakkında okurlara detayların verildiği kısım olmuştur. Güneş ışıklarının etrafa yayılması, kazların, ördeklerin kanatlarının güneş ışığından parlaması gibi özelliklerinden bahsederek şair okurların zihninde gölün portresini pozitif bir şekilde sonlandırmak istemiştir. İlk kıtadaki duygu yoğunluğu ile okurları yakalamaya çalışan şair sonraki kıtalarda okurlarını Isık Göl'ün güzelliğiyle etkilemeye çalışmıştır. Isık Göl Kırgızistan'da bulunan etrafı dağlarla çevrili dünyanın en büyük krater gölü olması hasebiyle şairimiz için önemlidir. Yukarıda belirttiğimiz üzere Turar Kocomberdiyev memleketinin güzelliklerini şiirleriyle tanıtmak istemiş ve doğa sevgisini insanlara aşılama gayret göstermiştir. Doğa temalı şiir örneklerine son bir örnek daha vererek şairimizin doğa temalı şiirlerini tamamlayacağız. Bu temayla vereceğimiz son örnek şiirimiz "Çiçek Dolu Şehrim" olacaktır.

Güldüü Şaarım

*Aylana kubanıçka turat çalkıp,
Ansayın könül ergip turat balkıp,
Ererkep cazdın celi betten süysö,*

Çiçek Dolu Şehrim

Etraf mutluluğa dolup taşıyor,
Bundan dolayı gönüm keyifleniyor,
Şımarık bahar rüzgârı yüzümü okşarsa,

Emne bar düynödö andan artık.
(Kocomberdiyev, 2011: 28).

Bundan öte hangi mutluluk var bu dünyada.

Turar Kocomberdiyev şiirlerini yazarken okurlarının önüne genel olarak bir tablo koymak istemiştir. Bu şiirinde de bu yöntemle mısralar kaleme aldığını görmekteyiz. Romantizmi şiirine yansıtan şair diğer doğa temalı şiirlerinde olduğu gibi edebi dili yüksek tutsa da dilini akıcı ve sadelikle kullanmıştır. Bu sadeliğini şiirin şeklinde de görmek mümkündür. Tema ve şekil bir bütün olarak karşımıza çıkmıştır. Bu durum şiirin okuma ritmini ve temasını canlı tutmuştur. Kafiye uyumu olan şiirde şairimiz doğadaki güzelliğin onda bıraktığı uyandırdığı mutluluk duygusunu, keyiflendiğini ondan ne kadar etkilendiğini göstermeye çalışmıştır. Mutluluk ifadesini ilk ve son mısralarda kullanarak bütün pozitifliğini okurlarına hissettirmeye çalışması şiirin giriş kısmına canlı bir hava katmıştır. Şair bu kıtada gayet olumlu ve neşeli olduğunu net bir şekilde okurlarına hissettirmiştir. Baharın insanlarda hissettirdiği duygusal durumu işleyen şair, ilk bölümde bu durumu bahar rüzgârının şmarıklığıyla ifade etmiştir. Rüzgâra yüklediği bu insani özellik şiirin sade yapısına edebi bir duruş katmıştır.

Caynagan cazdın gülü,

Açılan bahar çiçekleri,

Can cakta kuştun ünü

Yan tarafta kuş sesleri

Kubulcuýt güldün cıtı,

Mis kokar çiçeklerin kokusu,

Kanday sonun cazdın küünü.

Ne güzel bahar günü.

(Kocomberdiyev, 2011: 28).

Şiirin zamanı ve mekânı hakkında besleyici unsurların çoğaltıldığı ikinci kısım şiiri daha canlı tutmuştur. Bu durum aynı zamanda temayı okurlara vurgulamak adına şiire zenginlik katmıştır. Basit cümlelerle doğadaki uyum ve sadeliği yakalayan şair, ikinci kıtada da bu durumu korumuştur. Şairimiz ilk kıtada çiçeklerden bahsetmese de ikinci kıtada temayı direkt olarak çiçeklere yönlendirmiştir. Kuş sesi motifiyle de bahar havasını tam olarak okurlara hissettirmeye çalışan şair bu kıtayı baharın güzelliğinden bahsederek sonlandırmıştır. Ritim olarak diğer kısımlara göre daha ritmik bir dil kullanılması bu bölümün şarkılarda olduğu gibi geçiş görevi görmesini sağlamıştır. Şairimizin bazı şiirlerinin bestelenmesi ondaki bu kabiliyetin şiirlerine yansımından kaynaklıdır. Kuş, bahar, çiçek ve koku gibi kelimelerle çağrışımlar yapan şair bu bölümde baharın doğadaki yansımalarını sıralamıştır.

Cazgı cel celbirtet cigit çaçın,

Bahar rüzgârı salları delikanlının saçlarını,

*Canına kıyalımda cetem baçım
Cadırap toskum kelet ar cıl sayın,
Caştıktın, mahabattın güldüü cazın.*

Yanına hayallerinde çabuk ulaşırım,
Sevinçle karşılamak isterim her sene
Gençliğin, aşkın çiçekli ilkbaharını.

(Kocomberdiyev, 2011: 28).

Baharın doğadaki tecellisini okurlarına gösterme gayretinde olan şairimiz romantizmi kullanarak okurlarına karşı edebi bir duruş sergilemiştir. Çiçek denince insanın aklına en çok kokusu ve rengi gelir. Şairimizde son kıtada bulunduğu ortamdaki çiçeklerin kokusunu almasından bahsetmesiyle tam olarak bahar mevsimini okurlarına hissettirmeye çalışmıştır. Son iki mısraya sürpriz bir sonla giren şair baharın onda uyandırdığı huzuru aşka yönlendirmesiyle farklı bir sonu tercih etmiştir. Sanki bir dağın tepesine çıkıyormuşçasına aşka uçmaktan bahsetmiştir. Bu mısralar sade giden şiirin sonuna ayrı bir renk katarak şiiri daha canlı kılmıştır. Doğanın insanlar üzerindeki duygusal etkisi insanları bazen mutlu bazen hüznü yapar. “*Bir şiirin temasını bulmak için yapı ve anlatımdan yola çıkmak, bu yapıyı oluşturan birimleri neyin bir araya getirdiğini; bu birimlerin niçin bir araya geldiğini sormak ve düşünmek gerekir.*” (Aktaş, 2013:34). Doğanın bu etkisini şiirimizin kahramanı üzerinde gösteren şair psikolojik açıdan da okurlarını baharın güzelliklerine ulaştırmak istemiştir.

*Cıparga tolup ketti bardık aymak,
Coogazın kadam sayın turat caynap.
Malcigen mahabattın biyigine,
Menin da çıkkım kelet kanat baylap.*

Mis kokuyla doldu her taraf,
Laleler her adımda karşıma çıkar,
Ateşli aşkın en yüksek zirveine,
Ben de çıkmak istiyorum, kanat çırparak.

(Kocomberdiyev, 2011: 28).

3.5. EMEK TEMALİ ŞİİRLERİ

Sanatın canlı yapısı beraberinde etkileşimi getirir. “*Kişi tamamen kendine özgü bir üslup sahibi de değildir. İçinde bulunduğu dönemin ve başka sanatçıların etkilerine maruzdur. Dolayısıyla başkalarından da bir ölçüde izler, etkiler taşır.*” (Çetin, 2006:197). Bu etkileşim sanatçı ve toplum arasında köprü olan eserler üzerinden gerçekleşir. Sanatçılar da toplumsal olaylardan etkilenecek eserler ortaya koyarlar. Kırgız şair Turar Kocomberdiyev yaşadığı dönemin siyasi, sosyal, kültürel ve bu gibi toplumsal olgularına karşı kayıtsız kalmamıştır. Yaşadığı dönemin etki alanı içerisinde

kalmış ve sanatının canlılığını korumuştur. Bu etkileşimleri kendine has sanatsal duruşuyla şiirleştiren şair şiirlerinde tema zenginliğini de bu sayede yakalamıştır. Çalışmamızın başında belirttiğimiz üzere toplum sanatçıyı sanatçı da toplumu etkilemektedir. SSCB içerisinde yaşayan bir şair olarak Kocomberdiyev o dönemin siyasetinin sanat camiası üzerinde bıraktığı etkiden nasibini almıştır. Bu durum onun sanatında tekdüzeliğe neden olmamıştır. Tema olarak emek teması şairin toplum üzerinde olmasını istediği bir değer ise de şair şiirlerinde sanatsal inceliği kaçırmamaya çalışmıştır. Bu başlık altında inceleyeceğimiz ilk şiir “Pamuk Toplayanlar” adlı şiir olacaktır.

Terimçiler

*Baçım basıp tııldap,
Pahta tersek şıkıldap.
Ubakit da toktoboyt,
Uça beret zııldap.*

(Kocomberdiyev, 2011: 191).

Tema açısından net bir duruşla şiire giriş yapan şair tarlada çalışan insanlar üzerinden olayı hikâyeleştirmiştir. Şairin mekân olarak pamuk tarlasını seçmesi temayı işlemek adına şaire daha müsait bir zemin oluşturmuştur. Mekânın pamuk tarlası olması aynı zamanda temanın tam olarak okurlara işlenebileceği işlevsel bir özellik göstermektedir. Sade bir üslupla yazılan şiirde akıcılığa da dikkat edilerek çalışma temposuna ritim tutulmuştur. Bu durum şairin şiirini daha akıcı kıldığı gibi okuma kalitesini de arttırmıştır. Aynı zamanda temaya fiziki bir görünüm kazandırmıştır da diyebiliriz. Bir bakıma nasihat içeren şiir öğretici bir üslupla yazılmıştır. Zaman olgusu üzerinde duran şair zamanın hızlı akışına dikkatleri çekmiş ve pamukları çabuk toplamak gerektiği konusunda çalışanları teşvik etmiştir. Zamanı kuşa benzeten şair edebi dili koruyarak şiirini basit bir dil yapısından kurtarmıştır.

*Kana dosum kerilbe,
Ikşoo tartıp erinbe.
Tepildetip terelik,
Tezdik kerek terimde.*

(Kocomberdiyev, 2011: 191).

Pamuk Toplayanlar

Hızlı adım atarak,
Pamuk toptasak çabucak.
Zaman hiç durmaz ki,
Uçar gider kuş gibi.

Hadi dostum sallanma,
Tembellik yapıp üşenme.
Tıp tıp toptalayalım,
Hız lazım pamuk toplamada.

Şiirin ikinci bölümü ilk kıtada olduğu gibi akıcı ve ritmik bir şekilde kaleme alınmıştır. Şairin üzerinde durduğu çalışkanlık alt metin olarak karşımıza çıkmış ve şiirin geneline bu durum yayılmıştır. Sanki çocuk şiirini andıran mısralar çalışanları gayrete getirmek için sıralanmışlardır. Tembellik, hız, tıp tıp, gibi ifadelerle bu bölümde tema daha net bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu şiir tarlada çalışan işçilerin temposunu arttırmak için yazılmıştır. “*Üslup; eser veya metnin en dışından en içine kelimedenden cümleye, muhtevadan yapıya, imladan metne kadar uzanan bütünde, bütünün terkinde hayat bulur*” (Çetişli, 2006:63). Şairin üslubunu başarılı bir şekilde şiirin tamamına sindirmiş ve üslubunu yapıya nakşetmiştir. Öğretici üslubun devam ettiği ikinci dördlükte şiirin mekânının pamuk tarlası olduğunu tekrar belirten şair okurların zihninde bir açık mekân canlandırmaya çalışmıştır. Temanın şiirin tamamına sindirildiğini ve bu sayede şiirsel bütünlüğün sağlandığını görmekteyiz. İkinci bölümün şekil açısından ilk bölümle uyum içerisinde olması şiire görsel bir nizam kazandırmıştır. Şairin şekil açısından bu duruşu temayla da bütünlük sağlayarak tema ve şekil olarak bir nizam kazandırmıştır.

*Tez bütüügö aşığıp,
Tergen sayın maşığıp.
Calkoolor cok arada,
Catıp kalgan caşınıp.*

*Çabuk bitirmeye gayret ederek,
Topladıkça alıştırak,
Tembeller yok aramızda,
Yatarak saklanan.*

(Kocomberdiyev, 2011: 191).

Son kıtaya da aynı üslupla giren şair nasihat dilini bu kıtada da kullanmıştır. Dikkat edilirse “hızlı, hadi, çabuk” gibi kelimelerle kıta başlangıcı yapan şair kelimeleri ustaca kullanarak hem mana hem de ritim bakımından uyumu yakalamıştır. Kocomberdiyev’in başarılı bir şair olmasının bir sebebi de budur diyebiliriz. Kocomberdiyev şiirlerinde konuyu işlerken kelimeleri mana ve fiziki uyuma göre seçmiştir. Bu sayede şiirini tema ve şekil açısından bütünlük içerisinde kaleme almıştır. Emek teması SSCB döneminde siyasi otoriteler tarafından işlenmesi istenmişse de sanatın evrenselliği gerçeği sanatçıların temayı işlerken duruşunu korumuştur. Şairimiz emek gibi her toplumda olması gereken bir zarureti siyasi bir propaganda aracı yapmayarak işlemiş ve sanatçı kimliğini ortaya koymuştur. Bu temayla verebileceğimiz örneklerden bir diğeri ise “Neşeli Şoför” adlı şiirdir.

Şayır Şafyör

*Alistıktar meni közdöy cakındayt,
Arttan şamal ıskırılıp takımdayt.
Aydap baram bezelentip tınımsız,
Alga karay maşınamı,
Maşınam zakımdayt.*

(Kocomberdiyev, 2011: 164).

İş ortamını neşeli bir hale getiren şair bu şiiriyle çalışanların işlerine olan sevgilerini arttırmaya gayret etmiştir. İşini seven bir insanın işini daha güzel ve verimli yapacağı gerçeğiyle şairimiz sıradan bir işi okurlarının gözünde daha canlı hale getirmiştir. İşini seven kahraman arabasını kullanırken yaşadığı hisleri okurlara aktarırken neşesini ve sevincini de ortaya koymuştur. Şiirin isminden anlaşılacağı üzere bir şoförün mesleği ile ilgili hisleri kaleme alan şair, çocuk şiirlerindeki gibi bir üslup kullanarak neşe kavramını şiirin kahramanı olan şoför üzerinde yakalamaya çalışmıştır. Kafiye uyumuna dikkat edildiğini ve şiirin akıcılığının yakalandığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra beş mısradan oluşan bölümlerin tamamında neşe ve şoför motiflerinin yerleştirildiğini bu bağlamda uyumun olduğunu söyleyebiliriz.

*Adal iştep el köñülün şat kılam,
Zamanımda erkin çaşap, katkıram.
Ar ubakta mildetimdi atkarıp,
Tez cürüünü ar kaçan,
Ar kaçan caktıram.*

(Kocomberdiyev, 2011: 164).

Neşeli Şoför

Uzaklar bana doğru yaklaşır,
Arkamda rüzgâr ılık çalar.
Sürüyorum hızla hiç durmadan,
Öne doğru arabamı,
Arabam uçuyor adeta.

Helal işle halk gönlünü alırım,
Zamanımda özgür yaşayıp, gülerim.
Her zaman görevimi yaparak,
Hızla gitmeyi her zaman,
Her zaman severim.

Emek olgusu içinde başka kavramları da barındırmaktadır. Buna misal olarak şairin dikkat çektiği “helal iş” kavramı özendirici bir üslup ile kaleme alınmış ve iş ahlakına dikkat çekilmiştir. Mesleğini severek ve sorumluluklarına dikkat ederek yaptığını söyleyen şiirin öznesi olan şoför bir bakıma okurlarına rol modeldir. Şair bir şoförün hikâyesi üzerinden meslek gruplarının hepsine edebi bir şekilde ulaşmaya çalışmıştır. Eğitici yönü olan şiirin şekil açısından da sade olması şiirin temasına uyum sağlamıştır. Şiiri burada araç olarak kullanan şair toplumdaki her kesimi ilgilendirecek olan olgular üzerinden şiirini oluşturmuş ve topluma ulaşmaya çalışmıştır. Kocomberdiyev halkın içinden uzak durmayarak şiirlerinde toplumdan karakterler ortaya koymuştur. Şairin bu

duruşu şiirlerinin halk tarafından benimsenmesine yardımcı olmuştur. Şiirdeki kahraman da toplumun içerisinde bir birey olarak okurlarının önüne sunulmuştur.

*Aralıktar artka kaçat agılıp,
Cürök ırdıyt kubanıçtuu kagılıp,
Al ansayın ıkçamdata aydaymın,
Aldıdağı meykindi,
Meykindi sagınıp.*

Uzaklıklar peşimde kalır,
Kalbim neşeyle şarkı söyler.
Git gide hızla sürerim,
Önümdeki geniş bölgeleri,
Bölgeleri özleyerek.

(Kocomberdiyev, 2011: 164).

Edebi olarak şiirini süsleyen şair duygusal ifadeleri kuvvetlendirerek şiirin sanatsal dilini daha etkili kılmayı denemiştir. Şiirin geneline yayılan ve net bir şekilde ortaya konan neşe kavramı aslında temanın kendisi değildir. Alt metinde verilen mesajlarla tema beslenmiş ve okurlara çağrışımlarla ifade edilmiştir. Kocomberdiyev şiirlerinde teknik olarak ana mesajı bazen direkt olarak vermez. Şair temayı şiirin geneline yayar ve bunu yaparken okurları boğacak bir dil kullanmaz. Bu sayede okurlar mesajı sindirerek alır ve edebi dil korunmuş olur. Diğer iki bölümde olduğu gibi bu bölümde de şair neşeli dili bozmamış ve yolculukta şoförümüzün duyduğu hisleri kaleme almıştır. Sade bir dille yazılan ve akıcı bir ahengin olduğu şiir şarkıyı andıran bir dile de sahiptir. Şiirin son bölümü olan dördüncü beşlikte de aynı sadeliği koruduğunu görmekteyiz.

*Körkkö tolgon tuugan cerim sonun da,
Ter cıttangan elpek rulum kolumda.
Zuuldatıp maşınamdı şaşıtıp,
Keleçektin, bakıttın
Cırgaldın colunda.*

Vatanımın güzelliği eşsiz,
Ter kokulu direksiyonum elimde.
Hızlandırırım arabamı güzelce,
Geleceğin, mutluluğun,
Neşenin yolunda.

(Kocomberdiyev, 2011: 164).

Son bölümde vatan motifini de kullanan şair ortak değerler üzerinden şoförünü okurlarıyla bütünleştirmeye çalışmıştır. Son bölümde kapanışı daha duygusal yapmaya çalışan şairimiz “gelecek, umut, vatan, ter” gibi kavramlarla duygusal yoğunluğu yakalamayı başarmıştır. Vatan vurgusunun bu bölümde öne çıkması temayla bağlantılı olarak işlenmiştir. Yapılan emeklerin, gayretlerin, çalışmaların aslında temelinde vatan için yapıldığı gerçeği okurlara son bölümde işlenmeye çalışılmıştır. Şair temayı

söndürmemek adına da bu kısım üzerinde çok durmamış ve asıl temaya tekrardan dönüş yapmıştır. Bu bölümde “ter” kavramı emek temasıyla eşdeğerdir. Şair bu kelimeyle vermek istediği mesajı net olarak son bölümde çarpıcı bir şekilde okurlarına aktarmıştır. Terin sembolize ettiği değerler bütününde ortaya bir emek konması gerektiği sembolize edilmiştir. Şiirin geneline baktığımızda akıcı bir ahengin olduğunu, tema uyumunun bütün bölümlerde olduğunu görmekteyiz. Şairimizin emek temasıyla ilgili inceleyeceğimiz son şiiri ise “Ekin Tarlası” adlı eseridir.

Emgek Talaası

Melmildeyt emgek talaası,

Caynagan tüşüm arası.

Adilet meenet kaytsa dep,

Asmandan uçat sanaası.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

Ekin Tarlası

Geniş ekin tarlaları,

Dosdolu ürünlerin arası.

Helal hizmet geri dönse diye,

Göklerde uçuşur dilekler, endişeler.

Bu başlık altında inceleyeceğimiz “Ekin Tarlası” adlı şiirimizde şair emek temasını okurlara bu sefer tarlada çalışan işçiler ve tarla üzerinden aktarmaya çalışmıştır. “*İnsan tarafından meydana getirilen her eser, ortaya çıktığı zaman dilimine ait özelliklerden yararlanır ve dönemini farklı bakımlardan temsil eder*” (Aktaş, 2013: 31). Turar Kocomberdiyev’in emek temasını işlediği şiirleri yaşadığı dönemin toplumsal söylemiyle bağlantılıdır. İlk iki mısırda şiirin tablosunu çizerek okurların zihninde şiirin mekânını canlandırmıştır. Mekânı okurların zihninde açık mekân olarak göstermeye çalışan şair tarlaların gerçek fiziki yapısına dikkatleri çekmiştir. Bu sayede şiirine pozitif bir giriş yaparak okurları canlı karşılamıştır. Emeğe dikkat çekmek için “helal” olgusunu da kullanan şair emek verilmiş işin helal kazanç getireceğini ifade etmiştir bir bakıma. Son mısırda bu emeğin neticesini endişeyle bekleyerek şiirine uhrevi bir hava katan şair okurların inançlarını uyandırmaya çalışmıştır. Akıcı ve sade bir dille şiire giriş yapan şair ilk bölümde mekân ve ortaya konan emeğe dikkatleri çekmiştir. İlk bölümde henüz hasadın gerçekleşip gerçekleşmediği belli olmayan olay örgüsünde şair gayretlerin neticesini yaratıcıya tevekkül ederek beklenmesiyle sonlandırmıştır.

Taktıktan köñül elirip,

Şayma şay işke berilip.

Taptattuu şeker caynatıp,

Talaabız catat kerilip.

Dürüştüğe gönül sevinir,

Hava olarak işe girişirler,

Tatlı şekerler yetiştirerek,

Tarlalar yatar yayılarak.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

Mekânı tanıtarak şiire devam eden şair basit bir tanıtım yapmayarak şiirini edebi bir dille de süslemiştir. Mekânı pozitif bir şekilde okurlara aktarmaya devam eden şair emekçilerin de üzerinde durmuştur. İkinci dördlükte tarlada çalışan işçilere dikkat çekerek gayretle çalışan işçilerin nasıl çalıştıklarından bahsetmiştir. Aslında mekândaki güzelliklerin bu emekçiler sayesinde olduğunu satır aralarında belirtmiştir. Tarlada özenle çalışan işçilerin bu tablosunu görünce sevinç hissinin kalbinde uyandığından bahsederek gayretin, emeğin insanda sevinç kaynağı olduğuna dikkat çekmiştir. Disiplinli bir çalışma ortamını okurların gözünde canlandırarak özendirici bir üslupla bu ortamı tasvir etmiştir. Dilin sadeliği ve akıcılığı bu bölümde korunarak bölümler arasında bütünlük sağlanmıştır. Temayı şiirin farklı bölümlerinde işleyerek mesajını şiire sindiren şair bu sayede okurlarda emek vurgusunu ön plana çıkarmayı başarmıştır.

Kız-cigit işteyt çamdanıp,

Külküsü çıgıp şaıdanıp.

Kün nurun tögöt ,

Kücürmön elge cılmayıp.

Kız oğlan çalışır gayretle,

Gülüşleri uzaklara duyulup.

Güneş ışıklarını saçar,

Çalışan halka gülümseyerek.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

Kadınların toplum içerisinde yeri ve önemi çok büyüktür. Şairimiz de kızların ve oğlanların hep birlikte çalışarak büyük bir gayret gösterdiğinden bahsetmesi kadınların da toplumda bir birey olarak çalışma hayatına katkı sunabileceğini göstermesidir. Bu gayret tablosuna neşeli bir hava katan şair insanın işini zevkle yapması gerektiğini belirtmiştir. Son iki mısırda ise Güneş'in ışıklarını saçması ve çalışan halka gülümsemesi şiirin anlatım gücünü göstermektedir. Güneşin insan zihninde uyandırdığı pozitif çağrışımı kullanan şair güneşin bile bu çalışma temposu karşısında memnun olduğunu belirtmesiyle mübalağa sanatını kullandığını görmekteyiz. Şairin özendirici dili şiirin geneline hâkim olmuş ve okurlarda çalışma iştahını kabartmıştır. Bu kıtada diğer kıtada olduğu gibi akıcı üslubun devam ettiğini görmekteyiz. Bu bölümde dili sade ve akıcı kullanan şair şiirselliği de korumayı başarmıştır.

İrısķı tolup cer beti,

Tolkutup salat kelbeti.

Töbölör cetip biyikke,

Tögülöt cerdin bermeti.

Rızık dolu yeryüzü,

Neşelendirir görünüşü,

Tepemiz göklere ulaşır,

Dökülüyor yerin incileri.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

Doğanın insan üzerinde manevi etkileri vardır. Şairimiz de yeryüzündeki güzelliklere dikkat çekerek bu durumun insanı neşelendirdiğini söylemektedir. Okurların çalışma azmini kuvvetlendiren, gayrete getiren bir söylemle kaleme aldığı bu mısralarda yeryüzü üzerinde birçok nimetin olduğunu söylemesiyle okurlarına bu nimetlere ulaşmak için bir azim gerektiği mesajını vermek istemiştir. Mekânın açık özelliğini koruyarak şiirin tamamına yayan şair okurların zihninde neşeyle çalışan insan portrelerini canlandırmak istemiştir. Daha sonraki mısralarda ise ekin tarlasında hasat zamanı başaklardan dökülen buğday tanelerini bir inciye benzettiğini görüyoruz. Şairin bu şekilde bir benzetmeyi tercih etmesi o emeğin karşılığının aslında inci kadar kıymetli olduğunu ifade etmesidir. Bu ifadelerle edebi dili kuvvetli bir şekilde kullanan şair şiirsel üslubu ihmal etmemiştir.

Ayıldan çıksa şan tanında,

Torgoylor tanşıyt şanında.

Melmildep catkan talaanın,

Meenetker cüröt canında.

Köyün sabahlarında,

Tarla kuşları öter yanında,

Geniş tarlaların üzerinde,

Çiftçiler gezer yanında.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

En başta çizmeye çalıştığı tabloyu daha da canlı kılmak için köy, kuş, tarla, çiftçi gibi kavramları kullandığı bu kıtada şairin okurların zihninde tarla atmosferini tam olarak canlandırma gayretinde olduğunu görüyoruz. Temanın mekâna sinmesi için yapılan bu dokunuşlar temayı okurlara daha canlı bir şekilde ulaştırmıştır. Tarla ve buna bağlı kavramların tamamını kullanmaya çalışarak şiiri daha sanatsal hale getirerek sadece emek kavramında okurlarını boğmadığını ve şiiri daha akıcı kıldığını görmekteyiz. Tasvirlerle yer verdiği kuş sesi, köy sabahı, geniş tarla gibi kavramlarla şiirin mekânının açık mekân olduğunu görmekteyiz. Dilin akıcılığı ve sadeliği bu bölümde diğer kısımlarda olduğu gibi korunmuştur. Kafiyele dizelerle ahengin oluşturulduğu kıtada şair ritim oluşturacak şekilde bu durumu kullanmıştır. Temanın çalışma ve emek olduğu düşünülürse şair şekil açısından da şiirini temaya uygun şekilde kaleme almıştır. Kocomberdiyev'in şiirlerindeki bu dokunuşları onu başarılı kılan bir diğer özelliğidir.

Çekeden teri tamılıp,

Ketmeni tınbay çabılıp.

Şaňkayıp talaa açılát,

Alnından teri dökülür,

Çapası durmadan hareket eder,

Tarlalar daha da açılır,

Şattuu ır çıksa cañırıp.

Canlı şarkı çıkarsa.

(Kocomberdiyev, 2011: 158).

“Alnından terler dökülür” ifadesi şairin son dörtlükte vermek istediği mesajı açık bir şekilde ifade etmesidir. Emek veren kişi kimi zaman yorulur, kimi zaman terler, kimi zaman çok çalışması gerekir. İşte buna dikkat çeken şair ilk mısrada çalışanların alnından terler aktığını, yani emek verdiklerini belirterek başlamıştır. Bu ifadelerle şiirin son kısmında temayı vurgulaması şiirin kapanışını hazırlamıştır. Tarlada çapa yapanların şarkılar eşliğinde neşeyle çalıştıklarını belirten şair, çizmeye çalıştığı tabloya neşe dolu bir atmosfer katarak son dokunuşunu yapmıştır. Genel anlamda sade bir üslupla kaleme alınan şiirde emek teması şiirin tüm bölümlerine işlenmiştir. Tarla, köy, çapa, ter, çiftçi, halk ve benzeri kavramlarla şair bütünlüğü yakalamaya çalışmış ve genel anlamda bu kavramları emek temasıyla yoğurmaya gayret göstermiştir.

3.6. GENÇLİK TEMALI ŞİİRLERİ

Kırgız şair Turar Kocomberdiyev’in birçok temayla ilgili şiirler yazdığını yukarıda belirtmiştik. Şairin farklı temalarda yazabilmesi onun çok yönlü olarak hayata bakabilmesi ve sanatını üretirken bu özelliğinden faydalanabilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Şairin tema açısından zengin sanat anlayışı onun toplumdan uzak kalmayışıyla da alakalıdır. Şair toplumsal olay ve olgulara yabancı durmamıştır. Tekdüze bir poetikadan uzak durmuştur. O farklı temalarda şiirlerini kendine has tarzıyla kaleme alarak Kırgız şiirine katkılar sunmuştur. Şairin tema açısından zayıf içerikler üretmesi onun sığ bir edebi dünyası olduğuna işaret eder. “*Zihniyet, bir dönemdeki sosyal, siyasi, idari, adli, askeri, dini güçlerin, ticari hayatın, eğitim etkinliklerinin birlikte oluşturdukları duygu, anlayış ve zevk bütünüdür. Zihniyeti oluşturan unsurlar bir bütündür ve zihniyet, bu unsurlardan herhangi birine indirgenemez.*” (Gürsoy, 2015:14). Farklı temalarla eserler kaleme alabilmek şairin yaşadığı toplumla bir bütün olduğunu ve zengin bir edebi birikiminin olduğunu gösterir. Bu temalardan birisi de gençliktir. Şairimiz her yaştan insanı anlayabilen ve anlatabilen bir yapıya sahiptir. Şiirlerinde yer verdiği kahramanlar toplumun herhangi bir yaş diliminden olabilmektedir. Gençliğin bir insan için hayatında ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu bilen şair şiirlerinde gençlik temasını da işlemiştir. Bir millet için

gençleri o toplumun bel kemiğidir. Şairimizin yukarıda bahsettiğimiz hususlara binaen kaleme aldığı gençlik teması şiirlerini aşağıda inceleyeceğiz.

Salam Saga Caş Düynö

*Kalbayın dep calpı sanattan,
Kança kündör öttü cadatkan.
Karamança tanıp beykuttu,
Kaçkıñ kelet köngön adattan.*

(Kocomberdiyev, 2011: 70).

Selam Sana Genç Dünya

*Kalmayayım diye sanattan,
Kaç gün geçti sıkıcı,
Tamamen vazgeçip huzurdan,
Uzaklaşmak isterim alışkanlıklardan.*

Kendini ifade eden şiirin kahramanı özendirici bir üslupla hayıflanarak kendini değiştirmek istediğini net bir şekilde ortaya koymuştur. Dilinin sade ve anlaşılır olması şiirin akıcılığını kuvvetlendirmiştir. Şairimiz dili bu şekilde kullanarak aslında kendinden emin olan kahramanı güçlü göstermeyi başarmıştır. Kafiye uyumunun olduğu mısra sonları şiire ritmik bir hava katmıştır. Gençlere hitaben kaleme alınan şiirde nasihatçi bir dil kullanıldığını görmekteyiz. Aslında bu dil açık bir şekilde kullanılmamıştır. Şair şiirin öznesi olan genç üzerinden tüm gençliğe bir mesaj vermiştir. Sanattan geri kalmamak için arayış içinde olan bir gencin ağzından şiirini kaleme almıştır. Alışkanlıklarından sıyrılıp kurtulmak isteyen genç her şeyi bir tarafa bırakacak kadar kararlı bir şekilde ifade etmiştir kendini. Bu da ilgili kesimi, yani gençleri etkilemek için şairin seçtiği bir üsluptur. Sovyetlerin eğitim sisteminin yetiştirmek istediği bireyler vardır. Bu bireyler genel manada çok yönlü olmalıdır. Şairimiz de yaşadığı dönemde bu düşünceden etkilenerek şiirinde gençleri etkilemek adına böylesine bir eser üretmiştir. Net ifadelerin olduğu şiirde vurgu özellikle alışkanlıklar üzerinde tutulmuşsa da tema açısından vurgu gençliktir. Şairimiz dilini başarılı kullanarak tema vurgusunu korumayı başarmıştır. Alışkanlıklar birer engel olarak okurun karşısına çıkarılarak okurlara kahraman üzerinden bir mesaj verilmeye çalışılmıştır.

*Kadamıñdı körböy arıştap,
Karın üçün caşap arıştap.
Kebelbegen tınçtık turmuştan,
Ketkim keldi köngön adattan.*

(Kocomberdiyev, 2011: 70).

*Adımalarının geleceğini görmeyip,
Karın için yaşayıp günü birlik,
Değişmeyen sakın hayattan,
Gitmek isterim alışkanlıklardan.*

Şiirin başındaki akıcı üslubu muhafaza eden şair ikinci kıtada merkeze aldığı genci konuşturmaya devam etmiştir. Sadece karnını düşünen bir genç olmaksızın ileriye dönük hedefleri olan bir genç olması gerektiğini düşünmektedir şiirin öznesi olan gencimiz. Monoton bir yaşantıdansa hareketli ve daha faydalı işlerle meşgul olduğu bir yaşam tarzını seçmesinin daha doğru olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncelerini şiirin tamamına işleyen vurgusuyla “Gitmek isterim alışkanlıklardan” cümlesiyle ifade etmiştir. Dilin sadeliği korunarak şiirin akıcı üslubunun devam ettiği bu bölümde şair genç okuruna seslenen bir karakter ortaya koymaya çalışmıştır. Psikolojik olarak kuvvetli olan kahramanımız pozitif ifadelerle okurlar üzerinde net bir etki bırakmaktadır. Bir gencin hayatında onu meşgul edip faydalı işlerden alıkoyan onlarca durum vardır. Şairimiz bunun tamamını alışkanlık olarak ifade etmiş ve şiirinin etki alanını genişletmiştir. Hitap edilen kesim sadece oyun oynayarak boş vakit geçiren bir genç değildir. Vaktini boşa geçiren her gence hitap eden yönüyle şiirimiz bir ant üslubunu andıran ifadelerle kaleme alınmıştır.

*Kalbayın dep cürüp öydödön,
Kağıp ketip ömür böödödön.
Kara şumkar argımak minip,
Ketkim keldi köngön çöyrödön.*

Kalmayayım diye benden önde olanlardan,
Boşa gitmasin kıymetli ömrüm.
Kara şahin gibi hızlı ata binerek,
Kaçmak isterim alışkın çevreden.

(Kocomberdiyev, 2011: 70).

Bu bölümde şiirin akıcılığının tüm şiire yansıdığını ve dilin sadeliğinin korunduğunu görmekteyiz. Şair kendinden emin ifadelerle mısraları kaleme alırken şiirini edebi olarak süslemeyi ihmal etmemiştir. Akranlarının, çevresindekilerin, belki de tüm dünya gençlerinin hepsini temel alarak kıyas yaptığı ilk mısradaki geride kalmaması gerektiğini belirten gencimiz, ömrü boşa harcamanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. Azim ve kararlılık içeren bu ifadeler okurların üzerinde ki etkiyi arttırmak adına şair tarafından ustaca şiire işlenmiştir. Bu kıtada geçen “kaçmak isterim alışkın çevreden” ifadesiyle bu konuda ne kadar kararlı olduğunu ve gençliğini boşa yaşamayacağını ifade etmiştir. Bunun yolunun da alışkanlıklardan uzak durmak olduğunu bir kez daha ifade etmiştir. Edebi olarak şiiri süsleyen şair atın en hızlı koşanı olan şahin gibi hızlı ata binip gitmek isteyen kahramanla şiirini canlı tutmuştur.

*Calkoolukka peyli kas düynö,
Can baktıga peyli az düynö.*

Tembelliğe düşman dünya,
Beleşçiye dar olan dünya.

*Salaŋdagan kursaktı cerip,
Salam aytam saga caş düynö.*

(Kocomberdiyev, 2011: 70).

Şişmiş göbeğimi yokederek,
Selam diyorum sana genç dünya.

Kararlı bir şekilde şimdiye kadarki kıtalarda değişmek istediğinden bahseden genç, bu kıtada artık değişim için hazır olduğunu ilan edermişçesine “Selam diyorum sana genç dünya” diyerek tamamlamıştır şiirini. Bu ifade şiirin edebi olarak güzel bir kapanış yapmasına imkân sunmuştur. Okurların zihninde güçlü ve kendinden emin duruşuyla artık hayatını değiştiren bir kahraman canlandırılmak istenmiştir. İlk mısralarda tembelliği eleştirir bir edayla “Tembelliğe düşman dünya” cümlesiyle giriş yapmıştır kıtaya. Sadece karnını doyurmanın derdinde olanlara bu dünyanın düşmanlık edeceğini belirtmiştir. Edebi olarak dilinde şiirselliği koruyan şair genç okurlarına mesajlar taşıyan bu şiirini gençlere ulaşabilmek adına kaleme almıştır. Genel olarak kafiye uyumunun olduğu şiirde akıcı bir dil kullanılmıştır. Bu tema ile yazılan bir diğer şiiri ise “Ala Dağın Gençleri” isimli şiirdir.

Ala Toonun Çaştarı

*Çaştar, siler, bak-taalaydın nurun çaçkan,
Çaştar, siler, baştap eldi alga baskan.
Kadamın keleşekke katar taştap,
Çaştar siler dayım alga keleş catkan.
Küçü mol,
Küçtüü kol,
Mildeti zor.*

(Kocomberdiyev, 2011: 40).

Ala Dağın Gençleri

Gençler sizler mutluluğun ışıklarını saçan,
Gençler siz, halka önderlik yapan.
Adımlarını geleceğe doğru atıp,
Gençler siz her zaman önde gidenlersiniz.
Güçü çok,
Güçlü kol,
Görevi büyük.

Gençlik temasının dağ motifiyle işlendiği şiirde şairimiz karşısında sanki gençler varmışçasına bir edayla kurmuştur cümlelerini. Bir bakıma hitap etmiştir gençlere. Hitabet sanatını kullanan şair dilini etkin kılacak şekilde kullanmıştır. Gençlere umut aşılayacak bir hitap şekli içeren şiirde üç dörtlük ve onların peşi sıra üç üçlük bulunmaktadır. Üç adet üçlüğün birbiriyle aynı olması şiirin vurgu kısmının burada olduğunu göstermektedir. Şarkı sitilini andıran bir yapıya sahip olan şiirde güç kavramı vurgulanmıştır. Bu durum şiirde hitap edilen kesime, yani gençlere ulaşmak için şair tarafından özellikle kurgulanmıştır. Önderlik yapmak, önde gitmek, gelecek gibi vurguların olduğu ilk kıtada bir nesil inşa etme gayreti olduğunu görmekteyiz. Marşı

andıran bir hitaba sahip olan şiirde üçlüklerin son mısrasında, gençlerin zihninde bilinç oluşturmak amacıyla görev kavramına vurgu yapılmıştır. Akıcılığın tam manasıyla şiirde görülmesi şiirin okuma kalitesini arttırmıştır. Pozitif ifadelerin bolca kullanıldığı şiirimizin ilk bölümü dili sade olsa da edebi ifadelerle süslenmiştir.

<i>Örkündöp önörgö bay, örüşü ken,</i>	Kendilerini geliştiren, geleceği parlak,
<i>Atağı Ala-Toodoy biyiktegen.</i>	Adı Ala Dag gibi yükselen,
<i>Kınaptap keleşektin kışın koygon,</i>	Dikkatlice geleceğin taşlarını dizen,
<i>Keleşek zamandın baldarı sen.</i>	Gelecek zamanın çocuğusun sen.
<i>Küçü mol,</i>	Güçü çok,
<i>Küçtüü kol,</i>	Güçlü kol,
<i>Mildeti zor.</i>	Görevi büyük.

(Kocomberdiyev, 2011: 40).

İlk kıtada olduğu gibi ikinci kıtada da geleceğe vurgu yapılmış ve gelişim kavramıyla okurlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Şiire ismini veren Ala Dağın yüksekliğinden yola çıkan şair bu bölgede yaşayan gençlerin isimlerinin Ala Dağ gibi yükseldiğini ifade etmiştir. Dağ kavramı fiziki görünüşü dolayısıyla heybet, yükseklik, büyüklük gibi kavramların yerine mecazen kullanılır. Şair de burada dağ motifini gençlik üzerinden bağlamaya çalışmıştır. Vatansever bir şair olan Turar Kocomberdiyev şiirinin ismini ve hitap edilen kesimi özelleştirmiştir. Bu coğrafyanın gençlerini daha iyi yerlerde görmek isteyen şair onlara hitaben içerisinde birçok mesajın olduğu bir şiir kaleme almıştır. İlk kıtayıyla şekil açısından benzer olan bu kıtanın sonuna ilk üçlük yerleştirilmiş ve vurguyu daha kuvvetli kılmaya çalışılmıştır. Bir gencin o toplum için ne kadar önemli olduğunu ifade eden şair edebi bir söylemle dörtlüğü sonlandırmıştır.

<i>Atalıp atalarday appak colduu,</i>	Atalarımız gibi yolu açık,
<i>Özünsün duşman üçün min-san kolduu.</i>	Sensin duşmanlar için bin asker gücü,
<i>Baruuga magistral çegin oyup,</i>	Gitmek için magistral sınırını geçip,
<i>Başadık Bakay-Amur temir coldu.</i>	Başladık Baykal-Amur demir yolunu.
<i>Küçü mol,</i>	Güçü çok,
<i>Küçtüü kol,</i>	Güçlü kol,
<i>Mildeti zor.</i>	Görevi büyük.

(Kocomberdiyev, 2011: 40).

Sovyet döneminde yazılan bu şiirde o dönemin izlerini üçüncü kıtada görmekteyiz. İlk iki mısra da geçmişten ilham alınması için atalara vurgu yapan şair, gelecek ve güç kavramını harmanlayarak bir gencin bin düşman askerine bedel olduğunu iddia etmiştir. Bu iki mısranın peşine günümüzde Rusya sınırında bulunan Magistral sınırını geçmek için Baykal-Amur demir yolunun inşasına başlandığından bahsetmiştir. Bu demir yolu Sovyetler döneminde inşasına başlanmış önemli bir demir yoludur. Burada çalışan başarılı kişilere madalyalar da verilmiştir. Gençlere bu olay üzerinden ulaşmaya çalıştığı üçüncü kıtada şair aslında bir ülkenin gelişmişlik seviyesini yükseltmek için gençlerin üretime katkı sunması gerektiği mesajını vermiştir. Dilin sadeliğini ve akıcılığını şiirin tamamına yansıtan şair şiirini net ifadelerle kaleme alarak temayı net bir şekilde ön plana çıkartmıştır. Vatani duyguların da olduğu şiirde gençlik teması daha ön planda tutulmuştur. Son bölümde temayı beslemek adına vatanseverlikle ilgili ifadeler kullanılmıştır. Bu şiirde dikkatleri çeken bir unsur olarak yapı karşımıza çıkar. Bu yapı ahengi kuvvetli kılmıştır. *“Hemen bütün dünya edebiyatlarında, şiirin en ilkel ve en mükemmel örneklerinde, değişmeyen ve hemen hemen eksik olmayan iki şekli unsur var: Kafiye ve vezin.”* (Okay, 2011:40). Şiirin en temel yapı taşlarından olan kafiye ve vezni iyi kullanan şair ahengi beslemiştir. Bu başlık altında inceleyeceğimiz bir diğer eser “Neşeli Gençler” isimli şiirdir.

Şayır Caştar

*Birde bürköö birde çayttay tan atat,
Mezgil bizdi tañ kaltırıp kele atat.
Keçegini kılım artka kaltırıp,
Ulam zaman ukmuştardı caratat.
Sovyet eli taymanbastan kadam şiltep,
Elim üçün, bakıt üçün,
Komunizm doorun közdöy baratat.*
(Kocomberdiyev, 2011: 9).

Neşeli Gençler

Bazen bulutlu, bazen parlak gün doğar
Zaman bizi hep şaşırtarak gidiyor.
Daha dünkünü yüzyıl geride bırakıp,
Zaman bize hep mucizeler yaratır.
Sovyet halkı çekinmeden adım atarak,
Halkım için, mutluluk için,
Komünizm hedefine doğru gitmektedir.

Zaman olgusunun edebi bir şekilde işlendiği ilk mısralarda genel olarak duygusal bir akış vardır. Zamanın insanın başına getirdiği olumlu olumsuz birçok durumlar yaşanır. Şairimiz zaman kavramı üzerinde felsefi ifadeler kullanır ve sonrasında zamanın insanlara getireceği mucizevi durumlardan bahseder. Şair de gençlere bu durumu olumlu bir havayla sanatsal bir şekilde aktarmıştır. İlk bölümün son mısralarında bir

anda siyasi mesajlar içeren cümleler yer alır. Bu ani geçişi şair ustaca, şiire yabancı durmayacak şekilde işlemeyi başarmıştır. Komünizm, Sovyet, Halk gibi kavramların geçtiği ilk bölümün son mısralarında şair bir bakıma siyasi propagandasını sanatıyla ifade etmiştir. Çalışmamızın başında belirttiğimiz gibi sanatçı yaşadığı coğrafyanın siyasi, ekonomik, askeri, kültürel birçok olgusundan etkilenecek eser üretir. Bu sanatın doğasında olan bir durumdur. Bu eserde bu durumun yaşandığını ve Kocomberdiyev'in Sovyetler içinde yaşayan birisi olarak bu eseri yazarken toplumsal durumlardan etkilendiğini görmekteyiz. Pozitif ifadeler içeren ilk bölüm şekil açısından serbest bir tarzda oluşturulmuştur. Dilin sade ve anlaşılır olması şiirin akışkanlığını sağlamıştır. Son kısımda vurguyu arttırarak mesajını gençlere ulaştırmaya çalışan şair bir bakıma o dönemim siyasal ortamını okurlara aktarmıştır.

<i>İşte kurbum calkoolukka berilbey,</i>	Çalış dostum, tembelliğe aldırma,
<i>Sen da kurbum ıkçamdatkın kerilbey.</i>	Sen de çalış, gayret et hiç durmadan.
<i>Baarıbz teñ çoñ uyatka kalabız.</i>	Hep birlikte rezil oluruz eğer,
<i>Ak pahtalar kalsa terilbey.</i>	Pamuklar kalırsa toplanmadan.
<i>Münözüñ bar murununa çımın konso,</i>	Huyum vardır burnuma sinek konarsa,
<i>Koldoruñdu şiltegenden erinmey!</i>	Ellerini sallamaktan üşenen!

(Kocomberdiyev, 2011: 9).

Serbest tarzda yazılan şiirde genel olarak gençlere hitap eden, dönemin ideolojik çizgisini aktaran bir atmosfer vardır. İlk bölümde olduğu gibi ikinci bölümde de bu durumu görmekteyiz. Çalışmak, gayret, uyuma, hız gibi kelimelerle bu durumu örneklendirebiliriz. Gençlere hitap eden nasihatçi dili bu bölümde daha net kullanan şair, tembelliği eleştirmiş ve bu tembelliğin neticesinde oluşacak halin tablosunu çizmiştir. Komünist düşüncenin vurguladığı kavramlar üzerinden şiirini oluşturan şair, bu bölümde de akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Bir bakıma okurlarına seslenen şair çağrışımlar üzerinden mesajını net olarak ortaya koymuştur. Toplumda görmek istediği bireyin resmini çizen şair emir kipini sanatsal bir şekilde şiirinde kullanmıştır. Şiirin teması gençlik olsa da şair siyasal ve toplumsal duruşunu ortaya koymuştur. İki temanın iç içe geçtiği şiir okurlarını toplumsal fayda yolunda etkin gençler yapmak adına kaleme alınmıştır.

<i>Bizdin cerde kündö mayram cañılık,</i>	Bizim memlekette her gün bayram,
<i>Meken güldöyt sekund sayın cañırıp.</i>	Vatan geliştirmek her saniye yenilenerek.

*Biz da kurbum calkooluktu tebelep,
İşteyliçi bilek türüp çamınıp, çamınıp.
Algalasın zamanıbiz toktoo bilbey,
Elim üçün, Bakıt üçün!
Aldıdagı toskoolduktar bağınıp.*

Biz de dostum tembelliği bırakıp,
Çalışalım, elimizi hızlı tutup, gayretle.
İlerlesin zamanımız hiç durmadan.
Halkım için, Mutluluk için!
Önümüzdeki engeller bize boyun eğerek.

(Kocomberdiyev, 2011: 9).

Şiire ismini veren bölüm son bölümdür. Bu bölümde şair gençlere bayram, şenlik, parlak, gayret, mutluluk gibi kavramlarla ulaşmaya çalışmıştır. Pozitif ifadeleri yoğun bir şekilde kullanarak olumlu bir kapanış yapma arzusunda olan şair şiirinin poetik gücünü korumuştur. Memleket sevgisini aşılamaaya çalışan şair, bu bölümde yukarıda olduğu gibi siyasi atmosferi bozmayarak gençlere asıl mesajını vermeye gayret göstermiştir. Genel anlamda gençlere hitap eden, üslubu sade bir dil kullanarak işlemiştir. Şairin sade dili tercih etmesi aslında onun gençlere ulaşabilme gayretini gösterir. Toplumsal bir mesaj içeren şiir anlaşılır olmalı ki hedef kitlenin tamamında yankı bulsun. Bu dili tercih etmesi şairi başarılı kılan bir diğer yönüdür. Bu başlık altında ele alacağımız son şiir ise “Gençler Şiiri” isimli şiirdir. Bu şiir de yukarıda işlediğimiz şiirle tema ve yapı bakımından benzerlik göstermektedir.

Caştık İrı

*Elibizdin kayrat küçü çenegiz,
Caydır, kıştır tınbay iştep kelebiz.
Kabak kaşım degen sözdü unutup,
Karşılıktı togotposton ceñebiz,
Kayrat beret kaçan bolso cürökkö,
Kambıl, beypil bizdin meken, elibiz.*

Gençler şiiri

Halkımızın gayreti gücü sınırsız,
Yaz, kış demeden hiç durmadan çalışırız.
Yorulduğum diyen sözünü unutarak,
Zorluklara göğüs gerip yeneriz.
Gayret verir her zaman kalbe,
Bizim huzurlu, sevimli, vatanımız halkımız.

(Kocomberdiyev, 2011: 31).

Daha ilk mısralarda toplumsal atmosferi oluşturmaya çalışan şair halk kavramı üzerinden bir giriş yaparak mesajını gençlere ulaştırmaya çalışmıştır. Kesin ve net ifadelerle şiire giriş yapmasıyla şiirin temasına uygun olarak canlı bir duruş ortaya koymuştur. “*Sanatçının çeşitli duyularıyla algıladığı özel, özgün bir görüntünün dile aktarılışı*” (Aksan, 1993: 32) olarak tarif edilen imajı şair net bir şekil de göstermiştir. Daha sonra ki mısra da ise gayret mesajını daha da netleştiren şair çalışmanın, gayretin önemine vurgu yapmıştır. Bu gayretin, cefanın, zorlukların ne için olduğu mesajını bir

sonraki satırlarda ifade eden şair vatan ve halk kavramlarını gençlere aktarmaya çalışmıştır. Dili sade ve anlaşılır olan şiirin üslubu özendirici ve canlıdır. İlk bölüm genel olarak gayret ve halk kavramı etrafında gençlere hitap eden bir edayla yazılmıştır. Edebi ifadelerinde olduğu ilk bölümün sonunda vatan olgusu vurgulanarak milliyetçi duygular ön plana çıkartılmıştır. Romantik bir milliyetçilik havasının hâkim olduğu tema gençlere ulaştırmak adına şiirselleştirilmiş ve okurlarda milliyetçi duygular harekete geçirilmeye çalışılmıştır. Şairin bu şiirinde ki gayesi vatan sevdalısı ve çalışkan bireyler ortaya çıkarmaktır. Şiir bu yönüyle de toplumsal inşaya hizmet etmektedir.

<i>Maksatıbiz açık ayırım taktalğan,</i>	Amacımız belli ve nettir bizim,
<i>Ar işenim atkarılğan aktalğan.</i>	Her inanış gerçekleştirilmiştir.
<i>Eñ bir kıyın toskooldordu bagıntıp,</i>	En zor işleri bile yapıp,
<i>El aldında emgek menen taktalğan.</i>	Halk önünde emekle işe geçmiştir.
<i>Intımtuu Kırgızstan caştarı</i>	Birlik içinde Kırgızistan gençleri
<i>Iris eesi ırdap, biylep şattangan</i>	Rızık sabibidir, şenliklidir.

(Kocumberdiyev, 2011: 31).

İkinci kısma temayı taşıyan şair dilindeki sadeliği ve akıcılığı bozmadan giriş yapmıştır. İlham veren manalarıyla ikinci bölüm gençlere halklarının bugüne kadar inandıkları işleri başardıklarını ifade ederek başlamıştır. Bir toplumun hafızasının korunması gayretinde olan şair geçmişe işaret ederek bu mısraları kaleme almıştır. Halk kavramına bu bölümde yukarıda olduğu gibi vurgu yapılarak gençlere verilmek istenen mesaj netleştirilmeye çalışılmıştır. Kırgızistan'ın gençleri ifadesiyle hitap kitlesini ifade eden şair ülkenin gençleri üzerinden bir nesil inşasına çalışmıştır. Bu yönüyle şiir bir bakıma propaganda edasıyla yazılmıştır. Birlik kavramı üzerine de ifadeleri bulunan şairin birlik olunursa şenlik ve rızık konusunda problem yaşamayacaklarını belirtmiştir. Şairin memleketine ve memleketinin gençlerine olan sevgisinin bu şiirinde ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu bölümde ortaya konan net ifadeler okurlara açık bir şekilde ulaştırılmaya çalışılmıştır.

<i>Apkaarıbay alga kadam taştaybız,</i>	Hiç endişesiz öne doğru adım atarız,
<i>Ar küin sayın açılıştı baştaybız</i>	Her gün yeni icatları yaparız,
<i>Katuu çıgıp caştık ırı cüröktön,</i>	Gençlik şiiri yüksek çıkar kalplerden
<i>Kanday toskool kezikse da kaçpaybız.</i>	Her hangi bir engelden hiç korkmayız.

*Kılımdardın çokusuna bağittap,
Kızıl tuunu kökölötö baştaybiz.*

Asırlara iz bırakıp peşimizde
Al bayrağı göklere yüceltiriz.

(Kocomberdiyev, 2011: 31).

Son bölüme gençlerin inançlarını pekiştirmek adına “Hiç endişesiz öne doğru adım atarız” diyerek giren şair yukarıdaki bölümlere yaydığı emek, gayret gençlik, halk kavramlarını şiirin geneline dağıtmıştır. Dilini sade kullansa da şiirselliği koruyan şair içerik ve şekil açısından bütünlük ortaya koyan bir şiir kaleme almıştır. Geçmiş ve gelecek olgularını yoğurarak asırlara iz bırakan atalarını hatırlatan şair diğer yandan gelecek adına ümitvar olmaları gerektiği mesajını vermiştir. Sembolik değeri yüksek olan bayrak kavramı üzerinden son bölümde vurguyu kullanan şair bayrağı yücelme gücünün gençlerin gayretinde, çalışma azminde, zorluklara karşı göğüs germelerinde olduğunu belirtmiştir. Genel olarak gençlik temasını vatan motifiyle yoğurarak gençlere ulaşan şair tema açısından farklılıkların getirdiği zorlukları şiirlerine başarılı bir şekilde işlemiştir.

3.7. ÖZLEM TEMALI ŞİİRLERİ

Bu bölümde ele alacağımız şiirlerin sınıflandırması özellikle şiirde kullanılan duygusal durumla alakalıdır. Şairimiz özellikle bir kavram üzerinde değil çeşitli kavramlar üzerinden özlemini kaleme almıştır. Hasret duyulan şey bazen bir anı, bazen bir kişi, bazense bir eşya olabilmektedir. Özlemin evrensel bir duygu olması ve şairimizin evrensel bir üsluba sahip olması bu temayla şiirler kaleme almasına zemin hazırlamıştır. “Şairin işi yeni duygular bulmak değildir; o, herkesin yaşadığı duyguları kullanmalı ve onları şiirinde ifade etmelidir ve bu duyguların yalnızca kendisine has olmamasına da ayrı bir özen göstermelidir.” (Eliot, 1983: 27). Turar Kocomberdiyev’i başarılı kılan yanlarından bir tanesi yukarıda bahsettiğimiz gibi şiirinin muhtevası açısından evrensel olmasıdır. Şairimiz özlem duygusunu edebi bir dille şiirselleştirerek okurlarının önüne sunmuştur. Duygusal yoğunluğu kimi zaman daha ön plana çıkartarak şiirlerinde özlemini romantik bir şekilde kaleme almıştır. Çalışmamızın bu bölümü özlem içerikli tema incelemesi üzerine olacaktır. Bu temayla ilgili ele alacağımız ilk şiirimiz “Unutulmayan Anılar” isimli eserdir.

Unutulmuş Uçurlar

*Mezgilder kaday tezdedi,
Ötköndör dostor estebi?
Bilinbey sırgan ubakit,
Biy, külkü şattık keçteri.*

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Zaman olgusuna dikkat çekilen ilk kıtada şair iç sesini paylaşarak okurlarına ve dostlarına hitaben “Geçmişte olanlar dostlarım, aklınızda mı?” diyerek ulaşmaya çalışmış ve bir bağ kurmaya çalışmıştır. İlk kıtadan anlaşılacağı üzere şiirde iki farklı zaman dilimi vardır. Bir gerçek zaman, yani şiirin yazıldığı şimdiki zaman bir de geçmiş zaman. Bu durum şiirin temasıyla birlikte ortaya çıkan bir durumdur. Özlem temalı şiirlerde şair geçmişi anarak eser üretir. Bu durumda ortaya iki farklı zamanı çıkarır. Bu durum geçmişte kalan bir olguyla alakalıdır. Şair özlem duyduğu şeyin ne olduğunu ilk mısralarda belirtmeyerek devamlı zaman olgusunu merkeze alarak özlemini paylaşmak için bir zemin oluşturmuştur. Son mısrada ise gençlik yıllarına ait anıların kalbinde canlandığını görmekteyiz. Gençlik yıllarındaki eğlenceli zamanların onda uyandırdığı hisleri yarım bir cümleyle paylaşması şairin duygu yükünü artırması için kullandığı bir yöntem olarak görebiliriz. Özleminin detaylarını paylaşarak içselliği arttıran şair geçmiş yıllarını anmıştır. Dilini sade ve akıcı bir şekilde kullanmıştır.

*Baralbay cakın tartınp,
Mahabat cügün artınp.
Kadalıp ar bir kıymılın,
Karekke kaldı tartılıp.*

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

İlk kıtada yoğun bir şekilde görülen zaman kavramını ikinci kıtada terk eden şair artık özlem duyduğu geçmişi anarak yaşadığı anıları merkeze alan bir akış ortaya koymuştur. Şiirini canlı tutmaya yönelik yapılan bu hamleyle geçmiş zamanla ilgili okurlarını bilgilendirmiştir. Şiirin özlem teması içinde birden çok kavram bulunmaktadır. Sevgi, gençlik, dostluk, eğlence kavramları etrafında genel bir dil kullanarak kavramların hepsini tek çatı altında buluşturduğunu görmekteyiz. İkinci kıta bir kıza duyulan özlemin işlendiği bölüm olarak ele alınabilir. Şair dilini ebedileştirerek bu bölümde romantik ifadelere yer vermiştir. Dili bu kısımda mecazi anlamla kullanan şairimiz “Aşk

Unutulmayan Anılar

*Zaman ne kadar hızlı geçiyor,
Geçmişte olanlar dostlar, aklınızda mı?
Bilinmeden geçen zaman,
Dans, kahkaha, eğlence akşamları.*

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Zaman olgusuna dikkat çekilen ilk kıtada şair iç sesini paylaşarak okurlarına ve dostlarına hitaben “Geçmişte olanlar dostlarım, aklınızda mı?” diyerek ulaşmaya çalışmış ve bir bağ kurmaya çalışmıştır. İlk kıtadan anlaşılacağı üzere şiirde iki farklı zaman dilimi vardır. Bir gerçek zaman, yani şiirin yazıldığı şimdiki zaman bir de geçmiş zaman. Bu durum şiirin temasıyla birlikte ortaya çıkan bir durumdur. Özlem temalı şiirlerde şair geçmişi anarak eser üretir. Bu durumda ortaya iki farklı zamanı çıkarır. Bu durum geçmişte kalan bir olguyla alakalıdır. Şair özlem duyduğu şeyin ne olduğunu ilk mısralarda belirtmeyerek devamlı zaman olgusunu merkeze alarak özlemini paylaşmak için bir zemin oluşturmuştur. Son mısrada ise gençlik yıllarına ait anıların kalbinde canlandığını görmekteyiz. Gençlik yıllarındaki eğlenceli zamanların onda uyandırdığı hisleri yarım bir cümleyle paylaşması şairin duygu yükünü artırması için kullandığı bir yöntem olarak görebiliriz. Özleminin detaylarını paylaşarak içselliği arttıran şair geçmiş yıllarını anmıştır. Dilini sade ve akıcı bir şekilde kullanmıştır.

*Gidemeyip yanına çekinerek,
Aşk yükünü üzerime alarak.
Takıldı her hareketin,
Gözbebeğimde kaldı resim gibi çekilip.*

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

İlk kıtada yoğun bir şekilde görülen zaman kavramını ikinci kıtada terk eden şair artık özlem duyduğu geçmişi anarak yaşadığı anıları merkeze alan bir akış ortaya koymuştur. Şiirini canlı tutmaya yönelik yapılan bu hamleyle geçmiş zamanla ilgili okurlarını bilgilendirmiştir. Şiirin özlem teması içinde birden çok kavram bulunmaktadır. Sevgi, gençlik, dostluk, eğlence kavramları etrafında genel bir dil kullanarak kavramların hepsini tek çatı altında buluşturduğunu görmekteyiz. İkinci kıta bir kıza duyulan özlemin işlendiği bölüm olarak ele alınabilir. Şair dilini ebedileştirerek bu bölümde romantik ifadelere yer vermiştir. Dili bu kısımda mecazi anlamla kullanan şairimiz “Aşk

yükünü üzerime alarak”, “gözbebeğimde kaldı bir resim gibi” ifadeleriyle duygusal yoğunluğu arttırmıştır. Dilinin sadeliğini bozmayan şair bu sadeliği sanatsal ifadelerle süslemiştir.

Kusalık içten kemirip,

Muzıka tañşıp elirip.

Cüzündün carkın elesi,

Cürökkö turdu berilip.

Özlem içten kemirir,

Müzik çalar eşlik edip.

Yüzün senin parlayan,

Yüreğimde kaldı baki.

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Devam eden kıtada özlem duyduğu kızı işlemeye devam eder ve ona olan özlemini “Özlem içten kemirir” diyerek tarif etmiştir. Bu şekilde duygusal yoğunluğu artırmaya devam etmiştir. Sonsuz bir özlemle hatırladığı kızın yüzünü edebi bir şekilde ifade ederek ona olan özlemin ne denli büyük olduğunu okurlarına sanki karşısında o kız varmışçasına anlatmıştır. Sade bir dilin kullanıldığı şiirde genel olarak edebi üslubun korunduğunu ve şairin duygusal durumunu anıları üzerinden okurlarına aktarma gayretinde olduğunu görmekteyiz. Şiirin dili her ne kadar sade ve anlaşılır olsa da temayı şair açık bir şekilde ifade etmemiştir. Anıları üzerinden yola çıkan şair edebi söylemi kuvvetli kılmak için böyle bir yöntem kullanmıştır. “*O, daha çok sezdirme noktasında yoğunlaşarak, okuyucu/dinleyicinin dikkatini kendisi üzerine toplar*” (Çetişli, 2006: 38). Zihin dünyasında kalan o anı okurların gözünde canlandırma gayretinde olan şairimiz gönlünde ki sevginin vurgusunu son mısradaki vurgulamıştır. Dil açısından şiirin tamamına yayılan sadelik bu bölümde de başarıyla işlenmiştir.

Bilbediñ menin alımdı,

Men cakka salıp dalındı.

An sayın küçöp biyiktep,

Aloolop süyüü calını.

Anlamadın benim halimden,

Ben tarafa sırtını döndün.

O rağmen dahada kuvvetlendi, yükseldi,

Aşk ateşinin alevleri.

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Şairin sitemini içeren bu bölümde aşkına ilgisiz kaldığını anladığımız kızın şairde bıraktığı duygusal durumun ateş motifiyle işlendiğini ve sanatsal bir dil kullanıldığını görmekteyiz. Şiirin temasını şiirine yayan şair yaşadığı anı okurlarıyla paylaşmaya devam ederek olay örgüsünün detaylarını aktarmıştır. Romantizmi yoğun bir şekilde kullanarak temayı besleyen şair aşkının ondaki hissiyatı edebi bir şekilde kaleme

almıştır. Şairimiz aşkına karşılık bulamayan bir aşığın ruh halini mısralarına karamsar ifadelerle işleyerek şiirin duygusal yapısını net bir şekilde ortaya koymuştur.

<i>Katuulap, kayra caylanıp,</i>	Bir hızlanıp, bir yavaşlayıp,
<i>Sen biylep cürdün aylanıp.</i>	Sen dans ediyordun dönerek.
<i>Kaytarıp turdum çet cakta,</i>	Koruyarak durdum kenarda,
<i>Karegim saga baylanıp.</i>	Gözlerimi sana bağlayarak.

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Olay örgüsünün yaşandığı eğlence mekânı gerçekliği itibariyle açık mekân özelliği gösterse de kahramanımız için kapalı mekân özelliği göstermektedir. Bir eğlence mekânında gördüğü kıza olan hislerini aktarmaya devam eden şairimiz dilinin akıcılığını korumuştur. Sevdiği kıza olan özlemini canlandıran anının nasıl yaşandığını görebileceğimiz bu kıtada şair dans eden kızın tablosunu okurların zihninde çizerek ortamın havasını yaşatmaya çalışmıştır. Hâlâ aşkına karşılık bulamadığını anladığımız bu bölüm şairin olay örgüsünü aktarmasıyla devam ettirilmiştir.

<i>Taralıp al küç canımda,</i>	Gitti gücüm elimden,
<i>Taradık arañ tañında.</i>	Dağıldık sabah vaktinde.
<i>Bölünüp kaldım uzatpay,</i>	Bölündüm, uğurlayamadım,
<i>Bölöktör ketti canında.</i>	Başkalar gitti seninle.

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Aşkına karşılık bulamayışının sitemiyle olaylar zincirini tamamlayan şair şiirde sanatsal bir dilin hâkim olduğunu bize göstermektedir. Bu durumun onda bıraktığı hali, elinden bir şey gelmeyişi “Gitti gücüm elimden” diyerek tarif etmiştir. Anlaşılacağı üzere başka birisiyle mekândan ayrılan kızın gidişi kahramandan dahir şeyler götürmüştür ve bu durum şiirin duygusal yükünü arttırmıştır. Bu bölümde şiirin zamanı hakkında da bilgi veren şair olay örgüsünün bir gece vakti gerçekleştiğini belirtmiştir. Sevdiği kızın başkalarıyla eğlence mekânından ayrılmasıyla mekân tam anlamıyla kapalı konumuna geçmiş ve şairimiz olay örgüsünü bu hal ile bitirmiştir. Kapanışı yaparken okurların gözünde aşkına karşılık bulamayan ve bundan dolayı hüsrana uğrayan bir âşık olarak bırakmıştır. Dilini bu bölümde şiirin diğer kısımlarında olduğu gibi sade ve akıcı olarak kullanmıştır. Platonik bir aşk anısını anlatan şiirde kahraman özlemini hala hissetmekte ve bu sevgiden dolayı kalbinde yoğun duygu yükünü taşımaktadır.

<i>Öydölöp ulam şaңdarı,</i>	Gittikçe yükselen neşemiz,
------------------------------	----------------------------

*Öçpösün çaştık şamdarı.
Agarıp atsın tuugandar,
Ar dayım süyüü tañdarı.*

(Kocomberdiyev, 2011: 116).

Sönmesin gençlik mumları.
Bembeyaz olarak söksün kardeşler,
Her zaman aşkın şafakları.

Yukarıda belirttiğimiz özlem teması çatısı altında işlenen sevgi, gençlik, dostluk gibi kavramlar son bölümde hep birlikte işlenmiştir. Bu kıtada yukarıda olduğu gibi melankolik bir hava değil, tam aksine daha canlı bir dil kullanılmıştır. Şair kapanışı farklı yaparak şiiri sıradanlıktan çıkarmış ve okurlarda ayrı bir tat bırakmayı denemiştir. Neşe, gençlik, dost, doğmak, aşk, şafak gibi kelimelerin insanda uyandırdığı olumlu çağrışımları şiirde son kıtayı farklı kılmıştır. Bu durum şairin edebi anlayışının ne denli farklı olduğunu ortaya koymakta ve onun kendine has bir edebi zevkinin olduğunu bizlere göstermektedir. Dilini sade kullansa da edebi duruşu koruyan şair şiirini romantizm edasıyla kaleme almıştır. Bu başlık altında inceleyeceğimiz bir diğer şiirimiz “Memleketim” adlı eserdir.

Tuugan Cer

*Sanap körsöm dalay çaşka barıpsın,
Enekebay, dayım öçpös carıksın.
Cekti korgop alıs cakta cürgöndö,
Arnap maga kızıl alma salıpsın.*

(Kocomberdiyev, 2011: 140).

Memleketim

Sayarsam epeyce yaşlanmışsın
Anneciğim, sen hep sönmez ışıksın.
Sınırı koruyup, uzaklarda yaşarken,
Benim için kırmızı elma yollamışsın.

Memleketine özlem duyan bir askerin ifadelerini içeren bu şiirin temasına uygun olarak bir isim verildiğini görmekteyiz. Anne ve askerlik motiflerini de kullanarak memleketine özlem duyan bir askerin duygularını kaleme alan şair sade ve kafiyeli bir dil kullanmıştır. Memleketinden uzak olan bu askerin çok yönlü yaşadığı duygusal ruh halini üç kıtaya işleyen şair şiirin geneline yaydığı özlem temasını anne, memleket motiflerini kullanarak aktarmıştır. Sade bir anlatıma sahip olsa da edebi üslubu da koruyan şair şekil açısından da şiirini uyum içerisinde kaleme almıştır. Annesini sönmeyen bir ışığa benzeterek ona olan özlemini duygusal bir şekilde dile getirmiştir. Şair şiir kahramanını okurların gözünde hasret dolu bir asker olarak göstermiştir. Alt metinde vatan sevgisini de işleyen şair ustaca bir dil kullanarak okurlarını duygusal zeminde yakalamaya çalışmıştır.

Emi estedim akıl nasaat sözündü,

Şimdi hatırladım akıl, öğütlerini,

*Sansız oylor biylep aldı sezimdi.
Şiresinen tattım kızıl almanın,
İrahattan cumup eki közümdü.*

Sayırsız düşünceler geçti aklımdan,
Lezzetine baktım kırmızı elmanın,
Zevkten kapattım iki gözümü.

(Kocomberdiyev, 2011: 140).

Dilin sadeliği ve akıcılığı şiirin tamamına yansıtılmış ve şair basit ama edebi ifadelerle şiirselliği korumuştur. “Zira şiir kendini, sanat olma gibi temel bir nitelikle sınırlamak; dolayısıyla okuyucuya estetik haz vermek durumundadır” (Çetişli, 2006: 42). Kocomberdiyev estetik dokunuşlarla şiirinin sanatsal değerini ortaya koymuştur. Estetik olarak dokunuşuna şiir içinde geçen nesnelerden elmayı örnek verebiliriz. Özlemine hem arttıran hem de azaltan bir nesne kullanarak şair şiirin olayını durumsal bir halde ortaya koymuştur. Bu nesne anlaşılacağı üzere memleketinden annesinin gönderdiği elmadır. Elmanın sembolik olarak kullanılmasıyla okurlar normal bir olayda yatılı olan hisleri görmüştür. Basit ama özlem dolu bu ruh halini şair edebi bir şekilde işlemeyi başarak sanatını ortaya koymaya çalışmıştır. Adeta bu genç askerin yaşadığı ruh halinin tablosunu çizmeye çalışan şair genel olarak ilk iki kıtada geçmiş ve şimdiki zaman dilimi içerisinde gidip gelmiştir. Kahramanın düşünce dünyasının merkeze alındığı bir zeminde şair edebi ifadelerle şiirinin son kısmına geçmiştir. Üçüncü kıtada memleket temasını daha yoğun işleyerek şiiri neticelendiren şair asıl vurguyu sona saklamayı tercih etmiştir.

*Elestetip tokoy, toolor, tütündör,
Elciredi et cürögüm bütündöy.
Unutulbayt eç ubakta tuugan cer,
Enekindin ıyık tamçı sütündöy.*

Hatırlayıp orman, dağ, dumanını,
Yumuşadı kalbim tastamam.
Unutulmaz hiçbir zaman memleket.
Annemin kutsal ak sütü gibidir.

(Kocomberdiyev, 2011: 140).

Son bölümde saklı olan tema bu kısımda vurgulanarak kapanış canlı tutulmuştur. İlk iki bölümde okurları boğmayarak temayı besleyen unsurlar üzerinde durmuştur. Memleketinin doğal güzelliklerini düşünerek kalbinde bir yumuşama hisseden askerin son mısradaki memleketine anne sütü gibi kutsallık atfetmesi ne denli bir sevgiye sahip olduğunu göstermesi için şair tarafından belirtilmiştir. Devamlı bir süratle duyduğu özlemin onda var olduğunu söyleyen genç askerin temiz ve özlem dolu düşüncelerini sade ve akıcı bir dille kaleme alan şair şiirin geneline temayı işlemeyi başarmıştır. Naif bir gerçeklikle okurlarını buluşturan şair kahramanın duygusal durumunu şiirine

sindirmiştir. Bir insan memleketinden ayrı kaldıktan bir müddet sonra özlemi artar. Bu özlem bir gerçeklik olarak kalbi sarar ve memleketine dönünceye kadar devam eder. Şairimiz de memleketine hasret çeken bir askerin ruh halini şiirleştirerek okurlarıyla paylaşmıştır. Bu başlık altında ele alacağımız son şiirimiz ise “Arzulamak” adlı şiirdir.

Zarıguu

*Caydagı güldör solup köñül sızdap,
Can caktar salkın tarta aba muzdap.
Kürküröp şarkırabay bir kalıpta,
Küzgü caan calbıraqtı catat tuzdap.*

(Kocumberdiyev, 2011: 138).

Arzulamak

Yaz çiçekleri soldu, gönül sızlayarak,
Etraf serinledi, hava soğudu.
Gürlemeden, devamlı sonbahar yağmuru,
Yaprakları cezalandırıyor.

Arzulama temasıyla ilgili kaleme alınan eserde şair bir tablo çizmeye çalışmış ve bu tablosunu doğa motifiyle süslemiştir. Doğanın insanın duygu dünyasında bıraktığı etkiyi şair de şiirin kahramanı üzerinde yansıtmış ve tablosunda sonbaharın izlerini resmetmiştir. Sonbaharın gelişinin alametlerinden birisi olan yaz çiçeklerinin solması olayını şair duygu yüklü bir şekilde aktararak okurlarıyla duygusal bağını kurmaya çalışmıştır. Sanatsal bir duruşun öne çıktığı şiir sade ve anlaşılır dille kaleme alınmıştır. Tam anlamıyla bir sonbahar havasının hâkim olduğu ilk bölüm çiçeklerin solması, havanın soğuması, yağmurun yağması ve yaprakların dövülmesi gibi ifadelerle duygusal zemini beslemiştir. Şair mekânsal unsurları kullanarak duygusal durumu çok net bir şekilde ortaya koymuştur. Havanın soğumasını ruh haliyle bağdaştırarak mekânsal ve duygusal bütünlüğü sağlamayı başarmıştır.

*A balkim ubakıttar ötkön böödö,
Köçögö çatır karmap çıgam keede.
Carkınım bugün dağı kelbeysiñbi,
Capcalgız telmiremin terezede.*

(Kocumberdiyev, 2011: 138).

Ya belki bunca zaman boşa geçmiştir,
Sokağa şemsiye ile çıkarım bazen.
Kıymetlim bugün de mi gelmeyeceksin,
Yapıalnız duruyorum pencerede.

Özlemini melankolik bir ruh haliyle yaşayan şair “Ya belki bunca zaman boşa geçmiştir” diyerek bu melankolik ve umutsuz ruh halini ifade etmiştir. Çizmeye çalıştığı tabloyu ikinci kıtada detaylandıran şair beklentisinin bugüne kadar gerçekleşmemesini sitem edencesine “Kıymetlim bugün de mi gelmeyeceksin” diyerek ifade etmiştir. Yalnızlığın son mısra da işlendiği bu kıta genel olarak özlemin karamsar bir havayla işlendiğini görmekteyiz. Dili her ne kadar sade olsa da edebi üslubun genel

olarak şiire hâkim olduğunu görmekteyiz. Sanatsal dili incelikle kullanan şair şiirin duygu yükünü bu dil vesilesiyle korumaya çalışmıştır. Mekân olarak doğayı ön plana çıkaran şair kapalı bir mekân kullanarak yalnızlığını net bir şekilde ortaya koymuştur. Pencere önünde duruşunu durumsal olarak sembolize eden şair beklentisini, hasretini, duygularını bu bekleyişe sığdırmayı denemiştir.

<i>Andağı güldör soolup aba suugan,</i>	O anki güller kurudu, hava soğudu,
<i>Buluttar oykup, kaykıp şamal kuugan.</i>	Bulutları aşağı, yukarı rüzgâr kovdu.
<i>Caydarım körgönsüymün elesiñdi,</i>	Kıymetlim görüyor gibiyim yüzünü,
<i>Carkırap terezeden camgır cuugan.</i>	Durulanmış pencereden yağmurla yıkanan.

(Kocomberdiyev, 2011: 138).

Sonbaharda oluşan doğa olaylarını ruhsal durumuyla bağlantılı bir şekilde işleyen şair güllerin kurumasını, havanın soğumasını yağmurun yağmasını kullanarak çizdiği melankolik tabloyu daha da kuvvetlendirerek duygusallığı zirveye çıkarmayı denemiştir. Sanatsal dilin ağırlıklı olduğunu gördüğümüz üç kıtanın genelinde akıcı bir üslubun hâkim olduğunu ayrıca dilin sade olduğunu söyleyebiliriz. Şiirin öznesi olan kişi son mısra da “yağmurla yıkanmış pencerenin öbür tarafından senin yüzünü görmüş gibiyim” diyerek iyimser bir hava katarak sonlandırmıştır. Bu durum aslında sevgilisiyle ne kadar bütünleştiğini gösterir nitelikte bir durumdur. Özlemin yoğunluğunun ne kadar çok olduğunu gördüğümüz bu mısralarda bir bakıma mecnun misali bir ruh haline giren şiirin öznesi “Kıymetlim” hitabıyla sevdiğine olan özlemini ifade etmiştir. Duygularındaki samimiyeti sanatsal söylemiyle besleyerek romantik bir duruş ortaya koymuştur. İç dünyanın mekâna yansıtılmasıyla şair başarılı bir şekilde temayı beslemeyi başarmıştır. Tematik olarak incelediğimiz özlem temalı şiirleri bu başlık altında tamamladık. Son olarak inceleyeceğimiz şiirler vatan teması başlığı altında ele alınacaktır.

3.8. VATAN TEMALI ŞİİRLERİ

Turar Kocomberdiyev farklı temalarda birçok şiir kaleme almış çok yönlü bir şairdir. Turar Kocomberdiyev’in bu yönü onun farklı okur kitlelerine ulaşmasına imkân sağlamıştır. Şairin vatanseverliğinin şiirlerine yansması onun hayatın içinden birisi olması ve toplumsal olaylara kayıtsız kalmamasıyla doğrudan bağlantılıdır. Kendisi

yaşadığı dönem itibariyle savaşın ve vatanın ne demek olduğunu iyi bilen birisidir. Toplumsal olaylardan etkilenen sanat temaların işlenişi açısından topluma ulaşma vesilesidir. Şairimizde bu temayı bir bakıma kendi poetikasını ortaya koymak ve okurlarında vatani duyguları canlandırmak adına işlemiştir. Çalışmamızın son kısmında tema olarak vatan temasını ele alacağız. Bu başlık altında şiirlerini inceleyeceğimiz şairin dil olarak canlılığı ve vatansever duruşu okurların gözünden kaçmamıştır. Bu başlık altında ele alacağımız ilk şiiri ise “Özgürlük Eskimez” adlı eserdir.

Erkindik Eskirbeyt

*Mekenge kıyın boldu soguş cılında,
Maydanda kan tögülgön meyli tılında.
Erdigi maytarılbas kırgız kalkının,
Eskirbey çaşay beret min san kılınga.*

(Kocomberdiyev, 2011: 180).

Özgürlük Eskimez

Vatanımız zorluk çekti savaş yılları,
Cephede kanlar döküldü, cephe ardında da
Kahramanlığı eşsizdir Kırgız halkının
Eskimez, yaşar binlerce asırlar boyu.

Savaş teması altında işlenen vatan sevgisi şiirin ilk kıtasında kendini belli etmiştir. Kırgız halkı üzerinde son yüzyıl içinde yaşanan toplumsal olayların, özellikle 2. Dünya Savaşının birçok olumsuz etkisi olmuştur. Şairin de bu toplumun bireyi olarak bu durumlardan etkilendiğini ve bunu sanatına yansıttığını görmekteyiz. İlk bölümde savaş zamanı yaşanan sıkıntılardan bahseden şair sonraki mısralarda Kırgız halkının tarlada çalışarak ayrı bir savaş verdiğini ve bu durumların kahramanca olduğunu edebi bir şekilde ifade etmiştir. Dilini sade ve anlaşılır bir şekilde kullanarak okurlara net bir mesaj ulaştırmaya çalışan şair edebi dili de muhafaza etmiştir. Kahraman olarak nitelenidirdiği Kırgız halkının savaş zamanı çektiği sıkıntıları dile getiren şair nesillere aktarılacak bir mesajı şiirine yerleştirmiştir. Tarihsel veriler incelendiğinde Kırgızların yaşadıkları toplumsal sıkıntılar, özellikle savaş zamanları eserlerde daha ön plana çıkmıştır. Şairimiz de bu duruma kaygısız kalmayarak o dönemin dramatik duruşunu şiirine yansıtmıştır.

*Düynö kübölük,
Tarih köbölük.
Baatırlar ölböyt,
Düynö kübölük,
Tarih köbölük.
Baatırlar çaşayt tübölük.*

Dünya şahittir,
Tarih şahittir.
Kahramanlar ölmez.
Dünya şahittir,
Tarih şahittir.
Kahramanlar yaşar ebedi.

(Kocomberdiyev, 2011: 180).

Şair şekil olarak şiiri sıradanlıktan çıkararak kıtaların arasına vurgu yüklü mısraları yerleştirmesi şiirde duygusal bağın kuvvetlenmesi açısından uygulanmış ustaca bir yöntemdir. Bu mısralar tarihi, dünyayı, şahit tutarak kahramanların zaman kavramının genişliğinde unutulmaması gerektiğini ve unutulmayacağını vurgulayan milli duygularla yazılmışlardır. Şiirde vurgunun yüksek tutulduğu bu kısımda tarihsel gerçekliği hayrırircasına bir üslup kullanan şair okurlarına temayı net bir şekilde ulaştırmıştır. Şairin kahramanları ön plana çıkarttığı bu kısım onların ölümsüzlüğüne vurgu yapmasıyla sonlandırılmıştır. Heyacanın arttırıldığı bu bölümde şairin dikkatleri çekmek istediği şey aslında kahramanların ne kadar ulvi olduklarıdır. Onlara ölümsüzlük gibi olağanüstü bir sıfat yükleyerek onları heyecanlı bir şekilde yüceltmıştır. Bu bölümde heyecanlı bir dil kullanılması temaya uygun olarak gelişen doğal bir süreçtir aslında. Temayı sade bir gerçeklikle aktarmak sanatsal duruşu zayıf kılar. Çünkü “*Şiir bireysel olsun, toplumsal içerikli olsun, gerçeği beğenmeyen, bozup dağıtarak yeniden kurandır.*” (Akın, 1996: 118). Bu mısralara şairin özel bir dokunuşu yerine ondaki özel bir duygunun mısralara yansımaları olarak bakabiliriz.

<i>Cer betin küügümdötüp tuman, kar bastı,</i>	Yeryüzünü karanlık duman kapladı,
<i>Faşistler cantalaşıp casayt dalbastı.</i>	Faşistler canhavliyle ateş açtı.
<i>Kızdarı, uuldarı bizdin mekendin,</i>	Kızları, oğulları bizim vatanın,
<i>Bir kadam artka cılbay karmaştı.</i>	Bir adım geri çekilmeden savaştı.

(Kocomberdiyev, 2011: 180).

Savaştan bir sahneyi ortaya koyan şair savaşın en kızıştığı anın içinden okurlarına ulaşmaya çalışarak vatan uğruna savaşan gençlerin ne kadar cesur olduklarını göstermeye çalışmıştır. Karanlık bir dumanın etrafı kaplaması, savaşın getirdiği sahnelerin tamamını sembolize eden bir üslupla ilk mısradaki kaleme alınmıştır. Mekânsal atmosferi temayı beslemek adına kullanarak okurları şiirin içine çekmeyi denemiştir. Kafiye uyumunun şiirin genelinde olduğunu ve dilin temaya uygun olacak bir üslupla işlendiğini görmek mümkündür. Savaşın yoğunlaştığı anın içinden yakaladığı resmi mısralarına yansıtmıştır bu kıtada. Kahramanca savaşan bir milletin kadınları ve erkekleri hep birlikte düşmana karşı nasıl mücadele ettiğini gösteren bir tablo ortaya koymuştur. Şiirin tamamına sinen romantik milliyetçilik şiirdeki genel üslubu ortaya

çıkarmıştır. Şairin ideolojik duruşunda gerçeklikle ortaya koyduğu bu bölümde faşizme karşı tavrını görmekteyiz.

<i>Karmaşta ceñip çıktık kurçup, bülönüp,</i>	Savaşı kazandık, güçlendik, kekinleştik
<i>Büt düynö zor ceñişke boldu kübölük.</i>	Bütün dünya büyük zafere etti şahitlik,
<i>Erdigi maytarılbas kırgız kalkının,</i>	Kahramanlığı eşsizdir Kırgız halkının.
<i>Eskirbey eç ubakta çaşayıt tubeluk.</i>	Eskimez, yaşar sonsuza dek.

(Kocomberdiyev, 2011: 180).

Milliyetçi duyguların ağır bastığı şiirin tamamında sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Şiirin kapanışına ayrı bir vurgu yüklemeyerek genel anlamda bir alt vurgunun olduğunu görmekteyiz. Zaferle neticelenen kahramanlığın ardından ayrı bir olgunluğa kavuşmalarını “güçlendik” diyerek ifade eden şair daha sonraki kıtada ise bu zafere herkesin şahitlik ettiğini belirterek zaferin büyüklüğüne vurgu yapmıştır. Kahramanca mücadele eden Kırgız halkının yaşadığı sıkıntıları ve kahramanlıkları kimi zaman dramatize ederek, kimi zaman da yücelterek romantik bir üslupla kaleme aldığını görüyoruz. Vatan temasını savaş olgusuyla yoğurarak okurlarına sunan şair, kahramanlık ve zafer motiflerini de yardımcı ve besleyici unsurlar olarak kullanarak şiirin temasını canlı bir şekilde işlemeyi başarmıştır. Bu temayla inceleyeceğimiz bir diğer eser “Kırgız Yeri” adlı şiirdir.

Kırgız Aymağı

*Uçkun dostum töşö düynö kulaktı,
Şattık biyleyt bizdin uluu kuraktı.
Aalam koynun ceñişterge tolturup,
Aymağımız nurga tolgon ubağı.
Cakşı çaşoo törün közdöy bağıttap,
Kırgız eli koştöyt uçkul zamandı.*

(Kocomberdiyev, 2011: 143).

Kırgız Yeri

*Uç dostum, dünyalara kulak ver,
Neşe dolu bizim büyüklerimiz.
Dünyayı zaferlere doldurup,
Yerimizin ışığa dolmuş çağı.
Güzel hayata doğru yönlendirerek,
Kırgız halkı eşlik etmekte zamana.*

Turar Kocomberdiyev’in Kırgızistan’a ve halkına duyduğu sevgi ve bağlılığı yukarıda ifade etmiştik. Şairimiz bu duygu ve fikir dünyasıyla şiirlerinde Kırgızistan’a ve halkına yer vermiştir. Bu şiiri de ulvi duygu ve düşüncelerle kaleme alınmış ve şair vatanına olan sevgisini ortaya koymuştur. Kırgızistan’ı merkeze alarak kaleme alınan eserin ilk bölümünde Kırgız halkına ve Kırgızistan’a övgülerin olduğunu görmekteyiz. Şiirin temasına daha ilk bölümde vurgu yapan şair sonraki bölümlerde de bunu şiirin geneline

yaymıştır. İlk bölümü şair altı mısra ile kurgulamış ve sade bir dil kullanmıştır. Açık mekânın olumlu etkisini şiire yansıtan şair “kulak ver, neşe dolu, uç dostum” gibi ibarelerle kuvvetli bir açık mekân atmosferi oluşturmuştur. Kırgız halkının kahramanlıklarını da hatırlatan şair Kırgızistan’a kutsallık atfederek “ışığa dolmuş” şeklinde bir ibare kullanmıştır. Sade bir dil kullanarak şiiri akıcı kılan şairimiz edebi ifadelerle de şiirin sanatsal kalitesini ortaya koymuştur.

Meyli Talas, meyli Oşko barbagın. İster Talas’a, ister Oş’a git,
Kay tarapka közdöründü salbagın. Ne tarafa bakarsan bak.
Sen körösün kayratmanduu malçını, Sen görürsün gayretli çobanı,
Güldöp catkan ayıl cerdin çarbagın. Çiçek açmış olan köy tarlalarını.

(Kocomberdiyev, 2011: 143).

Kırgızistan’ın yerleşim yerlerinden olan Talas ve Oş’a işaret eden şair buraları örnek göstererek tüm vatanın içinde güzellikler olduğunu söylemiştir. Bunun yanı sıra Kırgız halkının çalışkanlığına işaret ederek çobanlar üzerinden okurlara Kırgızistan’a övgü dolu mesajlar vermiştir. Doğal güzelliklerine de temas eden şair köy yerlerindeki güzel çiçek tarlalarından da bahsetmiştir. Mekânı temel alarak işlenen temalarda şairler detaylara girerek okurları mekânın tam olarak içine almaya çalışırlar. Şairimiz de burada Kırgızistan’ın doğal güzellikleriyle ilgili detayları vererek mekânı okurların zihin dünyasında bir yere koymaya çalışmıştır. Kırgız halkının çalışkanlığını da ifade ederek ilk kısımda olduğu gibi halkını övmeye ve yüceltmeye devam eden şair dilini de sade kullanarak temaya uygun bir üslup elde etmiştir.

Ertenkige kündön küngö çamdanıp, Yarınlar için hazırlanıp,
Emgektendik bilek türüp şaındanıp. Çalıştık kol sıvayıp, çabalayıp.
Düñgürögön ceñişterdi ukkanda, İnanılmaz zaferleri duyunca,
Düynö eli bizge turat taındanıp. Dünya halkı bize şaşıarak bakıyor.

(Kocomberdiyev, 2011: 143).

Son bölümün içeriği ilk iki kısma göre içeriği daha tarihsel ve kahramanlık ifadeleri içermektedir. Geleceğe doğru emin adımlar atan Kırgız halkını çalışkanlığıyla öven şair bu gayretleri “Çalıştık kol sıvayıp, çabalayıp” diyerek ifade etmiştir. Tarihe işaret eden şair geçmişte yaşanan zaferleri hatırlatarak okurlarda vatan sevgisini, millet sevgisini ziyadeleştirmeyi denemiştir. Genel anlamda *romantik milliyetçilik* anlayışıyla yazılan bir şiir olan “Kırgız Yeri” sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Tema açısından

Kırgız halkına övgüler ve Kırgızistan'ın güzellikleri şiirin geneline sindirilmiştir. Şairin duygu ve düşüncelerinin şiire nakşedildiğini söylemek mümkündür. Bu temayla inceleyeceğimiz son şiirimiz ise “Kırgız Kızları” adlı şiirdir.

Kırgız Kızları

*Kaptaganda, duşman bizdi batıştan,
Kayran şerler karşı turup atışkan.
Kırılışıp kan tögülgön soguşka,
Kırgızdardın kızdarı da katışkan.*

(Kocomberdiyev, 2011: 86).

Kırgız Kızları

Saldırdığında düşman bize Batıdan,
Kahramanlarımız karşı durdu düşmana.
Kan dökülen acımasız savaşa,
Kırgızların kızları da katıldı.

Turar Kocomberdiyev şiirlerini kültürel ve tarihsel birikimiyle kaleme almış ve şiirlerinde kendi toplumuna da yer vermiştir. “*Şiirler büyük oldukları ölçüde hem arka plana, hem büyük kültüre, hem de ‘sır’ a dayanırlar. Bu unsurları içinde bol bol taşımayan eserlere şiir denemez. Hakiki şiir de zaten, her okuyuşta yeni anlamlar bulduğumuz değerler değil midir?*” (Kabaklı, 1992: 3). Şairimiz yukarıda bahsettiğimiz hususları şiirlerinde bulundurarak kendi toplumuna yabancı olmadığını da göstermiştir. Kadınların savaşa dâhil olması savaşa milletçe hep birlikte katılımın sağlandığının bir göstergesidir. Şairimizde bunu ifade etmek adına Kırgız kadınlarını överek onların kahramanlığını ifade etmiştir. Savaşın ne denli şiddetli geçtiğini belirtmek için “kan, acımasız, karşı durdu” kelimelerini vurgulu bir şekilde serpiştirildiğini görmekteyiz. Kadının merkeze alınması şairin kadına toplumda verdiği değeri de ifade etmesine imkân sunmuştur. Savaş gibi toplumsal bir olayın sadece asker grupları arasında geçmediği gerçeğini de gözler önüne seren şair, Kırgız kadınına yüceltmek için savaş yılları kadınlarında kahramanlıklarıyla bu savaşta yer aldığını ifade etmiştir. Vurgunun bu kısımda olması şairin öne çıkartmak istediği şeyin savaşın kendisi değil cesurca savaşan kadınlar olmasıdır. Dilin sade kullanıldığı şiirin şekil açısından da sade olduğunu görmekteyiz.

*Bekem karmap avtomattı koluna,
Mina koydu cırtkıçtardın coluna.
Caagan oktun arasınan caltanbay,
Caradardı süyröyt salıp conuna.*

(Kocomberdiyev, 2011: 86).

Sıkı tutup silahını eline,
Mayın koydu vahşilerin yoluna.
Yağmur gibi yağın kurşundan çekinmeyip,
Yaralıları omzuna alıp taşıdı.

Savaş ülkeler arasında sadece askerler arasında bir zarar verme girişimi değildir. Savaşın ne olduğunu iyi bilen şairimiz de 2. Dünya Savaşında kadınların da savaşa direkt olarak katıldığını belirterek savaşın ne denli bir boyut kazandığını okurlarına göstermiştir. Savaşın her sahasında yer alan kadınların gerekse silahlı bir şekilde savaşmaları, gerekse düşman güzergâhlarına mayın döşemeleri ve yaralıları omuzlarında taşımaları, sergilemiş oldukları kahramanlıkları örneklendirmek adına belirtilmiştir. Bunları sıralaması okurların milliyetçi romantik duygularını tetikleyerek manevi bağı daha da kuvvetlendirmek için şair tarafından ortaya konmuştur. Kadını ön plana çıkartan şiirin dilinin sade olması hitap kitlesine temanın ulaşmasına kolaylık sağlamıştır. Savaşın detaylarına girerek okuru yaşanan savaşın tam olarak içine sokmaya çalışan şair kadınların ne kadar cesurca cephede düşmana karşı mücadele ettiğini göstermek istemiştir.

<i>Esten ketpeyt okoptordun sızdarı,</i>	Unutulmaz savaş hendeklerinin nemli zeminleri,
<i>Esten ketpeyt kışıragan kıştarı.</i>	Unutulmaz soğuk kış günleri.
<i>Sovyet cerin korgoş üçün düşmandan,</i>	Sovyet yerini korumak için düşmandan,
<i>Salgılaşkan kırgızdardın kızdarı.</i>	Savaşmıştı kırgız kızları.

(Kocomberdiyev, 2011: 86).

İkinci Dünya Savaşı sırasında tarihsel gerçekler Kırgız halkının üstün askeri başarılar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Savaşın ağır yaralar açtığı milletlerden birisi de Kırgızlardır. Yaşanan o zorlu günleri şair “Unutulmaz savaşın nemli zeminleri” şeklinde edebi bir dille ifade etmiştir. Bu üslubuyla şiirin sanatsal kalitesini ortaya koyan şair etkili bir dil kullanmıştır. Onca zorluğa rağmen vatanlarını korumak adına savaşan Kırgız halkının kızları da bu savaşa gerek cephede gerek cephe gerisinde katılım göstererek vatan müdafaası için gayret göstermişlerdir. Şair de buna dikkat çekerek şiirde öz tema olarak Kırgız kızlarını merkeze almıştır. Şairin yaşadığı coğrafya ve dönem itibarıyla temayı işlerken etkili bir dil kullanması onda savaşın acı gerçeklerini bildiğini göstermiştir okurlarına.

Kendine has tarzıyla birçok temayla şiirler kaleme alan şairin şiirlerinin bir kısmını yukarıda inceledik. Şiirlerin tamamını incelemek yerine belli bir kısmını ele almamızın sebebi çalışmanın asıl kısmı olan tematik incelemeye gölge düşürmesi endişemizdir. Çalışmanın hacmini arttırmak yerine temaların neleri ihtiva ettiğine dikkatleri çekerek çalışmamızın ilgililere fayda sağlaması, şairin edebi kişiliğini şiirleri üzerinden açıp

verme gayretinde olduk. Çalışmamızın devam eden kısmında ise şairimize ait şiirlerin genel yapısını, içeriğini ve işlenen konuları göstermek amacıyla Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine metin aktarımını yaparak ilgililerin istifadesine sunduk. Çalışmamıza kaynak olarak Turar Kocomberdiyev'in şiirlerini toplayıp besteleyen Canıbek Kocomberdiyev'un "*Turar Kocomberdiyev'in Bestelenmiş Şiirleri*" adlı eserinden istifade ettik. Şairin farklı kitaplarından şiirler içermesinden ve tema açısından birçok temayı içinde barındırmasından dolayı kaynak olarak değerlendirdiğimiz kitap şairin şiirlerinin sanatsal nokta da ne kadar üst düzey olduğunu göstermektedir.

4. BÖLÜM

METİN

Çalışmamızın bu bölümünde Kırgız şair Turar Kocomberdiyev'e ait şiirlerin Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımı gerçekleştirilmiştir.

4.1. TURAR KOCOMBERDİYEV'İN ŞİİRLERİ VE AKTARIMI

4.1.1. Tünkü Seranada “Gece Serenadı”

*Carıktı kuup tebelep,
Cıldızdı kökkö sebelep
Tün keldi, cumşak, cıpcıluu
Köz kılıp Aydı tögörök.*

*Cımurayt cıldız tümöndöp,
Ay sanayt baarın tügöldöp.
Akkuular oynoyt, örköçtüü,
Tolkundu minip cügöndöp.*

*Kuçaktap cumşak buluttay,
“Süyömün” dedin, unutpay.
Oşol söz kızıl gül bolup,
Cüröktö ösöt uruktay.
Unutpaym örttüü kezimdi,
Öçürböym oşol sezimdi.
Süyüüdö karmaym tuu kılıp,
Cıldızga tolgon közündü.*

Aydınlığı kovalayıp üzerine basarak
Yıldızları gökyüzüne serperek
Gece vakti geldi sakın ve sıcak
Göz yapıp kendisine yuvarlak ayı

Işıl-ışıl parlar yıldızlar
Ay hepsini yoklar, sayar
Kuğular oynar, binerek
Büklüm büklüm dalgalara

Sarılıp yumuşacık bulut gibi,
“Seviyorum” dedin unutmayıp.
O kelime kırmızı çiçek olup,
Kalbimde büyüyor tohumlanıp.
Unutmam ateş gibi çağımı,
Silemem o anki duyguları.
Sevgiyle koruyacağım muska gibi,
Yıldız gibi parlayan gözlerini

4.1.2. Köl Betinde “Göl Yüzeyinde”

*Cıldızdar cüzün karatat
Ay cılıp nurun taratat
Kız-ciğit mingen cel kayık
Termelip ayga baratat*

*Meykindi cirep ay barat
Selkige bozoy calbarat
Calınduu, tattuu sözdörgö
Caş selki ergip dalbarat*

*Bir-birin bekem kısışsa,
Tolkundap cürök calındayt.
Caş selki betten süygöndö,
Caş cürök kantip calınbayt.*

*Cıldızdar cüzün karatat,
Ay cılıp nurun taratat.
Kız-ciğit mingen cel kayık,
Alıstap ketip baratat.*

Yıldızlar kendine çeker
Ay dolanır nurun saçar
Oğlan ile kızın bindiği tekne
Ay ışığında yavaşça gider.

Âlemi dolanıp ay gider
Güzele oğlan ısrar eder
Ateşli, tatlı sözlere
Genç güzel mest olup dinler.

Sımsıkı sarılınca
Heyecanda kalpler hızla çarpar
Genç güzel yüzünü görünce
Genç adam nasıl yalvarmaz

Yıldızlar kendine çeker
Ay dolanır nurun saçar
Oğlan ile kızın bindiği tekne
Uzayıp yavaş yavaş gitmekte

4.1.3. Şayır Caştar “Neşeli Gençler”

*Birde bürköö birde çayttay tañ atat,
Mezgil bizdi tañ kaltırıp kele atat.
Keçegini kılım artka kaltırıp,
Ulam zaman ukmuştardı caratat.
Sovyet eli taymanbastan kadam şiltep,
Elim üçün, bakıt üçün,*

Bazen bulutlu, bazen parlat gün doğan
Zaman bizi hep şaşırır gider.
Geçmişleri hep geride bırakıp,
Hep zaman bize mucizeler yaratır.
Sovyet halkı çekinmeden adım atar,
Halkım için, mutluluk için,

Komunizm doorun közdöy baratat.

Komünizme doğru adım atar.

*İşte kurbum calkoolukka berilbey,
Sen da kurbum ıkçamdatkın kerilbey.
Baarımız teñ çoñ uyatka kalabız.
Ak pahtalar kalsa terilbey, terilbey.
Münözüñ bar murunuña çımın konso,
Koldoruñdu şiltegenden erinmey!*

Çalış dostum, tembelliğe aldırma,
Sen de çalış, gayret et hiç durmadan.
Hep birlikte rezil oluruz eğer,
Pamuklar kalırsa kar içinde.
Ne olursa olsun, hiç durma!
Ellerini hızlandır hiç yorulma!

*Bizdin cerde kündö mayram cañılık,
Meken güldöyt sekund sayın cañırıp.
Biz da kurbum calkooluktu tebelep,
İşteyliçi bilek türüp çamınıp, çamınıp.
Algalasın zamanımız toktoo bilbey,
Elim üçün, Bakıt üçün!
Aldıdagı toscoolduktar bağınıp.*

Bizim memlekette her gün bayram,
Vatan parlar her dakika gelişir.
Biz de dostum tembelliği bırakıp,
Çalışalım, elimizi hızlı tutup, gayretle.
İlerlesin vaktimiz zamanımız hiç durmasın.
Halkım için, Mutluluk için!
Önümüzdeki engeller bize boyun eğsin.

4.1.4. Cıttuu Buket “Mis Kokulu Çiçek Demeti”

*Zalkar darak tübündömün tün için
Şań muzıka eç toktoboy cürüşün.
Men kanbadım muzıkalık buketten,
Cıttasam da, cıttasam da miñ üzüm.*

Büyük ağaç yanıdayım gece yarısı
Şenlik müzik hiç durmadı coştı
Ben doyamadım müzik demedin kokusuna,
Bin kere koklasam da, koklasam da.

*Şań muzıka, şank uguzsa salamın,
Muzıkalık tegerekte kalamın.
Süyüü cıttuu, bakıt cıttuu buketke,
Kayra-kayra cürögümdü malayın.*

Şenlik, müzik duyulursa
Müzikler eşliğinde kalırım.
Aşk kokulu, mutluluk kokan demeti
Tekrar tekrar kalbime koyarım

*Zalkar darak tübündömün tün için,
Iyık maga muzıka ukkan münötüm.*

Büyük ağaç yanıdayım gece yarısı
Kutsaldır benim için müzik dinlediğin an,

*Muzıkalık tegerekten dapdaana,
Körüp turam süygönümdün sürötün.*

Müziklerin eşliğinde çok net,
Görüyorum sevgilimin simgesini etraftan.

4.1.5. Kün Çığışım “Doğan Güneşim”

*Ulam karap tuş taraftı eleñdep,
Aytaar sözüüm miñ kaytalap belendep.
Kün çığışım! Seni kütöm zarıgıp,
Anık bele aytkan sözüñ kelem dep.*

Telaş ile etrafa bakıp tekrar ve tekrar
Söyleyecek sözlerimi bin kere ezberleyip.
Doğan güneşim seni beklerim özlemle,
Kesin miydi geleceğim dediğin sözün.

*Toonun suusu añtarılıp irimdep,
Darak ırdıyıt calbırağı dirildep.
Kün çığışım! Kelseñ bolo küttürböy,
Saalalanıp, saamay çaçıñ birindep.*

Dağ suyu hiç durmadan akar gider,
Ağacın yaprakları sallanır birer birer.
Doğan güneşim! Gel artık bekletme,
Saçlarınıçsun rüzgârda pırıl pırıl.

*Aylap-cıldap calgız sen dep tügöndüm,
Cürögüñdün bardığına kümönümün.
Koldu şiltep ketip kalbas sebebim,
Boosu sende men katingan cügöndün.*

Aylar, yıllar beklediğin bir tek sen,
Kalbinin olduğuna bile var şüphem var.
El sallayıp gidemediğimin nedeni,
Ucu sende benim boynumdaki ipin.

*Ulam karap tuş taraptı elendep,
Aytaar sözü miñ kaytalap belendep.
Kün çığışım! Saga degen mahabat,
Cürögümö batıp barat tereñdep.*

Telaş ile etrafa bakıp tekrar ve tekrar,
Söyleyecek sözlerimi bin kere ezberleyip.
Doğan güneşim, sana olan sevgim,
Kalbimde dolar taşar, derinlerine siner.

4.1.6. Köl Boyunda “Göl Kenarında”

*Cıldızdar cüzün karatat,
Ay cılıp nurun taratat.
Kız cıgıt mingen cel kayak,*

Yıldızlar yüzüne baktırır,
Ay dolanır ışıklarını saçar.
Kız ve erkek tekneye biner,

Termelip alga baratat.

Sallanıp uzaklara gider.

*Köbüktüü köldön ün çıgat,
Cel kayık möñküüp cay cılat.
Sürdönö tüşüp eköo teñ,
Suktanıp toogo köz burat.*

Köpüklü gölden ses çıkar,
Tekne sallana sallana gider.
Heyecanlı olan iki genç,
Gözlerini dağ tarafa çevirir.

*Meykindi cirep ay barat,
Suluuga bozoy calbarat.
Calınduu tattuu sözdörgö,
Caş selki ergip dalbarat.*

Gökyüzünü dolanıp ay gider,
Güzele yiğit yalvarır.
Ateşli tatlı sözlere,
Bilinmeden sabah olur.

4.1.7. Taarınçaak “Küsegen”

*Baldı baçım berbeyt dep,
Çoñ eneme taarınıp
Catıp kaldım bük tüşüp,
Sarı tondu camınıp.
“Baldı cakşı köröm” dep
Baldın baarın cep koydu.
Taaringandın tamagı
Tattuu bolot dep koydu.*

Balı çabuk vermedi diye,
Nineme çok küstüm.
Yattım yüzümü ters çevirip,
Sarı montu üzerime giydim.

“Balı çok severim” diye,
Balın hepsini yedi.
Küsen insanın yemeği
Çok lezzetli olur dedi.

*“Cey goy, mina balıñ” dep
Kelbey koydu calınıp,
Men minterin bilgende,
Catpayt elem taarınıp.*

“Al ye, işte bal sana” diye
Gelmedi yalvarıp bana.
Böyle yapacağını bilsem,
Hiç küsmezdin nineme.

4.1.8. Mina Kızık “İşte İlginç Olan”

*Suuga barsam, ır ırdap,
Baka catat çuruldap.
Cüröt süzüp kölmödö,
Cıldız caynap cımıñdap.*

Suya gittim şarkı söyleye,
Kurbağa yatar horlar.
Gölcük üzerinde yüzer yıldızlar,
Işıl ışıl suda yıldızlar parlar.

*Körsötöm dep apama,
Körsötöm dep atama.
Suuga koşup cıldızdı
Suzup aldım çakama*

Göstereceğim diye anneme
Göstereceğim diye babama
Suyla birlikte yıldızı
Doldurdum hemen kovama

*Terdep, ısıp, buulanıp,
Kirsem üygö suunu alıp,
Mına kızık, cıldız çok.
Çakadagı suu kalıp.*

Terleye, koşarak, endişeyle,
Girdim eve suyu alıp.
İşte ilginç olan, yıldız yok,
Kovamda bir tek su kalmış.

4.1.9. Tülkü Menen Börü “Tilki ile Kurt”

*Tülkü, börü koşulup,
Bir-birinen ozunup,
Oydoloşot biyleşet
Obondoru sozulup.*

Tilki ile kurt birlikte,
Birbirini geçerek.
Yarışa dans ettiler,
Sesleri yüksek çıkar.

*Tülkü, börü süylöştü,
Sekirişti biyleşti.
Tülkü, börü elirip,
Vals biyleşti berilip.*

Tilki ile kurt konuştular,
Zıplayarak dans ettiler.
Tilki ile kurt coştular,
Birlikte dans ettiler.

*Tülkü, börü bir bastı,
Tünt tokoydu, kırdı aştı.
Çamgaraktap kuyruğu,
Çabuul ırın ırdaştı.*

Tilki ile kurt beraber yürüdü,
Karanlık ormanı, dağları geçtiler.
Kuyruklarını sallayarak,
Avcılık şarkısını söylediler.

*Barat toolor eñištep,
Eköo birge cem izdep,
Orundalsa maksatı,
Olconu taap kelişmek.*

Gide gide dağlar eğildi,
İkisi birlikte yem arar,
Gerçekleşse amaçları,
Av bulup eve dönerler.

4.1.10. Kumarska “Karınca”

*Kelatıptır cumuşka,
Kıl muruttuu kumurska.
Topçunu alıp koluma,
Tosup koydum coluna.*

İşe gidiyormuş yolda karınca,
Kıl bıyıklı karınca.
Düğmeyi alıp elime,
Koydum onun yoluna.

*Tıyagınan karadı,
Bıyagınan karadı,
Arkı-terki boylodu,
Too eken dep oylodu.*

Orasından bir baktı,
Burasından bir baktı,
Şöyle böyle süründü,
Dağ diye düşündü.

4.1.11. Muñduk Menen Zarlık “Munduk ile Zarlık”

*Tınşap tursak Zarlıktı,
Tınşap tursak Muñduktu,
Kıykırışıp süğlöştü,
Biz ukpagan şumduktu,
Ukkulaçı baldar ay,
Mına bular çındıkpı?*

Dinledik Zarlığı,
Dinledik Munduğu
Bağıra bağıra konuştular
Biz duymamışız böyle şeyleri,
Dinleyin çocuklar.
Sizce bunlar gerçek mi?

*Çımçık bolup çırkırıp,
Uçup çıgam dırkırıp.
Kanatımdın küüsünön*

-Kuş gibi öterim,
Kanatlarımla uçarım
Kanatlarımın rüzgârına

*Toolor kulayt birkırap,
Minip alıp buluttu,
Ayga baram zırkırap.*

Dağlar kopar yerinden
Binerim bulutları,
Aya kadar giderim.

*Men kıyırısam kürüldöp,
Cer silkinet dürüldöp,
Uçup kelip külük ay,
Cerge konot zirildep.
Tün içinde cark etip,
Kün körünöt külündöp.*

-Ben bağırsam gür sesle,
Yerde deprem olur,
Ay gelir uçarak,
Yere konar korkarak,
Gece yarısı parlayarak,
Güneş çıkar gökyüzünden.

4.1.12. Küçüğüm “Köpeğim”

*Kuuy kalsam cügürüp,
Küçüğümü şaşılp,
Kaçıp ketti bors etip,
Kalat tamga çaşınıp.*

Kovalarsam koşarak,
Köpeğimin peşinden,
Kaçtı gitti af diye
Evin arkasına saklandı

*Oynogondu çaşınmak
Cakşı köröt kuugandı,
Men çaşınaar kezekte,
Bilbeyt közün cumgandı.*

Saklanbaç oynamayı
Çok sever kovalamayı,
Ben saklandığım an,
Bilmiyor gözlerini kapatmayı.

4.1.13. Güldüü Şaarım “Çiçek Dolu Şehrim”

*Aylana kubanıçka turat çalkıp,
Ansayın könül ergip turat balkıp,
Ererkep cazdın celi betten süysö,
Emne bar düynödö andan artık.*

Etraf mutluluğa dolar taşar,
İçimde kelekler uçak mutluluktan,
Bahar rüzgârı yüzümü okşar,
Bundan öte daha hangi mutluluk var.

Caynagan cazdın gülü,

Yayılan bahar çiçekleri,

*Can cakta kuştun ünü
Kubulcuýt güldün cıtı,
Kanday sonun cazdın küünü.*

Yan tarafta kuş sesleri
Mis kokar çiçekleri çeşitleri,
Ne güzel bahar günü

*Cazgı cel celbiretet cigit çaçın,
Canına kıyalımda cetem başım
Cadırap toskum kelet ar cıl sayın,
Caştıktın, mahabattın güldüü cazın.*

Bahar rüzgârı uçurur delikanlının saçlarını,
Yanına hayallerinde çabuk ulaşırım,
Sevinçle karşılamak isterim her sene
Gençliğin, aşkın çiçekli ilkbaharın

*Cıpara tolup ketti bardık aymak,
Coogazın kadam sayın turat caynap.
Malcigen mahabattın biyigine,
Menin da çıkkım kelet kanat baylap.*

Mis koktu her taraf,
Laleler her adımda çiçek açar,
Ateşli aşkın en yüksek yerlerine,
Ben de çıkmak istiyorum, uçarak.

4.1.14. Caştık ırı “Gençlik Şiiri”

*Elibizdin kayrat küçü çenegiz,
Caydır, kıştır tınbay iştep kelebiz.
Kabak kaşım degen sözdü unutup,
Karşılıktı togotposton ceñebiz,
Kayrat beret kaçan bolso cürökkö,
Kambıl, beypil bizdin meken, elibiz.*

Halkımızın gayreti gücü sınırsız,
Yaz, kış demeden hiç durmadan çalışırız.
Yorulduk demeden, hiç durmadan,
Zorluklara göğüs gerip yeneriz.
Gayret verir her zaman kalbe,
Bizim vatan, sevimli halkımız.

*Maksatıbiz açık aykın taktalğan
Ar işenim atkarılğan aktalğan.
Eñ bir kıyın toskooldordu bagıntıp,
El aldında emgek menen taktalğan.
Intımahtuu Kırgızstan caştarı
İris eesi ırdap, biylep şattangan*

Amacımız belli ve nettir bizim,
Her inanış gerçekleştirilmiştir.
En zor işleri bile yapıp,
Halk önünde emekle işe geçmiştir.
Birlik içinde Kırgızistan gençleri
Rızık sabibidir, şenliklidir.

Apkaarıbay alga kadam taştaybız,

Hiç endişesiz öne doğru adım atarız,

*Ar küin sayın açılıştı baştaybız
 Katuu çıgıp caştık ırı cüröktön,
 Kanday toskool kezikse da kaçpaybız.
 Kılımdardın çokusuna bagıttap,
 Kızıl tuunu kökölötö baştaybız.*

Her gün yeni icatları yaparız,
 Gençlik şiiri yüksek çıkar seslerden
 Herhangi bir engelden hiç korkmayız.
 Asrlara iz bırakıp peşimizde
 Al bayrağı göklere yüceltiriz.

4.1.15. Köl Keçi “Göl Akşamı”

*Tolkundar şar atıp,
 Toodyoy küç caratıp.
 Buuraday burkuldayt,
 Buktarin taratıp.*

Dalgalar sert vurur,
 Dağ gibi güce sahip olup.
 Sis gibi yükselir,
 Hırsını çıkarıp.

*Kayırma:
 Kaykışat çardaktar,
 Kanattar kagılıp.
 Körkömdüü çar tarap,
 Kızgılt nur agılıp.
 Oşo kezdegi*

Koro:
 Uçuyor martılar,
 Kanatlarını çırpıp.
 Görkemli her taraf,
 Kırmızı ışıklar dağılıp.
 O andaki,

*Köldün keçteri,
 Kusadar bolomun sagınıp.
 Selkinin ırına,
 Sezimder bagınıp.
 Cıltıldayt tolkundar,
 Cıldızday cagılıp.*

Göl akşamları,
 Hüznleniyorum özleyip.
 Genç güzelin şarkısına,
 Duygularım baş eğip,
 Işıl ışıl parlar dalgalar,
 Yıldızlar yansılanıp.

*Kayırma:
 Uçurlar ötsö da,
 Unutpaym eç cerin.
 Bilbepmin kündördün,*

Koro:
 Nice yıl geçse de,
 Unutmam hiçbir şeyi,
 Bilmiyordum günlerin,

Uşunça tezdeerin

Bu kadar çabuk geçeceğini.

4.1.16. Sen Barsın Cürögümde “Kalbimde Sen Varsın”

*Asmandın künü bar,
Adırdın gülü bar.
Al emi cüröktö bolso,
Algaçkı süyüü bar.*

Gökyüzünün güneşi var,
Dağların gülü var.
Benim kalbimde ise,
İlk aşk yarası var.

*Bürküttün şaňı bar,
Bölmönün şamı bar.
Al emi cüröktün,
Appapak tanı bar.*

Kartalın şeni var,
Odanın mumu var,
Yüreğin içinde ise,
Bembeyaz sabahı var.

*Bulbuldun ünü bar,
Daraktın bürü bar.
Totuday suluunun,
Tolkutkan sürü bar.*

Bülbülün sesi var,
Ağacın goncası var.
Papağan gibi güzelin,
Heyecanlandıran duruşu var.

*Kayrat bar cüröktö,
Karuu bar bilekte,
Señselgen karındaş,
Sen barsıñ cüröktö.*

Gayret var yürekte,
Güç var bilekte.
Ey güzel bacım,
Sen varsın yürekte.

4.1.17. Sonun Kez “Güzel An”

*Kanattuuday kündör sızıp köktöm,
Andan beri kança mezigil ötkön.
Şattık basıp koyunga,
Özön suunun boyunda,*

Kuş gibi uçar bahar günleri,
O günler beri nice günler geçti.
Neşe dolu koynumuzda,
Nehir kenarında,

Coluguşkan uçur oyumda.

Buluştüğümün an aklımda.

Kızdan ketpeyt tatınakay simbat,

Aklımdan hiç gitmedi kızın güzel yüzü,

Körüşkön kez aligçe kımbat.

Görüştüğümüz an çok değerli idi,

Cürök tuylap kabınan,

Kalbim hızla çarpar,

Eñsep seni abıdan,

Sürekli seni ister,

Estep dayım sagınam.

Hatırım özlerim.

4.1.18. Küçösün Kündö Demilge “Güçlensin Hergün Gayret”

Cigitter:

Delikanlılar:

Kel cigitter çamdaylı,

Gelin, delikanlılar hızlanalım,

Arbın tüşüm kamdaylı.

Bol bol tarım toplayalım,

Koykoloktop erinip,

Tembellik yapıp durmayalım

Kokus artta kalbaylı.

Sakın geride kalmayalım.

Kızdar:

Kızlar:

Kelin-kızdar tınbaylı,

Gelin, kızlar durmayalım,

Kepke kalbay çındaylı.

Hızlalalım lafa kalmayalım.

Cenil alıp mööröydü,

Hafife alıp işleri,

Too cañırtıp ırdaylı.

Dağ yankılanana kadar şarkı söyleyelim.

Cigitter:

Delikanlılar:

Bedelindi tüşürüp,

Değerini düşürme,

Beker cürbö süzülüp.

Boş gezme her yerde.

Baatırı bol emgektin,

Bahadiri ol emeğin,

Baçım işti bütürüp.

Çabuk çalış, işi bitir.

Kızdar:

Kızlar:

Şayır ece-siñdiler,

Neşeli ablalar, kız kardeşler,

Şaydoot işke keleli.

Çabuk turalım elimizi.

*Memirebey maktoogo,
Meldeşterden ceñeli.*

Övgülere aldanmayıp,
Yarışmayı kazanalım.

*Cigitter:
Güldöp adır, tüzübüz,
Birimdikte küçübüz.
Cakşı tüşüm alalı,
Carkırasın cüzübüz.*

Delikanlılar:
Çiçek açsın tepeler, düzlükler
Birliktedir gücümüz.
Bol bol tarım alalım,
Parlak olsun yüzümüz.

*Kızdar:
Emgek şaňı kaynasın,
Egemendik caynasın.
Emgegiñdin ar kaçan,
Elin körsün paydasın.*

Kızlar:
Emek şenliği yükselsin,
Eğemenlik yaşasın.
Hizmetinin her zaman,
Halkımız görsün yararın.

4.1.19. Ala Toonun Caştarı “Ala Dağın Gençleri”

*Caştar, siler, bak-taalaydın nurun çaçkan,
Caştar, siler, baştap eldi alga baskan.
Kadamın keleşekke katar taştap,
Caştar siler dayım alga keleş catkan.
Küçü mol,
Küçtüü kol,
Mildeti zor.*

Gençler sizler mutluluğun ışıklarını saçan,
Gençler siz, halka önderlik yapan.
Adımlarını geleceğe doğru atıp,
Gençler siz her zaman önde gidenlersiniz.
Gücü çok,
Güçlü kol,
Görevi büyük.

*Örkündöp önörgö bay, örüşü keñ,
Atağı Ala-Toodoy biyiktegen.
Kınaptap keleşektin kışın koygon,
Keleşek zamandın baldarı sen.
Küçü mol,
Küçtüü kol,*

Kendilerini geliştiren, geleceği parlak,
Adı Ala Dag gibi yükselen,
Dikkatlice geleceğin taşlarını dizen,
Gelecek zamanın çocuğusun sen.
Gücü çok,
Güçlü kol,

Mildeti zor.

Görevi büyük.

*Atalıp atalarday appak colduu,
Özüñsün duşman üçün miñ-san kolduu.
Baruuga magistral çegin oyup,
Baştadık Bakay-Amur temir coldu.
Küçü mol,
Küçtüü kol,
Mildeti zor.*

Atalarımız gibi yolu açık,
Sensin duşmanlar için bin asker gücü,
Gitmek için magistral sınırını geçip,
Başladık Baykal-Amur demir yolunu.
Güçü çok,
Güçlü kol,
Görevi büyük.

4.1.20. Köl Cegeinde “Göl Kenarında”

*Köl ceeginde basıp cüröm salkındap,
Köñül çirkin erip ketet balkıldap.
Köbüktögön tolkundardın içinen,
Körüngöndö cel kemeler kalkıldap.*

Göl kenarında yürüyorum serinleyip
Kalbim yumuşar, hüznlenir,
Köpük dolu dalgaların içinden,
Görününce yelkenli gemiler.

*Süygönümö colukkanı kelgensip,
Algaç ıret aydın cüzün körgönsüp.
Dürbötösüñ cürök kanım, Isık-Köl,
Düynönün büt kasiyetin bergensip.*

Sevgilimle buşulmaya gelmiş gibi,
İlk defa ay yüzünü görmüş gibi,
Heyecanlandırırsın, Isık-Göl,
Dünyanın bütün mucizesini vermiş gibi.

*Calbırttatıp tögüptür kün manatın,
Carkıldatat kaz-ördöktör kanatın.
Cakşı cagın esepesek kölümdün,
Cañılamın, cetpey kalat sanatım.*

Güneş saçmış ışıklarını etrafa,
Parlıyor kaz, ördeklerin kanatları.
Güzelliklerini tarife başlasam gölümün,
Yanılırım, kelimelerim yetersiz kalır.

4.1.21. Satıralık Saptar “İronik Dizeler”

Cigit:

Delikanlı:

*Açuuluu go türünüz,
Abdan küçtüü sürüñüz.
Konyak içip, biyleyli,
Kafe cakka cürünüz.*

*Kız:
Makmal kiygen caş cigit,
Maktanganga maş cigit.
Tayralañdap okubay,
Taalayına kas cigit.*

*Cigi:
Eey! Suluu kız, suluu kız,
Açuu tiydi tiliñiz.
Kagıp koysoñ colotpoy,
Kaygırarım bilip koy.*

*Kız:
Aay! Caş cigit, caş cigit,
Başkalarđı tabıñız.
Bayçeçekey keziñde,
Baylanbastan bağıñız.*

*Cigit:
Eey!
Uk zamandaş, coldoşum,
Arañarda men öñdiüi,
Ala karga bolbosun.*

*Sinirli gibi yüzünüz,
Sert gibi duruşunuz,
Kanyak içip, dans edelim,
Kafe tarafa gidelim.*

*Kız:
Makmal giyen genç adam,
Övünmeye meyilli adam,
Şımarıp ders çalışmayan,
Geleceğine düşman adam.*

*Delikanlı:
Ey güzel kız, güzel kız,
Zoruma gitti lafınız,
Kızarsanız kendinize yaklaştırmayıp,
Üzülürüm biliniz.*

*Kız:
Ay genç adam, genç adam,
Başka kız başkasını bulunuz.
Kardelen gibi çağınızda,
Bağlanmasın başınız.*

*Delikanlı:
Eeeh,
Dinleyin arkadaşlar, kardeşler,
Aranızda benim gibi
Ala karga olmasın.*

4.1.22. Köl Boyunda Kezdeşüü “Göl Kenarında Buluşma”

*Toskooldordu ceñem dep,
Tosomun coldu eleñdep.
Köl ceeginen aytkan elen,*

*Bütün karşılıkları aşacağım diye,
Beklerim yolunu heyecanla.
Göl kenarında demiştin,*

*Kök kayak minip kelem dep.
Aay coldu tikteym,
Güldü iskeym,
Colukkanda berem ay, colukkanda
berem dep.*

*Körktüü toolor koynunda,
Kölümdün körkü sonun da.
Calındatıp cürögümdü,
Carkınım sensin oyumda.
Aaay, cakın kaldı colukkan kez,
Caşıl köldün iy, caşıl köldün boyunda.*

Mavi gemiyle geleceğim diye.
Eeh, bir yola bakarım,
Bir çiçekleri koklarım,
Buluşunca veririm ah, buluşunca veririm
diye.

Güzel dağlar koynunda,
Gölümün manzarası harika.
Kalbimi ısıdıran,
Işığım, sensin aklımda.
Eh çok az kaldı buluşmamıza,
Mavi gölün ah, mavi gölün kenarında.

4.1.23. Esten Ketpeyt “Aklımdan Çıkıyor”

*Bir eles
Oygo tüştü çaşımdağı,
Sen eleñ,
Balbıldagan kaşımdağı,
Cadırap,
Elpek gana terip turgam,
Cabişkan
Samandardı çaçındağı.
Özgördüñ,
Cürsön boldu aman-esen.
Saamayın
Sılay berem kıyalımda,
Sayılğan,
Kara çaçka sarı saman.*

Bir sima
Aklıma geldi gençlikteki,
Sen idin,
Parlak yüzlü karşımdaki.
Samimi
İçtenlikle topluyordum,
Yapışan
Samanları saçındaki.
Değiştin,
Sağsalim ol ki yeter,
Saçların
Okşuyorum hayalimde,
Yapışan
Siyah saça sarı saman.

4.1.24. Bozoydun İrı “Genç Delikanlı Şarkısı”

*Artıñdan eerçip cürömün,
Arbayıp abdan cüdödüm.
Kaysı küñü aytsañçı,
Katkırıp oynop külömün.
Kaga körbö çürögüm,
Kapa çekip, capa çekip,
İza bolup, kusa bolup,
Alsıradı cürögüm.*

*Balbıldap meerim ırayıñ,
Başkaça senin çırayıñ.
Kıynalamın seni oylop,
Kıla kör peri ırayım,
Deysiñ go meni sınayın,
Koluñdanbı, conuñdanbı,
Mañdaydanbı, saamaydanbı.
Uruksat ber sılayın.*

*Şayının kiyip turabın,
Oygotup köñül kumarın.
Tıbıratıp köödöndü,
Tıñçıtpay cürök cubarım.
Sen cölönçü dubalım.
Süyböy koysoñ, çanıp koysoñ,
Kagıp koysoñ, çanıp koysoñ.
Kimgе menin ubalım.*

*Peşinden hep koşuyorum,
Koşmaktan artık yorulдум.
Hangi gün söyle,
Kahkaha atıp gülerim.
Kızma bana güzelim,
Üzgünüm, küskünüm,
Hüzünlendi, özledi,
Halsiz kaldı yüreğim.*

*Çok merhametlisin,
Sen başka bir güzelsin.
Zorlanırım seni düşünüp,
Rahım eyle bana peri,
Deme beni sınayayım.
Ya elinden, ya omzundan,
Ya alnından, ya yüzünden,
İzin ver ki okşayım.*

*İpekten elbise giyip,
Uyandırdın içimde istek.
Hızla çarptı kalbim,
Yerine sığamadı.
Sensin yaslanacak duvarım,
Sevmez isen, evlenmez isen,
Red etsen, terk etsen,
Kime benim zavalım.*

4.1.25. Sagınıç İrı “Özlem Şiiri”

*Sanaalardan sanaalarga berilemin,
Sansız oyduñ zardabına çömülömün.
Sansız adam çaşagan uşul şaarda,
Emnegedir calgızdıktan zerigemin.
Acıradım,
Acıradım işengen süygönümdön,
Aytalbadım,
Aytalbadım dartımdı küygönümdön.*

*Esiñdebi özöndün çaşıl bağı,
Kızıl güldöy kızıl cooluk başındagı.
Kınalışıp sırdaşıp baratkanbız,
Kımbat maga oşol uçur cazındagı
Acıradım,
Acıradım işengen süygönümdön,
Aytalbadım,
Aytalbadım dartımdı küygönümdön.*

*Kara közdüü, kara kaştuu karındaşım,
Kağan bolso karegimde, canımdasıñ
Kabarındı tezireek bilgizip koy,
Kanat sermep mahabatım calındasıñ.
Cıldızdaysıñ,
Keñ asmanda tümöndögön,
Dayradaysıñ,
Eç ubakta soolubagan, tügönbögön.*

Hayallerden hayallere giderim,
Sayısız düşüncelere kapılıırım.
Sayısız halk yaşayan ay şehirde,
Nedense yalnızlıktan sıkılıırım.
Ayrıldım,
Ayrıldım güvendiğim sevgilimden,
Söyleyemedim,
Söyleyemedim, derdimi yandığımı.

Hatırlar mısın nihrin yeşil bahçesini,
Kırmızı gül gibi al yazman başındaki.
Yanyana sır dökerek gidiyorduk
En değerli o anım bahardaki.
Ayrıldım,
Ayrıldım güvendiğim sevgilimden,
Söyleyemedim,
Söyleyemedim, derdimi yandığımı.

Kara gözlü, karakaşlı bacım,
Her zaman göz önümde, yanımdasın.
Haberini bir an önce bildir bana,
Kanat açsın sevgim uçsun.
Yıldız gibisin,
Geniş gökte yaşayan,
Derya gibisin,
Hiçbir zaman solmayan, bitmeyen.

4.1.26. Keçki Sırdaşuu “Akşamki Muhabbet”

*Calın çakta caz güldörün köp üzdük,
Caş ulgayıp kalgan kezde körüştük.
Öküniüctün kuçagına berilip,
Köl ceeginde türkün oylor bölüştük.
Meyli keçir meni keçirbe,
Men kıynalam kelbey çeçimge.
Keremet tolgon kezinde,
Koş aytışıp, acıraşıp,
Köpkö cürdük keçinde.
Küz mezgildin artındagı kışınday,
Külük barbı ubakıttın kuşınday.
Tabıştırbay cürök sızdatkan,
Tagdır degen oşonçoluk,
Taşboor beleñ uşınday.*

Gençlik çağda bahar çiçekleri topladık,
Yaşımız olgun çağda karşılaştık.
Pişmanlığın eziyetini çekip,
Göl kenarında ne çok sırlar paylaştık
Beni affet ya da affetme,
Ben zorlandım veremedim bir karar,
Dolup ay çıkan vakitte,
Vedalaşıp ayrılıp
Uzun zaman dolaştık akşam vakti,
Sonbahar sonrası gelen kış gibi,
Daha hızlı kuş mu var zaman kuşundan,
Kavuşturmayıp kalbı sızlatan,
Kader dediğin şu kadar,
Bağrı taş mıydı bu kadar.

4.1.27. Emnege Bozoy Tuybaysın “Neden Delikanlı Hissetmezsin”

*Kabagın karış salınıp,
Kaygıga köñül malınıp.
Sanaaga batıp barasıñ,
Sargayıp kündö calınıp.
Ugalbay bir ooz söz oozuñan,
Unçukpayt deysiñ taarınıp.*

Suratın bir avuç asılıp,
Gönlün derle dolup,
Sönüp dertten,
Beti benzin sarardı,
Duyamayıp bir kelime ağzımdan,
Konuşmuyor diyorsun, küsüp.

*Coogazın sunup sıylaysıñ,
Coobun tez ber dep kıynaysıñ.
Sabırkap özün içiñden,
Sanaanı boygo cıynaysıñ,
Elirip turgan cüröktü,*

Lale verip saygı duyarsın,
Cevabını çabuk ver diye zorlarsın.
Sabırsızlanıp içinden,
Dersde sokarsın kendini,
Heyecanla çarpan kalbin,

Emne için bozoy tuybaysın.

Sesini niye hissetmezsin.

Süyböyt dep için tarılıp,

Sevmez diye için kararır,

Turasın bozoy taarınıp.

Küsüp gidersin delikanlı,

Sandagan oygo tüşösün,

Sayısız düşüncelere kapılırsın,

Sargayıp ulam calınıp.

Betin benzin sararır,

Kep çıkpay oozdon cürögü,

Kelime çıkmaz ağzından,

Ketkeni tursa carılıp.

Kalbin çatlayacak bile olsa da.

4.1.28. Mahabat Valsı “Aşk Dansı”

Ayluu bir tündör,

Aylı dolu geceler,

Ar türkün güldör.

Her çeşit çiçekler.

Anttaşkan al kez keçtegi.

Söz verdiğimiz o anılar,

Bulaktın tübü,

Kaynağın tibi,

Bulbuldun ünü,

Bülbülün sesi,

Buralgan şiber estebi.

Yemyeşil çimen aklında mı?

Köz salıp ağımga,

Göz atıp akıma,

Köp turdum canıñda.

Uzun bir zaman durdum yanında,

Kökürök kaptalıp,

Göğsümü kapladı,

Körünbös calınga.

Görünmez bir yangın.

Koştoşup kıylaga,

Vedalaşıp uzunca,

Koy dedim ıylaba.

Hayır dedim ki ağlama,

Cüdötkön kaygını,

Zorlayan dertleri,

Cürökkö cıynaba.

Kalbine toplama.

Alıska keter çagımda,

Uzağa giderayak,

Aman bol dedim,

Esenlikte ol dedim,

Esen bol dedim

Sağsalım ol dedim,

Taarınba.

Küsme.

4.1.29. Nazik Selkige “Nazik Güzele”

*Kol sunasın aran erinip,
Koykoyosun nazik kerilip.
Cüzündögü cılmaygan nurdan,
Cürök çirkin balkıp elirip.
Obologon sezimder biylep,
Ogo beter ketem berilip.*

Elini uzatırsın yavaşça üşenip,
Duruşun nazik, ceylan gibi,
Yüzündeki tebessümden,
Yüreğim erir kendii kaybeder,
Bağımsız duygulara kapılıp,
Git gide kaybederim kendimi.

*Sen uzasanı karaym kıynalıp,
Karaanına toodoy sıyınıp.
Kagıp koyson kaltaarıy tüşöm,
Kan tamırım kakpay kıyılıp.
Körünbögön mahabat küüsü,
Köküröktö barat cayılıp.
Saamayından kelçi sılayın,*

Sen uzakça bakarım zorlana,
Siretine dağ gıbı taparım.
Red edersen çok üzülürüm,
Kan damarlarımda kan durur, donar.
Görünmeyen aşk müziği,
Göğüsümde gider dağılır.
Gel yanıma saçlarını okşayayım,

*Sadagası nur kız Gülayım,
Balbıldagan tañdın Çolponu,
Bakıt kaalaym saga ılayım,
Cadıray ber cazdın gülündöy,
Caktırbasanı emne kılayın.*

Kurban olduğum nur kız Gülayım,
Parlayan sabah Çolpanı,
Mutluluklar sana dilerim,
Hep bahar çiçekleri gibi ol,
Beni sevemezsen ne yapayım.

4.1.30. Sırdaşuu “Sır Vermek”

*Caşçılık özü caraşık,
Caltanbay uyanı karaşıp,
Cılgınduu bettin üstündö,
Cıldızdı birge sanaşıp.
Unutulbayt tura oşol kez,*

Gençlik ne güzeldir,
Çekinmeden yüz yüze baktık.
Çimenli tepe üstünde,
Yıldızları beraber saydık
Unutulmazmış o anılar,

Uktabay cürök tañ atıp.

Uyumadığımız günler sabaha kadar.

*Torgoydun küüsü tögülüp,
Tañ kele cattı sögülüp.
Termelip kayın uçtarı,
Terebel şaŋga bölönüp.
Keremet küçkö bölönüp,
Ketalbay turduk bölünüp.*

Kuşların sesi duyulup,
Sabah oluyordu ışıklar görünüp,
Sallanıp ağaçların dalları,
Etraf neşeye dolup,
Sihirli güce bağlanıp,
Gidemiyorduk ayrılıp.

*Beleske çıkıp ırdadık,
Betege belden ırgalıp.
Sıladım kaltar çaçıñdı,
Sıykırduu küçkö çırmalıp,
Alistap kete berippiz,
Art cakta neçen kır kalıp.*

Depeye çıkıp şarkı söyledik,
Bele kadar yükselen otlar sallandı,
Okşadım siyah saçını,
Sihirli güce kapılıp,
Çok uzaklara gitmişiz,
Nice dağları arkamızda bırakıp.

4.1.31. Köz Karaş “Bakış”

*Zalda tolgon cigitterden bölünüp,
Kara çaçıñ camgır sımal tögülüp.
Mañdayımda sen turasıñ baykabay,
Kitep okup, tereñ oygo çömülüp,
Bagındırıp baratasıñ sezimdi,
Bardığınan cakınıraak körünüp.*

Salona dolan delikanlılardan bölünü
Kara saçın yağmur gibi dökülüp.
Karşımda duruyorsun beni fark etmeden,
Kitap okuyup, derin düşünceye dalıp
Baş eğdiriyorsun duygularımı,
Herkesten yakın hissettirip.

*Calt karasañ kitebiñden burulup,
Köz karaşıñ karegime urunup.
Okugandı bir ookumga toktotup,
Oy kölünö ketkensiysiñ çömülüp.
Kurgaktağı balık sımal aptıgamin,*

Kitabından başkaldırıp bakarsan,
Bakışların gözlerime çarpılır,
Okuyamı bir an için bırakıp,
Düşüncelere dalmış gibisin
Kuruda kalan balık gibi çırpınırım

Kumdan suuga cetalbagan culunup.

Kumdan suya ulaşmaya çabalayıp.

*Zalda tolgon cigitterden bölünüp,
Kara çaçın camgır sımal tögülüp.
Mañdayımda sen turasın baykabay
Kitep okup, tereñ oygo çömülüp,
Kareginin tüpkürünön balbıldap,
Kaysı selki saga turat körünüp.*

Salona dolan delikanlılar bölünüp,
Kara saçın yağmur gibi dökülüp
Karşımda duruyorsun fark etmeden,
Kitap okuyup, düşünceye dalıp.
Gözlerinin dibinden ışık saçıp
Hangi güzel sana görünüyor.

4.1.32. Cooker ırı “Asker Şiiri”

*Ata curt cüğü moynumda,
Albuuttuu dayra boyunda.
Turganda çekti kaytarıp,
Tuugan cer ketpeyt oyumdan.*

Ata yurt yükü boynumda
Hızlı akan derya kenarında.
Dururken sınırı koruyup
Doğduğum yer gitmez aklımdan.

*Elesteyt közgö baarısı,
Caştarı menen karısı.
Tuugan cer senin tamçı suun,
Cüröktün ıyık darısı.*

Göz önümde canlanır hepsi
Gençleri de yaşlısı da
Memleketin senin bir damla suyun,
Kalbimin kutsal ilacı.

*Sargarat cıldız köktöğü,
Sagınat uulun çektegi,
Tuugan cer senin aymağın,
Tüşümdön, oydon ketpedi.*

Sararır yıldız gökteki,
Özler oğlun sınırdaki,
Memleketim senin sınırın,
Düşlerimden, aklımdan çıkmadı.

4.1.33. Salam Saga Caş Düynö “Selam Sana Genç Dünya”

*Kalbayın dep calpı sanattan,
Kañça kündör öttü cadatkan.*

Kalmayayım diye sanattan,
Kaç gün geçti bıktıran,

*Karamana tanıp beykuttu,
Kakını kelet köngön adattan.*

*Kadamınıdı körböy arıştap,
Karın üçün çaşap arıştap.
Kebelbegen tıntıkt turmuştan,
Ketkim keldi köngön adattan.*

*Kalbayın dep cürüp öydödön,
Kağıp ketip ömür böödödön.
Kara şumkar argımak minip,
Ketkim keldi köngön çöyrödön.*

*Calkoolukka peyli kas düynö,
Can baktıga peyli az düynö.
Salaңdagan kursaktı cerip,
Salam aytam saga çaş düynö.*

Her şeyden vazgeçip,
Gitmek isterim alışkanlıklardan.

Adımlarının geleceğini görmeyip,
Karın için yaşayıp günü birlik,
Değışmeyen sakın hayattan,
Gitmek isterim alışkanlıklardan.

Kalmayayım diye herkesten arkada,
Boşa gitmesin diye ömür.
Kara şumkar ata binip,
Kaçmak isterim alışkın çevreden.

Tembelliğe düşman dünya,
Can besleyene gün vermeyen dünya.
Göbeğimi yokedip,
Selam diyorum sana genç dünya.

4.1.34. Sargargan Gül “Sararan Gül”

*Ötköndün aktarı,
Cüröktün taktarı.
şuudurayt köñüldö,
Caştıktın baktarı.
Nurlanıp bardık caktarı,
Ee-ey kütünsöm kaңça cıl,
Kızıl gül solup sapsarı.*

*Uşakı kargandı,
Köp aytıp calgandı.
Tuptunuk süyüünü,*

Çeşmişin günleri,
Yüreğın dertleri.
Fısıldayan gönüldö,
Gençliğın bahçeleri.
Nur olup her tarafı,
Eeh ne kadar korusam da,
Kırmızı gül kurudu, sapsarı.

Dedikoducuların bedduası,
Çok söylediler yalanı
Tertemiz aşkımıza,

*Tumandar çalgandı.
Cüröğün aga aldandı,
Ee-ey mahabat güldörü,
Kolumda cürüp sargardı.*

*Sanaalar çar cayıt,
Arıktap arbayıp.*

*Körgözböyt cüzündü,
Kölökö tarbayıp.
İreñi cezdey sargayıp,
Ee-ey mahabat capçaşıl,
Solusa güldör sargarıp.*

Dumanlar bulaştı.
Kalbin onlara kandı,
Ee-eh aşk çiçekleri,
Elimdeyken sarardı.

Dertlerim serseri,
Zayıfladım çok şimdi.

Göstermez yüzünü,
Gölgeler kapatarak.
Betim benzim sarardı,
Ee-eh aşkımı yemyeşil,
Kurusa bile güller sararıp.

4.1.35. Uykusuz Gitara “Uykusuz Gitar”

*Cıldız tolgon caydın tünündö,
Terezeñdin turam tübündö.
Sansız oydon köñül udurgup,
Sagınıç bar gitar ünündö.*

*Gitar sayrayt oygo çömülüp,
Camgır bolup küüsü tögülüp.
Köküröktü muñga tolturbay,
Köñüldöşüm koyçu körünüp.*

*Carık öçtü nuru çaçılбай,
Terezeler bekiyt açılбай.
Talıkpastan gitar muñkanat.
Tañ atkıça ünü basılбай.*

Yıldız dolu yaz gününde,
Percerenin dibinde duruyorum.
Sayısız düşüncelerin elçisi olup,
Özlem dolu gitar sesinde.

Girat çalar düşüncelere kapılıp,
Yağmur gibi dökülür sesi.
Gönlümü üzültüye doldurmayıp,
Gönülden sevdiğim görür bir kere.

Işık kaandı aydınlık gitti,
Pencereler kapandı, açılmadı.
Yorulmadan gitar müzik çalar.
Sabaha kadar sesi durmaz.

4.1.36. Sarı Kız “Sarı Kız”

*Cürökkö kanat taktırdın
Köñüldü biylep şat kıldın.
San cetkis güldün içinen,
Sadagam seni caktırdım.
Ee-ey suluu kız,
Sadagam seni caktırdım.*

Yüreğe kanat taktırdın,
Gönlüme konup şad ettin,
Sayısız çiçek içinen,
Kurban olduğum seni sevdim,
Ee-ey güzel kız,
Kurban olduğum seni sevdim,

*Gülünö körkün caraşıp,
Cigitter atat talaşıp,
Kıyılıp ketpey turuşat,
Kılçaktap seni karaşıp.*

Çüçeğe güzelliğin yakışır,
Delikanlılar seni tartışır.
Bağlanıp gitmiyorlar,
Gizlice sana bakıyorlar.

*Aytılaar sözdün kalısı,
Güldördün soonun baarısı.
Özgöçö caktı birok da,
Külmünödöp turgan sarısı.*

Söylenecek sözün gerçeği,
Çiçeklerin güzel hepsi.
Özellikle beğendim ki,
Sarı renkli çiçeği.

*Egerde köpkö tandasa,
Kaypaktap satıp albasa,
Gül alış emes maksatı,
Taanişsam degen dalbasa.*

Eğer ki uzun uzun seçerse,
Sonra satın almayıp giderse.
Demek ki çiçek almak değil amacı,
Tanışmak için bahane.

4.1.37. Beşik İrı “Beşik Şiiri”

*Tektirden salkın cel kelet,
Terektin başı termelet.
Tolgonay ene ır ırdap,*

Dağdan serin rüzgâr eser,
Ağacın ucu sallanır,
Tolgonay anne şarkı söyler,

Toktoosuz beşik termelet.

Durmadan beşik sallanır.

*Alistan toolor kerilip,
Ay cılat arañ erinip.
Upçunu emgen baladay,
Uykuga baarı berilip.*

Uzakta dağlar yatar,
Ay dolanır yavaşça üşenerek,
Mamayı emen bebek gibi,
Uykuya dalar her şey.

*Cıldızdar tegiz carılıp,
Cıılçıp nuru agılıp.
Öpkölöyt uulun enesi,
Öpkösü, booru çabilip.*

Yıldızların hepsi ışık saçıp,
Parlatır ışıkları etrafı.
Öpüyor oğlunu annesi,
Ciğerine, bağrına basıp.

*Ösö kör uulum er cetip,
Aalamga kolun sermetip,
Uktabayt ene bir gana,
Düynönü calgız termetip.*

Büyü oğlum er olasin,
Dünyayı yönetesin.
Uyumaz bir tek anne,
Dünyayı yalnız salları.

4.1.38. Enem Menen Atama “Annem ile Babama”

*Cürösünör çaşap, iştep alısta,
Çoloo tiybeyt ay ötkörböy barışka.
Ak emgekti aktayın dep uuluñar,
Bilim üçün tüşkön uzak carışka.*

Uzaklarda çalışırsınız, yaşarsınız,
İmkânım yok her ay gelip görmeye.
Ak sütünü helal ettirmek için oğlunuz,
Bilim için düştü uzun yarışa.

*Oyloysuñar sanaa tartıp kamıgıp,
Sadagalap karaanımdan kağılıp,
Siler meni samaganday col karap,
Men da cüröm özüñördü sagınıp.*

Düşünürsünüz, üzülürsünüz meraktan,
Kurban olayım diye dua edip,
Sizler beni özlediğiniz gibi yoluma bakıp,
Ben de sizi özlüyom günleri iple çekip.

*Siler anda men künçölük alısmin,
Zamanımdan kalbay kelet carışkım.*

Siz orada, ben güneş kadar uzakta,
Zamanla yarış içindeyim.

*Alpeştegen enem menem atakem,
Eköñörgö ömür boyu karızmun.*

Büyüten, kollayan annem ile babam,
İkinize ömür boyu borçluyum.

4.1.39. Ene Cüröğü “Anne Kalbi”

*Balasının butu kılday tilinip,
Çebelenet ene çirkin bülünüp.
Cürök dale sızdap turat basılбай,
Oldo ene ay,
Bala nebak oynop ketken cügürüp.
Açıp salıp münözdögü tuyuktu,
Alıs taştap toñduk menen kıyıktı.
Enelerdin cüröktörün saktaylı,
Oo adamlar!
Abaylaylı ıyktardan ıyıktı.*

Çocuğunun ayağı kıl gibi dilinmiş,
Çırpınıyor anne zavallı sızlayıp.
Kalbi hala sızlıyor durmadan,
Ah anne ah,
Çocuk çoktan gitti koşarak oynamaya
Bırakalım gönüldeki dertleri,
Uzaklaştıralım kabalık ve sertliği,
Annelerin klaplerini koruyalım,
Ey insanlar!
Dikkat edelim kutsalların kutsalına!

4.1.40. Kırgız Kızdarı “Kırgız Kızları”

*Kaptaganda, düşman bizdi batıştan,
Kayran şerler karşı turup atışkan.
Kırılışıp kan tögülgön soguşka,
Kırgızdardın kızdarı da katışkan.*

Saldırdığında düşman bize Batıdan,
Nice aslanlar ateş etti etti düşmana.
Kan dökülen zaalim savaşa,
Kırgızların kızları da katıldı.

*Bekem karmap avtomattı koluna,
Mina koydu cırtkıçtardın coluna.
Caagan oktun arasınan caltanbay,
Caradardı süyröyt salıp conuna.*

Sıkı tutup silahını eline,
Mayın koydu vahşilerin yoluna.
Yağmur gibi yağın ok içinde korkmayıp,
Yaralıları omzuna alıp taşıdı.

*Esten ketpeyt okoptordun sızdarı,
Esten ketpeyt kıçıragan kıştarı.*

Unutulmaz savaşın nemli zeminleri,
Unutulmaz soğuk kış günleri.

*Sovyet cerin korgoş üçün duşmandan,
Salgılaşkan kırıgdardın kızdarı.*

Sovyet yerini korumak için düşmandan,
Savaştı kırıgız kızları.

4.1.41. Esten Ketkis Balalık “Akıldan Gitmez Çocukluk”

*Balalığım kızgaldaktay caynagan,
Balalığım araşanday kaynagan.
Dalay cıldar ötsö dagı aradan,
Da bir iret körgüm kelet kayradan.*

Çocukluğum lale gibi açılan,
Çocukluğum kaynak gibi akan.
Nice yıllar geçse bile aradan,
Yine bir kez görmek isterim tekrardan.

*Balalıktan kalsak dagı ayrılıp,
Baştı salıp münküröböy kaygırıp,
Oşentse da balalıktın kündörü,
Oo çirkin ay, bir körünsö kayrılıp.*

Çocukluktan ayrılısak da,
Baş eğip üzülsek de.
Nasıl da olsa çocukluk günler,
Ah keşke bir kere dönse bize.

4.1.42. Toolor Körkü “Dağın Güzelliği”

*Özüñdö çeksiz suluuluk,
Biyiktik menen uluuluk.
Cıldızın sanap uktasam,
Cüröktö tünöyt cılıuluk.*

Sendedir sonsuz güzellik,
Yücelik ve kutsallık.
Yıldızların sayarak uyusam,
Kalbim hisseder sıcaklık.

*Zoolorun aydın tünögü,
Bulagın kırıgız mürögü.
Kasiyet seni körgöndö,
Kaltaarıyt adam cürögü.*

Kıyıların Ayın yuvası,
Kaynakların Kırıgız zemzemi,
Mucizedir seni görünce,
Sevinir insanın kalbi.

*Kökürök arım sabalap,
Kökölöp ketti abalap.
Körkөmün senin Ala-Too,*

Gönlüm uçu yukarı kalkıp,
Heyecandan yükseldi.
Güzelliğin senin Ala-Dağ,

Köñüldü koyot dabalap.

Günüllere şifadır.

4.1.43. Cañırık “Yankı”

*Elestetem adır, tokoy, tüzüñü,
Berekege tolup turgan cüzünü.
Samap ketem sabadagı kımızdı,
Sabagınan samsaalagan cüzümdü.*

Hatırlarım derelerin, ormanların, tarlanı,
Bereket dolu yüzünü.
Özlüyorum sabadaki kımızı,
Salkımında sallanan üzümü.

*Elestetem cazgı nöşör tökkönün,
Camıragan kozuların, köktömün.
A men bolso Ata-Curttu kaytarıp,
Alistamın okeyanda çektemin.*

Hatırlarım bahar sağanaklarını,
Koşuşturan kuzuların, baharın.
Ben ise Ata Yurdu korumak için,
Uzaktaki okeyanusta sınırdayım.

4.1.44. Cañı Cıl Carkın Ümüttör “Yeni Yıl Yeni Umutlar”

*Biyikterde kızıl tuular celbirep,
Bizdin sansız iygilikti el bilet.
Kırgızstan ötkön cıldı uzattı,
Kıyla sonun işter menen belgilep.*

Yüksekşerde al bayraklar dalgalanır,
Bizim sonsuz başarıyı halk bilir.
Kırgızistan geçen yılı uzattı,
Nice güzel başarılarla imza atıp.

*Ata-Curtum kütüp turgan sagınp,
Kirip keldi bakıt cılı cañırıp,
Aldı cakta kütöt kança ceñişter,
Aldı cakta kança sonun cañılık.*

Ata Yurdum bekleyen özleyip,
Geldi işte, mutluluk yılı yenilenip.
Önümüzde bekler nice başarılar
Önümüzde nice güzel haberler.

4.1.45. Uzatuu Valsı “Veda Dansı”

*Uzattık alardı şaň menen taň atkanda,
Biy biylep, ır ırdap kumardı taratkanda.
Kimbatsıñ tuugan cer a uulun üçün,
Kılçaktap karaşat alıstan baratkanda.*

*Mildetti atkarıp cadırap kelesiñer,
Calcal köz selkige güldeste beresiñer.
Azamat cigitter aman bol, körüşköñçö,
Ar ubak karekte saktalat elesiñer.*

Yolcu ettik neşeyle sabah vakti,
Dans edip, şarkı söyleyip keyfini çıkarınca
Değerlisin doğduğum yer oğlun için,
Bakıyorlar git gide uzaklaşıp,

Görevinizi yapıp neşeyle dönersiniz,
Ceylan gözlü güzele çiçekler verirsiniz.
Pehlivan yiğitler salim ol görüşmek üzere,
Her zaman gözümde canlanır yüzleriniz.

4.1.46. Mayram ırı “Bayram Şiiri”

*Kalayık mayramga kamdanıp,
Ceñişter carattı çamdanıp.
Caşartıp ciberdi köñüldü,
Can caktan muzıka şaňdanıp.
Kurbular kutmanduu mayramda,
Kubanıp ır ırdap, sayranda.*

*Vatanın gençleri, yaşlısı,
Şarkı söylesin, oynasın hepsi.
Sevinçtir ömrün direği,
Sevinçtir baki hayatın ilacı.
Kanakey kutmanduu mayramda,
Katkırıp, biy biylep sayranda.*

*Gül bolup Ata-Curt caynadı,
Küü çertip cüröktör sayradı.
Külmüñdöp keliptir kayradan,
Külkünün, bakıttın mayramı.
Tuugandar, kutmanduu mayramda,*

Halk bayrama hazırlanıp,
Zaferler yarattı çabalayıp.
Gençleştirdi gönlümü,
Yan taraftan çıkan müzik sesleri.
Dostlar kutlu bayramda,
Sevinin şarkı söyleyin, eğlenin.

Mekendin caştarı, karısı,
İrdaşın, biylesin baasırı.
Kubanıç ömürdün tiregi,
Kubanıç ölböstün darısı.
Haydi, kutlu bayramda
Gülelim, oynayalım, eğlenelim.

Gül olup Ata Yurd açıldı,
Müzik çalıp kalpler öttü,
Tebessümle gelmiş tekrar,
Gülümsemenin, mutluluğun bayramı.
Kardeşler, kutlu bayramda,

Kubanıp, ır ırdap, sayrañda.

Mutlu ol, şarkı söyle, eğlen.

4.1.47. Şayır Cigit “Neşeli Delikanlı”

*Men ketkende apam kalgan süylönüp,
Eki kündö kaçarsın dep süyrölüp.
Keyigensin kuru beker apake,
Kele catam üy kurgandı üyrönüp.*

Ben giderken annem kalmıştı söylenip,
İki günde dönersin diye çalışamayıp.
Boşa üzölmüşsün anneciğim,
Geliyorum ev yapmayı öğrenip.

*Kirpiç kuydum aptaptarda kuurulup,
Betim küngö tülöp tüştü tuurulup.
Emi muna emgek meneñ dostostum,
Isığına, suuguna cuurulup.*

Kerpiç yaptım sıcak güneşte kavrulup
Yüzüm yandı, derisi düştü ayrılıp.
İşte şimdi emek ile dost oldum,
Sıcığına, soğununa yoğrulup.

*Köngüçöktü dalay toskool kezikti,
Kücürmöngö bakıt açat eşikti.
Özdöştürüp kele catam kurbular,
Ölköm süygön kuruuçuluk kesipti.
Eñ ardaktuu el sıylagan kesipti.*

Alışana kadar nice zorluklar çektim,
Çabalarsan mutluluk açar kapılarını.
Öğrenip döndüm arkadaşlar,
Ülkem seven inşaatçılık mesleği
En değerli, halk saygı duyan mesleği.

4.1.48. Şaarıma Kaytkım Kelet “Şehrime Dönmek İstiyorum”

*Ak buluttun üstünön kaykıp kelem,
Atındı miñ kaytalap aytkım kelet.
Aşıgıp kelbetiñe kumar bolup,
Alıs caktan şaarıma kaytkım kelet.*

Beyaz bulutlar üstünde uçarım,
Adını bin kere takrarlarım.
Âşık olup yüzünü özleyip,
Uzak yerden şehrimde dönmek isterim.

*Artta kaldı çegi çok çöl da, talaa.
Ay sayın alıp-uçup barat sanaa.
Anışaqtı cüröktü ‘bol’k’ ettirip,*

Geride kaldı sayısız çöl ve tarla,
Hey ayda alır gider beni hüznün.
Aniden kalbime ‘tık’ diye,

Aldı caktan köründü cıldız kalaa.

Ön taraftan göründü yıldızlı şehir.

*Berekelüü borborum koynu kenem,
Cürökkö ene sımal cakın beleñ.
Alıs ketsem canıñan, seni samap,
Aşıgıp kuçağıña kaytıp kelem.*

Bereketli başkentim, koynu geniş,
Kalbime annem gibi yakınmısın.
Uzağa gitsen yanından, seni özleyip,
Alelacele kucağına dönerim.

4.1.49. Algaçkı Süyüü “İlk Aşk”

*Kün çartıldap bulut tünörüp,
Ünsüz turduk sözdör tügönüp.
Ters buruldum közdön caş ırıp,
Degeniñde: ‘Koş bol, tübölük’.*

Şimşek patlayıp, bulut kapladı,
Sessiz kaldık, sözler de bitti.
Şak diye döndüm gözümde yaş aktı,
‘Elveda, ebedi’ dediğin an.

*Caştık ogun nurluu cüzündön,
Erdiñ tattuu şirin cüzümdön.
Aralıktın baarın bağıntıp,
Ar kün sayın köröm tüşümdön.*

Genlik nuru yüzünde dolu,
Dudakların üzümde tatlı.
Uzaklıkların hepsini geçip,
Görüyorum seni her gün rüyamda.

*Saamaym birge cörgön kündördü,
Uksam deymiz nazik ünüñdö.
Suuyt koluñ, suraym sunbağın,
Emi maga kızıl gülüñdö.*

Özlüyorum beraber geçen günleri,
Duymak istiyorum o nazil sesini,
Üşür elin, isterim ki sunma,
Artık bana kırmızı güllerin.

4.1.50. Tankı Poezd “Sabah Treni”

*Poezd küülönüp barat akırın,
Kalın perondo calgız cakırım.
Birok kalgansıyt senin canıñda,
Menin cürögüm, oyum, akılım.*

Tren gider yavaş yavaş hızlanıp,
Yoldaki tek yakınım o.
Ama kalmış gibi sanki senin yanında,
Benim yüreğim, fikrim, aklım.

*Küülöp kanattı küüsün oynotup,
Kütöt garizont, sansız çakırım.*

Bağlat kanatların, sesini yükseltir,
Bekler garizont, sayısız uzaklıklar.

*Adır kirañdar artta agılat,
Maksat cıldızı biyik cagılat.
Calbız cıttangan nazik destene,
Kayra-kayradan cüzüm malınat.
Anda-sanda da toktoo bilbegen.
Tañkı poezdin ünü cañırat.*

Dağlar, kıyıları kalır geride,
Hayal yıldızı yüksekte parlar.
Yalbız kokan nazik demete,
Tekrar ve tekrar yüzün sürerim.
Hiçbir an bile durmak bilmeyen,
Sabah treninin sesi yankılanır.

4.1.51. Kız Cana Bulak “Kız ve Kaynak”

*Mahabattan emne kımbat,
Calınduu çaş kurakta.
Erkeletken cigit kıldat,
Coluguşkan ubakta.*

Aşktan daha ne var değerli,
Ateşli gençlik çağda.
Şımartan delikanlı dikkatlice,
Buluştığımız anda.

*Esten ketpeyt oşol kündör,
Sırdaşkan kez bulakta.
Too cañırtkan şaңduu külkü,
Dale turar kulakta.*

Unutulmaz o günel,
Muhabbet eder kaynakta.
Dağa yankılanan neşeli kahkaha,
Hala kulağımda.

*Oyluu selki köp ubaktan,
Ercigitti sagınıp.
Al eköönün köl bulaktan,
Cüzü turat çağılıp.*

Düşünceli güzel uzun zamandır,
Delikanlıyı özeler,
O ikisinin kaynak suyun üzerinde,
Yüzü duruyor yansıyor.

*Cürök sızdap caga beret,
Ümüt cibi üzülböyt.
Bulak bolso aga beret,*

Yürek sızlar, unutulmaz,
Umu ipi kesilmez.
Kaynak ise akar gider,

Kızdın oyun tüşünböyt.

Kız derdinden anlamaz.

4.1.52. Algaçkı Kadam “İlk Adım”

*Kubanıp karap,
Kadamdap barat.
Eleñdep kayra,
Otura kalat.*

Sevinçle bakıp,
Adımatar gider,
Korkar tekrar,
Oturur hemen,

*Oop oñ-solgo,
Oñolup zorgo.
Baştaldı sapar,
Alıskı colgo.*

Hop sağa-sola,
Dik durup zorla,
Başladı sefer,
Uzak yolara.

4.1.53. Keçki Comok “Akşamki Masal”

*İlgeri bir abıška,
Bara catıp alıska,
Kulak türüp kalıptır,
İñaalagan dabıška.*

Geçmiş bir zamanda yaşlı adam,
Giderke uzak yola,
Kulak misafiri olmuş,
Ağlayan bir sese.

*Oy boy boy boy kızık,
Oşol cakka barıptır.
Körgöndö tañ kalıptır.
Altın beşik içinen,
Apakay altık kökül bala taap alıptır.*

Vay vay vay çok ilginç,
O tarafa gitmiş,
Görünce çok şaşırmış,
Altın beşik içinde,
Bembeyaz altın kâkül oğul bulmuş,

*Toygo malın soyuptur,
Cakşı at taap koyuntur.
Al balası er cetip,*

Düğüne hayvanlarını kesmiş,
İyi isim bulmuş koymuş,
O çocuk er olmuş,

*Ayga barıp konuptur.
Oy boy-boy, pay-pay.*

*Cıldızdardı teriptir.
Suragandın baarina,
Eli-curtun kubantıp,
Birden cıldız beriptir.*

*Aalam sırn biliptir,
Öçpöz çırak iliptir.
Oşol nurdan taraptır,
Arkı küygö elektir.*

*Comok sonu uşunday,
Altın kızım ay nurum,
Kümüş uulum, kün nurum.
Töşögünö cata goy
Cölögüm, mederim,
Uktaar eken kim murun.*

*Aya gidip konmuş,
Ey vah ay vah çok ilginç.*

*Yıldızları toplamış,
Soranlarıp hepsine,
Halkını sevindirip,
Birer yıldız vermiş.*

*Dünya sırnı çğrenmiş,
Sönmez lamba asmış,
O ışıktan türemiş,
Şimdi yanan elektrik.*

*Masal sonu böyle,
Altın kızım, ay nurlum.
Gümüş oğlum, güneş nurlum.
Yatağına gir hadi,
Direğim, muskam benim.
Hadi kim önce uyur bilelim.*

4.1.54. Nurlu Kölçük “Nurlu Gölet”

*Böbök çurkayt süyünüp,
Sunun üstü çiyilip.
Kalat anın butuna,
Kepiç bolup iyilip.
Eey kızık, ooy kızık.
Kepiç bolup kiyilip.*

*Köyröndüğü bilinip,
Kölçük üstü tilinip.*

*Çocuk koşar neşeli,
Sunun yüzü çizilir.
Kaldı onun ayağına,
Bavuç oldu eğilip.
Eeh ilgiç, çok ilginç,
Bavuç oldu giyilip.*

*Artisliği bilinip,
Batağın üzeri delinip,*

*Tamanına böböktün,
Koşo ketet ilinip,
Eey kızık, ooy kızık.
Koşo ketet ilinip,*

*Tapanına çocuğun,
Beraber ilinir.
Eeh ilgiç, çok ilginç,
Beraber ilinir.*

*Bala çurkayt tüyülüp,
Kölçük menen süyünüp.
Suu kepiçi şalp etip,
Turbay butka kiyilip.
Eey kızık, ooy kızık.
Turbay butka kiyilip.*

*Çocuk koşar aceleyle,
Batakla beraber sevinip,
Su dolu bavucu şalp diye
Ayağında durmaz giyilip,
Eeh ilgiç, çok ilginç,
Ayağında durmaz giyilip.*

4.1.55. Baktıluu Baldar “Mutlu Çocuklar”

*Katar salgan tamdarı,
Kanday sonun şaındarı.
Beke, Meke, Orozdor
Bir ayıldın baldarı.*

*Sıra ile evleri,
Ne güzel neşeleri,
Beke, Meke, Orozlar,
Bir köyün çocukları.*

*Körçü Kasım, Aşımdı,
Zuura, Keke cana Taşımdı.
Kubalaşıp katkırıp,
Kumarları cazıldı.*

*Baksana Kasım, Aşıma
Zuhra, Keke ve Taşıma,
Kovalaşırlar kakhahayla,
Keyifleri yerinde.*

*Kelecekti oyloşot,
Keçke birge oynoşot.
Ördü karay gül terip,
Özön suunu boyloşot.*

*Geleceği düşünürler,
Akşama kadar beraber oynarlar,
Dağa çıkıp gül toplar,
Derya suyunu geçerler.*

*Bakıt nuru tögüldü,
Bapestedi bizdin ömürdü.*

*Mutluluk nuru saçıldı,
Okşadı bizim hayatı.*

*Böböktöydün turmuşu,
Kızıktuu cana köñüldüü.*

Çocukların hayatı,
İlginç ve neşeli.

4.1.56. Malabay “Malabay”

*Emne ekenin karabay,
Altı caşar Malabay.
Meyli taştı, temirdi,
Cön cürö albayt calabay.*

Ne olduğuna bakmaz,
Altı yaşındaki Malabay,
Ne taş, ne demir olsun,
Duramaz yalamadan,

*Kıştın küünü kolu üşüyt,
Kıymildoogo carabay.
Kök eşiktin tutkasın,
Calap aldı Malabay.*

Kışın günü elleri üşür,
Kıpırdatmaya gelmez,
Mavi kapının kolunu,
Yaladı Malabay.

*Çıkpastan ünü,
Cabiştı tili,
Tiptike turdu,
Başında cünü.*

Çıkmadı sesi,
Yapıştı dili,
Dimdik durdu,
Başında saçı.

4.1.57. Kekinin Tüşü “Kekinin Rüyası”

*Talaada cürüptür balıktar süzüp,
Baardığın tuşadım buluttan üzüp.
Ayga sekirdim, askadan tüşüp,
Otko ısındım ayabay üşüp.*

Tarlada balıklar yüzüyormuş,
Hepsini bağladım buluttan koparıp,
Aya zıpladım, dağdan inip,
Ateşte ısındım çok üşüyünce.

4.1.58. Sınıp Kaldı Çaçırıp “Kırıldı ve Dağıldı”

Eşikke çıksam ukmuş apa,

Dışarı çıktım, müthiş, anne,

Arı-beri kaltırıp.

Çon kölçüktün ortosunda,

Ay catıptır caltırıp.

Oraya buraya sallana,

Büyük bataklık ortasında,

Ay yatıyor ıslıl ıslıl.

Basıp barıp akırın,

Kolum sunup batıraak.

Canı karmap alarımda,

Sınıp kaldı çaçırıp.

Yanına gidip yavaşça,

Elimi uzatıp hemen,

Tam tutacaktım elime,

Kırıldı ve dağıldı.

4.1.59. Tiştep Aldı Başın “Kafasını Isırdı”

Töö tüşündö kubalap, kaçıp barat Aşım,

Töö artınan cetkende, tiştep aldı başın.

Çıday albay apalap, tögüp kirdi caşın,

Erte menen ooruyt go dep akırın,

Sılap kördü başın.

Sop-soo boydon turganga işenbedi Aşım,

Ulam ulam kaytalap karmay berdi başın.

Rüyasında deve kovaladı, kaçtı Aşım,

Deve arkasından ısırdı kafasını,

Dayanamayıp anne diyedöktü yaşın.

Sabah ağrır diye başını,

Yavaşça dokundu.

Sağsalim olduğuna inanamadı Aşım,

Tekrar tekr dönp dokundu kafasına.

4.1.60. Beke, Meke Müyüzdüü Teke “Beke, Meke Boynuzlu Teke”

Çon kursak Beke,

Uzun but Keke, cana da Meke,

Üçöönün mingeni müyüzdüü teke,

Mönküdü teke, cıgıldı Beke,

Kuladı Keke, suladı Meke.

Iyladı Beke, bakırdı Keke, öküirdü Meke,

Baarın kılğan müyüzdüü teke.

Büyük göbekli Beke,

Uzun bacaklı Keke ve Meke,

Üçünün bindiği boynuzlu teke,

Zıpladı teke, düştü Beke,

Düştü Keke, bayıldı Meke.

Ağladı Beke, bağırdı Keke, sızladı Meke.

Herşeyi yapan boynuzlu teke.

4.1.61. Kayda Elen? “Neredeydin?”

*Suluunu kördüm bulakta,
Su alıp catkan ubakta.
Carooker selki kayda elen,
Calınduu çaştık kurakta.*

Güzeli gördüm kaynakta,
Su alırken o anda.
Güzel kız neredeydin,
Ateşli gençlik çağımda.

*Torgoydun ünün eşittim,
Tolkundap karek teşiltiltim.
Kanımda calın caratıp,
Kapıstan nege keziktiñ?*

Kuşların sesini duydum,
Heyecandan gözlerim doldu.
Kanımda ateş yakıp,
Aniden niye karşıma çıktın?

*Burkurap güldör tañında,
Buralıp turduñ canımda.
Gülmüñ köz anda kayda elen,
Güldögön çaştık çağımda?*

Mis kokan çiçekler sabahında,
Çekinerek durdun yanımda.
Güzel yüzlü güzel nereydin,
Çiçek açan gençlik çağımda?

*Külgönüñ kaldı esimde,
Kün sımal tarap sezimge.
Bulgalay berdim kolumdu,
Bulaktan keter kezimde.*

Gülüşün kaldı aklımda,
Güneş gibi doğdun içime.
Elimi salladım,
Kaynaktan giderken.

4.1.62. Cüröktü Cürök Tandasın “Kalbi Kalp Seçsin”

*Küülörün tögüp ciberip,
Muzıka alat imerip.
Koomaylap belden karmasa,
Koldoru bolot bilerik.*

Durmadan müzik çalınır,
Kendine çeker, bağlar.
Yavaşça belinden tutunca,
Elleri olur bileklik.

*Cüröktü cürök tandasın,
Süygönün süygön candasın.*

Kalbi kalp seçsin,
Sevenler beraber olsun.

*Bilinbey kay bir uyañdar,
Biylebey çette kalbasın.*

Bilinmeyip bazı utangaçlar,
Oynamadan kenarda kalmasın.

*Bir-birin süyküm karaşıp,
Buttarga buttar canaşıp.
Kız-cigit birge biylese,
Karaçı kaday caraşık.*

Birbirine aşkla bakıp,
Bacaklar bacaklarala yaklaşıp.
Oğlan kız beraber dans etse,
Baksana ne güzel yakışır.

*Caştıktın ırı mahabat,
Caştarga nurun taratat.
Caş kezde oynop, güldögün,
Caştık kez ötüp baratat.*

Gençliğin şarkısı aşktır,
Gençlere ışık dağıtır.
Gençken oyna, eğlen,
Gençlik çağ geçer gider.

4.1.63. Muzıka Sahnası “Müzık Sahnesi”

*Közgö ileşpey iyik sımal aylanıp
Döngölönüp azdan-azdan caylanıp,
Alakanıñ kızıl güldöy albırat,
Talantıña arkan-cipsiz baylanıp.*

Göze görünmayip iyik gibi döner,
Dolanır, az, az yavaşlar.
Avuçlarımız kırmızı gül gibi oldu,
Yeteneğine ipsiz bağlanıp.

*Muzıkanın tolkununda talıkpay,
Men da çabak urgum keldi kalıspay.
Cürögümö cıynap cattıñ bütündöy.
Talantıña arkan-cipsiz baylanıp.*

Müzık eşliğinde durmadan,
Ben de yüzmek istedim yorulmadan.
Kalbime doldun tamamen,
Yeteneğine ipsiz bağlanıp.

4.1.64. Isık-Ata Araşan “Isık-Ata Araşan”

*Körkömüñ sonun karasam,
Kökölöp torgoy tañ azan.
Kantkende tarayt mookumun,
Kadırlap anı samasañ,*

Güzelliğin eşsiz bakarsam,
Uçar sabahtan kuşlar,
Nasıl gider hasretim,
Her an orayı özlersen,

*İrdatkan akın cürögün,
Isık-Ata Araşan.*

*Kaltırbay aytsak calpısın,
Köp aldın eldin alkışın.
Kalkıldap tunuk kölmöñdö,
Kaz, ördök ak kuu kalkısın.
Cıldızga cetip atagın,
Cırgaldan cürök balkısın.*

*Tolkundap dene, köñül şat,
Bürküttör köktö kaykışat.
Şapayıp kelgen sırkoolor,
Şaңdanıp üygö kaytışat.
İraazı bolup cüröktön,
İrakmat sözün aytışat.*

*Kün nuru meerim tögülöt,
Külkügö çöyröm çömülöt.
Ala-Too başı agarıp,
Ayrıkça başka bölünöt,
Carkıgan cerim Araşan,
Canımdan artık körünöt.*

*Şiir yazdıran şaire,
Isık-Ata Araşan.*

*Sayarsak hepsini birer birer,
Çok aldın halkın duasın,
Yüzüyor temiz gölünde,
Kaz, ördör, kuğu hepsi.
Yıldıza gitti şanın,
Mutluluktan kalp sevinisin.*

*Heyecandan vücud, gönüş şad,
Kartallar gögte uçarlar,
Halsiz gelen hastalar,
Neşeyle eve dönerler.
Memnun olup yürekten,
Teşekkürlerini söylerler.*

*Güneş ışığı rahmet saçar,
Kahkahaya çevrem dolar taşar,
Ala Dağ başı bembeyaz,
Özel olarak görünür.
Güzel yurdum Araşan
Canımda kıymetlidir.*

4.1.65. Tolkundar “Dalgalar”

*Ak kuular zamatta kubulat,
Şarpıldap dobuştar ugulat.
Ay ak tolkundar, ay caş tolkundar,
Tolkun ceekke urunat.
Tolkundar çarçabay çaalıkpay,*

*Kuğular aniden görünür,
Dalgaların sesleri işitilir.
Ey beyaz dalgalar, ey genç dalgalar,
Dalgalar kenara çarpar,
Dalgalar yorulmaz, dinlenmez,*

*Askarı süzgölöyt talıkpay.
Ak tolkundardan kün köründü,
Kudum altın balıktay.*

*Bülbüldöyt toolordun elesi,
Kalkıldayt köldün kök kemesi.
Al tolkundardan körüngönsüyt,
Suluu kızdın denesi.*

*Köl üstü sımaptay karaçı,
Ördök-kaz, kızıl, kök, karası.
Kün tiygen kezde ketkensiyt,
Küyöt tolkun arası.*

Kıyıya vuruyor durmadan,
Beyaz dalgalar arasından güneş göründü,
Tıpkı altın balık gibi.

Yansımakta dağların gölgesi,
Sallanır gölün mavi gemisi,
O dalgalardan görünüyor sanki
Güzel bir kızın vücudu.

Gölün üztü tertemiz,
Ördek, kaz, al, mavi, siyahı,
Güneş doğduğu an ateş yakılmış gibi,
Yanıyor dalgaların arası.

4.1.66. Tuulgan Aylım “Doğduğum Köy”

*Saparda cürömün alısta,
Kol cetpeyt tez-tez barışka.
Atındı sekuntka unutsam,
Ala-Too turat kalıska.
Tilim da kelbes kürmöögö,
Ak sütün unutup, tanışka.*

*Kışın bolsun, cayında
Kimbatsın maga dayıma.
Kün nuru kaptap köçösün,
Küküktör sayrayt kayında.
Cürüşkö çıkkın uçurda,
Cürögüm kalat ayılda.*

Asmanda bulut kuralıp,

Uzaklardayım seferde,
İmkânım yok sürekli gitmeye.
Adını unutsam bir an bile,
Ala-Dağ şahidimdir.
Dilim susar, konuşmaz,
Ak sütünü unutursam, vazgeçersem.

Kışın olsun, baharın olsun,
Değerlisin bana her zaman.
Güneş ışığı değer sokaklarına,
Kuşlar öter dalında.
Yola çıktığım anda,
Kalbim kalır köyde.

Gökyüzünde bulut dolaşıp,

*Aylana camgır suranıp,
Aymalap tursa erke cel,
Ak terek nazik buralıp.
Uşunun baarın estesem,
Ukmuştuu köñül kubanıp.*

Etraf yağmur ister,
Okşarsa yüzden serin rüzgar,
Ağaçlar nazik sallanıp,
Bunları hatırlayınca,
Secinirim içimden.

*Udurgup kança kün öttü,
Unutpaym altın tünöktü.
Urmatuu aylım koynunan,
Uçurdun dalay tülöktü.
Too menen çetin canaşıp,
Tolkutup turat cüröktü.*

Hızla nice gün geçti,
Unutmam altın yuvamı,
Kıymetli köyüm koynundan,
Uçurdun nice kuşkarı,
Dağ ile yolun kesişir,
Heyecanlandırır kalbi.

4.1.67. Kütöm Seni “Seni Beklerim”

*Mahabat tolkup kanımda,
Alooloyt denem calında.
Çıkıroon ulam küç alıp,
Burganak biyleyt şańında.
Eskere berem ar ubak,
Tüştöbü, keçpi, tańında.
Cürsön da alıs okuuda,
Cürögüm sensiń canımda.*

Aşk ateşi kanımda,
Alevlenir bedenip ateşte,
Ateş git gide güçlenir,
Dugularım dans eder,
Hatırlarım her zaman,
Öğlen mi, akşam mı, sabah mı.
Uzağa okumaya gitsen de,
Kalbim sensin yanımda,

*Dayralar taşıp çamınıp,
Daraktrar büçür tagınıp.
Caz kelet, artta cay kelet.
Cer betin güldör camınıp.
Bilinbey kış kündörü,
Ubakit ötöt agılıp.
Kellersiń tarap okuudan,*

Deryalar taşar, akar,
Ağarlar gonça açar,
Bahar gelir, sonra yaz gelir.
Yeryüzü çiçeklere dolar.
Bilinmeden geçer kış günleri,
Zaman gider akıp,
Gelirsin okulun bitince,

Tosomun seni sagınp.

Beklerim seni özlemle.

*Baktım sen kapıs kabilgan,
Calınsın muzda cagılğan.
Konguroom sensin küñü-tün,
Cüröktö tınbay kagılğan.
Ar dayım menmin sagıngan,
Kanıñda caşayt mahabat,
Kanattuu öçpös çağılgan.*

Mutluluğum sensin aniden kapılan,
Ateş gibisin buzu eriten,
Zili sensin kalbimin,
Gece gündüz çalan.
Her zaman benim özleyen,
Kanımda yaşar bu aşk,
Kanatlı sönmez şimsek gibi.

4.1.69. Zarıguu “Arzulamak”

*Caydagı güldör solup köñül sızdap,
Can caktar salkın tarta aba muzdap.
Kürküröp şarkırabay bir kalıpta,
Küzgü caan calbıraktı catat tuzdap.*

Yaz çiçekleri soldu, gönül sızlayarak,
Etraf serinleri, hava soğudu.
Gürlemeden, sabit bir şekilde sonbahar yağmuru,
Yaprakları cezalandırıyor.

*A balkim ubakıttar ötkön böödö,
Köçögö çatır karmap çıgam keede.
Carkınım bugün dagı kelbeysinbi,
Capcalgız telmiremin terezede.*

Ya belki bunca zaman boşa geçti,
Sokağa şemsiye ile çıkarım bazen.
Kıymetlim bugün de mi gelmeyeceksin,
Yapyalnız duruyorum pencerede.

*Andagı güldör soolup aba suugan,
Buluttar oykup, kaykıp şamal kuugan.
Caydarım körgönsüymün elesinđi,
Carkırap terezeden camgır cuugan.*

O anki güller kurudu, hava soğudu,
Bulutları aşağı, yukarı rüzgâr kovdu.
Kıymetlim görüyor gibiyim yüzünü,
Yansıyan pencereye yağmurla ıslanan.

4.1.69. Tuugan Cer “Memleketim”

Sanap körsöm dalay caşka barıpsın,

Sayarsam epeyce yaşlanmışsın

*Enekebay, dayım öçpös carıksın.
Çekti korgop alıs cakta cürgöndö,
Arnap maga kızıl alma salıpsın.*

*Emi estedim akıl nasaat sözündü,
Sansız oylor biylep aldı sezimdi.
Şiresinen tattım kızıl almanın,
İrahattan cumup eki közümdü.*

*Elestetip tokoy, toolor, tütündör,
Elciredi et cürögüm bütündöy.
Unutulbayt eç ubakta tuugan cer,
Enekindin ıyık tamçı sütündöy.*

Anneciğim, her an sonmez ışıksın.
Sınırı korup, uzaklardayken,
Benim için kırmızı elma yollamışsın.

Şimdi hatırladım akıl, öğütlerini,
Sayısız düşünceler geçti aklımdan,
Lezzetine baktım kırmızı elmanın,
Zevkten kapattım iki gözümü.

Hatırlayıp orman, dağ, dumanını,
Yumuşadı kalbim tastamam.
Unutulmaz hiçbir zaman memleket.
Annemin ak sütü gibi kutsaldır.

4.1.70. Kırgız Aymağı “Kırgız Yeri”

*Uçkun dostum töşö düynö kulaktı,
Şattık biyleyt bizdin uluu kuraktı.
Aalam koynun ceñiştirge tolturup,
Aymağımız nurga tolgon ubağı.
Cakşı caşoo törün közdöy bagıttap,
Kırgız eli koştıoyt uçkul zamandı.*

*Meyli Talas, meyli Oşko barbagın.
Kay tarapka közdörüñdö salbagın.
Sen körösün kayratmanduu malçını,
Güldöp catkan ayıl cerdin çarbagın.*

*Ertenkige küñdön küñgö çamdanıp,
Emgektendik bilek türüp şańdanıp.
Düñgürögön cenişterdi ukkanda,*

Uç dostum, dünyalara kulak ver,
Neşe dolu bizim büyüklerimiz.
Dünyayı zaferlere doldurup,
Yerimizin ışığa dolmı çağı.
Güzel hayata doğru yönelerek
Kırgız halkı eşlik etmekte zamana.

İster Talas’a, ister Oş’a git,
Ne tarafa bakarsan bak.
Sen görürsün gayretli çobanı,
Çiçek açmakta olan köy tarlalarını.

Yarınlar için hazırlanıp,
Çalıştık kol sıvayıp, çabalayıp.
İnanılmaz zaferleri duyunca,

Düynö eli bizge turat tañdanıp.

Dünya halkı bize şaşırarak bakıyor.

4.1.71. Sapardamın “Yolculuktayım”

*Agarıp caydın tañı atarında,
Albırıp kün uyaga batarında.
Ar dayım maksatıma kömök berip,
Asılkeçim sen barsıñ katarımda.*

Aydınlanıp yaz sabahı çökerken,
Kırmızı renge bürünüp Güneş batarken.
Her zaman amacıma destek olup,
Kıymetlim sen barsın hep yanımda.

*Almaluu aylıñardın çetindegi,
Algaçkı coluguşuu keçindegi,
Tamilcıp maga sungan kızgaldagıñ,
Tamilcıp kanat boldu sezimdegi.*

Elma bahçesi köyünüzün yanındaki,
İlk buluşmamız akşam vaktindeki,
Bana sunduğun lale,
Duygularıma kanat oldu.

*Kaygırtpay kapalıkkı batarımda,
Kadamdı birge şiltep katarımda.
Balbıldap karekterin col körsötüp,
Bataratanun maksatımdın saparında.*

Üzülmeme izin vermden,
Adımları beraber atıp yanımda.
Göz bebeklerin bana yolu gösterip,
Gidiyorum hedef yolculuğunda.

4.1.72. Mahabat Maga Kimbatsın “Sevgi Benim İçin Değerlisin”

*Könülüm saga ulam artıp,
Köksöymün kündö azap tartıp.
Ergitet süyüü kanat baylap,
Emne bar dostor andan artık.
Eñsegen sayın könül balkıp,
Elesin dayım turat carkıp.
Eñ biyik baalaym mahabattı.
Emne bar dostor andan artık.*

Duygularım gün geçtikçe artar,
İsterim seni her gün azap çekip.
İlham verir sevgi kanat bağlar,
Ne var ki dostlar bundan daha değerli.
İstedikçe gönlüm heyecanlanır,
Aklımdasın her an sen.
En değerli buluyorum sevgiyi,
Ne var ki dostlar bundan daha değerli.

*Köñülüm saga ulam artıp,
Köksöymün kündö azap tartıp.
Ergitet süyüü kanat baylap,
Emne bar dostor andan artık.*

Duygularım gün geçtikçe artar,
İsterim seni her gün azap çekip.
İlham verir sevgi kanat bağlar,
Ne var ki dostlar bundan daha değerli.

4.1.73. Ene Kolu “Anne Eli”

*Kaçan bolso tögüp turgan bereke,
Kasiyettüü can ekensin eneke.
Aktaym go deym emçek sütiündü,
Ata curtka carap bersem kerekke.*

Ne zaman olsa bereket veren,
Kutsal bir varlıksın anne,
Aklarım (öderim) ak sütünü,
Ata Yurdun işine yararsam.

*Körçü cıldar kançalık tez ötkönün,
Eske tüşöt soguş cılı çökkönün.
Altı balan nan surasa çurkurap,
Aylan ketip açuu caşın tökkönün.*

Baksana yılların hızla geçtiğine,
Hatırlarım savaşı günleri,
Altı çocuğun ekmek isteyince ağlayarak
Çaresizlikten acı yaşlar döktüğünü.

*Emgegin di kantip unut kılayın,
Men agartım saamayındın dalayın.
Tuura colgo bagıt bergen cıldızım,
Turmuştığı menin bakıt, taalayım.*

Emeğini nasıl unutyım,
Ben beyazlattım saçlarının çoğunu,
Doğru yola yönelten yıldızım,
Hayattaki benim bahtım, mutluluğum.

4.1.74. Üzülbögö Ümüttör “Kesilmeyen Umutlar”

*Cüzdör kızarıp, buttar tuşalıp,
Birge baspasam, biylep kusalık
Külküm cogolot, kündör uzarıp.
Cüzün körgöndö,
Cürök lakıldap,
Mezgil zakımdap.
Carkın keremet,*

Yüzler kızarıp, bacaklar çarpışıp,
Beraber yürümezsem, özlerim.
Gülüşüm kaybolur, günler uzar.
Yüzün görünce,
Yürek hızla çarpar,
Zaman hızla geçer.
Parlak mucize,

*Oydu termetet.
Kelçi cakındap.*

Düşünceleri sallar,
Gel bana yakınla.

*Oylor tacattı, kündör sanattı,
Kantip unutam, uşul adattı.
Verdi gönlüme, sevgi kanadı,
Sanaa tümöndöyt.
Tündö uktabaym.
Cıldız tügöldöp.
Süyüü sırları,
Süyüü ırları,
Kantip tügönmök?
Kantip tügönmök?*

Düşünmekten bıktım, güleri saydım.
Nasıl unutmam bu alışkanlığı,
Berdi könlügö süyüü kanattı.
Derdim çoğalır,
Gece uyumam,
Yıldız sayarım.
Sevgi sırları,
Sevgi şarkıları,
Nasıl biter?
Nasıl biter?

4.1.75. Emgek Talaası “Ekin Tarlası”

*Melmildeyt emgek talaası,
Caynagan tüşüm arası.
Adilet meenet kaytsa dep,
Asmandan uçat sanaası.*

Geniş ekin tarlaları,
Dosdolu ürünlerin arası.
Helal hizmet geri dönse diye,
Gökten bekler sonucu.

*Taktıktan köñül elirip,
Şayma şay işke berilip.
Taptattuu şeker caynatıp,
Talaabız catat kerilip.*

Düzgünlüğünden gönül sevinir,
Peş peşe işe girişirler,
Tatlı şekerler veriyor,
Tarlalar yatar yaslanıp.

*Kız-cigit iştey çamdanıp,
Külküsu çıgıp şaңdanıp.
Kün nurun tögöt cılmayıp,
Kücürmön elge cılmayıp.*

Kız oğlan çalışır gayretle,
Gülüşleri uzaklara duyulup.
Güneş ışıklarını saçarak gülerek,
Çalışan halka şaşırp.

*İrisky tolup cer beti,
Tolkutup salat kelbeti.
Töbölör cetip biyikke,
Tögülöt cerdin bermeti.*

*Ayıldan çıksañ tañında,
Torgoylor tañşıyt şańında.
Melmildep cetkan talaanın,
Meenetker cüröt canında.*

*Çekeden teri tamılıp,
Ketmeni tınbay çabılıp.
Şańkayıp talaa açılats,
Şattuu ır çıksa canırıp.*

4.1.76. Kızdın İrı “Kızın Şiiri”

*Apapak cooluk salınıp,
Amandık tilep calınıp.
Alıstan kızım kelet dep,
Apakem cüröt sagınıp.*

*Taptırbay al kez çaşındı,
Tal taldan örgön saçımı.
Alsıray tüşsöm apake,
Aldıña cölöym başımdı.*

*Ar dayım açık maanayı,
Agarıp barat saamayı.
Alpeştep bizdi östürgön,
Apalar bala taalayı.
Alpeştep bizdi östürgön,*

*Rızık dolu yeryüzü,
Neşelendirir görünüşü,
Tepemiz göklere ulaşır,
Dökülüyor yerin incileri.*

*Köyün sabahlarında,
Kuşlar öter yanında,
Geniş tarlaların üzerinde,
Çiftçiler gezer yanında.*

*Alnından teri dökülür,
Çapası durmadan yapılır,
Neşeye dolar tarlalar,
Canlı şarkı çıkarsa.*

*Bembeyaz başörtüsü takıp,
Sağlığımı diler yalvarıp.
Uzaktan kızım gelir diye,
Anneciğin beni özler.*

*Bulunmaz o günler kayboldu,
Özenle ören saçımı,
Halsiz düşsem anneciğim,
Dizlerine yaslarım başımı.*

*Her zaman iyi morali,
Beyazlıyor saçları.
Zahmetle bizi büyüten,
Anneler çocuk neşesi.
Zahmetle bizi büyüten,*

Apalar çaşoo taalayı.

Anneler hayat neşesi.

4.1.77. Kara Kaşka Tulparım “Kara Kaşka Atım”

*Tuygunday sızıp kelet kara kaşka,
Tuyagi calın serpet tiyse taşka.
Körkümü köñülüñdö tartıp algan,
Minday şumduk tulpardı,
Körbögöm çıksam dağı kança çaşka.*

Kuş gibi uçar gelir kara kaşka
Ayakları ateş çıkarır değince taşa.
Güzelliği gönüllerini kendisine çeken,
Böyle müthiş atı,
Görmedim gelsem de kaç yaşıma.

*Çurkaşı birdey caktı karı çaşka,
Kubalıp cal-kuyruğu maldan başka.
Sabalap kele catkan, sanat cetkic,
Külüktörgö cetkirbeyt.
Zakımdap kele catat kara kaşka.*

Koşturmasını sevdi gençler de yaşlılar da,
Uzanır yalı, kuyruğu hayvanlardan özeldir,
Peşinde koşmakta olan sayısızca,
Külükler ulaşamaz ona.
Uçarak geliyor kara kaşka.

*Marada kütüp turat elder batpay,
Aygaylaym kubanıçım içime katpay .
Kaptalga kapısının kanat bütö,
Kalkıldap çığıp kelet karaandatpay.*

Yol sonunda bekliyor millet tıklım tıklım,
Hayhaylıyorum sevincim içime sığmayıp.
Yan tarafına sanki kanat çıkmış,
En önde geliyor hiç durmadan.

4.1.78. Şayır Şafyor “Neşeli Şoför”

*Alıstıktar meni közdöy cakındayt,
Arttan şamal ıskırılıp takımdayt.
Aydap baram bezelentip tınımsız,
Alga karay maşınam,
Maşınam zakımdayt.*

Uzaklar bana doğru yaklaşır,
Arkamda rüzgâr ısılk çalar.
Sürüyorum hızla hiç durmadan,
Öne doğru arabam,
Arabam uçar gider.

Adal iştep el köñülün şat kılam,

Helal işle halk gönlünü alırım,

*Zamanımda erkin çaşap, katkıram.
Ar ubakta mildetimdi atkarıp,
Tez cürüünü ar kaçan,
Ar kaçan caktıram.*

*Zamanımda özgür yaşayıp, gülerim.
Her zaman görevimi yaparım,
Hızla gitmeyi her zaman,
Her zaman severim.*

*Aralıktar artka kaçat agılıp,
Cürök ırdıyıt kubanıçtuu kagılıp,
Al ansayın ıkçamdata aydaymın,
Aldıdagı meykindi,
Meykindi sagınıp.*

*Uzaklıklar peşimde kalır,
Kalbim neşeyle şarkı söyler.
Git gide hızla sürerim,
Önümdeki yolları,
Yolları özleyip.*

*Körkkö tolgon tuugan cerim sonun da,
Ter cıttangan elpek rulum kolumda.
Zuuldatıp maşınamdı şaşıtıp,
Keleçektin, bakıtın,
Cırgaldın colunda.*

*Vatanımın güzelliği eşsiz,
Ter kokulu direksiyonum elimde.
Hızlandırırım arabamı,
Geleceğin, mutluluğun,
Neşenin yolunda.*

4.1.79. Unutulmuş Uçurlar “Unutulmayan Anılar”

*Mezgilder kaday tezdedi,
Ötköndör dostor estebi?
Bilinbey sızgan ubakıt,
Biy, külkü şattık keçteri.*

*Zaman ne hızlı geçti,
Geçen yıllar dostlar aklınızda mı?
Bilinmeden geçen zaman,
Dans, kahkaha, eğlence akşamları.*

*Baralbay cakın tartınıp,
Mahabat cügün artınıp.
Kadalıp ar bir kıymılın,
Karekke kaldı tartılıp.*

*Gidemeyip yakın çekinerek,
Sevgi çiçeğini elime alıp.
Takıldı her adımın,
Göz önümde kaldı resim gibi çekilip.*

*Kusalık içten kemirip,
Muzıka taşıp elirip.
Cüzündün carkın elesi,*

*Özlem içten kemirir,
Müzık çalar eşlik edip.
Yüzün senin parlayan,*

Cürökkö turdu berilip.

Yüğreğimde kaldı baki.

*Bilbediñ menin alımdı,
Men cakka salıp dalıñdı.
An sayıp küçöp biyiktep,
Aloolop süyüü calındı.*

Anlamadın beim halimden,
Ben tarafa ters döndün.
O kadar yükselip, yandı
Aşkın ateşi alevlenip.

*Katuulap, kayra caylanıp,
Sen biylep cürdün aylanıp.
Kaytarıp turdum çet cakta,
Karegim saga baylanıp.*

Bir hızlanıp, bir yavaşlayıp,
Sen dans ediyordun dolaşıp.
Kenardan baktım sana,
Gözlerimi çekemeyip.

*Taralıp al küç canımda,
Taradık arañ tañında.
Bölünüp kaldım uzatpay,
Bölöktör ketti canıñda.*

Gitti güçüm elimden,
Dağıldık sabah vakti.
Bölündüm arkada kalıp,
Başkalar seni evine götürdü.

*Öydölöp ulam şaңdarı,
Öçpösün caştık şamdarı.
Agarıp atsın tuugandar,
Ar dayım süyüü tañdarı.*

Yükselsin neşemiz,
Sönmesin gençlik mumları.
Doğsun hep, dostlar,
Her zaman aşk sabahları.

4.1.80. Caykı Tan “Yaz Şafağı”

*Cadırap caykı salkın tañ attı,
Apapak nurun cerge tarattı.
Termelip torgoy küüsünö,
Terebel balkıp barattı.*

Yaz gününde şafak söktü,
Güneş nurunu yere dağıttı.
Sallanıp toygar sesine,
Etraf keyif çatıyor.

*Cıpar cıt kaptap bardık taraptı,
Bulutlu şamal aydap barattı.*

Miş koku dağıldı etrafa,
Bulutları rüzgâr kovaladı.

*Alıskı cıldız bülbüldöp,
Akırın öçüp barattı.*

Uzaklarda bir yıldız,
Yavaşça sönmeye başladı.

*Möl bulak şıngır etet canımda,
Boz torgoy bezelenet şanımda.
Tolkundap cürök özgöçö
Toolordu tikteyt tanımda.*

Çeşme suyu ışıltı ışıltı akar yanımda,
Torgay öter durmadan etrafta.
Heyecanla kalbim dolu.
Daplara bakar sabah vaktinde.

4.1.81. Kuruuçu Kız “İnşaatçı Kız”

*Cadıragan ak köñül kız kuruuçu,
Carkın cüzü köñülümdü buruuçu.
Kündön küngö iygilikti köböytüp,
Üylör kurat kılım boyu turuuçu.*

Açık gönül neşeli kız kurucu,
Parlak yüzü gönlümü çekiyor.
Gü geçe başarılarını çoğaltıp,
Evler yapar asırlara kalıcı.

*Kanday ceñil kıymılı,
Brigadanın sıymığı.
Arbıp barat cıl sayın,
Anın algan sıylığı.*

Ne kadar hızlı hareketleri,
Takımın şerefi,
Çoğalıyor yıl geçtikçe,
Onun aldığı ödülleri.

*Kıymılı tez kızıl cooluk köpölök,
Kınap barat kirpiçterdi böpölöp.
Ubakıttan artta kalbaym degensip,
Ulam üylör ösüp barat kökölöp.*

Haraketi hızlı, al yazmalı kelebek,
Diziyor kerpiçleri özenle.
Zamandan geri kalmam demiş gibi,
Uzar evler göğü deler.

*Ecekelep böbök çurkayt üçtögü,
Ösüp, ön dep alkayt ene cüzdögü.
Ardak menen urmattoogo cetiştı,
Adilettüü meenetinen iştegi.*

Abla diye koşar çocuk üç yaştaki,
Çok yaşa diye dua eder anne yüz yaştaki.
Emek ile saygıları kazandı,
Helal emeğinin sonucunda.

4.1.82. Kırgız Ceri Kımbatım “Kırgız Yeri En Değerlim”

*Kalkıp ötöt karegimden elester,
Köl, dayralar, kırka toolor, belester.
Ar bir uuluñ kay tarapta cürsö da,
Kırgız ceri canday körüp, seni ester*

Göz önümden geçer anılar,
Göl, deryalar, kıyı, dağlar, tarlalar.
Her evladın nerede olursa olsun,
Kızgız yerini canı gibi görüp, seni hatırlar.

*Kanday cürök seni samap sagınbas,
Kanday cürök sen degende cagılbas.
Ene sütü kırgız ceri kımbatım,
Eç ubakta eskirilgis, bir cogotsoñ tabılbas.*

Hangi kalp seni hatırlamaz, özlemez,
Hangi kalp sen deyince yanılmaz.
Anne sütü gibi Kırgız yeri en değerlim.
Hiçbir zaman eskimez, bulunmaz.

*Kırgız küüsün uksañ deneñ kaltırıp,
Köñülündö çeksiz izin kaltırat.
Ak çokuluu mekenimdin elesi,
Azır gana körgön sımal karegimde tartılat.*

Kırgız müziğini duyarsan vücudun titrer.
Gönlünde büyük iz bırakır.
Ak tepeli vatanımın görünüşü,
Az önce görmüş gibi göz önüme gelir.

*Unutulbayt kaygırsañ da, külsöñ da,
Bürküt şaşıyıt kaçan kulak türsöm da.
Kasiyettüü kırgız ceri kımbatım,
Karektesiñ, cüröktösünkay tarapta cürsömda.*

Unutulmaz ağlarsan da, gülersen de,
Kartal uçar, sesi gelir duyarım,
Mucizevi Kırgız yeri en değerlim,
Gözbebeğim, kalbimdesin nerede olursam.

4.1.83. Uulça Eceme “Uulça Ablama”

*Sen bilesiñ karamdı da, agımdı,
Bul düynödö sen açkansıñ bağımdı.
Kaçan bolso enem bolgon ecekem,
Körö bildiñ calañ cakşı cagımdı.*

Sen bilirim, iyiliğimi, kötülüğümü,
Bu dünyada sen açtın bahtımı.
Annem gibi olan ablam,
Gördün hep iyi yanıma.

*Emgegindi kantip untup tanayın,
Men agarttım saamayındın dalayın.
Tuurumdagı konup turgan bürkütüm,
Turmuştağı menin baktım, taalayım.*

Emeğini nasıl unutayım ki,
Ben beyazlattım saçlarının çoğunu.
Başvucumda konan kartalım,
Hayattaki benim neşem, mutluluğum.

*Keçir ece köñülüñdö kanatsam,
Cürögünö kapalıktı taratsam.
Carımısı seniki dep esepteym,
Men turmuşta kandaı çon iş caratsam.*

Affet abla gönlünü ağrıttıysam,
Kalbine kırdıysam,
Yarısı senin diye bilirim,
Ben hayatta ne büyük işler yaarsam.

*Kerek desen mına dayar kanımdı,
Kerek desen bergim kelet canımdı.
Kayışpastan emgek kılıp elime,
Aktay berem tuzun menen nanıñdı.*

Ver dersem veririm işte kanımı,
Hatta senin için veririm canımı.
Gayret ile hizmer edip halıkıma,
Helal ederim tuzunla ekmeğini.

*Meervan ece akıl koşkon özüñdön,
Sezimime bal tamulat sözüñdön.
Eger kokus emgegindi unutsam,
Caa ogunday çıksın eki közümdön.*

Merhametli ablam akıl aldım senden,
Bal damlar sözlerinden.
Eğer ki emeğini unutursan bir gün,
Yay oku gibi çıksın şu gözlerim.

4.1.84. Unutpagın Ötköndü “Unutma Geçmişi”

*Kayrıy albay kalsak dağı ketkendi,
Unutpagın coodar közüm ötköndü.
Oyloy berem sanaalarga termelip,
Oşondogu biz colukkan köktömdü.*

Geri getiremesek de gideni,
Unutma ceylan gözlüm geçenleri.
Düşünürüm dertlere düşerim,
O günkü biz buluşan baharı.

*Oylosom köñül balkıp,
Ezelten süyüü tunuk da,
Mezgilder ötöt kalkıp,*

Düşününce gönlüm sevinir,
Eskiden beri aşk temizdir.
Zaman geçer hızla,

Ötköndü sen kurbum dayım unutpa.

Geçmişî sen dostum unutma.

*Kayrıy albay kalsak dağı ketkendi,
Unutpagın coodar közüüm ötköndü.
Oyloy berem sanaalarga termelip,
Oşondogu biz colukkan köktömdü.*

Geri getiremesek de gideni,
Unutma ceylan gözlüm geçenleri.
Düşünürüm dertlere düşerim,
O güünkü biz buluşan baharı.

*Oylosom köñül balkıp,
Ezelten süyüü tunuk da,
Mezgilder ötöt kalkıp,
Ötköndü sen kurbum dayım unutpa.*

Düşününce gönlüm sevinir,
Eskiden beri aşk temizdir.
Zaman geçer hızla,
Geçmişî sen dostum unutma.

4.1.85. Grek Patriyottoruna “Yunan Yurtseverlerine”

*Ört içinde çıñalgan,
Küröştördö sınałgan.
Taybas eldin şumkarları,
Elladanın baatırları.*

Ateş içinde yetişen,
Güreşlerde sınanan.
Güçlü halkın kartalları,
Elladanın pehlivanları.

*Erkindik dep salgılaşkan,
Kalgıçaktı kaşık kanı.
Erdiğîñer unutulbayt eç,
Düynö kalkı esteyt anı.*

Özgürlük için savaşan,
Kalana kadar kaşık kanı.
Kahramanlığınız hiç unutulmaz,
Dünya halkı unutmaz onu.

*Aylap cıldap talbastan,
Azattık dep karmaşkan.
Ulam biyik calındagan,
Alga karay adımdagan.*

Aylardır, yıllardır yorulmadan,
Özgürlük diye savaşan.
Yükseklere ateş eden,
Öne doğru adım atan.

*Kança korduk körsö dağı,
Duşmanına cagınbagan.*

Ne zorluklar çekse de,
Duşmanına yalakalık yapmayan.

*Taştan dağı, bolotton bek,
Ölümgö da bağınbagan.*

Taştan hatta polatan sert.
Ölüme bile boyun eğmeyen.

*Calın cürök ulandar,
Caltanbagan kıraandar.
Ayabastan canıñardı,
Zarp kıldınar canıñardı.*

Ateş kalpli oğlanlar,
Hiç korkmayan pehlivanlar.
Düşünmeden canınızı,
Feda ettiniz kanınızı.

*Kalk cürögü tüböläkkö,
Estey bermek anıñardı.
Oşonduktan unutupastan el,
Danktay bermek baarıñardı.*

Halk kalbinde sizi,
Hatırlar unutmadan.
Hiçbir zaman unutmaz halk,
Yüceltir hepinizi.

4.1.86. Erkindik Eskirbeyt “Özgürlük Eskimez”

*Mekenge kıyın boldu soğuş cılında,
Mandanda kan tögülgön meyli tılında.
Erdigi maytarılbas kırgız kalkının,
Eskirbey çaşay beret miñ san kılımga.*

Vatanımız zorluk çekti savaş yılları,
Savaş zemininde kanlar döküldü.
Kahramanlığı eşsizdir Kırgız halkının
Eskimez, yaşar binlerce asıra.

*Düynö kübölük,
Tarih köbölük.
Baatırlar ölböyt,
Düynö kübölük,
Tarih köbölük.
Baatırlar çaşayt tübölük.*

Dünya şahittir,
Tarih şahittir.
Kahramanlar ölmez.
Dünya şahittir,
Tarih şahittir.
Kahramanlar yaşar ebedi.

*Cer betin küügümdötüp tuman, kar bastı,
Faşistter cantalaşıp casayt dalbastı.
Kızdarı, uuldarı bizdin mekenden,*

Yeryüzünü karanlık duman kapladı,
Faşistler canhavliyle ateş açtı.
Kızları, oğulları bizim vatanın,

Bir kadam artka cılbay karmaştı.

Bir adım geri çekilmeden savaştı.

*Karmaşta cenip çıktık kurçup, bülönüp,
Büt düynö zor cenişke boldu köbölük.
Erdigi maytarılbas kırgız kalkının,
Eskirbey eç ubakta çaşayıt tübölük.*

Savaşı kazandık, pişti yetiştik,
Bütün dünya büyük zafele etti şahitlik,
Kahramanlığı eşsizdir Kırgız halkının.
Eskimez, yaşar binlerce asıra.

4.1.87. Beypil Talaa “Kutlu Tarla”

*Acayıp kırgız talaası,
Asmandayt adam sanaası.
Köz kaykıyt kırdan kırga,
Köbürgön ıskın caynap.
Kögörgön sansız cılga,
Cayı kış körkün saktap.
Cayıt kaday kenen,
Calpı curt tegiz maktap.*

Ne güzel Kırgız tarlası,
Yükseltir insan moralini.
Gözüm gider her kıyıya,
Yetişen ıskın tarlalarına.
Yemyeşil uçsuz bucaksız nehir,
Yazın da kışın da güzel.
Yaylası ne kadar geniş,
Bütün yurdum sever.

*Beykutka tolgon talaası,
Beypilsin Kırgız talaası,
Caşarat cıldan cılga,
Caynagan ak kozular,
Camırap çıgat kırga.
Kübösüñ neçen sırğa,
Küküktöy akındarın,
Kün sayın koşot ırğa.*

Kut dolu Kırgız tarlası,
Sezsisizsin kırgız tarlası.
Yeşerir yıl geçtikçe,
Otlayan beyaz kuzular,
Beslenir kıyılarda.
Sen şahitsin nice sırlara,
Bülbül gibi şairlerin,
Hrr gün senin şirin yazar.

4.1.88. Kumar Köz “Kumar Göz”

Dobuşuñ kümüş sımal,

Sesin senin gümüş gibi,

*Cagımduu şaňkıldagan.
Samaayıň kunduz sımal,
Kulpunup cıltıldagan.*

*Cibektey nazik selki,
Sürdöntüp köz karaşyň.
Cigitter âşık bolup,
Cürögü zırpıldagaň.*

*Samaybız bir körüügö,
Sargayıp ezilebiz.
Sagalap arttan eerçip,
Sabaktan keçigebiz.*

*Ansayın kerilesiz,
Ansayın alıstaysız.
Adamdın kolu cetkis,
Askaday sezilesiz.*

*Apapak cel kayıktar,
Alısta kalkıldagan.
Kün tiygen zooka sımal,
Küzgüdöy caltıldagan.*

*Kumar köz karındaşım,
Kurdaştar âşık bolgon.
Kubulcup dobuşun ay,
Kulakta şankıldagan.*

Sevimli müzik misali.
Saçların yıldız gibi,
Parlayan, ısıldayan.

İpek gibi nazik güzel,
Heyecanlandırır bakışımı.
Yiğitler âşık olup,
Kalpleri hızla çarpı.

Bir kere görmeye muhtacız,
Sarılar beti benzimiz.
Peşinden takip edip,
Derslere geç kalırız.

Oysa sen havalısın,
O kadar uzaklaşırsın.
İnsan eli ulaşamaz,
Dağın tepesi gibisin.

Bembeyaz yelkenli gemiler,
Uzakta sallanırlar.
Güneş değen kıyı gibi,
Parlarsın pırıl pırıl.

Kumar gımlü bacım,
Arkadaşları âşık eden.
Duyulur kulağıma,
Senin sesin müzik gibi.

4.1.89. Mektep Valsı “Okul Dansı”

*Caşaybız külip caynap,
Capcaşıl büçür baylap.
Mektepten bilim alıp
Oynoybuz erkin sayrap.*

*Yaşarız güle oynaya,
Yemyeşil goncalar açıp.
Okuldan eğitim alıp,
Oynarız mutlu özgürce.*

*Cadırap güldögülö,
Caşoonu türdögülö,
Kaygını bilbegile.*

*Yeşerin çiçek açın,
Hayatı neşelendirin.
Üzülmek bilmeyin.*

*Kanattuu zamanda,
Kalkıldap şamalda,
Kana ke kurbular biylegile!*

*Kanatlı devirde,
Hiç durma, uç hadi.
Hadi arkadaşlar oyna, hiç durma.*

*Körgöndö öskönüñdö,
Eskerem ötkönüñdö,
Aldeylep ak mektebim,
Apamday öpkönüñdö.*

*Görünce geliştiğini,
Hatırlarım geçmişini,
Büyüten, koruyan okulum,
Annem gibi sevdin beni.*

*Körgöndö kubanamın,
Kökölöp ketkeniñdi.
Ulgayıp ketseñ da,
Urmatka cetseñ da,
Unutpa uçurgan mektebiñdi.*

*Görünce mutlu olurum,
Geliştiğini,
Yaşlansan da,
Ün kazansan da,
Unutma ilkokulunu.*

4.1.90. Yolka Sonun Karaçı “Baksana Ne Güzel Çam Ağacı”

*Can cagınan baldar ketpeyt,
Yolka sonun karaçı.
Köptüğünö esep cetpeyt,
Oyunçugun sanaçı.*

*Etrafindan gitmez çocuklar,
Baksana ne güzel çam ağacı.
Çokluğuna bak saı yetmez,
Oyuncuklarını sayarsan.*

*Biylep cürgön teetigi,
Cılıkıçının balası.
Baarısının bir kişidey,
Tunuk eken sanaası.*

*Ayaz ata şaňduu külöt,
Ak ton kiygen beregi.
Kooz kiygen kızdar cüröt,
Kolunda bar celegi.*

*Ar birinin çoňoyso,
Elge tiyet keregi.
Baarısına tegiz caktı,
Ayaz ata belegi.*

Oynamakta olan şu çocuk,
Çobanların çocuğu.
Herkesin tek insan gibi,
Tertemiz akılları.

Noel baba kahkaha atar,
Bembeyaz mont giyinmiş.
Güzel elbiseli kızlar da var,
Elinde bayrak taşır.

Her birinin büyüyünce,
Halka faydası dokunur.
Herkesin hoşuna gitti,
Neol baba hediyeleri.

4.1.91. Bizdin Mektep “Bizim Okul”

*Külmüñdöp taň atat,
Kün nurların taratat.
Aylıdın köp baldarı,
Ak mektepke baratat.*

*Mektep canı salıngan,
Aylanası canırgan.
Kızlar baldar okuşat,
Kızıl cagoo tagıngan.*

*Üyrötüp köp kesipti,
Meerim açkan eşikti.
Ak mektebim estetet,
Ar ubakta beşıkti.*

Gülümseyen sabah güneşi
Işığını saçıyor her tarafa.
Mahallenin çocukları
Gidiyorlar okula.

Mektep yeni yapılmış
Etrafı da yepyeni.
Okuyor orada çocuklar
Kırmızı boyun bağı takmış.

Aydınlatıp her konuda,
Merhametle açar kapısını,
Ak okulum andırıyor,
Her zaman bize beşiği.

SONUÇ

Kırgız Halkının gönlünde yer etmiş şairlerden olan Turar Kocomberdiyev hayatın her alanına dokunan şiirleriyle büyük bir okur kitlesine sahiptir. Dilindeki ahenkten dolayı bazı şiirleri bestelenmiştir. Bu durum onun şiirlerinin halk tarafından ne kadar çok sevildiğinin bir göstergesidir. Turar Kocomberdiyev halkın zihninde izler bırakmış ender şairlerdendir. Şiirlerinde kendine has bir dil kullanmıştır. Ona olan sevgi hala kendini halkın gönlünde muhafaza etmektedir. Birçok şiiri ezbere bilinmektedir. Bu yönüyle de her ne kadar eski dönem şairi gibi dursa da bir bakıma günümüz şairidir.

Turar Kocomberdiye'in başarılı olmasının bir diğer sebebi de şiirlerinde çok çeşitli başlıkları işlemesidir. Ele aldığı temalar hem milli duyguları hem toplumsal konuları içermektedir. Toplumsal noktada savaş, siyaset ve sosyolojik olaylarının yanı sıra insanın içindeki ruhsal ve duygusal yoğunluğu başarılı bir şekilde yakalamayı başarmıştır. Bu vesileyle okurlarıyla çok derin bağ kurabilmiş ve birçok kişinin beğenisini kazanmıştır. Toplumsal olaylarda eğitim, savaş, kadın, siyaset, vatan gibi birçok alanda halka hitap etmiştir. Bu konuları ele alırken özellikle genç kesime eğitici bir dille hitap ederek onların saygınlığını kazanmıştır. Memleketine ve halkına duyduğu sevgiyi şiirlerine de yansıtan şair Kırgızistan'ın doğal güzelliklerini, bu bölgede geçmişte yaşanan toplumsal olayları ve halkın isteği ve arzusunu şiirlerinde o kadar isabetli ve edebi üslupla ustaca işlemiştir. Ele aldığı tüm konularda sade, ama sanatsallığı yüksek bir dil kullanmış ve toplumun içinde kendi tarzını yaratmış şair olarak yerini almıştır.

Biz de çalışmamızda şaire ait şiirlerin tematik incelemesini yaparak ilgililere bu alanda katkı sunmaya çalıştık. *“Mesajını hem yaşadığı, hem de gelecek zamana duyuran bir şairin şiiri okundukça, okuyan kişilere hatta eleştirmenlere göre o şiirden farklı anlamların, farklı çağrışımların, farklı duyuş, seziş ve yorumların ortaya çıktığı bir vakadır.”* (Araz, 2005: 29). Biz de çalışmamızla Turar Kocomberdiyev'in şiirlerini ve bu şiirlerde taşınan mesajları gelecek zamana aktarma adına tematik olarak inceledik. Kendisi her ne kadar ülkesinde tanınan bir şair olsa da Türkiye Cumhuriyeti'nde pek de bilinmeyen bir isimdir. Çalışmamız vesilesiyle Kırgızistan'ın önemli şairi Turar Kocomberdiyev'in şiirleri akademik camianın ilgisine sunulmuş olup ileride söz konusu şairin tüm eserler ülkemizde gerekli ilgiyi göreceğini düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- Akın, G. (1996). *Şiiri Düzde Kuşatmak*. Yapı Kredi Yayınlar, İstanbul.
- Akmataliyev, A. (2002). *Kırgız Adabiyatının Tarihi (6.cilt)*. İlimder Yayınları, Bişkek.
- Aksan, D. (1995). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Engin Yayınları, İstanbul.
- Aktaş, İ. (2013). *Şiir Tahlili –Teori ve Uygulama-*. Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Altıok, M. (2003). *Şiirin İlk Atlası*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Araz, R. (2005). *Şiir İncelemesi*. Alp Yayınları, Ankara.
- Artıkbayev, K. (2013). *20. Yüzyıl Kırgız Edebiyat Tarihi*. Bengü Yayınları, Ankara.
- Aşlar, H. (2012). *Çağdaş Türk ve Kırgız Edebiyatları Etkileşimleri Üzerine Bir Çalışma*. Türk ve Dünya Edebiyatında Etkileşimler Sempozyumu, Zonguldak, (s. 6776).
- Aşlar, H. (2014). *Tarihi Roman Kavramı ve Kırgız Tarihi Romanı Üzerine*. International Journal of Social Science. 24, ss. 517-526.
- Bayram, Y. (2003). Ontolojik Analiz Metodu ve Bir Uygulama. Yom Sanat, 12, Adana.
- Baytok, A. (2016). *Tarihten Günümüze Kırgızlar ve Kırgız Edebiyatı*. Padam Yayınları, Ankara.
- Bozkurt, N. (1995). *Sanat ve Estetik Kuramları*, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- Cemiloğlu, M. (2003). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Cicioğlu, M.N. (2015). *Kırgız Şiirinde Geleneğin Keşfi ve Egemberdi Ermatov*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4, ss. 127.
- Cigitov, S. (2006). *Karanlık Yıllar ve Bir Mihenk Taşı: Sıdık Karaçev (Çev. Kemal Göz)*. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15, ss 99.
- Çetin, N. (2006). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Öncü Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İ. (2006). *Metin Tahliline Giriş / Şiir*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Demircan, H. (2014). *Plastik Sanatlarda İmge-Biçim-Anlam Etkileşimleri*. Hacettepe Sanat Yazıları Dergisi, 31, ss. 65-78.
- Dergâh Arşivi. (1982). *Kırgızlar. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi/ Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler (ss.310-316), (5. Cilt)*. Dergah Yayınları, İstanbul.
- Devlet, N. (2014). *Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.

- Duman, G.B. (2016). *Kırgız Çocuk Edebiyatı*. Kriter Yayınları, İstanbul.
- Eliot, T. S. (1983). *Edebiyat Üzerine Düşünceler* (S. Kantarcıoğlu, Çev.). Kültür Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Gömeç, S. (1999). *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gürsoy, K. (2015). *Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ile Anadolu Liselerinin Dokuzuncu Sınıf Türk Edebiyatı Dersi Şiir İnceleme Yöntemi Konusu Hedeflerine Ulaşma Dzeylerinin Karşılaştırılması*. Ortaöğretim Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, A ve Torun, A. (2003). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Güzel, A, Torun, A, Bilkan, A, Demir, C. (1997). *Türk Dili ve Edebiyatı 1*, İstanbul.
- İlaydın, H. (1999). *Türk Edebiyatında Nazım*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kocomberdiyev, C. (2011). *Turar Kocomberdiyev'in Bestelenmiş Şiirleri*. Biyiktik Yayınları, Bişkek.
- Kabaklı, A. (1992). *Şiir İncelemeleri*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kasapoğlu, H. (2002). *Kırgız Türkleri ve Kırgız Türkçesi*. Yeni Türkiye Yayıncılık, Ankara.
- Kallimci, İ.T. (2002). *Çağdaş Kırgız Şiiri ve Alıkul Osmanov'un Kırgız Şiirindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kallimci, İ.T. (2005). *Bir Kırgız Aydını: Kasım Tınıstanoğlu*. Kanyılmaz Yayıncılık, İzmir.
- Kallimci, İ.T. (2012). *Kırgız Türklerinin Lirik Şairi Alıkul Osmanov*. Fikret Türkmen Kitabı, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kaplan, M. (1982). *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karslı, E. (2019). *1917-1945 Yılları Arasında Modern Kırgız Şiirinde Kadın Teması*. Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kazımoğlu, S. (1994). *Türk Toplulukları Edebiyatı I*. Ecdat Yayınları, Ankara.
- Kocomberdiyev, T. (2011). *Obonduu Irlar*. Biyiktik Yayınları, Bişkek.
- Kocomberdiyeva, U. (2010). *Turar Kocomberdiyev*. Biyiktik Yayınları, Bişkek.

- Madakeev, R. (2019). *Kırgız Şairi Baydılda Sarnogoyev'in Şiirlerinin Tematik Açıdan İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- MEB Devlet Kitapları (1975). *Türk Ansiklopedisi/Kırgızlar (22.cilt)*. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Naskali, G. (1996). *Yirminci Yüzyıl Kırgız Şiiri*. Türk Dili Dergisi, 531, ss. 998-1014.
- Okay, O. (2011). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Öner, M. (2013). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Özgen, N. (2008). *Yirminci Yüzyılın İlk Yarısında Kırgız Edebiyatı Tarihi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgen, N. (2014). *Kırgız Edebiyat Tarihi*. Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Özkan, N. (2014). *Türk Dilinin Yurtları*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Öztürk, A. (1986). *Türk Anonim Edebiyatı*. Bayrak Yayınları, İstanbul
- Sagınbekov, B. (2007). *Kırgızistan'da Ürkün Olayı ve Kırgız Şiirlerindeki Akisleri*, Doktora Tezi, Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Söylemez, O. ve Azap, S. (2008). *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatları El Kitabı*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Tan, M. (1989). *Çağlar Boyunca Çocukluk*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt:22 Sayı:1.
- Taptap, C. (2017). *Turar Kocomberdiyev'in "Kölçüktüğü Ay" Adlı Eserindeki Şiirlerin Dil ve Üslup Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- TDK. (1998). *Türkçe Sözlük: 9. Baskı*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Türker, F. (2012). *2. Dünya Savaşının Modern Altay Edebiyatına Yansımaları*. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 1, ss. 331-334.
- Türkeş, A. (2011). *Edebiyatın Tarihle İlişkisi Üzerine Yazılar*. İletişim Yayınları, Ankara.
- Ükübeyeva, L. (2007). *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Ünal, M. Ş. (2010). *Kırgızistan Tarihi*. Avrupa Diyanet Dergisi, 136, ss. 5-7.

Yazı, M. E. (2007). *Çarlık Döneminde Kırgızlar*. Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ

Рысмамбетова, Н. (2022, 05 5). Sputnik . 05 5, 2022 tarihinde Sputnik.kg: <https://sputnik.kg/20210624/turar-kozhomberdievdin-kyzynyn-maegi-1052979076.html> adresinden alındı

Ek 1. Orjinallik raporu

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 16/06/2022
Tez Başlığı : Turar Kocomberdiyev'in Şiirlerinin Tematik İncelemesi Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 185 sayfalık kısmına ilişkin, 16/06/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tumitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 1 'tür. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç/dâhil 4- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza:16/06/2022
Adı Soyadı: Ahmet EKİNCİ Öğrenci No: 18202000010 Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN ONAYI</u>
UYGUNDUR.
Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV (Unvan, Ad Soyad, İmza)

Ek 2. Etik komisyon muafiyet formu

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
Tarih: 16/06/2022
Tez Başlığı: Turar Kocomberdiyev'in Şiirlerinin Tematik İncelemesi Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza: 16/06/2022
Adı Soyadı: Ahmet EKİNCİ Öğrenci No: 18202000010 Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u>
<u>UYGUNDUR</u>
Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV (Unvan, Ad Soyad, İmza)
Detaylı Bilgi: https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003 Telefon: 0-4782117522 Faks: 0-4782117523 E-posta: sbe@ardahan.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ahmet EKİNCİ

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi Çağdaş Türk
Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi Çağdaş Türk
Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :Ardahan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz
Kurumu

İletişim

E-Posta Adresi

Tarih : 21.07.2022